

Rapport

Monitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Voortgangsrapportage 2024

Monitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Voortgangsrapportage 2024

Met subsidie van het ministerie van VWS

Mulier Instituut

Caroline van Lindert

Anouk Greeven

Renée Hoogendijk

Robin Rauws

Maike Heerschop

Angelina Gómez Berns

Chris Sparreboom

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 12 november 2024

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen & Begrippen

Afkortingen

Zie bijlage 1

Begrippen

Strategie 2030

Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030

Regiegroep

De organisaties die initiatiefnemer zijn van het opstellen van de Strategie 2030 (ministerie van VWS, VSG, NOC*NSF, POS, MOS).

Kartrekker

Heeft de regie op het opstellen van de ambitie en doelen van een pijler van de Strategie 2030.

Uitvoeringspartners

De organisaties die, veelal op landelijk niveau, betrokken zijn (geweest) bij het ontwikkelen van de Strategie 2030 naar ambities, doelen en plan van aanpak.

Intermediaire actoren

De (mensen in) organisaties die direct worden beïnvloed of ondersteund door de Strategie 2030 in het uitvoeren van hun werk.

Einddoelgroepen

(Groepen) personen die veranderingen als gevolg van de Strategie 2030 zullen opmerken en/of daardoor zelf veranderingen in kennis, houding en gedrag laten zien.

Inhoudsopgave

Monitor 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Samenvatting	6
1 Inleiding	14
1.1 Route naar een integrale aanpak	14
1.2 Strategie voor topsport en breedtesport voor mensen met een handicap in acht pijlers	18
1.3 Monitor en jaarlijkse voortgangsrapportage	20
1.4 Vraagstelling	20
1.5 Leeswijzer en structuur hoofdstukken	21
2 Methode en aanpak monitor	22
2.1 Uitgangspunt en positie onderzoek(ers)	22
2.2 Waarneembare veranderingen	23
2.3 Indicatoren	26
2.4 Dataverzameling	27
2.5 Samenwerking betrokkenen	30
3 Strategie Vanzelfsprekend	32
3.2 Proces van de strategie	37
3.3 Vanzelfsprekend sporten, wat betekent dat?	40
4 Handicap en (top)sport	50
4.1 Handicap, waar denken we aan?	50
4.2 Hoeveel mensen hebben een handicap?	57
4.3 Deelname aan sport en bewegen	63
4.4 Gelijkwaardige positie paralympische topsport	70
5 Pijler 1: Jeugdsport	75
5.1 Proces	76
5.2 Huidige situatie	78
5.3 Vervolg	92
6 Pijler 2: Volwassenensport	96
6.1 Proces	97
6.2 Huidige situatie	99
6.3 Vervolg	108
7 Pijler 3: Talentvolle sporters	111
7.1 Proces	113
7.2 Huidige situatie	116
7.3 Vervolg	122
8 Pijler 4: Innovatie	126
8.1 Proces	127
8.2 Huidige situatie	128
8.3 Vervolg	132
9 Pijler 5: Classificatie	135
9.1 Proces	137
9.2 Huidige situatie	138
9.3 Vervolg	144
10 Pijler 6: Randvoorwaarden	147
10.1 Sporthulpmiddelen	149

10.2	Vervoer	158
10.3	Inclusieve accommodaties	164
10.4	Financiële toegankelijkheid	174
10.5	Vindbaarheid en bekendheid	179
10.6	Speeltuinen	185
11	Pijler 7: Netwerk	194
11.1	Proces	195
11.2	Huidige situatie	196
11.3	Vervolg	198
12	Pijler 8: Internationaal	200
12.1	Proces	201
12.2	Huidige situatie	201
12.3	Vervolg	202
13	Conclusie & vooruitblik	204
13.1	Conclusies over de titel van de Strategie	204
13.2	Conclusies ambities op breedtesport	206
13.3	Conclusies ambities op topsport	207
13.4	Conclusies over de acht pijlers	208
13.5	Reflectie op bevindingen	215
13.6	Vooruitblik	219
	Bronnen	221
	Bijlage 1 - Afkortingenlijst	232
	Bijlage 2 - Ondertekenaars	234
	Bijlage 3 - Definities beperkingen	237

Voortgangsrapportage 2024

Inleiding

Dit is de tweede voortgangsrapportage 'Sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend in 2030'. In 2023 stond de voortgangsrapportage in het teken van tien oplossingen voor knelpunten uit de Nota gehandicaptensport. Deze tweede voortgangsrapportage bouwt hierop voort en richt zich op de overkoepelende Strategie 2030 die de partners van Sportakkoord II in samenwerking met stakeholders in het veld in 2024 hebben ontwikkeld om sporten voor mensen met een handicap in 2030 vanzelfsprekend te maken.

Het Mulier Instituut monitort de voortgang op deze strategie en de bijbehorende acht pijlers: 1) jeugdsport, 2) volwassenensport, 3) talentvolle sporters, 4) innovatie, 5) classificatie, 6) randvoorwaarden, 7) netwerk en 8) internationaal.

Probleemstelling

Deze jaarlijkse voortgangsrapportages geeft inzicht in de mate waarin en wijze waarop de ambitie en geformuleerde (sub)doelstellingen voor de Strategie 2030 worden omgezet in concrete maatregelen. Ook stellen we vast in hoeverre betrokkenen hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

Conclusies

Titel van de Strategie

- Het beeld dat mensen met een handicap en betrokkenen hebben van 'vanzelfsprekend sporten' is veelzijdig. Het gaat om alle vormen van toegankelijkheid. Sociale toegankelijkheid is daarbij net zo belangrijk als het regelen van goede randvoorwaarden.
- Taal is van belang. Iedereen heeft eigen voorkeuren, zo ook over het gebruik van de termen 'handicap' en 'beperking'. Uit een peiling blijkt dat de grootste groep (46%) 'beperking' de meest passende term vindt. Een vijfde maakt het niet uit en 13 procent vindt de term 'handicap' uit de titel van de Strategie de meest geschikte term. Een tiende zegt liever 'aandoening' en 9 procent heeft de voorkeur voor nog een andere term, zoals 'uitdaging', 'specifieke behoeften' of 'mogelijkheden'. Uit respect voor ieders voorkeuren wisselen we de termen daarom af in de monitor.
- De term 'bewegen' staat niet in de titel van de Strategie. Beweegactiviteiten zoals fietsen, wandelen, zwemmen en fitness zijn dikwijls wel de belangrijkste activiteiten die mensen met een beperking beoefenen. Bewegen kan een opstap zijn naar sporten. Daarom is het verstandig ook sportief bewegen mee te nemen.

Hoofdambitie breedtesport

- Wekelijkse sportdeelname is een kernindicator voor de hoofdambities op de breedtesport voor mensen met een beperking. Volwassenen met een lichamelijke beperking sporten in 2023 nog altijd fors minder dan volwassenen in de algemene bevolking. Wel is de deelname in 2023 iets toegenomen ten opzichte van 2022 en is de kloof met de algemene bevolking iets kleiner geworden.
- Pilotonderzoek onder een grote groep ouders van kinderen met en zonder beperking laat zien dat 4-17-jarigen minder vaak wekelijks sporten en minder vaak lid zijn van een sportclub dan de leeftijdsgenoten zonder beperking.
- Over de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking zijn geen nieuwe cijfers beschikbaar. In 2020 deed 33 procent van hen wekelijks aan sport.

Hoofdambitie topsport

- Een kernachtige hoofdambitie voor de topsport voor mensen met een handicap lijkt nog te ontbreken. Er wordt gedacht aan het streven naar een gelijkwaardige positie van de topsport voor mensen met een beperking en de maatschappelijke bijdrage van de paralympische sport. De positie op de medaillespiegel van de Paralympische Spelen wordt al als indicator gevolgd. Nederland behaalde bij de Paralympische Zomer Spelen van 2024 in Parijs de vierde plaats. De vraag is of dit een goede voorbode is voor de hoofdambities op topsport of dat er andere kernindicatoren ontwikkeld moeten worden.

De pijler Jeugdsport

- **Toeleiding.** Er zijn meerdere organisaties actief die zich bezighouden met de toeleiding van jeugd richting sport- en beweegaanbod. Hierbij richten zij zich bijvoorbeeld op het speciaal onderwijs of op jeugdrevalidatieklinieken of -poli's.
- **Begeleiding.** Verder spannen verschillende organisaties zich in voor het opleiden van jeugdcoaches en -trainers voor kinderen met een beperking in Nederland. Door deze diversiteit aan opleiders is het aanbod aan trainingen en cursussen versnipperd geraakt.
- **Zwemlessen.** Op het gebied van zwemvaardigheid is bekend dat kinderen met een beperking er langer over doen hun zwemdiploma te halen. Toch haalt ruim de helft van de kinderen met een beperking zwemdiploma's A en B. De Rijksoverheid onderzoekt momenteel verschillende scenario's om schoolzwemmen te herintroduceren in onder meer het speciaal (basis)onderwijs.
- **Bewegingsonderwijs.** Voor het bewegingsonderwijs is de bekwaamheid van vakdocenten van belang. Zij moeten beschikken over specialistische kennis en vaardigheden, waarin zij in het speciaal onderwijs worden getraind.

De pijler Volwassenensport

○ Toeleiding en keuze in sport.

- Volwassenen (en kinderen vanaf 12 jaar) met een beperking doen het meest aan fitness of conditietraining, hardlopen, (veld)voetbal, zwemmen en (sportief) wandelen.
- Uniek Sporten, NOC*NSF en POS werken samen om te zorgen dat sportbonden en -branches zoveel mogelijk aangepast sportaanbod op het online platform aanbieden.
- Eind 2024 werd SportMEE officieel erkend als interventieprogramma, gericht op het verhogen van sportparticipatie voor mensen met niet-zichtbare beperkingen of chronische aandoeningen.
- De inzet van buurtsportcoaches is belangrijk in de toeleiding naar sport. Maar gemeenten zetten in totaal maar 216 fte aan buurtsportcoaches in (was 226 in 2022).
- Bij volwassenensport zijn diverse organisaties actief, zoals Special Olympics Nederland, POS, NOC*NSF en Gehandicaptensport Nederland.
- Voor mensen met een licht verstandelijke beperking zijn er nog geen programma's, in tegenstelling tot de programma's die al bestaan voor visuele en auditieve beperkingen.

○ Opleiding en kennis.

- Sportopleidingen op mbo- en hbo-niveau bieden nog weinig verplichte lessen over sport en begeleiding voor mensen met een beperking.
- Gehandicaptensport Nederland biedt opleidingen, workshops en e-learning's aan om trainers op te leiden in het begeleiden van sporters met een beperking.
- De Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB) ondersteunt buurtsportcoaches door modulaire leerlijnen te ontwikkelen op basis van specifieke functieprofielen, waardoor gerichte bijscholing mogelijk is zonder herhaling van basiskennis.

De pijler Talentvolle sporters

- Talentvolle sporters met een beperking krijgen nog te weinig aandacht van sportbonden. Aandacht voor sportparticipatie en breedtesport is cruciaal, omdat dat uiteindelijk leidt tot meer talentvolle sporters.
- Er is verschil in leeftijd tussen talentvolle sporters met handicap en zonder handicap. Het is belangrijk om te bepalen hoe dit komt en of daarvoor aanpassingen gewenst zijn.
- Het is belangrijk om inzicht te krijgen in de ervaringen van sporters tijdens de overgang van breedtesport naar topsport. Hierbij is ook aandacht nodig voor het beter behouden van talentvolle sporters binnen sportbonden.

De pijler Innovatie

- Betrokken partijen uit de sportpraktijk, bedrijven en kennisinstellingen gaan elk eerste jaar na de Paralympische Spelen een gezamenlijke, landelijke doelstelling formuleren. Ze moeten de samenwerking versterken door

communicatie, kennis en middelen landelijk toegankelijk te maken en waar mogelijk te bundelen.

- Paralympic Science Support NL is de spin in het web bij paralympische innovaties. Sportinnovator is een belangrijk netwerk voor innovaties. Hierin kunnen verschillende centra en organisaties subsidie aanvragen voor innovaties.
- Er is nog veel versnippering in het zogenaamde 'paralympische innovatielandschap'.

De pijler Classificatie

- NOC*NSF heeft een projectleider Classificatie Paralympische Sporten aangesteld. Daarmee neemt NOC*NSF een centrale rol in het classificatieproces in. Doel is om voor 2030 een nationaal beleidssysteem voor classificaties te implementeren dat zorgt voor meer centralisatie en clustering. NOC*NSF wil een centraal punt voor zowel sporters, sportbonden als classifiers inrichten.
- Financiering is een belangrijk knelpunt, zowel voor het uitvoeren van onderzoek als voor de oprichting van een internationaal classificatie-instituut.
- Inzicht in de ervaringen van sporters met het classificatieproces ontbreekt nog. Prestaties (medailles) lijken nu leidend voor classificaties. Het zou logisch zijn als de sporter meer centraal zou staan.

De pijler Randvoorwaarden

- **Sporthulpmiddelen.**
 - Landelijk zijn het ministerie van VWS en de VSG met gemeenten aan de slag gegaan om Wmo-modelbeleid over sporthulpmiddelen te ontwikkelen. Dit moet het verstrekken van sporthulpmiddelen aan mensen die deze nodig hebben gemakkelijker maken.
 - Fonds Gehandicatsport en de Esther Vergeer Foundation werken aan één centraal loket voor de aanvraag en verstrekking van sporthulpmiddelen.
 - Het ministerie van VWS wenst dat topsporters en talenten met een beperking structureel worden geholpen bij de aanschaf van hun sporthulpmiddelen door een organisatie die daar kennis van heeft.
 - Het ministerie van VWS werkt aan een specificatie voor hoe zorgverzekeraars de aanvragen voor sporthulpmiddelen kunnen beoordelen. Hiermee is een concrete aanpak om tot afspraken te komen bijna gereed.
- **Vervoer.**
 - Iedereen met een beperking die wil sporten, moet zelfstandig van A naar B kunnen reizen. Hiervoor moeten landelijk afspraken komen over hoe vervoer voor mensen met een beperking mogelijk én duidelijk is.
 - Het aantal aanmeldingen voor vervoersvoorziening Qarin van Stichting Special Heroes Nederland lag in 2023 hoger dan in 2022.
- **Inclusieve accommodaties.** NOC*NSF gaat in samenwerking met de partners van het Sportakkoord werken aan toegankelijkheidsscans voor

accommodaties van clubs. De scans moeten sportaanbieders gaan ondersteunen en helpen om de BOSA goed te kunnen benutten.

- **Financiële toegankelijkheid.** De partijen vanuit de Strategie 2030 zijn nog beperkt bezig met het thema 'financiële toegankelijkheid'. Mensen met een lage SES én een beperking sporten nog minder dan mensen met alleen een beperking of een lage SES. Dit onderschrijft de noodzaak om sport voor deze groep toegankelijker te maken.
- **Vindbaarheid en bekendheid.**
 - De Bewegalliantie constateerde dat het huidige sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking versnipperd en onvoldoende laagdrempelig is. Vanuit verschillende 'cirkels' zetten partijen die onderdeel uitmaken van de Bewegalliantie zich daarom in om het aanbod te centraliseren via Uniek Sporten.
 - Voor sporters met een licht verstandelijke beperking is nog weinig sport- en beweegaanbod. Gehandicaptensport Nederland gaat samen met andere partijen in gesprek om te onderzoeken hoe ze dit aanbod kunnen opzetten.
 - Recent zijn de websites van Ongehoord Sportief en Zichtbaar Sportief gelanceerd. Deze zijn gericht op het wegnemen van belemmeringen die mensen met een auditieve of visuele beperking ervaren.
- **Speelplekken.** In 167 gemeenten is ten minste één samenspeelplek. Dat betekent dat in 175 gemeenten nog geen plek is waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. Het is nog onduidelijk in hoeverre het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds na 2025 hun werkzaamheden kunnen voortzetten.

De pijler Netwerk

- Met elkaar gaan alle bij de Strategie 2030 betrokken partijen versnippering in het organisatielandschap tegen. Hiertoe hebben zij allemaal de *pledge* voor de pijler 'netwerk' ondertekend. In totaal gaat het om 56 organisaties. Het is de bedoeling dat zij efficiënter en effectiever met elkaar gaan samenwerken.

De pijler Internationaal

- We hebben nog weinig zicht op welke internationale samenwerkingsverbanden er zijn, hoeveel Nederlanders op internationale functies actief zijn en op welke manier de kennis en innovatie het best gedeeld kan worden.

Reflecties op bevindingen

- We hebben in deze voortgangsrapportage vooral inzicht in het proces en de huidige situatie en minder in het resultaat en de impact.
- Er zijn nog veel stappen nodig om in 2030 sporten vanzelfsprekend te maken. Daarvoor is de Strategie 2030 bedoeld. Het optuigen van de Strategie is op zich al een positief resultaat. 56 organisaties hebben de Strategie ondertekend en tonen daarmee commitment om beter met elkaar samen te werken.

- De uitwerking van de Strategie was een intensief proces van keuzes maken. In het proces zijn doelen tussentijds veranderd. Niet altijd is duidelijk waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Dit proces liep gelijk met de dataverzameling voor deze monitor. We beschrijven in deze monitor twee onderwerpen die in een eerdere versie van de pijler Jeugdsport waren opgenomen, maar later niet meer. Het gaat om 'zwemlessen voor kinderen met een beperking' en 'aandacht voor kinderen met een beperking in het bewegingsonderwijs'. In deze monitor besteden we ook aandacht aan de thema's 'vindbaarheid en bekendheid', 'speeltuinen voor kinderen met een beperking' en 'aandacht voor sporters met een (licht) verstandelijke beperking'. Dit waren, samen met 'zwemlessen voor kinderen met een beperking' punten in de eerdere Nota Gehandicaptensport. Deze beschreven we in onze eerste voortgangsrapportage en blijven we volgen.
- Terwijl de Strategie werd ontwikkeld, hebben organisaties in het landschap van de gehandicaptensport hun werk voortgezet. We sommen in de conclusies een aantal merkbare veranderingen op die zij hebben gerealiseerd. Bijvoorbeeld de voortgang op het verstrekken van sporthulpmiddelen, het bereik van het platform Uniek Sporten en de opzet van het online platform Paralympic Science Support NL.
- De indruk bestaat dat de thema's die in de Strategie onder breedtesport vallen even zwaar wegen als de thema's die meer met topsport te maken hebben. Dit zien we terug in de verdeling van de aantal pijlers over deze ambities. De opgaven waarmee de breedtesport kampt (hardnekkige kloof in de sportdeelname), zijn volgens ons echter van een andere, complexere orde dan die van de topsport. Het advies is daarom de ambities voor de breedtesport voor mensen met een handicap in aandacht een hogere prioriteit te geven.
- Het realiseren van de ambities van de Strategie is een complexe opgave en vraagt om systeemveranderingen. Dit geldt voor thema's als vervoer, sporthulpmiddelen, betaalbaarheid en de bejegening van mensen met een handicap. De sport heeft de bredere samenleving nodig om hier tot veranderingen te komen. Mensen met een handicap hopen op veranderingen conform het VN-verdrag Handicap.
- Belangrijk uitgangspunt is dat de ambities van de Strategie behaald moeten worden door bestaande middelen van organisaties efficiënter in te zetten. Er gekomen geen extra middelen. Ongetwijfeld zullen moeilijke keuzes gemaakt moeten worden in dit proces.
- Het valt op dat slechts een klein deel van alle fte buurtsportcoaches in Nederland wordt ingezet op mensen met een beperking en dat dit aantal ook nog licht is afgenomen. Dit sluit niet aan bij de grote ambities van de Strategie.
- De sociale toegankelijkheid van sport voor mensen met een beperking kan worden verbeterd door toekomstige professionals al vroeg in de mbo- en hbo-opleidingen kennis te laten maken met inclusie van mensen met een beperking in de sport.

- Communicatie, zowel intern (implementatie van de strategie) als extern (vindbaarheid en bekendheid van sport voor mensen met een beperking) is een belangrijke randvoorwaarde die nog als pijler ontbreekt.

Vooruitblik

- De monitor richt zich hierna op de indicatoren die betrokkenen uitwerken voor het implementatieproces.
- We blijven ervaringskennis betrekken bij de monitor.
- We geven inzicht in resultaten van onderzoek onder mensen met een handicap en krijgen in samenwerking met de regiegroep meer zicht op de rollen en verhoudingen in het landschap.

Inleiding

Caroline van Lindert

Deze rapportage is de tweede in de reeks van voortgangsrapportages over de ontwikkelingen in de gehandicaptensport. Het ministerie van VWS heeft de Tweede Kamer toegezegd jaarlijks te rapporteren over de voortgang richting de ambitie dat in 2030 sporten voor mensen met een beperking of handicap vanzelfsprekend is. In dit hoofdstuk gaan we in op de achtergrond van deze ambitie en de doelstelling van de voortgangsrapportages.

Om de ambitie tot 2030 te realiseren zijn er maatregelen om de inclusie en positie van mensen met een beperking of handicap¹ in de breedtesport en topsport te verbeteren. Deze vallen samen onder de strategie '**Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030**' (hierna genoemd '**de Strategie 2030**'). Tal van sportorganisaties en maatschappelijke organisaties dragen bij aan het realiseren van deze maatregelen. Het Mulier Instituut brengt de komende jaren het proces en de (ervaren) opbrengsten en impact in beeld. In deze rapportage blikken we ook vooruit op wat nog nodig is om de Strategie 2030 tot uitvoering te brengen.

1.1 Route naar een integrale aanpak

De Strategie 2030 is opgesteld op initiatief van de partners van Sportakkoord II: het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Vereniging Sport & Gemeenten (VSG) en Platform Ondernemende Sport (POS), in samenwerking met Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS). In het vervolg van deze rapportage noemen we deze partners de **regiegroep**. Bij de vertaling van de Strategie 2030 in ambities en doelen zijn ook diverse organisaties betrokken die in het landschap van de gehandicaptensport een rol spelen. Deze (betrokkenen van) organisaties noemen we hierna de **uitvoeringspartners**.

De Strategie 2030 is een integrale uitwerking van adviezen en opgaven zoals verwoord in:

- het advies van de Nederlandse Sportraad (2022) over de doorontwikkeling van de paralympische topsport;
- de Nota Gehandicaptensport van D66, Groen Links & SP (2021) – deze nota stond in de vorige voortgangsrapportage centraal;
- de verschillende thema's van de Hoofdlijnen en het Werkplan van Sportakkoord II waarin aandacht is voor mensen met een beperking of handicap (Ministerie van VWS et al., 2022; 2024);
- de Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap (Ministerie van VWS, 2024; Helder, 2024, 9 februari).

¹ In deze rapportage wisselen we de termen beperking en handicap af. Hiermee sluiten we aan bij de diversiteit aan ervaringen van mensen met een beperking of handicap (zie hiervoor paragraaf 4.1).

Doorontwikkeling paralympische sport

De adviesaanvraag van toenmalig minister Van Ark in 2021 aan de Nederlandse Sportraad kwam voort uit het deelakkoord 'Topsport die inspireert' van het Nationaal Sportakkoord (I) (Ministerie van VWS et al., 2018). Daarin was afgesproken om de maatschappelijke waarde van topsport te vergroten. De constatering was dat de bijdrage van de paralympische topsport onderbelicht was en onvoldoende werd benut. Er was behoefte aan een heldere visie op de toekomst van de paralympische topsport, zowel nationaal als internationaal. NOC*NSF ontwikkelde in 2021 al een paralympische visie. Het advies van de Nederlandse Sportraad moest verdere bouwstenen opleveren (Helder, 2022, 24 juni).

In het advies 'Gelijkwaardig en inclusief – advies over de ontwikkeling van de paralympische topsport' geeft de Nederlandse Sportraad (2022) aan dat de positie van de paralympische topsport net zo volwassen en krachtig moet zijn als die van de olympische topsport. Kern van het advies is te streven naar een gelijkwaardige positie ten opzichte van de olympische topsport, met als stip op de horizon een inclusieve samenleving. Daarbij mogen de eigenheid en het unieke karakter van de paralympische topsport niet verloren gaan, zo geeft toenmalig minister voor Langdurige Zorg en Sport, Conny Helder, te kennen (Helder, 2022, 24 juni).

Het advies van Nederlandse Sportraad is dat de overheid samen met betrokkenen de regierol pakt bij het ontwikkelen van een gezamenlijke visie en dat specifieke maatregelen nodig zijn (zie kader).

Aanbevelingen doorontwikkeling paralympische topsport

1. Regierol op de organisatie en financiering van de paralympische sport en gehandicaptensport in Nederland, meer zichtbaarheid in organisatie en gelijkwaardigheid in financiering.
2. Stimuleren van de doorstroming van talent naar paralympische sporter, aandacht in opleidingen en verbeteren van de randvoorwaarden voor het beroep van paralympisch topsporter.
3. Stimuleren van (technologische) ontwikkelingen om paralympische topsport aantrekkelijk te maken voor publiek en professionalisering van de classificatie in Nederland en internationaal.
4. Verbeteren van de beeldvorming en zichtbaarheid van de paralympische topsport door het vergroten van de media-aandacht en begrijpelijkheid en door in te zetten op gezamenlijke sportevenementen.
5. Door ontwikkelen van kennis en innovatie en zorgen voor een centraal loket voor praktische kennis en ondersteuning.
6. Inzetten van de positie van Nederland als voorloper om andere landen te ondersteunen met kennis en ervaring.

Gelijkwaardig en inclusief. Advies over de doorontwikkeling van paralympische topsport (Nederlandse Sportraad, 2022)

Toenmalig minister Helder gaf in haar beleidsreactie aan de regierol op te willen pakken. Ze wees daarbij vooral op het proces. Ze zegde toe partijen bij elkaar te brengen om samen een strategie uit te werken en afspraken te maken over ieders rol en verantwoordelijkheid, voor zowel de breedtesport als de topsport. Ze gaf aan voort te willen bouwen op het beleid dat is ingezet vanuit het Nationaal

Sportakkoord (I), specifiek het thema Inclusie en Diversiteit. Ze was voornemens de suggesties van de raad op de internationale sportagenda te krijgen.

Ze beaamde dat paralympische topsport extra kosten met zich meebrengt en dat daar oog voor moet zijn. Maar ze ging ervan uit dat hier binnen het beschikbare topsportbudget ruimte voor moet zijn. De classificaties vond ze primair een verantwoordelijkheid van de sportsector en haar rol zou daarbij ondersteunend zijn (Helder, 2022, 24 juni).

Tien oplossingen voor belemmeringen bij sport en bewegen

In de Nota Gehandicaptensport droegen D66, Groen Links en SP (2021) tien oplossingen aan voor knelpunten en belemmeringen die mensen met een beperking op hun weg naar deelname aan sport en bewegen tegenkomen (zie kader). Bij deze oplossingen zijn beslispunten geformuleerd.

Het eerste beslispunt betrof een verzoek om de Tweede Kamer jaarlijks te informeren over de voortgang op de ambitie van de Nota: **'Sporten en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'**. Toenmalig minister Helder bevestigde in haar reactie op de nota (14 maart 2022) de ambitie dat iedereen die wil sporten ook moet kunnen sporten. Ze gaf aan zich te willen inzetten voor de genoemde punten uit de Nota, met uitzondering van de punten Samen sporten en Thuis sporten (Helder, 2022, 14 maart).

De eerste voortgangsrapportage over de ontwikkelingen in de gehandicaptensport tot 2030 stond in het teken van de Nota Gehandicaptensport. Deze verscheen eind 2023 (zie Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

Tien oplossingen gehandicaptensport

1. **Rapporteren** over voortgang gehandicaptensport.
2. **Verbeter de vindbaarheid en bekendheid:** a) bekendheid van Uniek Sporten vergroten en b) plan ontwikkelen om sportverenigingen te ondersteunen bij inclusie van mensen met een (licht) verstandelijke beperking.
3. **Sporthulpmiddelen:** landelijk loket voor ondersteuning van gemeenten en zorgverzekeraars en landelijk loket voor uitleen van sporthulpmiddelen.
4. **Vervoer:** vervoersproblematiek in kaart brengen.
5. **Samen sporten:** vraag en aanbod van sportmaatjes coördineren en faciliteren.
6. **Thuis sporten:** Uniek Sporten Thuis bekend maken.
7. **Buurtsportcoaches:** meer inzet en kennisbevordering van buurtsportcoaches.
8. **Speeltuinen voor kinderen met een beperking:** toegankelijkheid van speeltuinen voor kinderen met een beperking verbeteren en een kader inclusief speelruimtebeleid opstellen.
9. **Zwemlessen voor kinderen met een beperking:** specifieke aandacht en beleid voor zwemonderwijs voor kinderen met een beperking.
10. **Topsport:** financiering van de gehandicaptentopsport kritisch bekijken en groter bereik van topsportevenementen van gehandicaptensport.

Nota gehandicaptensport (D66 et al., 2021)

Van opgaven Sportakkoord naar aandacht voor randvoorwaarden

In de Hoofdpijnen en het Werkplan Sportakkoord II (ministerie van VWS et al., 2022; 2024) is bij het thema 'Inclusie en Diversiteit' specifiek aandacht voor het wegnemen van belemmeringen om te sporten voor mensen met een beperking.

Dit zien we vooral bij de opgave 'Verhoging praktische toegankelijkheid'. Hier wordt gestreefd naar het wegnemen van belemmeringen bij het aanvragen van sporthulpmiddelen en het vergroten van de toegankelijkheid van vervoer en sportaccommodaties. Dit laatste onderwerp komt verder aan de orde bij het thema 'Ruimte voor sport en bewegen'.

Bij de overige opgaven van het thema 'Inclusie en Diversiteit', het vergroten van financiële toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid en effectievere toeleiding van inactieve mensen naar sport, zijn mensen met een beperking impliciet meegenomen. Bij het thema 'Maatschappelijke waarde van topsport' is aangegeven dat paralympische sport explicieter wordt uitgewerkt in het 'Strategisch kader topsport 2032' (Rijksoverheid, z.d.).

Aansluiten bij de rechten voor mensen met een handicap

In 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag Handicap (Verdrag inzake de Rechten van Personen Met Een Handicap, New York, 13-12-2006, Verenigde Naties, 2006) geratificeerd. Artikel 9 van het verdrag gaat specifiek in op de toegankelijkheid van de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie en openbare voorzieningen. Artikel 30.5 gaat specifiek in op het recht van personen met een handicap om op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan sportactiviteiten (Verenigde Naties, 2006).

Sinds 2018 geeft de Rijksoverheid praktische uitwerking aan het VN-verdrag Handicap via het programma 'Onbeperkt Meedoen!' (Ministerie van VWS, 2018). Tot en met 2022 werd de implementatie van het VN-verdrag gemonitord via het Cijferoverzicht Onbeperkt meedoen (RIVM, 2022). In 2023 heeft toenmalig minister Helder van VWS (in demissionaire status) gewerkt aan de totstandkoming van een meerjarige 'Nationale Strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap'. Deze is op 9 februari 2024 in de Tweede Kamer aangeboden (Helder, 2024, 9 februari) als reactie op een breed gesteunde Tweede Kamermotie (Krul & Westerveld, 25 januari 2024).

In deze strategie zijn hernieuwde plannen opgenomen met als ambitie een meer toegankelijk en inclusief Nederland in 2040 (Ministerie van VWS, 2024). De ambitie is dat mensen met een beperking in 2040 hun leven kunnen leiden zoals ze dat zelf willen. Een van de belangrijke principes is 'Toegankelijkheid'. Dit principe gaat ervan uit dat mensen gewoon net als ieder ander toegang hebben tot alle aspecten van het leven.

Onder het levensdomein 'Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen' staat bijvoorbeeld beschreven **'om te kunnen sporten, spelen en bewegen hebben mensen met een beperking toegang tot passende hulpmiddelen, instructie en training. Zodat**

er geen drempels zijn om mee te doen als ieder ander' (Ministerie van VWS, 2024, p. 27).

De bedoeling is de realisatie van de Nationale strategie elke twee jaar in beeld te brengen (Ministerie van VWS, 2024, 9 februari).

Het VN-comité voor de rechten van personen met een handicap heeft in augustus 2024 in een speciale hoorzitting de voortgang beoordeeld van de implementatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland inclusief het Caraïbische deel van het Koninkrijk. Het comité uit in het concluderend rapport (27 september 2024) scherpe kritiek op de Nederlandse staat. Specifiek over sport uit het comité zorgen over de gebrekkige toegankelijkheid van sportfaciliteiten en over de tekortkomingen bij het vergroten van het gebruik van dergelijke faciliteiten door personen met een handicap, in het bijzonder personen die veel ondersteuning nodig hebben en kinderen met een handicap (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2024).

De Strategie 2030 is te zien als uitwerking van de plannen voor de implementatie van het VN-verdrag voor het onderdeel sport.

1.2 Strategie voor topsport en breedtesport voor mensen met een handicap in acht pijlers

Om de ambitie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' te kunnen bereiken heeft de regiegroep begin 2024 een Strategiedocument opgesteld bestaande uit acht pijlers (zie kader, Sportakkoord, z.d.). In deze pijlers zijn zoveel mogelijk de adviezen en uitgangspunten zoals hiervoor besproken integraal verwerkt.

De regiegroep heeft in de periode tot 14 oktober 2024 in samenwerking met de uitvoeringpartners per pijler toegewerkt naar het formuleren van een ambitie (stip op de horizon) en hoofdoelstellingen. Per pijler hebben ze ook globaal het plan van aanpak beschreven om de ambitie en doelen te bereiken. De 'Strategie 2030' en teksten per pijler zijn op 14 oktober 2024, tijdens de Uniek Sporten Dag 2024 (i.s.m. Sportakkoord II) gepresenteerd. Tijdens deze dag hebben 57 sportorganisaties en maatschappelijke organisaties onder toezicht van Staatsecretaris van Jeugd, Preventie en Sport, Vincent Karremans, de Strategie 2030 ondertekend. Zie bijlage 2 voor een lijst van ondertekenaars.

Dit is een eerste stap in het realiseren van de ambities en doelen in 2030. In hoofdstuk 3 gaan we dieper in op het proces achter de 'Strategie 2030'.

Acht pijlers Strategie 2030

1. **Jeugdsport:** Sport voor jeugd (5-18 jaar) met een handicap is in 2030 vanzelfsprekend. Kinderen en jongeren met een handicap die willen sporten, kunnen sporten in 2030.
2. **Volwassenensport:** Sport voor mensen van 18 tot 80 jaar met een handicap is in 2030 vanzelfsprekend. Dit houdt in dat volwassenen met een handicap die willen sporten, kunnen sporten in 2030.
3. **Talentvolle sporters:** In 2030 is het vanzelfsprekend dat talentvolle sporters met een handicap (12-35 jaar) optimaal worden ondersteund in hun sportieve ontwikkeling binnen paralympische sportdisciplines
4. **Innovatie:** In 2030 is het vanzelfsprekend dat we per Paralympische cyclus innovaties voor mensen met een handicap realiseren vanuit een per Paralympische cyclus landelijk vastgesteld, prestatie bevorderende thematiek.
5. **Classificatie:** In 2030 is het classificatieproces voor sporters met een handicap volledig gestroomlijnd, waardoor zij gemakkelijk in de juiste sport en klasse terechtkomen.
6. **Randvoorwaarden:** Sporten voor mensen met een handicap is in 2030 toegankelijk. Iedereen met een handicap die wil sporten kan sporten. Hiervoor worden de randvoorwaarden om te kunnen sporten op het gebied van sporthulpmiddelen, vervoer, accommodaties en financiën geoptimaliseerd.
7. **Netwerk:** Alle partijen werken samen om de missie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' te realiseren.
8. **Internationaal:** In 2030 is Nederland een toonaangevende speler in de internationale sport voor mensen met een handicap.

Bron: Opgesteld door regiegroep en uitvoeringspartners Strategie 2030. Zie voor volledige uitleg van de pijlers hoofdstuk 5 tot en met 12.

De punten Sporthulpmiddelen, Vervoer, Topsport, Vindbaarheid en Bekendheid en Buurtsportcoaches zijn geheel of gedeeltelijk verwerkt in de ambities van de Strategie 2030. Samen Sporten en Thuis Sporten krijgen daarin geen specifieke aandacht. Dit geldt ook voor de punten Speeltuinen en Zwemlessen voor kinderen met een beperking. In deze voortgangsrapportage zijn de punten uit de Nota Gehandicaptensport nog wel specifiek uitgelicht, met uitzondering van het punt Samen Sporten (zie kader).

Tien oplossingen Nota Gehandicaptensport verwerkt in deze rapportage

- Vindbaarheid en bekendheid (inclusief aandacht voor mensen met een verstandelijke beperking): hoofdstuk 5 Jeugdsport, hoofdstuk 6 Volwassenensport, hoofdstuk 10 Randvoorwaarden
- Sporthulpmiddelen: hoofdstuk 10 Randvoorwaarden
- Vervoer: hoofdstuk 10 Randvoorwaarden
- Samen sporten: niet verwerkt
- Thuis sporten: kort in tekstkader in hoofdstuk 10 Randvoorwaarden
- Buurtsportcoaches: hoofdstuk 5 Jeugdsport en hoofdstuk 6 Volwassenensport
- Speeltuinen voor kinderen met een beperking: hoofdstuk 10 Randvoorwaarden
- Zwemlessen voor kinderen met een beperking: hoofdstuk 5 Jeugdsport
- Topsport: paragraaf 4.4, hoofdstuk 7 Talentvolle sporters, hoofdstuk 8 Innovatie, hoofdstuk 9 Classificatie, hoofdstuk 12 Internationaal

1.3 Monitor en jaarlijkse voortgangsrapportage

Het Mulier Instituut stelt jaarlijks, ondersteund door het ministerie van VWS, een integrale voortgangsrapportage op over de Strategie 2030. Hiervoor hebben we een meerjarige monitor uitgezet, waarmee we in 2023 zijn gestart op basis van de Nota Gehandicaptensport (D66 et al., 2021). In de voortgangsrapportages komen de ontwikkelingen in zowel de breedte- als de topsport aan bod.

Voor de monitor hanteren we een iets breder uitgangspunt dan de Strategie 2030 zelf: sporten en *sportief bewegen* voor mensen met een *beperking* of handicap is vanzelfsprekend in 2030.

De Strategie is erop gericht om onder andere de (her)instroom van mensen met een beperking of handicap in de sport te bevorderen en uitstroom tegen te gaan. We gaan hierbij uit van bewegen voor het plezier, ofwel sportief bewegen, waaronder ook wandelen, fietsen of zwemmen vallen. Dit zijn activiteiten die mensen met een beperking relatief vaker beoefenen dan sporten in georganiseerd verband (zie paragraaf 4.3). Deelname aan sportief bewegen kan een startpunt zijn voor mensen met een beperking om (georganiseerd) te gaan sporten.

Doelstelling voortgangsrapportages

Doel van de jaarlijkse voortgangsrapportages is inzicht geven in de mate waarin en wijze waarop de ambitie en geformuleerde (sub)doelstellingen voor de Strategie 2030 worden omgezet in concrete maatregelen (acties en handelingen van organisaties en individuen) en de mate waarin betrokkenen² hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

Uiteindelijk doel is met de inzichten de voortgang richting de ambitie tot 2030 in de tijd te volgen, zodat beleid en maatregelen op basis van de resultaten eventueel kunnen worden bijgesteld. De meerjarige monitor heeft als doel deze inzichten te genereren.

1.4 Vraagstelling

1. Hoe en in welke mate wordt vooruitgang geboekt op de strategie 'sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'?
2. Welke maatregelen om de Strategie 2030 te realiseren zijn beoogd en in welke mate en op welke wijze worden deze omgezet in concrete acties en handelingen?
3. Welke uitvoeringspartners en intermediaire actoren zijn betrokken bij deze acties en handelingen?
4. Hoe verloopt de uitvoering van deze acties en handelingen?

² Betrokkenen zijn zowel mensen met een beperking of handicap zelf (en personen in hun sociale omgeving) als de organisaties die als uitvoeringspartner of als intermediaire actor (professionals en organisaties) betrokken zijn bij de realisatie van de verschillende acties en handelingen in de praktijk.

5. Wat zijn de resultaten en veranderingen als gevolg van de acties en handelingen van betrokkenen?
6. Wat merken mensen met een beperking of handicap in de dagelijkse praktijk van de maatregelen, de uitgevoerde acties en handelingen en de voortgang op de Strategie 2030 in het algemeen?

1.5 Leeswijzer en structuur hoofdstukken

Leeswijzer

- In **hoofdstuk 2** bespreken we de opzet van de monitor die de basis vormt voor de voortgangsrapportages. We bespreken op basis van welke (voorlopige) indicatoren en databronnen we deze en volgende voortgangsrapportages opstellen.
- In **hoofdstuk 3** gaan we in op het ontwikkelingsproces van de Strategie 2030 en leggen we uit wat 'vanzelfsprekend' betekent vanuit verschillende perspectieven.
- In **hoofdstuk 4** bespreken we in het eerste deel van het hoofdstuk wat we verstaan onder een beperking of handicap en hoeveel mensen in Nederland een beperking hebben. In het tweede deel geven we de stand van zaken op de hoofdambities voor de breedtesport (wekelijkse sportdeelname) en de paralympische topsport weer.
- In **hoofdstuk 5 tot en met 12** geven we per pijler de huidige stand van zaken weer van het proces van uitvoering en waar mogelijk van de (ervaren) resultaten en impact van de maatregelen en blikken we vooruit op het vervolg van de uitvoering van de betreffende pijler.
- In **hoofdstuk 14** formuleren we overkoepelende conclusies en reflecteren we op de bevindingen en blikken vooruit op de volgende monitor.

Opbouw hoofdstuk 5 tot en met 12

- In een tekstkader beschrijven we de geformuleerde ambities en (sub)doelen van de pijler.
- In een tekstkader noemen we de betrokken organisaties bij de uitvoering van de pijler.
- In de tekst beschrijven we het volgende:
 - Proces: hoe geven organisaties uitvoering aan de pijler?
 - Huidige situatie: wat levert de uitvoering op aan concrete resultaten (voor zover resultaten al waarneembaar zijn)?
 - Vervolg: wat merken mensen met een beperking van de (uitvoering van) de maatregelen en hoe wordt de pijler verder vormgegeven en wat zijn daarbij eventuele aandachtspunten?
- In tekstkaders lichten we soms data of een voorbeeld, definitie of werkwijze uit.
- We gebruiken citaten van betrokkenen als toelichting op de tekst.
- Ervaringen van mensen met een beperking met de verschillende thema's van de Strategie 2030 zijn als citaat te vinden op diverse tussenpagina's.

Methode en aanpak monitor

Caroline van Lindert

In dit hoofdstuk beschrijven we op basis van welke indicatoren en dataverzamelmethode we de voortgang op de ambitie, hoofdoelen en subdoelstellingen van de 'Strategie 2030' volgen. Om de voortgang te kunnen volgen voeren we de komende jaren een meerjarige monitoring uit, waarmee we in 2023 zijn gestart. We starten met een toelichting van het uitgangspunt en de positie van de onderzoekers.

2.1 Uitgangspunt en positie onderzoek(ers)

Wat maakt sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend? En hoe kunnen overheid, sportorganisaties en maatschappelijke organisaties ervoor zorgen dat het voor mensen met een handicap vanzelfsprekend is om te sporten? Deze vragen staan centraal in deze voortgangsrapportage.

De missie van het Mulier Instituut is dat de rapportages bijdragen aan goed onderbouwd beleid en een versterking van de sportsector. In deze rapportage willen we inzicht geven in de voortgang op maatregelen die partijen nemen om sporten vanzelfsprekend te maken voor mensen met een handicap. Daarnaast streven we ernaar een bijdrage te leveren aan het beter begrijpen van de ervaringen van mensen met een handicap of beperking met (niet) sporten en sportief bewegen. Hiermee dragen we bij aan de ambitie om de positie van mensen met een handicap of beperking in de sport te verbeteren.

Om ons werk goed te kunnen doen nemen we verschillende perspectieven mee in ons onderzoek. We houden ons daarbij aan de codes van wetenschappelijke integriteit. Dit betekent dat we eerlijk, zorgvuldig, transparant, onafhankelijk en verantwoordelijk te werk gaan. Hieraan voegen we graag de volgende uitgangspunten toe:

- **'niets over ons, zonder ons'**. Uitgaande van de principes van het VN-verdrag Handicap, streven we naar het doen van inclusief onderzoek. We betrekken actief de ervaringskennis van mensen met een handicap. We doen dit zoveel mogelijk op een manier die ook waardevol is voor betrokkenen zelf. We erkennen ervaringskennis als belangrijke databron, naast kennis vergaard uit onderzoek.
- Cross-disability en intersectionaliteit. Dé persoon met een handicap of beperking bestaat niet (zie ook [paragraaf 4.1](#)). Er is een grote diversiteit aan handicaps, beperkingen of aandoeningen. Ook de achtergronden van mensen met een handicap verschillen, naar gender(identiteit), leeftijd, opleiding, inkomen, seksuele oriëntatie of migratieachtergrond. We kunnen dus niet spreken over dé ervaring met sporten met een beperking of handicap. We

nemen daarom zoveel mogelijk de perspectieven van mensen met verschillende achtergronden mee.

- We respecteren dat over het gebruik van taal en woorden verschillende gedachten en gevoelens zijn. Ondanks dat in de titel van de Strategie 2030 de term handicap is gekozen, gebruiken wij in deze rapportage afwisselend de termen handicap en beperking. Daarmee sluiten we aan bij de diversiteit aan ervaringen (zie ook paragraaf 4.1).
- We realiseren ons dat onderzoek doen naar of met mensen met een handicap ingewikkeld kan zijn wanneer de onderzoeker zelf niet de belichaamde ervaring van handicap of beperking heeft. We proberen ons bewust te zijn van onze eigen positie als onderzoeker en hebben hier in gesprek met betrokkenen een open houding over. Ook wanneer de onderzoeker vanuit eigen ervaringen meent wel of deels het perspectief van handicap of beperking te kunnen innemen.

2.2 Waarneembare veranderingen

Zoals we schreven in de voortgangsrapportage over 2023 (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023), verzamelen we gegevens op basis van indicatoren op verschillende niveaus. Hiermee gaan we verder. Het vaststellen van indicatoren is onderdeel van het proces van de regiegroep en uitvoeringspartners bij het ontwikkelen van de Strategie 2030. Deze is nog in ontwikkeling. Daardoor staan in deze tweede voortgangsrapportage de indicatoren waarlangs we de voortgang volgen nog niet vast.

Indicatoren, normen en streefcijfers

- **Indicator:** manier om een bepaalde toestand te meten. Kwantitatief in cijfers of kwalitatief in ervaringen. Is vaak gekoppeld aan doelstellingen. Heeft een signalerende functie. Is gevoelig voor veranderingen. *Voorbeeld: mate waarin iemand sport? mate waarin een persoon tevreden is met...?* Een indicator wordt in het bedrijfsleven ook wel Key Performance Indicator (KPI) genoemd.
- **Norm:** een ijkpunt waaraan gemeten waarden worden getoetst. *Voorbeeld: minimaal wekelijkse sportdeelname; een tevredenheidscijfer van 8 of hoger.*
- **Streefcijfer:** een richtpunt (doel) van een doelstelling om naar toe te werken. *Voorbeeld: 75% van de bevolking sport wekelijks; 80% van de leden van sportverenigingen is tevreden over...*

We gebruiken bij de monitor elementen uit de methode **Outcome Harvesting** (OH) en **Outcome Mapping** (OM). OH is een evaluatiemethode uit de systeembenadering die wordt gebruikt om zicht te krijgen op de opbrengsten van een programma (Hoogendam & Kusters, 2023). Bij OM worden de uitkomsten van beleid gezien als **'waarneembare veranderingen in het gedrag, de relaties, activiteiten en acties van mensen, groepen en organisaties waarop het programma zich direct richt'** (Earl et al., 2001, p. 1).

Beide methoden worden ook toegepast bij de monitoring van het Sportakkoord II (Hoogendam & Kusters, 2023; Ministerie van VWS et al., 2024).

Bij OM staat niet het bereiken van een bepaalde toestand bij de einddoelgroep centraal. Het is namelijk vaak lastig te bepalen of een eventuele stijging in de sportdeelname (in dit geval bij mensen met een handicap) een direct gevolg is van beleid. Net als bij de monitoring van het Sportakkoord II kijken we naar veranderingen in gedrag of acties van mensen of organisaties. Deze veranderingen moeten uiteindelijk bijdragen aan het bereiken van de gewenste eindtoestand: de ambitie ofwel stip op de horizon van het beleid.

Begrippen in deze monitor (zie ook [figuur 2.1](#))

- **Regiegroep:** de organisaties die initiatiefnemer zijn van het opstellen van de Strategie 2030 (ministerie van VWS, VSG, NOC*NSF, POS, MOS). Leden van de regiegroep vervullen ook een rol als **kartrekker** van een specifieke pijler. Een kartrekker heeft de regie op het opstellen van de ambitie en doelen van de pijler en op het aanjagen van de uitvoering de komende jaren.
- **Uitvoeringspartners:** de organisaties die, veelal op landelijk niveau, betrokken zijn (geweest) bij het ontwikkelen van de Strategie 2030 naar ambities, doelen en plan van aanpak. De kartrekker betrok hen daarbij. Daarnaast zijn ze zelf aan zet zijn bij het aansturen en ontwikkelen van activiteiten. *Fictief voorbeeld: een sportbond ontwikkelt opleidingsaanbod voor trainers/coaches van sportverenigingen over sporten door mensen met een handicap.*
- **Intermediaire actoren of partners:** de (mensen in) organisaties die direct worden beïnvloed of ondersteund door de Strategie 2030 in het uitvoeren van hun werk. Zij laten daarbij veranderingen zien in hun gedrag, acties of handelingen en deze dragen uiteindelijk bij aan het bereiken van de (sub)doelen en ambities van de Strategie 2030. *Fictief voorbeeld: een trainer/coach heeft meer kennis gekregen over mensen met een handicap door het volgen van een opleiding verzorgd door een sportbond.*
- **Einddoelgroepen:** (groepen) personen die veranderingen als gevolg van de Strategie 2030 zullen opmerken en/of daardoor zelf veranderingen in kennis, houding en gedrag laten zien. *Fictief voorbeeld: het is voor een persoon met een mobiliteitsbeperking geen drempel (meer) om een sporthulpmiddel aan te vragen vanwege het aangenomen Wmo modelbeleid (zie verder pijler Randvoorwaarden, hoofdstuk 10).*

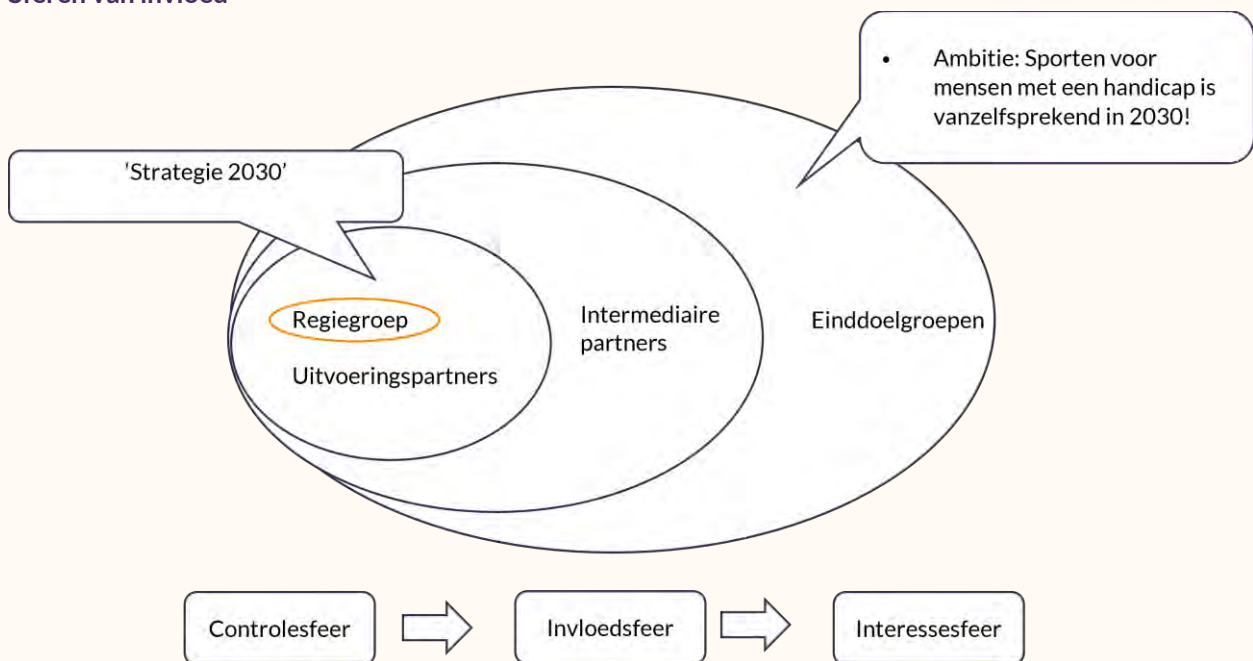
We maken onderscheid in verschillende sferen van invloed (zie [figuur 2.1](#)):

- In de **controlesfeer** hebben personen en/of organisaties controle over de activiteiten van een programma. In het geval van de Strategie 2030 is dit de regiegroep. Zij geven sturing aan de totstandkoming en uitvoering van de beschreven doelen op pijlerniveau van de Strategie 2030. De regiegroep werkt hierbij samen met (landelijke) uitvoeringspartners. Denk aan organisaties als Gehandicaptensport Nederland, Fonds Gehandicaptensport, sportbonden en Sportinnovator.
- In de **directe invloedssfeer** worden intermediaire actoren rechtstreeks beïnvloed of ondersteund door het programma. Denk in het geval van de

'Strategie 2030' aan medewerkers van sportbonden, buurtsportcoaches, trainers/coaches of bestuursleden van sportverenigingen en Wmo-consulenten van een gemeente. Het doel is dat zij *'dingen anders gaan doen'*, zodat mensen met een handicap daadwerkelijk ervaren dat sporten voor hen vanzelfsprekend is geworden. Uitvoeringspartners kunnen ook de rol van intermediaire partner hebben, omdat ze soms zelf ook betrokken zijn bij het uitvoeren van activiteiten en *'dingen anders gaan aanpakken'*.

- De **indirecte invloedssfeer of interessesfeer** bestaat uit de einddoelgroepen waar de uiteindelijke gedragsverandering of impact bereikt moet worden. In dit geval zijn dat personen met een handicap of beperking zelf of mensen in hun directe sociale omgeving.

Figuur 2.1
Sferen van invloed

Bron: Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023.

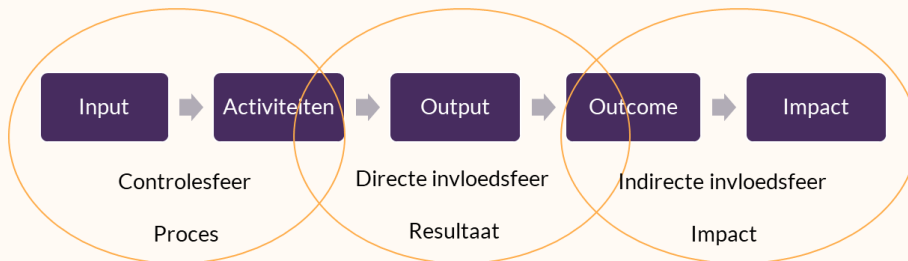
Bij OM denk je bij de opzet van beleid goed na over welke veranderingen bij de betrokken intermediaire partners moeten plaatsvinden. En over wat nodig is om (op termijn) veranderingen bij de einddoelgroepen te bereiken.

Hoewel we aansluiten bij OM, ligt de focus in deze monitor niet alleen op de waarneembare veranderingen bij intermediaire partners. We kijken ook hoe uitvoeringspartners op input- en activiteitsniveau (controlesfeer) uitvoering geven aan de Strategie 2030.

Daarnaast hebben we oog voor het niveau van de einddoelgroepen (interessesfeer). We volgen de ontwikkelingen in de sport- en beweegdeelname en vragen

mensen met een beperking wat zij (mogelijk) merken van de uitvoering van de Strategie 2030 en de voortgang op de ambitie. We noemen dit het impact-niveau (zie [figuur 2.2](#)).

Figuur 2.2
Soorten indicatoren

Bron: Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023.

2.3 Indicatoren

Voor de monitor gaan we uit van indicatoren op drie niveaus (zie [figuur 2.2](#)). Bij deze niveaus hebben we per pijler voorlopig een aantal vragen geformuleerd, waarop we in de voortgangsrapportage antwoord willen krijgen. Vanuit OM geredeneerd hebben de regiegroep en uitvoeringpartners een actieve rol in het vaststellen van indicatoren en bij het volgen van de voortgang op de indicatoren.

Bij publicatie van deze rapportage is per pijler wel vastgesteld wat de ambitie (Waarom-vraag) en de hoofdoelen (Wat-vraag) zijn. Op 14 oktober 2024 hebben tal van organisaties door het zetten van hun handtekening betrokkenheid getoond bij de Strategie 2030 als geheel en bij een of meer pijlers. Het plan van aanpak werken de regiegroep en kartrekkers hierna verder uit, in samenwerking met betrokken organisaties.

Hierin spreken ze af wie welke rollen vervult en activiteiten uitvoert om de doelen en ambities te realiseren (Hoe-vraag). Daarmee kunnen we waarneembare veranderingen in gedrag en acties volgen van mensen en organisaties die bij de uitvoering van de Strategie 2030 betrokken zijn.

Soorten doelen (zie ook [figuur 2.2](#))

- **Waarom-vraag** (impact): ambitie ofwel stip op de horizon voor 2030.
- **Wat-vraag** (resultaat): (hoofd)doelen om ambitie te realiseren.
- **Hoe-vraag** (proces): concrete subdoelen om (hoofd)doelen te realiseren. Plan van aanpak waarin rollen, acties en handelingen van mensen en organisaties concreet zijn beschreven. *Wat gaan we of zij anders doen?*

Procesindicatoren (input en activiteiten)

We kunnen hierbij de volgende vragen stellen:

- Welke acties en handelingen zijn beoogd en worden uitgevoerd door betrokkenen, hoe vaak, waar en met wie? (*Wat doen ze anders?*)
- Hoe verloopt de uitvoering van deze acties en handelingen?
- Hoe tevreden zijn de uitvoeringspartners met de uitvoering en hoe verloopt eventueel de samenwerking met andere partners en intermediaire actoren?
- In hoeverre spelen uitvoeringspartners in op tussentijdse veranderingen en geleerde lessen?
- Welke factoren bevorderen dan wel belemmeren het proces?
- Hoe zorgen uitvoeringspartners ervoor dat intermediaire actoren activiteiten/doelen zoals bedoeld adopteren, implementeren en borgen?

Resultaatindicatoren (output en outcome)

De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Wat zijn de waargenomen veranderingen in het gedrag, de relaties, activiteiten en acties van intermediaire partners/betrokkenen?
- Waar traden deze veranderingen op, wanneer, bij wie en hoe?

Impactindicatoren

De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Wat merken mensen met een beperking van de uitvoering van de 'Strategie 2030'?
- Welke veranderingen in kennis, houding en gedrag zijn te zien bij de einddoelgroepen in relatie tot sporten en sportief bewegen?
- Hoe ontwikkelt de wekelijkse deelname aan sport en sportief bewegen zich bij kinderen en volwassenen met een beperking?

2.4 Dataverzameling

De meerjarige monitoring vindt plaats aan de hand van verschillende databronnen en dataverzamelingsmethoden.

Proces volgen in werkbijeenkomsten en oogstsessies

Voor deze voortgangsrapportage hebben we diverse bijeenkomsten van de Strategie 2030 bijgewoond. Deze waren gericht op de regiegroep, kartrekkers en mogelijke uitvoeringspartners en intermediaire actoren in het land (zie tijdlijn proces [paragraaf 4.2](#)). Het Mulier Instituut had daarbij een observerende en adviserende rol.

Het doel is voortaan (vanaf 2025) jaarlijks een oogstsessie te organiseren waarin we met de regiegroep en de belangrijkste uitvoeringspartners terugblikken op het proces en de resultaten van de Strategie 2030 (methode Outcome Harvesting) en vooruitblikken op de voorgenomen monitor van dat jaar (methode Outcome Mapping).

Uitvraag stand van zaken en proces uitvoeringsorganisaties

Jaarlijks organiseren we een uitvraag/belronde met de uitvoeringspartners en eventuele overige actoren die inzicht kunnen geven in de voortgang van de Strategie 2030. In 2023 zijn we daarmee gestart. In 2024 hebben we diezelfde organisaties, inclusief betrokkenen van de regiegroep en kartrekkers, bevroegd over de stand van zaken van de betreffende pijler en/of de punten uit de Nota Gehandicaptensport die zijn ondergebracht in de Strategie 2030.

Per pijler was een onderzoeker van het Mulier Instituut 'gekoppeld' aan de kartrekker(s) van de pijler. We vroegen welke informatie of data betrokkenen zelf beschikbaar hadden voor de monitor en bespraken hoe ze kunnen bijdragen aan het geven van inzicht in de voortgang.

Voor deze rapportage hebben we aan de hand daarvan de hoofdstukken per pijler vormgegeven. Hierbij geven we waar mogelijk aan wat de peildatum is van de gepresenteerde data. Vanaf 2025 is het doel te werken aan de hand van opgestelde indicatoren per pijler. Vanaf 2025 gebruiken we een online vragenlijst onder alle betrokken uitvoeringspartners om zicht te krijgen op proces en voortgang op de ambitie.

Registratiedata

Waar mogelijk hebben we gebruik gemaakt van data die beschikbaar zijn via bestaande databestanden, zoals de prevalentie van beperkingen via CBS statline, of die wordt bijgehouden door betrokkenen in het kader van hun werkzaamheden, zoals bezoekersaantallen van websites.

Desk- en literatuuronderzoek

Voor de voortgangsrapportage hebben we gebruik gemaakt van inzichten uit bestaand onderzoek, literatuur en beleidsdocumenten.

Peilingen intermediaire actoren

Om een beeld te krijgen van de voortgang op de resultaatindicatoren zetten we gedurende de meerjarige monitor periodiek vragenlijsten uit onder diverse intermediaire actoren. We gebruiken daarvoor onder andere bestaande panelonderzoeken, zoals die van gemeenten (i.s.m. VSG), sportverenigingen (Mulier Instituut) en buurtsportcoaches (Mulier Instituut i.s.m. VSG, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en VNG).

- In 2023 stelden we vragen aan buurtsportcoaches. Resultaten kwamen terecht in de eerste voortgangsrapportage 2023 (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).
- In het voorjaar van 2024 hebben we een vragenlijst uitgezet onder de beleidsambtenaren sport van het VSG-panel (n=109; Mulier Instituut/ Vereniging Sport en Gemeenten, 2024). We vroegen hen naar de toegankelijkheid van sportaccommodaties. Resultaten hiervan hebben we verwerkt in hoofdstuk 10.
- In het najaar van 2024 zetten we een vragenlijst uit onder de sportverenigingen van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut. We

vragen hen onder andere of ze een of meer leden met een beperking hebben en voornemens zijn activiteiten/aanbod voor hen op te zetten of uit te breiden. De resultaten verwerken we in de voortgangsrapportage van 2025.

- In het voorjaar en de zomer van 2024 hebben we in samenwerking met de regiegroep een korte online peiling uitgezet over de vraag 'wat mensen verstaan onder vanzelfsprekend sporten' (Mulier Instituut, 2024, zomer). De peiling hebben we gedeeld via diverse (sociale-media)kanalen en stond uit tussen 24 juni en 2 september 2024. Respondenten waren mensen met een beperking en vertegenwoordigers van diverse sportorganisaties en organisaties die mensen met een beperking vertegenwoordigen. 376 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld. Daarvan hebben 262 mensen zelf een beperking, waarvan 167 een motorische beperking. Voorlopige resultaten hebben we op basis van anonimiteit verwerkt in paragraaf 3.3 en paragraaf 4.1 en in intermezzo's tussen de hoofdstukken. De resultaten landen in een apart rapport.

Peilingen bevolking met en zonder beperking

In het vierde kwartaal van 2024 bevragen we mensen met een lichamelijke beperking en mensen met een verstandelijke beperking via panelonderzoek. We werken daarbij samen met NIVEL. De resultaten komen terecht in de voortgangsrapportage van 2025.

Begin 2025 zetten we dezelfde vragenlijst uit bij mensen met een visuele en/of auditieve beperking in afstemming met Gehandicaptensport Nederland (via de programma's Ongehoord Sportief en Zichtbaar Sportief) en belangenorganisaties voor deze groepen. De resultaten hiervan landen in de rapportage van 2025.

In 2024 hebben we geen peiling onder de algemene bevolking uitgezet.

Kwalitatieve verdieping

In het voorjaar en de zomer van 2024 hebben we dertien face-to-face-interviews (deels op locatie, deels via MS Teams) gehouden met mensen met verschillende typen beperkingen en handicaps (Mulier Instituut, 2024, voorjaar-zomer). Sommige hiervan waren duo-interviews, dus met twee respondenten. Citaten uit deze interviews duiden we aan met respondentnummers.

De respondenten waren deels mensen met ervaringskennis (zie Klankbordgroep). De gesprekken geven inzicht in welk beeld mensen met een beperking hebben over vanzelfsprekend sporten voor mensen met een handicap, hoe dit gerealiseerd kan worden en hoe zij denken over de termen 'beperking' en 'handicap'.

Voorlopige inzichten hebben we op basis van anonimiteit verwerkt in [paragraaf 3.2](#) en [4.3](#). Relevante citaten uit de interviews en uit de open antwoorden van de peiling zijn ook te vinden tussen de hoofdstukken, waar zij van aanvullende waarde zijn. De resultaten landen samen met die van de peiling over 'vanzelfsprekend sporten' in een aparte rapportage.

Update kernindicatoren

Jaarlijks geven we een update van de kernindicatoren sport en bewegen voor mensen met een beperking (zie [paragraaf 4.3](#)).

- We beschrijven het aandeel volwassenen van 18 jaar en ouder met een beperking dat wekelijks deelneemt aan sport en voldoet aan de beweegerichtlijnen, het aandeel dat lid/abonnee is van een sportbeweegaanbieder, en de belangrijkste sporten. De data zijn afkomstig van de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor-Aanvullend van CBS in samenwerking met RIVM.
- Voor de sportdeelname van kinderen met een beperking maken we gebruik van de resultaten van pilotonderzoek dat Mulier Instituut en RIVM hebben uitgezet onder ruim 600 ouders van kinderen met en ruim 600 ouders van kinderen zonder beperking (Gómez Berns et al., nog te publiceren). Dit onderzoek maakt deel uit van een onderzoek naar de mogelijkheden om een duurzame monitoringstudie op te zetten naar de sport-, cultuur- en vrijetijdsdeelname van kinderen en jongeren met een beperking. De resultaten hiervan verschijnen in aparte rapportages.

Tijlijn monitoring

- 18-19 juni 2024: tweedaagse bijeenkomst strategie Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend sporten in 2030, bijwonen deelsessies pijlers.
- Eind juni 2024: start gesprekken kartrekkers.
- Eind juni-september 2024: data ophalen bij betrokken organisaties per pijler.
- Augustus-oktober 2024: vervolggesprekken kartrekkers.
- T/m oktober 2024: analyse en verwerking data.
- 14 oktober 2024: Uniek Sporten Dag (ondertekenmoment, bijwonen).

2.5 Samenwerking betrokkenen

Om de voortgangsrapportages te kunnen schrijven werken we samen met de regiegroep, kartrekkers en uitvoeringspartners van de Strategie 2030. Voor de totstandkoming van deze rapportage hebben we onder andere gesprekken gevoerd met betrokkenen en gebruik gemaakt van registratiedata van betrokken organisaties.

Daarnaast werken we samen met een klankbordgroep van mensen met ervaringskennis over leven, sporten en bewegen met een beperking.

Klankbordgroep mensen met ervaringskennis

Bij de monitoring betrekken we een klankbordgroep van mensen met ervaringskennis. De groep bestaat uit tien leden. In 2023 zijn we hiermee gestart. In 2024 zijn twee leden gestopt en hebben we de klankbordgroep uit kunnen breiden met ook weer twee nieuwe leden. We hebben hen geworven via voornamelijk patiënten- en belangenorganisaties, zoals de Oogvereniging, Stichting Kind en Ziekenhuis en CP Nederland.

We vroegen de klankbordleden op welke wijze ze graag betrokken willen zijn bij de monitor en of zij eventueel naast deelnemen aan bijeenkomsten een actieve rol bij onderzoek willen vervullen. Dit resulteerde in de betrokkenheid van een klankbordlid bij het testen van de online peiling 'vanzelfsprekend sporten' op toegankelijkheid voor mensen met een visuele beperking. Een aantal leden heeft de oproep voor de peiling gedeeld in hun achterban. Een aantal leden heeft deelgenomen aan de verschillende bijeenkomsten van de Strategie 2030 (Tweedaagse en ondertekenmoment).

Op 26 februari 2024 organiseerden we een bijeenkomst met de klankbordgroep. We blikten terug op de eerste voortgangsrapportage 2023 en blikten vooruit op de ontwikkeling van de nieuwe Strategie 2030.

Op 10 oktober 2024 organiseerden we een ontmoetingsbijeenkomst tussen vier leden van de klankbordgroep en betrokkenen van de regiegroep. We spraken over wat sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend maakt en wat kan bijdragen om dat te realiseren. We gebruikten voor het gesprek gesprekskaarten, die we ontwikkelden op basis van open antwoorden op vergelijkbare vragen in de korte peiling over 'vanzelfsprekend sporten'.

Strategie Vanzelfsprekend

Caroline van Lindert, Chris Sparreboom, Renée Hoogendijk & Angelina Gómez Berns

In dit hoofdstuk vertellen we hoe de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' tot stand is gekomen en welk beeld diverse betrokkenen hebben bij 'vanzelfsprekend sporten'.

We schetsen eerst beknopt de historische context en vertellen wat voorafging aan de Strategie 2030. Met een tijdlijn vertellen we hoe regiegroep en uitvoeringpartners hebben toegewerkt naar het ondertekenen van de Strategie 2030 en pijlers. In het laatste deel van dit hoofdstuk laten we zien welk beeld mensen met een beperking en andere betrokkenen hebben bij vanzelfsprekend sporten.

3.1 Wat ging vooraf?

In de eerste voortgangsrapportage over 2023 (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023) hebben we uitleg gegeven over het achterliggende vraagstuk waar de tien oplossingen in de Nota Gehandicaptensport betrekking op had: **'De ambitie om in 2030 de kloof te dempen van sportdeelname tussen mensen met en zonder beperking is erg belangrijk en vloeit ook voort uit het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, maar dat bereiken we niet vanzelf'** (D66 et al., 2021, p3).

De regiegroep onderschrijft deze problematiek in het Strategiedocument dat het startpunt vormde voor de doorontwikkeling van de Strategie 2030 (Sportakkoord, z.d.): **'De sportdeelname van mensen met een beperking blijft achter'... 'Als we niets veranderen, dan blijft het sportplezier en de sportdeelname van mensen met een handicap hoogstwaarschijnlijk hetzelfde.'**

De regiegroep stelt dat sporten voor mensen met een handicap in Nederland de afgelopen decennia kwalitatieve vooruitgang heeft geboekt. Er is een groeiend bewustzijn over inclusie en gelijke kansen voor mensen met een handicap, mede door de inspanningen in het Sportakkoord I³ (zie ook Reitsma et al., 2022). Bij veel sportclubs, ondernemers en in de openbare ruimte zijn sporters met een beperking actief. Op de Paralympische Spelen kunnen sporters met een handicap zichzelf profileren.

oord I heeft de alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen' via een campagne een aanjagende rol gehad in het bevorderen van de bewustwording over het belang van inclusie van mensen met een beperking in de sport. Onder Sportakkoord I is een impuls gegeven aan het versterken van het sportaanbod (via microbudgetten en services) en zijn gehandicaptensporttrajecten ondersteund (denk aan Uniek Sporten, de aanpak van MEE NL, de aanpak van Ongehoord Sportief & Zichtbaar Sportief en buurtsportcoaches). Zie het [Strategiedocument](#) (Sportakkoord, z.d.).

Toch zijn er nog altijd uitdagingen, zo schrijft de regiegroep in het Strategiedocument (Sportakkoord, z.d.): de participatiecijfers zijn gelijk gebleven en de financiering en randvoorwaarden zijn niet structureel of goed geregeld. Dat moet beter voor de inwoners van Nederland met een motorische, visuele, auditieve en/of verstandelijke handicap, zo valt te lezen.

Strategie bouwt voort op eerder beleid

Sinds grofweg de jaren '70 van de vorige eeuw is er al regelmatig aandacht voor mensen met een beperking in het sportbeleid (zie tijdlijn [figuur 3.1](#)). Sinds het begin van deze eeuw (specifiek sinds Paralympische Spelen van Sydney in 2000) zien we een intensivering van het overheidsbeleid gericht op de bevordering van de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking (zie Van Lindert & De Jonge, 2022; Van den Dool et al. 2022).

- Met het project Organisatorische Integratie (2000-2008) worden bijvoorbeeld de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking bij reguliere sportbonden en verenigingen vergroot.
- In die periode neemt NOC*NSF ook de uitzending van de Paralympische atleten en het Paralympisch Comité onder haar hoede.
- Vanaf 2008 wordt ingezet op de sportstimulering van kinderen met een beperking in het speciaal onderwijs (Special Heroes, 2008-2014) en mensen met een verstandelijke beperking in woonzorginstellingen (Zo kan het ook!, 2009-2012).
- Via het programma Uitdagend Sportaanbod van NOC*NSF (2008-2012) worden sportverenigingen versterkt.
- In 2015 startte een programma voor de doorstroom van mensen uit de revalidatie naar sport en bewegen in de thuissituatie (Revalidatie, Sport en Bewegen, 2012-2015)⁴.
- Onder het toenmalige programma Sport en Bewegen in de Buurt (2012-2018) werd gestimuleerd om buurtsportcoaches en sportimpulsprojecten meer op mensen met een beperking te richten.
- Het toenmalige programma Grenzeloos actief (2015-2018) was gericht op het creëren van duurzame regionale samenwerkingsverbanden en op het vinden van de juiste match tussen vraag en aanbod.
- Onder de pijler Inclusief sporten en bewegen van Sportakkoord I (2018-2022) was geen exclusieve aandacht meer voor mensen met een beperking in het Rijksbeleid, maar werd dit onderdeel van het bredere beleid om inclusie en kansengelijkheid in de sport te bevorderen op basis van verschillende achtergronden.
- Dit beleid wordt voortgezet in Sportakkoord II (vanaf 2023). Onder de opgave 'praktische toegankelijkheid' wordt expliciet verwezen naar het verbeteren van randvoorwaarden voor mensen met een beperking (zie Van Lindert & De Jonge, 2022; Van den Dool et al. 2022; Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

⁴ De stichting Special Heroes Nederland voert tegenwoordig onder andere namen programma's uit gericht op leerlingen in het speciaal onderwijs (Sport Heroes) en mensen met een beperking in de zorg (Healthy Habits). Sport Heroes en Revalidatie, Sport en Bewegen zijn als goed onderbouwde interventies opgenomen in de [interventiedatabank](#) van Kenniscentrum Sport en Bewegen.

In de eerste voortgangsrapportage 2023 (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023) merkten we op dat de beleidsmaatregelen uit het verleden afwisselend gericht waren op enerzijds het (beter) bereiken en begeleiden van verschillende groepen mensen met een beperking naar sport- en beweegaanbod en anderzijds het verbeteren van de structuur en organisatie van sport voor mensen met een beperking. Programma's hadden meestal een tijdelijk karakter, waren niet altijd ingebed in breder beleid en soms was er ook een tussenperiode van weinig beleidsaandacht.

Daarin lijkt met Sportakkoord I en II, waarin inclusie een centraal thema is en specifieke aandacht is voor het wegnemen van belemmeringen om te sporten voor mensen met een beperking, en met de nieuwe strategie tot 2030, verandering te zijn gekomen (zie tijdlijn **figuur 3.1**).

Figuur 3.1
Tijdlijn aandacht in beleid voor sport voor mensen met een handicap

Bron: Van Lindert & De Jonge, 2022 (bewerking regiegroep Strategie 2030).

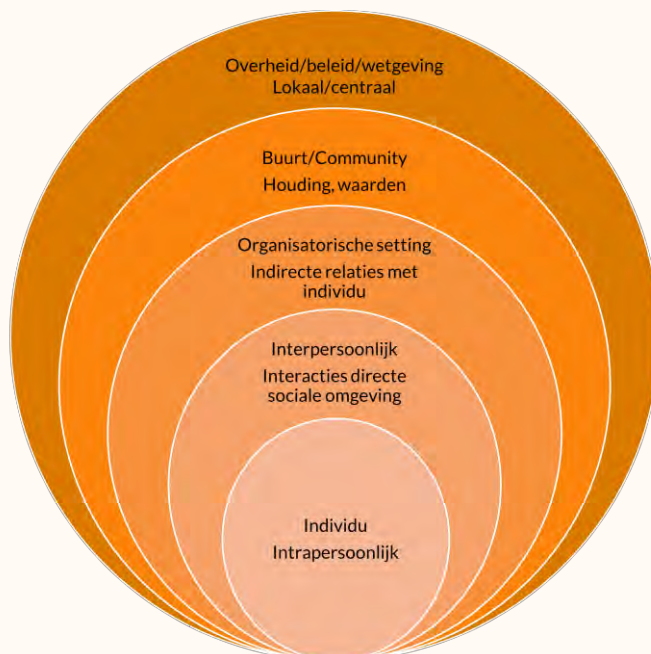
We constateerden in de eerste voortgangsrapportage dat de gekozen oplossingen in de Nota Gehandicaptensport niet op zichzelf stonden, maar voortbouwen op waar vele organisaties in het landschap van de gehandicaptensport al aan werken. Ook de nieuwe strategie die in deze rapportage centraal staat bouwt voort op eerder beleid en opgedane inzichten.

Complex vraagstuk

We benadrukken nogmaals dat het leggen van een oorzaak-gevolgrelatie tussen sportdeelname en beleid lastig is. Onderzoek dat hierop is gericht is ingewikkeld om meerdere redenen. Een ervan is dat beleidsmaatregelen niet altijd direct gericht zijn op het bereiken van einddoelgroepen. In [paragraaf 2.1](#) stellen we daarom voor de monitoring ook te richten op de directe invloedssfeer van het beleid: de acties en handelingen van intermediaire actoren. We zagen in de voortgangsrapportage van 2023 geen toename in de sportdeelname van mensen met een beperking, maar ook geen noemenswaardige achteruitgang (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023). In deze rapportage laten we overigens wel enige voortuitgang zien (zie [paragraaf 4.3](#)).

We constateerden in de eerste voortgangsrapportage dat we te maken hebben met een complex vraagstuk waarvoor we niet één kant-en-klare oplossing hebben. Het sport- en beweeggedrag van een individu wordt beïnvloed door een veelheid aan factoren op verschillende niveaus of lagen in het systeem (zie [figuur 3.2](#); Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023). In de systeembenadering is de inzet van een maatregel erop gericht om de onderling relaties tussen de afzonderlijke onderdelen van het systeem te beïnvloeden. De hoop is dat dit tot de gewenste veranderingen leidt.

Figuur 3.2
Factoren op verschillende niveaus voor sportdeelname van mensen met een beperking

Bron: Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023.

Kijken we naar de eerste laag in [figuur 3.2](#) het **intrapersoonlijke niveau**, dan spelen diverse persoonlijke factoren een rol voor of iemand wel of niet sport. Denk

bijvoorbeeld aan het gebrek aan kennis over wat mogelijk is met je beperking, de angst voor pijn bij sporten of een gebrek aan financiële ruimte om te sporten (zie De Jonge et al., 2022). Meer kennis, een-op-een-begeleiding door mensen uit de sociale omgeving of professionals, of financiële hulp, kunnen eventueel helpen deze barrières op te lossen. Daarvoor zijn soms maatregelen op de andere niveaus in het systeem nodig.

Op het **interpersoonlijke niveau**, de tweede laag in de figuur, kunnen mensen in de directe sociale omgeving bijvoorbeeld steun bieden om te gaan sporten en bewegen, door als sportmaatje te fungeren.

Het kan zijn dat vanuit de **samenleving** factoren een rol spelen die het gedrag en de handelingsmogelijkheden van sportaanbieders of bijvoorbeeld buurtsportcoaches in de **organisatorische setting** beïnvloeden. Door deze groep de juiste tools te bieden kunnen ze eventueel een positieve uitwerking hebben op de uiteindelijke sportdeelname van het individu. Andersom kan een gebrek aan de juiste tools of ondersteuning het werk van de professional ook belemmeren.

Ook de manier waarop de samenleving aankijkt tegen mensen met een beperking, de gedeelde waarden en opvattingen, kan de inclusie van mensen met een beperking in de sport belemmeren. Het marginaliseren en uitsluiten van mensen in de samenleving en ook in de sport op basis van hun beperking en afwijkende lichaamsbeeld, ook wel validisme genoemd, is historisch gegroeid en gebord in de structuur en cultuur van onze samenleving en sijpelt op alle schaalniveaus van de figuur door (zie Vermeij & Hamelink, 2021; Van Lindert & De Jonge, 2022).

We zien dat terug in beleid en wet- en regelgeving, waar nog onvoldoende rekening wordt gehouden met wat mensen (extra) nodig hebben om gelijkwaardig deel te nemen. Om de inclusie van mensen met een beperking in de sport te bevorderen is de sport ook afhankelijk van oplossingen in andere domeinen van de samenleving. Steunacties om het VN-verdrag Handicap daadwerkelijk te implementeren helpen dit mensbeeld kritisch te bevragen (zie ook Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

Integrale benadering

Mogelijk biedt de nieuwe strategie met een meer integrale benadering een betere uitgangspositie om de inclusie en positie van mensen met een beperking in de breedtesport en topsport structureel te verbeteren. Het vraagstuk wordt in de nieuwe strategie vanuit diverse invalshoeken en niveaus aangepakt.

Aanvullend wil de regiegroep met de Strategie 2030 de versnippering in het landschap van de gehandicaptensport tegengaan (zie ook [hoofdstuk 11](#)). In Nederland zetten veel organisaties zich vanuit verschillende rollen en verantwoordelijkheden in voor sporten voor mensen met een handicap. Dit kan gezien worden als een kracht, als partijen onderling ook goed samenwerken en hun activiteiten afstemmen. Maar dat gebeurt nog onvoldoende en vormt een structurele belemmering om stappen vooruit te zetten, zoals we concludeerden in

de eerste voortgangsrapportage (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023) en eerder onderzoek (Van Lindert & De Jonge, 2022).

De regiegroep is met deze informatie aan de slag gegaan om een integrale aanpak te ontwikkelen, waarbij, zoals opgetekend in het Strategiedocument, de behoefte en wensen van mensen met een handicap centraal staan. **'Niets over ons, zonder ons'** dient als belangrijk uitgangspunt voor het behalen van de ambitie (Sportakkoord, z.d.). Hiervoor zijn ambities en doelen in acht pijlers uitgewerkt waar de focus op komt te liggen.

De vraag in de komende voortgangsrapportages is of de aanpak om te komen tot de doelen daadwerkelijk het verschil gaat maken en inwerkt op de verschillende lagen in het systeem. En op welke manier we daarvan resultaat gaan terugzien.

3.2 Proces van de strategie

De regiegroep startte met de ontwikkeling van de Strategie 2030 in de tweede helft van 2023 (zie [figuur 3.3](#)). Hoe de regiegroep vanuit de kennis over de historie (beschreven in [paragraaf 3.1](#)) is uitgekomen op de beschreven acht pijlers is niet precies duidelijk. Duidelijk is wel dat in de nieuwe strategie zowel de breedtesport als de topsport voor mensen met een handicap aandacht zou krijgen (zie ook [paragraaf 1.1](#)). Daarmee voldoet de Strategie 2030 aan de verwachting om de regie te nemen op deze onderwerpen.

Op 13 december 2023 werd de eerste opzet van de Strategie 2030 gepresenteerd tijdens een landelijke bijeenkomst. Hierbij waren 132 vertegenwoordigers van organisaties uit het landschap van de gehandicaptensport aanwezig (volgens opgave regiegroep). Zij konden hun input geven op de uitwerking van de Strategie 2030 en de voorgestelde pijlers in deelsessies. Met deze input ontwikkelde de regiegroep de Strategie 2030 verder.

Figuur 3.3

Tijdslijn ontwikkelproces Strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Bron: gemaakt voor deze rapportage op basis van input regiegroep.

Vanaf begin 2024 kwam de regiegroep regelmatig bij elkaar voor afstemming over inhoud en communicatie. Het voornemen was om tijdens de TeamNL Paralympische Talentdag op 14 april 2024 op Papendal met de partijen uit het landschap de Strategie 2030 en pijlers opnieuw te bespreken. Vanwege een laag aantal aanmeldingen werd deze discussiebijeenkomst verplaatst naar 18 en 19 juni 2024.

Tijdens deze Tweedaagse bijeenkomst konden geïnteresseerden per pijler meepraten over de uitwerking van de pijler. In totaal 96 mensen namen deel aan de Tweedaagse (volgens opgave regiegroep, zie [tabel 3.1](#)). De kartrekkers presenteerden eerst hun ideeën over de pijler en deelnemers gaven daarna in subgroepen feedback op de beoogde doelstellingen.

De input van deze tweedaagse is vervolgens verwerkt in nieuwe versies, waarbij doelstellingen veelal werden aangescherpt, veranderd of soms vervangen door andere doelstellingen. De kartrekkers kregen daarbij hulp, advies en kritische feedback van verschillende betrokkenen uit het landschap.

Na de zomer werd de communicatie met beoogde betrokken organisaties geïntensiveerd. Vanuit het ministerie van VWS werden een programmamanager en programmasecretaris aangesteld om het proces van ontwikkeling gestructureerd te kunnen aanpakken. Kartrekkers van de pijlers kregen de opdracht teksten voor te bereiden voor het geplande ondertekenmoment op 14 oktober 2024 tijdens de jaarlijkse Uniek Sporten Dag van Fonds Gehandicaptensport.

Organisaties kregen voordien tijd de pijlerteksten door te nemen en eventueel vragen te stellen of laatste feedback te geven. Op 14 oktober 2024 is de Strategie 2030 in totaal door 56 organisaties ondertekend (zie [tabel 3.1](#)). Organisaties konden tekenen voor maximaal drie pijlers en allemaal voor de pijler Netwerk.

Tabel 3.1
Aantal deelnemers strategiedagen
(in aantallen)

Strategiedagen	Aantal
Strategiebijeenkomst Den Haag, 13 december 2023	132
Tweedaagse bijeenkomst Papendorp Utrecht, 18 en 19 juni 2024	96
Landelijke Uniek Sporten Dag, 14 oktober 2024	283*
Ondertekenaars Strategie, 14 oktober 2024	56

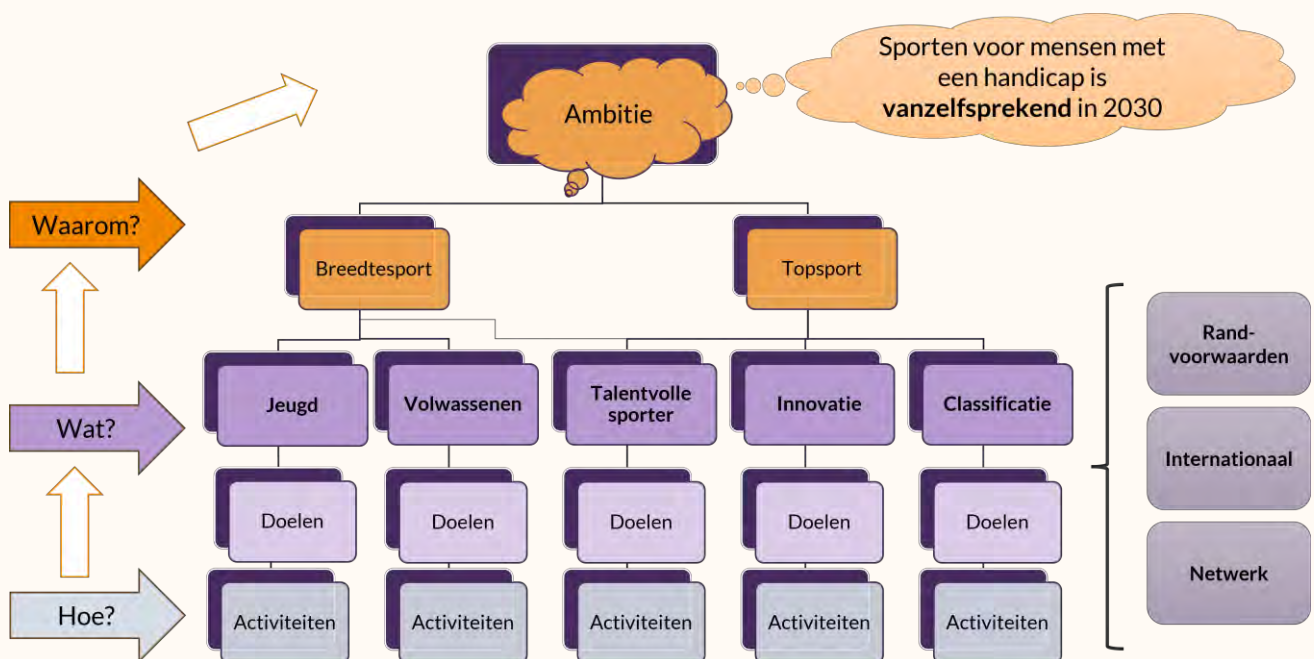
* Waarvan aanwezig voor de Strategie 2030 62 organisaties, inclusief ervaringsdeskundigen.
Bron: volgens opgave Regiegroep.

Vanaf 14 oktober 2024 heeft de programmamanager van de Strategie 2030 een proces in gang gezet om de implementatie en uitvoering van de Strategie 2030 vorm te geven. Over dit proces en het resultaat daarvan schrijven we in de volgende voortgangsrapportage.

Gedurende het gehele proces vervulden het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut een adviserende rol. Zij hielpen bijvoorbeeld tijdens een werksessie met het concretiseren van de ambitie en doelen en het maken van een doelenboom (zie [figuur 3.4](#)). Deze hielp de kartrekkers de relatie tussen plan van aanpak (Hoe-vraag), doelen (Wat-vraag) en Ambitie (Waarom-vraag) in het oog te houden. Het Mulier Instituut hield daarnaast het proces in het oog in het kader van de monitoring. Kartrekkers konden voor de uitwerking van hun pijler inhoudelijke vragen stellen aan Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut.

Figuur 3.4

Doelenboom strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'

Bron: Besproken op werksessie 20 september 2024, Mulier Instituut & Kenniscentrum Sport en Beweging.

3.3 Vanzelfsprekend sporten, wat betekent dat?

De Strategie heeft als stip op de horizon dat sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend is in 2030. Tijdens de landelijke Strategiedag op 13 december 2023 hebben deelnemers hun gedachten hierover gedeeld. Dat konden zij doen door een boodschap aan zichzelf te richten op een ansichtkaart.

Voordat deelnemers deze thuisgestuurd kregen, verzamelde de regiegroep alle input en verwerkte de beelden over vanzelfsprekend sporten in een woordenwolk⁵.

De regiegroep deelde de geschreven beelden in vijf categorieën:

- als er een inclusief, veilig en toegankelijk aanbod is;
- als de norm/cultuur is veranderd;
- als partijen meer met elkaar samenwerken;
- als er geen drempels meer zijn om te sporten;
- als het iets oplevert voor mensen met handicap.

De regiegroep gebruikte deze beelden als input voor het verder vormgeven van de pijlers.

Het Mulier Instituut heeft in overleg met de regiegroep onder mensen met een beperking of handicap **aanvullend onderzoek** gedaan naar de beelden over

⁵ Deze is te vinden via <https://www.sportakkoord.nl/inclusie-en-diversiteit/sporten-voor-mensen-met-een-handicap-vanzelfsprekend/>

vanzelfsprekend sporten. Dit gebeurde onder het motto '**niets over ons, zonder ons**'. We gebruiken in deze paragraaf daarvoor twee bronnen:

- een peiling onder mensen met een beperking en diverse andere betrokkenen (totaal n=376), (Mulier Instituut, 2024, zomer, zie [paragraaf 2.4](#)),
- dertien interviews met mensen met een beperking of handicap (Mulier Instituut, 2024, voorjaar-zomer, zie [paragraaf 2.4](#)).

We geven hierna een beknopte voorlopige weergave van de beelden die respondenten hebben over vanzelfsprekend sporten.

Vanzelfsprekend sporten: in cijfers

Het merendeel van de respondenten van de peiling (n=376) die aangeven zelf een beperking te hebben (n=262), heeft een motorische beperking (40%) of een chronische aandoening (26%). Omdat we de peiling hebben verspreid via diverse kanalen, gaan we ervan uit dat de steekproef niet representatief is voor de hele groep in Nederland. De peiling is vooral bedoeld als verdieping op het vraagstuk 'wat is vanzelfsprekend?'. Van de respondenten die zelf een beperking hebben, heeft 98 procent ervaring met sport in hun leven. Het grootste deel is regelmatig actief geweest. 61 procent heeft aangegeven altijd iets of veel aan sport te hebben gedaan, terwijl 20 procent aangeeft sportief actief te zijn geweest, maar niet voortdurend. Slechts een klein aantal deelnemers (2 procent) heeft nooit gesport.

De beelden over 'vanzelfsprekend sporten' zijn daardoor gekleurd door de ervaringen die mensen met sport hebben. De ervaringen van niet-sporters kunnen daarvan afwijken.

figuur 3.5 geeft weer wat respondenten hebben geantwoord over hoe een wereld waarin vanzelfsprekend sporten voor mensen met een handicap er volgens hen uitziet. De vier meest beschreven antwoorden gaan over toegankelijke accommodaties, meer aanbod (in de buurt), een andere denkwijze van hun omgeving en/of de samenleving en voldoende deskundige trainers, coaches en medewerkers. De figuur is gebaseerd op open antwoorden uit de peiling, gecategoriseerd in thema's.

Figuur 3.5

Antwoorden respondenten op de vraag: ‘Stel je een wereld voor waarin sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend is. Hoe ziet die wereld er volgens jou uit?’

(in procenten, n=376, meerdere antwoorden mogelijk*)

* Respondenten konden in open antwoord meerdere thema's beschrijven. Open antwoorden zijn gehercodeerd door het Mulier Instituut. Bron: Mulier Instituut, 2024, zomer. Peiling onder mensen met een beperking en diverse andere betrokkenen zomer 2024.

We vroegen respondenten ook aan te geven wat er nodig is om sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend te maken. Respondenten konden zelf een antwoord formuleren. De open antwoorden hebben we ingedeeld naar verschillende vormen van toegankelijkheid (zie **figuur 3.6**):

- sociale toegankelijkheid, zoals een open mindset, voldoende sportaanbod en flexibele sporttijden en deskundige begeleiding;
- praktische toegankelijkheid, zoals sporthulpmiddelen en bereikbaarheid van de sportlocatie;

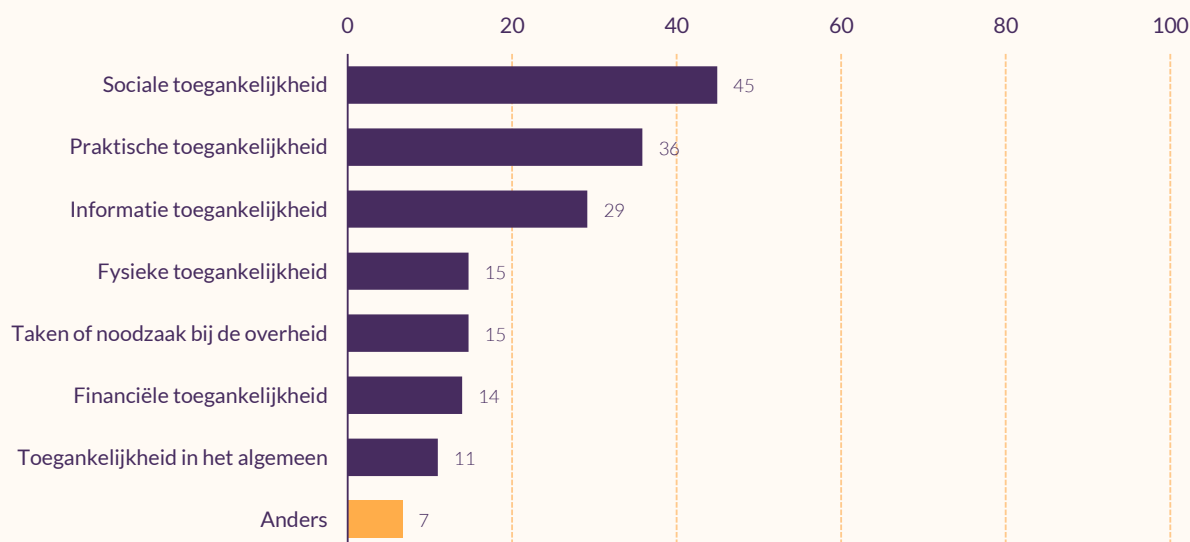
- fysieke toegankelijkheid, zoals aangepaste accommodaties, kleedkamers en douches;
- informatietoegankelijkheid, zoals toegankelijke websites (tekstalternatieven voor afbeeldingen of compatibiliteit met screenreaders) en makkelijk leesbare informatie (B1-niveau);
- financiële toegankelijkheid, zoals (vergoedingen voor) kosten van sport(lidmaatschap).

De thema's uit [figuur 3.5](#), die belangrijk zijn in een wereld waar men vanzelfsprekend kan sporten met een handicap, sluiten nauw aan op deze typen toegankelijkheid, zoals weergegeven in [figuur 3.6](#).

Figuur 3.6

Antwoorden respondenten op de vraag: 'Wat is er volgens jou nog nodig om sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend te maken?'

(in procenten, n=376*, meerdere antwoorden mogelijk)

* Respondenten konden in open antwoord meerdere thema's beschrijven. Open antwoorden zijn gehercodeerd door het Mulier Instituut. Bron: Mulier Instituut, 2024, zomer. Peiling onder mensen met een beperking en diverse andere betrokkenen zomer 2024.

[figuur 3.7](#) laat de factoren zien die respondenten belangrijk vinden om een toegankelijke sportomgeving te realiseren. Daarbij benadrukken ze onder andere het belang van goede begeleiding, een gevoel van welkom zijn, betaalbaarheid en passend sportaanbod.

Figuur 3.7

Antwoorden respondenten op de vraag: 'Wat vind jij belangrijk voor deze toegankelijkheid?'

(in procenten, n=376*, meerdere antwoorden mogelijk)

* Van de opgegeven stellingen konden respondenten er maximaal 3 kiezen.

Bron: Mulier Instituut, 2024, zomer. Peiling onder mensen met een beperking en diverse andere betrokkenen zomer 2024.

Uit deze beknopte voorlopige weergave van de beelden van de peiling blijkt dat toegankelijkheid op verschillende niveaus belangrijk is om sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend te maken. Sociale toegankelijkheid springt eruit, gevolgd door praktische en informatietoegankelijkheid (zie [figuur 3.6](#)). Ook fysieke toegankelijkheid staat op de voorgrond, zoals blijkt uit [figuur 3.5](#).

Uit de peiling blijkt dat een aanzienlijk percentage van de respondenten een motorische beperking heeft, wat kan verklaren waarom aspecten zoals fysieke toegankelijkheid mogelijk zwaarder wegen.

Daarnaast noemen respondenten vaak deskundige begeleiding en een open houding in de samenleving. Deze thema's laten zien dat naast praktische aanpassingen ook sociale en culturele veranderingen nodig zijn. Vanzelfsprekend sporten betekent voor mensen met een handicap een omgeving waarin zowel de voorzieningen als de houding van de samenleving hen ondersteunen en verwelkomen.

Vanzelfsprekend sporten: inzichten en ervaringen

In de dertien interviews hebben we de vraag over de betekenis van vanzelfsprekend sporten ook gesteld. De antwoorden in de interviews komen vaak overeen met de open antwoorden uit de peiling. We geven dan ook citaten uit beide bronnen. In de kantlijn vermelden we steeds uit welke van de twee bronnen het citaat komt. Alle geïnterviewden hebben ervaring met sport of bewegen in hun leven.

Uit de antwoorden over vanzelfsprekend sporten merken we dat het voor respondenten vaak meer gaat over de afwezigheid van bepaalde drempels dan om de aanwezigheid van bepaalde ondersteuning. Dit geldt in letterlijke zin:

'Het ideaal zou een vereniging zijn met een accommodatie die gelijkvloers is (of met lift) zonder stoepen of drempels voor de deur.'

Open antwoord, peiling

Ook op de figuurlijke manier zien meerdere mensen met een beperking vanzelfsprekend sporten meer als iets waarbij voorbij drempels afwezig zijn:

'Vanzelfsprekend zegt het al: dat je zonder belemmering kan sporten. Dus op het moment dat je bij een vereniging aanklopt, dat er ruimte is om daar een plek te hebben om je welkom te voelen en te kunnen bewegen op een manier die jij graag zou willen. [...] Het belangrijke is dat je omgeving een plek is waar je terecht kan om dit te kunnen doen en dat dat dan eigenlijk allemaal samenkomt om te kunnen gaan sporten.'

Interview 6/7

De respondent benadrukt hierbij ook dat het niet alleen gaat om het fysiek mee te kunnen doen, maar ook sociaal: ***'Dat je achteraf in de kantine niet apart wordt gezet voor iemand met een beperking, maar dat ik met jou ook een biertje in de kantine kan doen na de sport, als je die behoefte hebt.'***

Zowel in de interviews als in de peiling zien we bij vanzelfsprekend sporten dat vaak de vergelijking tussen het sporten zonder en het sporten met een beperking wordt gemaakt. Voor deze respondenten betekent vanzelfsprekend sporten dat dit net zo makkelijk moet gaan als wanneer zij geen beperking zouden hebben:

'Dus ja, wat is vanzelfsprekend? Dat je vroeger op je fietsje naar de voetbal gaat. Je doet je kicks aan, je gaat het veld op en je gaat lekker voetballen. Of je gaat de wijk in op een pleintje om met kinderen te kunnen sporten. Hoe ik dat vroeger deed met voetbal. Maar dat is nu onmogelijk.'

Interview 6/7

Vanuit diezelfde vanzelfsprekendheid is voor veel mensen ook de voorbereidingstijd een belangrijke factor. In een ideale wereld waarbij vanzelfsprekend sporten is bereikt, zijn zij minder of vrijwel geen tijd of energie kwijt aan het uitzoeken en regelen van noodzakelijke dingen om te kunnen sporten. Dat gaat bijvoorbeeld om het checken van de toegankelijkheid van een accommodatie of het makkelijk kunnen vinden van passend sportaanbod, waar sportverenigingen voor velen een belangrijke rol bij hebben.

'Dat je als een persoon met een handicap [...] op heel veel plekken terecht kunt en dat verenigingen en andere aanbieders vanzelfsprekend met je meedenken en oefeningen bijvoorbeeld voor je aanpassen.'

Open antwoord, peiling

● Sociale toegankelijkheid

Een vorm van toegankelijkheid die vaker naar voren komt is sociale toegankelijkheid. Ook wanneer een sportaccommodatie volledig toegankelijk is of wanneer alle benodigdheden voor het sporten zijn geregeld of vergoed, maakt dat vergeleken met de sociale drempel soms weinig verschil: **'Het valt of staat gewoon met of je aardig gevonden wordt en dat jij de ander aardig vindt. Dat is het relationele aspect.'** Het gevoel van welkom zijn komt hier ook terug, maar ook dat je je **'er veilig voelt, serieus genomen wordt en in alles wordt meegenomen als een normale sporter.'**

Interview 11

Open antwoord, peiling

Het gaat hierbij om zowel de houding van mede-sporters als die van trainers, coaches en het bestuur van een vereniging. Voor sommigen kan de onvriendelijke houding van mede-sporters er zelfs toe leiden dat zij stoppen met de sport: **'dat je niet eens nadenkt om even naar een andere club te gaan bijvoorbeeld. Dat je dan ook het gevoel hebt van, daar word ik ook weer zo behandeld.'**

Interview 5

In het algemeen merken sommige mensen met een beperking dat de sociale toegankelijkheid ook vaak samengaat met het beeld dat mensen zonder beperking van hen hebben, een belangrijk onderdeel van vanzelfsprekend sporten:

'Het zou prettig zijn als het voor valide mensen normaal is dat ze invalide mensen zien, zowel in dagelijks leven als in sportverband. Nu krijg ik dagelijks blikken van verbazing van mensen, als ik in m'n rolstoel rijd, of, nog meer, als ik met mijn handbike voorbij zoef.'

Open antwoord, peiling

Zo hoort voor mensen met een beperking bij vanzelfsprekend sporten dus dat niemand dit als een bijzonderheid ziet: **'mensen die niet constant roepen "wat knap dat jij dit doet" als je als mens met een beperking aan sport doet.'**

Open antwoord, peiling

● Trainers, coaches en medewerkers

Ook de trainers en coaches hebben een belangrijke rol bij vanzelfsprekend sporten: die houden dan automatisch rekening met beperkingen: **'er wordt gevraagd of iets voor iedereen duidelijk en haalbaar is, en zo niet worden er aanpassingen gedaan.'**

Open antwoord, peiling

Het is daarbij ook belangrijk dat de wensen en grenzen van de persoon met een beperking wordt gerespecteerd, geeft dezelfde respondent aan: **'[dat] als je aangeeft dat je iets niet kunt, dan wordt dat niet in twijfel getrokken, maar er wordt gezocht naar een oplossing.'** Hierbij geldt dus net zo goed dat aan de kunde van een sporter met een beperking ook niet wordt getwijfeld, geeft een andere respondent aan:

'Trainers die je uitdagen, die je niet als een porseleinen poppetje behandelen.'

Open antwoord, peiling

Trainers, coaches en andere begeleiders hebben daarin een voorbeeldrol, wat bijvoorbeeld helpt de omgeving van de sporter zelf sociaal toegankelijker te maken, zelfs wanneer het gaat om de eigen familie:

'Want ik heb een verhaal gehoord van een trainer die iemand had die nog maar 3 of 4 procent zag, maar die zag nog wel redelijk een contrast. Die had zijn hordes heel duidelijk contrasterend gemaakt met de baan. En die persoon sprong nog steeds over de hordes heen. Terwijl zijn eigen familie zo iets had van "dat kan helemaal niet want dat is levensgevaarlijk". Terwijl die persoon grote lol had in het hordelopen, en die zag ze gewoon doordat ze die heel contrasterend gemaakt hadden. Maar de omgeving zei eigenlijk dat het niet kon.'

Interview 19

Daarnaast is kennis over sporten met een beperking bij trainers en coaches ook een belangrijk aspect, zoals bij de pijler Volwassensport (hoofdstuk 6) aan bod komt:

'Het zou fijn zijn als sportleraren of trainers op de opleiding óók leren hoe ze les moeten geven aan mensen met een handicap.'

Open antwoord, peiling

In de interviews geven respondenten hier voorbeelden van. Zo is het voor iemand met autisme niet wenselijk om bij een eerste bezoek meteen overspoeld te worden met een kennismaking, training én uitleg. In een ideale wereld vindt volgens deze respondent de intake met de (toekomstige) sporter op een rustige plek plaats, wordt er niet meteen heel veel informatie gedeeld en is er tijd voor hen om te wennen. Dat betekent dat bijvoorbeeld pas de tweede of derde keer daadwerkelijk wordt gesport, en misschien maar voor een kwartier. Van de trainer of coach vraagt het dus dat zij weten wat te verwachten, hoe ze dit het beste kunnen aanpakken en dit op het individu kunnen afstemmen.

● Sporthulpmiddelen

Voor veel mensen met een beperking zijn sporthulpmiddelen nodig om te sporten, maar ook daarbij is goede kennis en begeleiding nodig om vanzelfsprekend te kunnen sporten en eventuele blessures te voorkomen.

'Als je naar de sporthulpmiddelen gaat kijken [...] ik vind wel dat daar een bepaalde vorm van kennis en misschien ook wel coaching bij zit. [...] Want uiteindelijk als je een sporthulpmiddel niet goed gebruikt, dan verdwijnt het in de hoek.'

Interview 12

Uit de antwoorden uit zowel de peiling als de interviews komt naar voren dat bij een ideale wereld waarbij vanzelfsprekend sporten bestaat, sporthulpmiddelen makkelijker beschikbaar zijn. Dit houdt in dat er dus voldoende aanbod van is zodat elke sport kan worden beoefend als iemand dat wil: **'[...] voor ieder type handicap, voor ieder type sport.'**

Open antwoord, peiling

Ook hier wordt vanzelfsprekend sporten vergeleken met het 'net zo kunnen sporten als iemand zonder een beperking', óók met het sporthulpmiddel als factor:

'Voor iemand die gewoon lekker kan hardlopen bijvoorbeeld, maar dan voor iemand die gehandicapt is, bijvoorbeeld met een sportprothese. Dat die ook gewoon aanwezig is en dat die er ook gewoon goed gebruik van kan maken. En dat het gewoon dezelfde ervaring is, dat je er dan zo naartoe kan gaan, en niet dat je dan zegt "ik kan niet want ik heb dit nodig" of wat dan ook. Dat er gewoon voldoende hulpmiddelen aanwezig is.'

Interview 5

Hier hoort ook bij dat deze hulpmiddelen snel beschikbaar zijn. Ten eerste zodat sporters voldoende sporten kunnen uitproberen, en ten tweede zodat zij het sporthulpmiddel voor hun gekozen sport ook snel kunnen krijgen. Dat is nog niet voor iedereen vanzelfsprekend:

'[...] Op het moment dat ik dus een nieuw rolstoel of weet, ik wil deze sport doen, en er komt een sportrolstoel, dan kan het wel zeven tot acht maanden duren voordat je een sportrolstoel hebt. Dus dat betekent, ook met de Uitleenservice die nu bij Uniek Sporten is, dat je een overlaptijd hebt van vier, vijf maanden tussen iets proberen en daadwerkelijk kunnen sporten.'

Interview 6/7

Voor een andere respondent geldt ook de lange wachttijd, maar dan bij het aanvragen van de financiële ondersteuning:

'Dat het niet duur is en je de hulpmiddelen gewoon kan lenen van de club, en niet per se zelf hoeft te kopen. Met de Wmo-aanvragen moet ik vijf maanden wachten op een gesprek, en dan kom je nooit aan sporten toe.'

Open antwoord, peiling

● Financiële toegankelijkheid

Voor sommige respondenten geldt dus dat sporthulpmiddelen samengaan het met financiële aspect: dat hun sporthulpmiddelen naar keuze ook (volledig) worden vergoed. Dit kan door Uniek Sporten, maar ook de Wmo kan mogelijk bijspringen.

Meerdere respondenten geven aan dat voor hen sporthulpmiddelen in een ideale wereld niet veel duurder meer zijn dan de sporthulpmiddelen die mensen zonder beperking gebruiken. Dat is vooral bij aangepaste hulpmiddelen nog niet het geval. Ook voor bijvoorbeeld een lidmaatschap betekent het voor hen dus dat in een ideale wereld **'de kosten niet hoger [zijn] dan bij een reguliere vereniging.'**

Open antwoord, peiling

Geld speelt voor veel respondenten dus een grote rol. Dat geldt een minder grote rol speelt in een toekomstige ideale wereld, beaamt deze respondent: **'alles moet gewoon vergoed worden in een ideale wereld.'**

Interview 12

Vooraf omdat, zo geven respondenten aan, veel mensen met een beperking niet genoeg financiële middelen hebben om voor zichzelf de sporthulpmiddelen, het vervoer en andere behoeften te regelen. Bijvoorbeeld omdat zij een uitkering ontvangen of omdat ze al veel zorgkosten hebben.

● Toegankelijk vervoer

Ten slotte is voor veel respondenten het reizen naar een sportaanbieder een belangrijke factor bij vanzelfsprekend sporten: **'ik denk dat het allerbelangrijkste is dat het goed te bereiken is vanaf je eigen woonplaats.'** Sommige respondenten vinden het belangrijk dat zij zelfstandig kunnen reizen en dat er verschillende opties zijn. Hier schetst een respondent een ideaalbeeld van:

Open antwoord, peiling

'Het mooiste zou zijn als er vast taxivervoer is, met maximaal een kwartier omrijden dat je per app kunt boeken en afzeggen, tot een uur voor vertrek.'

Open antwoord, peiling

Respondenten omschrijven ook dat zij soms belemmeringen ervaren rondom het maximaal aantal kilometers bij verschillende vervoerders. In een ideale wereld zijn die kilometers onbeperkt. Respondenten zien daarbij ook de mogelijkheid dat de sportaanbieder, zoals een sportvereniging, zelf het vervoer regelt.

● Tot slot

Uit de peiling en interviews komen verschillende beelden naar boven over hoe in 2030 sporten met een handicap vanzelfsprekend is. We vatten deze beelden samen in het tekstkader.

Wanneer is sporten met een handicap in 2030 vanzelfsprekend?

- Een sporter voelt zich welkom bij een sportaanbieder die de juiste kennis en begrip heeft om mensen met verschillende beperkingen goed te begeleiden. Ook mede-sporters staan open voor hen, ongeacht of zij zelf een beperking hebben, en er is de mogelijkheid om samen te sporten.
- Mensen met een beperking hebben keuzevrijheid in sporten, omdat elke sport de juiste faciliteiten biedt, sporthulpmiddelen snel beschikbaar zijn, en extra kosten worden vergoed.
- Er zijn vervoersopties waarbij sporters zelfstandig, samen of door medewerking van anderen kunnen reizen, met maximaal een kwartier vertraging. Vervoer is makkelijk te regelen en wacht indien nodig op de sporter.
- Er is voldoende subsidie voor sportaanbieders om hun aanbod en trainers te verbeteren. Ook is er vergoeding voor sporthulpmiddelen en noodzakelijke materialen, zoals kleding of schoenen.

Handicap en (top)sport

Caroline van Lindert, Renée Hoogendijk, Chris Sparreboom, Angelina Gómez Berns, Anouk Greeven & Maaïke Heerschop

In het eerste deel van dit hoofdstuk staan we stil bij de vraag op wie de Strategie 2030 is gericht. Wat is een handicap of beperking, en hoeveel mensen in Nederland hebben een handicap of beperking? In het tweede deel van dit hoofdstuk bespreken we de stand van zaken bij de hoofdambities voor de breedtesport en de topsport voor mensen met een handicap.

4.1 Handicap, waar denken we aan?

Als mensen zich een beeld vormen van beperkingen, denken ze vaak aan zichtbare aandoeningen, zoals mobiliteitsproblemen of het syndroom van Down. Maar veel beperkingen zijn niet direct zichtbaar. De diversiteit onder mensen met een beperking is groot: zij vormen geen homogene groep. En mensen met minder zichtbare beperkingen ervaren ook obstakels bij sporten en bewegen.

Beleidsontwikkeling voor deze groep is complex, omdat oplossingen voor de een niet altijd passend zijn voor de ander.

Wisselwerking beperking met persoonlijke en externe factoren

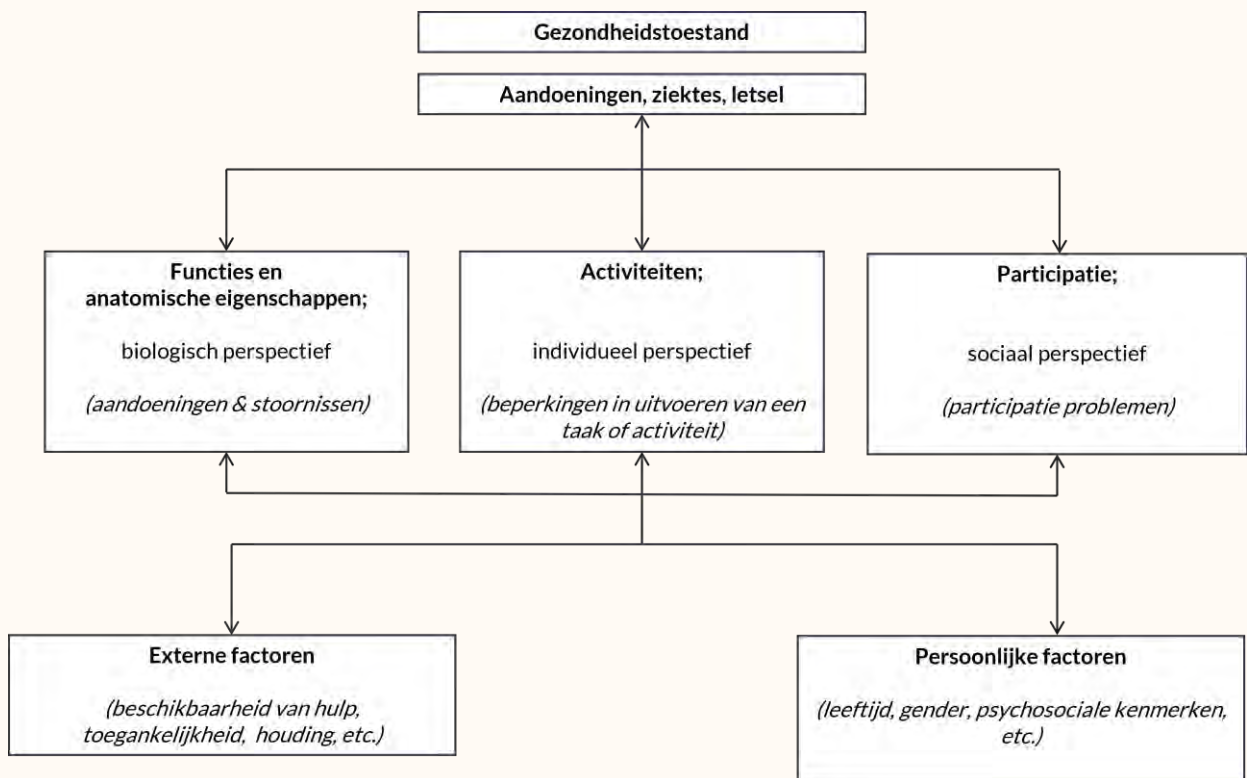
Het VN-verdrag Handicap benadrukt dat participatieproblemen van mensen met een handicap ontstaan door de wisselwerking tussen persoonlijke beperkingen en externe belemmeringen.

De VN hanteert een brede definitie van handicap, verwijzend naar **langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen**. Deze benadering is gebaseerd op het International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)-model van de World Health Organization (2002). De ICF bekijkt het menselijk functioneren vanuit drie perspectieven (zie [figuur 4.1](#)):

- **medisch perspectief:** de stoornissen, aandoeningen, ziektes of het letsel van een persoon vanuit een medische optiek;
- **handelingsperspectief:** wat kan een persoon? Het gaat hierbij om het uitvoeren van activiteiten en de (mogelijke) beperkingen die een persoon ervaart als gevolg van de gezondheidsproblemen. Bijvoorbeeld niet kunnen lopen door een dwarslaesie;
- **sociaal perspectief:** het individu als deelnemer aan het maatschappelijk leven. Hierbij gaat het om de participatieproblemen die een persoon kan ervaren als gevolg van zijn of haar beperking. Bijvoorbeeld niet kunnen sporten door ontoegankelijke voorzieningen (zie Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023; Van den Dool et al., 2022).

Figuur 4.1

Wisselwerking tussen aspecten van de gezondheidstoestand, externe en persoonlijke factoren

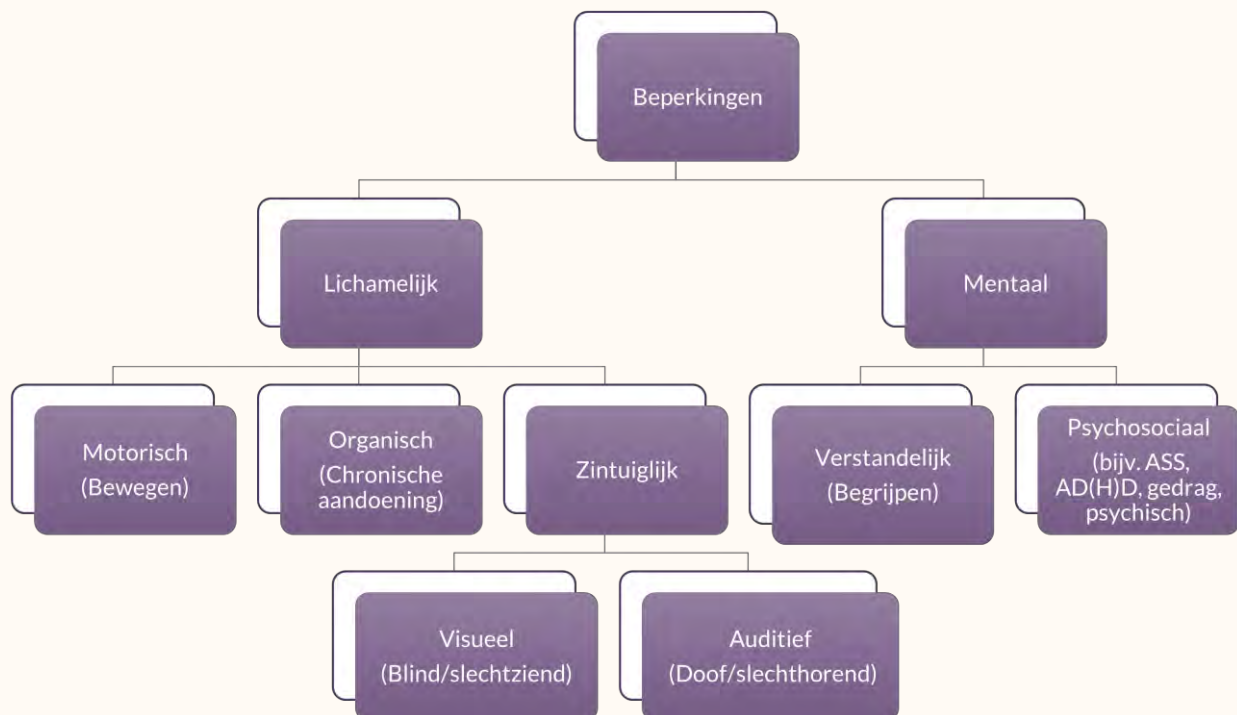

Bron: ICF-model (World Health Organization, 2002). Bewerking: Mulier Instituut.

Indeling beperkingen

De ICF maakt onderscheid tussen mensen met een aandoening of stoornis in relatie tot hun zintuiglijke functies (gehoor en zicht), mentale functies (zoals psychosociaal of verstandelijk), motorische functies (het bewegingsapparaat) en organische functies (chronische aandoeningen en ziektes, zie [figuur 4.2](#)).

Figuur 4.2
Indeling beperkingen

Bron: Von Heijden-Brinkman et al., 2013; World Health Organization, 2002.

Doelgroepen Strategie

We gebruiken in de monitor de brede definitie uit het VN-verdrag Handicap. In het Strategiedocument zelf staat een iets beperktere definitie: **'We richten ons op inwoners van Nederland met een motorische, visuele, auditieve en/of verstandelijke handicap'** (Sportakkoord, z.d.). In de monitor zullen we zien of dit ook de groepen zijn waar de maatregelen van de Strategie 2030 zich op richten. Of dat uitvoeringpartners eventueel van een bredere definitie uitgaan.

Vanwege de overlap tussen verschillende typen beperkingen en aandoeningen, zoals die tussen lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen, lijkt deze gedachte niet onlogisch. Ook niet wanneer we in beschouwing nemen welke termen mensen zelf graag gebruiken.

Verskil en overeenkomst beperking en handicap

De keuze voor de juiste term is onderwerp van discussie. In de ICF wordt de term 'handicap' gekoppeld aan de sociale aspecten van het menselijk functioneren. Handicap wordt hierbij niet gezien als een eigenschap van het individu, maar als een gevolg van maatschappelijke omstandigheden. De samenleving moet zich zo aanpassen dat mensen met 'stoornissen en beperkingen' volledig kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven, wat vraagt om veranderingen in de

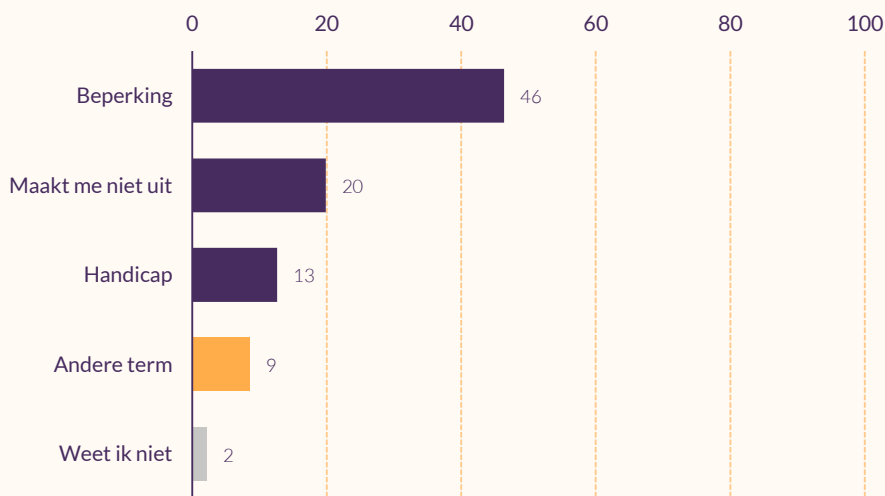
samenleving (Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Het gebruik van de term 'handicap' erkent deze verantwoordelijkheid van de samenleving.

De term 'beperkingen' daarentegen verwijst volgens de ICF eerder naar beperkingen in het uitvoeren van activiteiten, zoals bijvoorbeeld niet kunnen lopen. Uit onderzoek blijkt dat meer dan de helft van mensen met een beperking of aandoening liever als 'persoon' of bij hun naam wordt aangesproken (De Jonge et al., 2022; Ministerie van VWS, 2018).

● Voorkeur voor term

Zoals beschreven in paragraaf 2.4 hebben we in het voorjaar en de zomer van 2024 een peiling uitgezet over de vraag wat mensen verstaan onder vanzelfsprekend sporten. De respondenten waren mensen met een beperking en betrokkenen via diverse organisaties binnen en buiten de sport (in totaal 376 respondenten). Op de vraag welke term de overheid, de media en sportorganisaties moeten gebruiken hebben 317 respondenten geantwoord (zie [figuur 4.3](#)).

Figuur 4.3
Term die mensen bij voorkeur gebruiken
(in procenten, n=317)

Bron: Mulier Instituut, 2024, zomer. Peiling onder mensen met een beperking en diverse andere betrokkenen zomer 2024.

Het merendeel (46%) van de respondenten vindt 'beperking' de meest passende term. Een vijfde maakt het niet uit en 13 procent vindt 'handicap' de meest geschikte term. Daarnaast vindt een tiende 'aandoening' het meest passend en gebruikt 9 procent liever een andere term, zoals '**(extra) uitdaging**', '**speciale/specifieke behoeften**' of '**mogelijkheden**'.

In deze voortgangsrapportage hanteren we afwisselend de termen handicap en beperking, om recht te doen aan de gevoeligheden rond de terminologie.

● Taal doet ertoe

Taal is van belang, omdat die weerspiegelt hoe we mensen en hun ervaringen begrijpen en benaderen. Voor mensen met een beperking kan de keuze van woorden invloed hebben op hoe zij zich gezien en erkend voelen. Waar de ene persoon zich comfortabel voelt bij de term 'beperking', voelt een ander zich misschien meer begrepen door het gebruik van 'handicap'. Dit laat zien dat taal niet alleen de werkelijkheid beschrijft, maar ook hoe mensen die werkelijkheid persoonlijk ervaren.

Persoon of identiteit eerst?

Al voor het opzetten van het ICF-model in de jaren tachtig bestond de discussie over het gebruik van *person first-language* ('persoon met een handicap') tegenover *identity-first language* ('gehandicapt persoon'). Het onderscheid komt voort uit verschillende benaderingen binnen *disability studies* en de bredere discussie over inclusieve taal:

- Het idee van de *person-first language* benadrukt dat de persoon vóór de handicap komt, bijvoorbeeld 'persoon met autisme'. Het doel hiervan is om de persoon niet te reduceren tot diens beperking.
- *Identity-first language* stelt de identiteit juist voorop, bijvoorbeeld 'autistische persoon'. Deze benadering krijgt soms de voorkeur als mensen hun handicap zien als een belangrijk onderdeel van hun identiteit en niet als iets wat los van hen staat. Identiteit is niet alleen iets wat mensen zelf kiezen, maar kan ook door anderen aan hen worden toegeschreven, bijvoorbeeld door maatschappelijke opvattingen over beperkingen.

Bron: Sinclair, 2013; Dunn & Andrews, 2015; Hartblay, 2020; Best et al., 2022; Van Lindert, Scheerder & Brittian, 2023.

Op basis van de dertien interviews met mensen met verschillende beperkingen (Mulier Instituut, 2024, voorjaar-zomer) laten we in de onderstaande alinea's zien hoe mensen taalgebruik over het hebben van een beperking of handicap verschillend ervaren.

'Je hoort mensen die zeggen van "ik heb een handicap". En anderen zeggen van "nee [...] ik heb een beperking". Je hoort ze heel verschillend. Het wordt ook heel erg door elkaar heen gebruikt.'

Interview 19

● Afhankelijk van soort beperking

Mensen leven dagelijks met de bewustheid van hun beperking. Dit is voor hen een vanzelfsprekend deel van hun realiteit. Hoewel hun beperking een specifiek aspect van hun leven beïnvloedt, voelen ze zich daardoor niet volledig beperkt of gehandicapt. **'In principe ben ik voor mezelf, lichamelijk, niet gehandicapt. [...] Maar in m'n oor ben ik wel gehandicapt.'**

Hun beperking definieert slechts één aspect van hun leven, terwijl ze op andere gebieden volop functioneren en participeren. Voor hen staat hun identiteit niet

Interview 5

gelijk aan hun beperking, en ze voelen zich vaak in staat om op veel andere manieren bij te dragen aan de samenleving.

'Sowieso zit er heel veel achter bepaalde woorden. [...] Maar ik vind, beide woorden (handicap en beperking) hebben een negatieve benadering. Het feit is wel, ik ben lichamelijk beperkt, dus ik heb een beperking. Maar door mijn rolstoel kan ik heel veel wel en kan ik meedoen met dingen. Alleen de maatschappij zorgt ervoor dat ik niet mee kan doen. En die zorgt ervoor dat ik gehandicapt ben. Dus ik word een handicap.'

Interview 6/7

De mate waarin mensen zich belemmerd voelen in het dagelijks leven door hun handicap lijkt van belang voor welk woord zij liever gebruiken. Op basis van deze gesprekken kunnen we geen directe conclusies trekken over de relatie tussen de mate waarin iemand zich belemmerd voelt en de voorkeur voor bepaald taalgebruik (zoals *person-first* of *identity-first*). Zowel mensen met lichte als mensen met zwaardere beperkingen hebben uiteenlopende ervaringen en voorkeuren.

● Gevoelswaarde in woordgebruik

We zien dat mensen een verschil beschrijven in hoe zij de gevoelswaarde rondom de woorden handicap en beperking beleven. Dit gaat soms over de feitelijkheid of over hoe er in de literatuur over gesproken wordt, maar vaker over persoonlijke beleving:

'Ik weet niet of het precies zo is, maar in mijn hoofd is beperking niet helemaal hetzelfde als handicap, geloof ik. Dat het natuurlijk, dat beperking wat minder heftig kan zijn dan zo'n hele handicap waarbij je heel veel last ervan hebt bijvoorbeeld, of heel veel problemen ermee ervaart.'

Interview 15

Welke gevoelswaarde mensen koppelen aan bepaalde woorden, gaat soms ook over de zichtbaarheid van de beperking:

'Ik denk dat [...] beperking [een] wat zachter woord is voor [...] gehandicapt en dat gehandicapt meer echt mensen in de rolstoel zitten. Dat je het kan zien. Aan mij kan je het niet zien, maar meer inhoudelijk. Ik vind [...] beperking wel een mooi woord [...] vormen.'

Interview 5

Er lijkt een verband te bestaan tussen de zichtbaarheid van een beperking en de voorkeur voor de termen 'handicap' of 'beperking', zoals een respondent opmerkte in de bovenstaand citaat. Dit suggereert dat mensen met een zichtbare beperking eerder geneigd zijn om het woord 'handicap' te gebruiken, omdat het meer nadruk legt op de zichtbare aard van hun situatie. Voor mensen met een minder zichtbare beperking – zoals de respondent aangeeft: **'Aan mij kan je het niet zien'** – lijkt het woord 'beperking' juist de voorkeur te hebben, omdat ze het als zachter en subtieler ervaren.

Interview 3/4

Zo kan de keuze voor terminologie afhangen van zowel de zichtbaarheid van de beperking als de persoonlijke ervaring van de impact ervan.

● **Woordgebruik in het kader van sport**

We zien in de gesprekken dat mensen het benoemen van beperking of handicap in het kader van sport soms vervelend en soms juist passend of prettig vinden. Zo beschrijven drie mensen hoe zij het benoemen van handicap of beperking in de sport zien:

R2: 'Ben jij gehandicapt?'

R1: 'Nee.'

R2: 'Nee hè? [naam R1] voelt zich absoluut niet gehandicapt. [...] Misschien best een raar woord hè?'

R1: 'Ja.'

R2: 'Maar hij vindt het G-team, dat er een dingetje bij zit. Dat je weet dat het niet een gewoon team is. Dat is op zich wel prettig. [...] En ik denk ook dat dat naar de buitenwereld toe het ook heel duidelijk maakt. Dat is wat wij ook zien bij [naam vereniging]. Als er bijvoorbeeld wedstrijden zijn, dan zijn er altijd wedstrijden op leeftijdscategorieën. En het G-team. Dan hebben ze het G-team altijd apart. En iedereen vindt dat ook heel normaal eigenlijk; "Oh nee, maar die hoort bij het G-team." En dan is het ook prima.'

Interview 1/2

'Soms vind ik het niet zo erg [als men het woord handicap gebruikt], maar als de context gehandicaptensport wordt genoemd, dan vind ik het veel minder. [...] Omdat wij doen aan sport, maar dan word je gezien alsof je net niet meedoet.'

Interview 8/9

Dit voorbeeld illustreert de tegenstelling die soms bestaat in voorkeuren rondom woordgebruik. Sommige mensen waarderen bijvoorbeeld de term 'G-sport', omdat die duidelijk maakt dat het om sporten voor mensen met een beperking gaat. De voorkeur van anderen gaat juist naar zoveel mogelijk regulier meedoen. Zij willen niet dat hun sportbeoefening apart wordt benoemd.

● **Beperkt door de samenleving**

Verschillende mensen die wij spraken, benoemen dat zij worden beperkt. Mensen geven aan door hun beperking niet altijd mee te kunnen doen in de samenleving, maar dat dat niet aan hun beperking ligt, maar aan de mate waarin er rekening gehouden wordt met wat zij wel kunnen en waar zij hulp bij nodig hebben:

'Ik spreek zelf veel liever over een beperking. En de handicap is op het moment dat je door je beperking of door de omgeving niet mee kan doen. Ik heb geen visuele handicap, ik heb een visuele beperking. En soms kan ik door die beperking niet meedoen in de samenleving, voor (w)elke reden dan ook. Dan zeg ik eerder van ja, dan ben je gehandicapt. Maar ik heb zeker zelf geen handicap.'

Interview 19

Hierbij kan de woordkeuze ook bepalend zijn, geeft een moeder van een kind met een beperking aan:

'Mijn zoontje kwam ooit een keer thuis en toen vroeg ik hem, weet ik veel, iets wat hij zeker te weten kon. En toen zei hij: "nee dat kan ik niet want ik ben beperkt." Ja dag, je bent helemaal niet beperkt. Jij denkt nu beperkt.'

Interview 13

Zowel bij het woord handicap als beperking wordt gekeken naar wat mensen niet kunnen, in plaats van wat mensen wel kunnen, geeft iemand aan:

'De een vindt beperkingen oké en de ander heeft het daar liever helemaal niet over. Dus dat vind ik sowieso al lastig. En handicap of beperking, voor mij klinkt het allebei alsof je kijkt naar wat iemand niet kan in plaats van dat je kijkt naar wat iemand wel kan. Dus voor mij ligt er altijd een soort van negatieve lading op beperking en ook op handicap, dus ik vind het beide niet de meest ideale woorden om te gebruiken. En voor mij maakt het dan eigenlijk ook niet zo heel veel verschil of het handicap is of beperking.'

Interview 6/7

● **Maakt niet uit welk woord**

Een deel van de mensen die wij spraken, geeft aan dat het hen niet uit maakt welk woord gebruikt wordt: **'Ik blijf in een rolstoel. Of ik nou gehandicapt ben of iemand met een beperking. Het blijft zo'**. Iemand anders geeft ook aan dat het niet zo veel uit maakt: **'De een heeft niet meer lading dan de ander.'**

Interview 14

Interview 6/7

Dat de een liever het woord 'beperking' gebruikt en de ander 'handicap' en dat het anderen niet uitmaakt, geeft aan dat taal een belangrijke rol speelt in hoe mensen hun eigen situatie ervaren en benoemen. De keuze voor bepaalde termen kan afhangen van de zichtbaarheid van de beperking, persoonlijke voorkeuren en de wens om apart erkend te worden of juist zo veel mogelijk regulier mee te doen. Dit laat zien hoe taal zowel identiteit als inclusie kan beïnvloeden.

4.2 Hoeveel mensen hebben een handicap?

In de eerste voortgangsrapportage bespraken we kort hoeveel mensen in Nederland een beperking of handicap hebben. We vertelden dat exacte cijfers hierover niet beschikbaar zijn. Er is geen centrale registratie. De aantallen worden vaak geschat op basis van bevolkingsonderzoeken, literatuur of de mate waarin mensen gebruik maken van voorzieningen voor mensen met een beperking of aandoening.

In documenten over de implementatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland wordt uitgegaan van 2 miljoen mensen met een beperking (Ministerie van VWS, 2018). Daarbij wordt verwezen naar alle beperkingen (zie [figuur 4.2](#)). We kijken in

deze paragraaf naar de afzonderlijke groepen. Een uitleg van wat we verstaan onder de verschillende typen beperkingen is te vinden in bijlage 3.

Verstandelijke beperking

Naar schatting hebben ruim 1 miljoen mensen een verstandelijke beperking ([tabel 4.1](#)). Dit is inclusief de mensen met een IQ tussen de 70 en 85 die vanwege sociale redzaamheidsproblemen in aanmerking komen voor zorg (VZinfo.nl, z.d.-a; Woittiez et al., 2019).⁶

Tabel 4.1

Geschat aantal mensen met een beperking of aandoening in Nederland, naar type beperking of aandoening

(in aantallen)

Type beperking	Aantal
Verstandelijke beperking*	1.170.000
<i>IQ tussen 70 en 85, met sociale redzaamheidsproblemen (licht)</i>	730.000
<i>IQ tussen 50 en 70 (licht)</i>	370.000
<i>IQ tussen 35 en 50 (matig) of lager dan 35 (ernstig)</i>	70.000
Eén of meer lichamelijke beperkingen (bevolking vanaf 12 jaar)**	2.021.930
<i>Motorisch (bewegen)</i>	1.394.975
<i>Auditief (horen)</i>	595.607
<i>Visueel (zien)</i>	611.281
Eén of meer langdurige aandoeningen (0 jaar en ouder)**	5.557.123

* Bron: VZinfo.nl, z.d.-a.; Woittiez et al., 2019

** Bron: CBS, 2024a, 2024b.

Lichamelijke beperking

In 2023 hebben iets meer dan 2 miljoen mensen van 12 jaar en ouder één of meer matige tot ernstige lichamelijke beperkingen⁷ (zie [tabel 4.1](#)). Dit is gebaseerd op een prevalentiecijfer van 12,9 procent (zie [tabel 4.2](#)). Deze cijfers zijn berekend op basis van een vraag over welke activiteiten mensen kunnen uitvoeren (zie voor meer uitleg het tekstkader).

⁶ Schattingen zijn met onzekerheid omgeven. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) is bij de schattingen uitgegaan van de IQ-verdeling in de bevolking. Het SCP komt hierdoor op een hoger aantal mensen met een verstandelijke beperking uit.

⁷ Uitgaande van een bevolking van 15.673.878 mensen van 12 jaar en ouder (CBS, 2024b).

Hoe wordt een beperking of aandoening gemeten?

- De berekening van het aantal mensen met een of meer lichamelijke beperkingen is gebaseerd op de OECD-definitie die het CBS gebruikt in de jaarlijkse Gezondheidsenquête en op Statline. De operationalisatie van lichamelijke beperkingen vindt plaats op niveau 2 (handelingsperspectief) van de ICF-indeling (zie [figuur 4.1](#)). Het gaat om beperkingen in het uitvoeren van activiteiten die te maken hebben met horen, zien en mobiliteit. Respondenten krijgen zeven vragen voorgelegd over in hoeverre zij deze activiteiten, zo nodig met hulpmiddelen zoals een bril of hoorapparaat, kunnen doen. Als een persoon een of meer activiteiten binnen de categorieën mobiliteit, horen of zien niet kan of alleen met grote moeite, dan is sprake van een matige of ernstige beperking in het bewegen, horen of zien. Respondenten krijgen dus niet een directe vraag voorgelegd of zij een lichamelijke beperking hebben (VZinfo.nl, z.d-b).
- De berekening van het aantal mensen met een of meer langdurige aandoeningen is gebaseerd op de vraag 'heeft u/uw kind een of meer langdurige ziekten of aandoeningen?' Langdurig is (naar verwachting) zes maanden of langer. Deze operationalisatie vindt plaats op niveau 1 (biologisch perspectief) van de ICF-indeling van [figuur 4.1](#).

In 2022 ging het om iets minder dan 2 miljoen mensen. Door bevolkingstoename en de geleidelijke toename van de gemiddelde leeftijd neemt het aantal mensen met lichamelijke beperkingen in de toekomst waarschijnlijk verder toe (zie Van den Dool et al., 2022).

Verder zien we dat het bij lichamelijke beperkingen vooral gaat het om beperkingen in het bewegen. Ongeveer 1,3 miljoen mensen van 12 jaar en ouder hebben een beperking in het bewegen (zie [tabel 4.1](#) [tabel 4.2](#)).

Tabel 4.2**Beperkingen en aandoeningen in procenten, naar leeftijdsgroepen, 2023**

(in procenten)

	0 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	18 jaar en ouder	Totaal
Eén of meer lichamelijke beperkingen*	g.d.	4,6	13,6	12,9
Beperking in het bewegen (motorisch)	g.d.	1,6	9,6	8,9
Beperking in het horen (auditief)	g.d.	2,2	3,8	3,6
Beperking in het zien (visueel)	g.d.	2,3	3,9	3,7
Eén of meer langdurige aandoeningen (zes maanden of langer)	9,7	10,4	36,2	31,2

OECD-indicator, zeven vragen over vaardigheden die mensen normaal kunnen doen, zo nodig met hulpmiddelen zoals een bril of hoorapparaat. Het gaat om matige tot ernstige beperkingen.

Bron: CBS, 2024a.

Beperkingen hangen nauw samen met de leeftijd. Mensen met een beperking zijn vooral ouderen en minder vaak jongvolwassenen. Van de 75-plussers heeft in 2023 bijvoorbeeld 33,9 procent een of meer lichamelijke beperkingen (niet in tabel, CBS, 2024a). Bij kinderen van 12 tot 18 jaar gaat het om 4,6 procent ([tabel 4.2](#), in 2022 was dit 5,5%).

Chronische aandoening

Naar schatting hebben zo'n 5,5 miljoen mensen⁸ (0 jaar en ouder) één of meer chronische aandoeningen hebben (CBS, 2024a; 2024b; [tabel 4.1](#)). Dit staat gelijk aan ongeveer één op drie Nederlanders ([tabel 4.2](#)). Andere bronnen schatten het aantal mensen met chronische aandoeningen veel hoger: de Nivel zorgregistratie komt uit op ruim 10 miljoen mensen (VZinfo.nl, z.d.-c). Ook hier zien we, hoe ouder, hoe hoger de prevalentie van chronische aandoeningen. Door vergrijzing neemt het aantal mensen met een of meer chronische aandoeningen toe (VZinfo.nl, z.d.-c).

GALI

Een andere maat voor beperkingen is de GALI (General Activity Limitation Indicator). Het gaat hier om de vraag of iemand zich in de afgelopen zes maanden of langer ernstig, in enige mate of niet beperkt voelde in de uitvoering van dagelijkse activiteiten als gevolg van gezondheidsproblemen. We kunnen dit als een soort combinatievraag van beperkingen en aandoeningen zien. Ongeveer een op de drie Nederlanders van 4 jaar en ouder wordt volgens deze indicator matig tot ernstig belemmerd in het dagelijks leven (30,4%, ongeveer 5,3 miljoen mensen, niet in tabel; CBS, 2024a, 2024b).

⁸ Uitgaande van een bevolkingsaantal van 17.811.291 mensen (0 jaar en ouder). In de eerste voortgangsrapportage noemden we een aantal van 4,7 miljoen mensen. Dit was berekend over het bevolkingsaantal van 12 jaar en ouder. Chronische aandoeningen worden gemeten vanaf 0 jaar (CBS, 2024a, 2024b). In 2022 zou dit bij een bevolkingsaantal van 17.590.672 en een percentage van 30,5 om 5.365.155 mensen met een of meer aandoeningen gaan.

Overlap beperkingen en aandoeningen

Er is een grote overlap tussen lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen, zo blijkt uit onderzoek van Van den Dool et al. (2022). In 2019 hadden vrijwel alle volwassenen van 18 tot 80 jaar met een lichamelijke beperking een chronische aandoening.

Van de totale volwassen bevolking (18-79 jaar) had in 2019 8,2 procent zowel een chronische aandoening als een lichamelijke beperking (Van den Dool et al., 2022).

In 2023 ervaart 24,7 procent van de 12-plussers pijn (in de afgelopen vier weken). 10,3 procent ervaart (heel) veel pijn. 13,6 procent van de 12-plussers geeft aan dat pijn hen in de afgelopen vier weken (nogal of (heel) veel) heeft belemmerd bij hun normale werkzaamheden (zowel buitenshuis als huishoudelijk werk, niet in tabel, CBS, 2024a).

Mensen met een motorische beperking ervaren vaker dan gemiddeld (heel) veel pijn (56% in 2019, Van den Dool et al., 2022). Pijn bij sportieve activiteiten is voor 40 procent van de volwassenen met een lichamelijke beperking (zeer) vaak een belemmering bij het (gaan) sporten, zo blijkt uit behoeftenonderzoek voor Fonds Gehandicaptensport (De Jonge et al., 2022).

Samenhang met demografische kenmerken

Mensen met een lichamelijke beperking en/of chronische aandoening hebben vaker een lagere opleiding en een lager inkomen in vergelijking met de algemene bevolking (Van den Dool et al., 2022).

In 2023 heeft 46,7 procent van de mensen met een laag inkomen een of meer langdurige aandoeningen en heeft 28,2 procent een of meer lichamelijke aandoeningen (CBS, 2024a).

Van de mensen uit de laagste welvaartsgroep⁹ heeft 40,3 procent een of meer langdurige aandoeningen en heeft 27,1 procent een of meer lichamelijke beperkingen (CBS, 2024a).

Mensen uit een herkomstland buiten Europa (16,4%) hebben wat vaker een of meer lichamelijke beperkingen dan mensen met herkomstland Nederland (11,9%) of Europa (13,6%). Bij mensen geboren buiten Europa is dat 22,6 procent (CBS, 2024a).

Vrouwen hebben iets vaker een of meer lichamelijke beperkingen (15,1%) dan mannen (10,6%, CBS, 2024a).

⁹CBS berekent de welvaart van een huishouden op basis van het besteedbaar inkomen en het vermogen van een huishouden. Huishoudens zijn ingedeeld in vijf gelijke groepen. Huishoudens in de laagste welvaartsgroep hebben een laag inkomen en een laag vermogen (CBS, 2024a).

Gebruik hulpmiddelen

In 2018 maakte 5,7 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder gebruik van een hulpmiddel om zich voort te bewegen, zoals een stok, kruk, looprek, rollator, rolstoel of scootmobiel. 5 procent maakte gebruik van een hulpmiddel voor de anatomie (zoals orthopedisch schoeisel, een arm- of beenprothese, of een beugel of spalk) en 4 procent van een hulpmiddel voor incontinentie (zoals incontinentiemateriaal, een blaaskatheter, stoma of stomamateriaal voor urine of ontlasting) (CBS, 2024c).

Kijken we specifiek naar mensen met een matige of ernstige motorische beperking, dan zien we dat een derde van hen een hulpmiddel gebruikte om zich voort te bewegen (35%). Van de mensen met een ernstige beperking was dat 46 procent. Een vijfde gebruikte een anatomisch hulpmiddel (21%). Nog eens 17 procent van de mensen met een motorische beperking gebruikte incontinentiemateriaal. Dit bleek uit een analyse van data van de CBS Gezondheidsenquête over de jaren 2016-2018 door Van den Dool et al., 2022.

Kinderen en jongeren met een beperking

Kijken we specifiek naar kinderen en jongeren met een beperking, dan is het lastig om uitspraken te doen over het percentage en aantal van hen dat één of meer lichamelijke of verstandelijke beperkingen en/of chronische aandoeningen ervaart. Kinderen zijn vaak met lage aantallen vertegenwoordigd in bevolkingsonderzoek.

Uit een verkenning van De Jonge & Van Lindert (2020) naar het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking komt naar voren dat er verschillende schattingen bestaan. Deze zijn veelal gebaseerd op het gebruik van zorg en voorzieningen voor kinderen met een beperking of aandoening. De schattingen per type beperking lopen sterk uiteen (zie ook de eerste voortgangsrapportage: Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

Op CBS-statline zijn alleen cijfers te vinden over de prevalentie van lichamelijke beperkingen voor kinderen van 12 tot 18 jaar. Van die groep heeft 4,6 procent een of meer lichamelijke beperkingen (zie [tabel 4.2](#)). Omgerekend zou het hierbij gaan om bijna 54.000 kinderen.¹⁰ Hiervoor is de OECD-indicator gebruikt die ook bij volwassenen is toegevoegd. Verstandelijke beperkingen zijn daarin niet meegenomen.

De groep kinderen en jongeren met een of meer chronische aandoeningen is wat groter. CBS-statline schat 9,7 procent van de kinderen van 0 tot 12 jaar een of meer chronische aandoeningen heeft. Bij de jongeren van 12 tot 18 jaar gaat het om 10,4 procent. Bij elkaar opgeteld zou het dan gaan om ongeveer 330.000 kinderen, uitgaande van bevolkingsaantallen voor die groepen (CBS, 2024a; 2024b).

¹⁰ Uitgaande van een bevolkingsaantal van 1.171.332 kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar in 2023.

Kijken we naar leerlingen in het speciaal onderwijs dan zien we in schooljaar 2022/2023¹¹:

- in het speciaal basisonderwijs (SBO) 31.720 leerlingen (CBS, 2024d);
- In het speciaal (voortgezet) onderwijs (SO en VSO) in totaal 71.605 leerlingen (CBS, 2024e);
- in het praktijkonderwijs 29.070 leerlingen (CBS, 2024f).

4.3 Deelname aan sport en bewegen

In deze paragraaf bespreken we over verschillende groepen mensen met een beperking:

- in hoeverre zij minimaal wekelijks aan sportieve activiteiten deelnemen;
- in hoeverre zij lid zijn van een sportvereniging of -club;
- welke activiteiten zij het meest beoefenen.

We kijken daarbij naar drie groepen:

- kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar in vergelijking met leeftijdsgenoten zonder beperking;
- volwassenen met één of meer lichamelijke beperkingen en/of chronische aandoeningen in vergelijking met de algemene volwassen bevolking;
- mensen met een lichte tot matige verstandelijke beperking.

Databronnen

● Kinderen en jongeren met een beperking

Voor kinderen en jongeren met een beperking gebruiken we de resultaten van een pilotonderzoek dat het Mulier Instituut in 2023 in samenwerking met RIVM, ondersteund door het ministerie van VWS, heeft uitgevoerd onder ouders van kinderen en jongeren met en zonder beperking (Gómez Berns et al., nog te publiceren). Kinderen en jongeren met een beperking zijn namelijk onvoldoende vertegenwoordigd in de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor (CBS i.s.m. RIVM) die we voor volwassenen gebruiken.

In het onderzoek 'Vrijtijdsbesteding van kinderen met en zonder beperking' hebben we ouders bevraagd via een grootschalig bevolkingspaneel. Na screening op de vraag of het panellid een kind in de leeftijd van 4 tot en met 17 jaar heeft en of deze een beperking heeft, hebben de ouders die voldeden aan de selectiecriteria vragen beantwoord over het sport-, kunst- en vrijetijdsgedrag van het kind. 680 ouders van kinderen met een beperking en 643 ouders van kinderen zonder een beperking hebben de vragenlijst ingevuld.

¹¹ Op het speciaal basisonderwijs (SBO) zitten kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het gewone basisonderwijs kan bieden. Praktijkonderwijs, aansluitend op het basisonderwijs, is bestemd voor leerlingen die niet in staat zijn om een diploma te behalen in het vmbo. Het speciaal onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs is voor leerlingen met een visuele beperking (cluster 1), auditieve en communicatieve beperking (cluster 2), voor leerlingen met lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen of een langdurige ziekte (cluster 3) en voor leerlingen met ernstige ontwikkelingsstoornissen (cluster 4).

Het pilotonderzoek maakt deel uit van een breder onderzoek naar de vraag op welke manier de sportdeelname van kinderen en jongeren met een beperking duurzaam kan worden gemonitord. Over de resultaten van het pilotonderzoek en het advies over de opzet van een nieuwe monitor volgen aparte publicaties (verwacht eind 2024).

● **Volwassenen met één of meer lichamelijke beperkingen**

Voor volwassenen (18 jaar en ouder) met één of meer lichamelijke beperkingen en/of chronische aandoeningen gebruiken we voor de beweegnorm en wekelijkse sportdeelname de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor (CBS i.s.m. RIVM) en voor het clublidmaatschap de Vrijetijdsomnibus (VTO). Cijfers zijn te vinden op de website www.sportenbewegenincijfers.nl.

● **Mensen met een verstandelijke beperking**

Voor mensen met een verstandelijke beperking gebruiken we, net als in de eerste voortgangsrapportage, resultaten van een onderzoek dat het Mulier Instituut in 2020 in het kader van het programma Play Unified van Special Olympics Nederland uitvoerde onder vertegenwoordigers van mensen met een lichte tot matige verstandelijke beperking (Van Lindert et al., 2020). In 2025 worden de resultaten van een eindmeting verwacht (0-meting in 2018, 1-meting in 2020).

Kinderen en jongeren met een beperking

● **Sportdeelname**

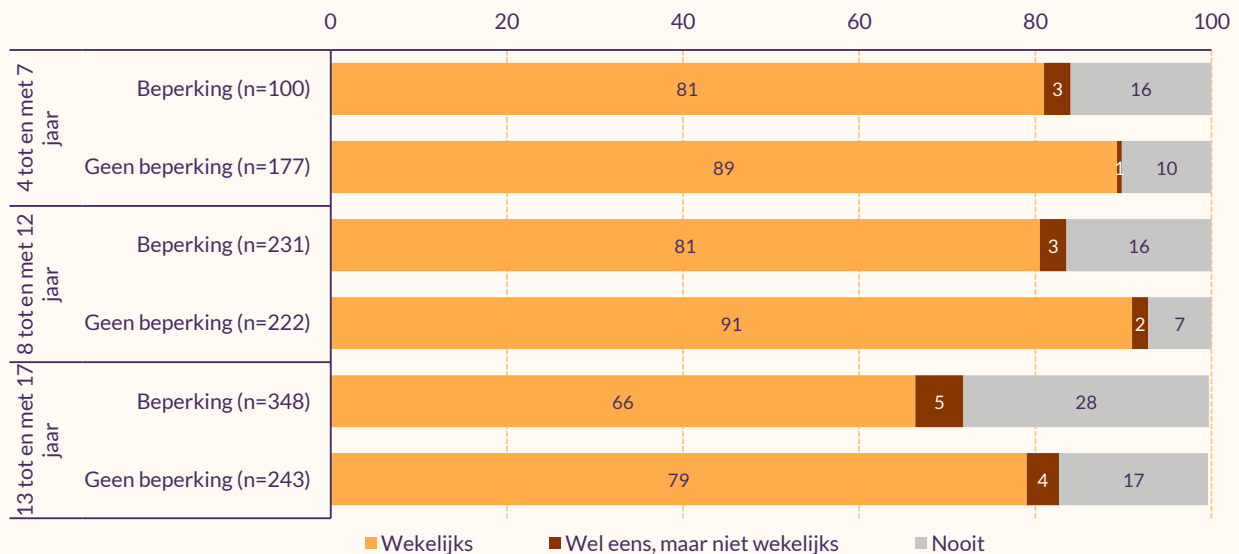
Kinderen en jongeren met een beperking sporten minder vaak wekelijks dan kinderen en jongeren zonder beperking. Van alle 4-17-jarigen met een beperking uit het onderzoek sport ruim drie kwart wekelijks.

Het verschil in sportdeelname tussen kinderen met en zonder beperking varieert naar leeftijdsgroep. Kinderen met een beperking in de leeftijd van 13 tot en met 17 jaar hebben het minst vaak sportieve activiteiten gedaan (66% vs. 79% van de kinderen zonder beperking). Bijna drie op de tien (28%) van deze kinderen hebben in de afgelopen twaalf maanden helemaal geen sportieve activiteiten gedaan (zie [figuur 4.4](#)).

Figuur 4.4

Frequentie waarmee kinderen met en zonder een beperking sportieve activiteiten beoefenen, uitgesplitst naar leeftijdsgroepen

(in procenten)

Bron: Gómez Berns et al., nog te publiceren). Onderzoek Vrijtijdsbesteding van kinderen met en zonder een beperking (Mulier Instituut, 2023, december).

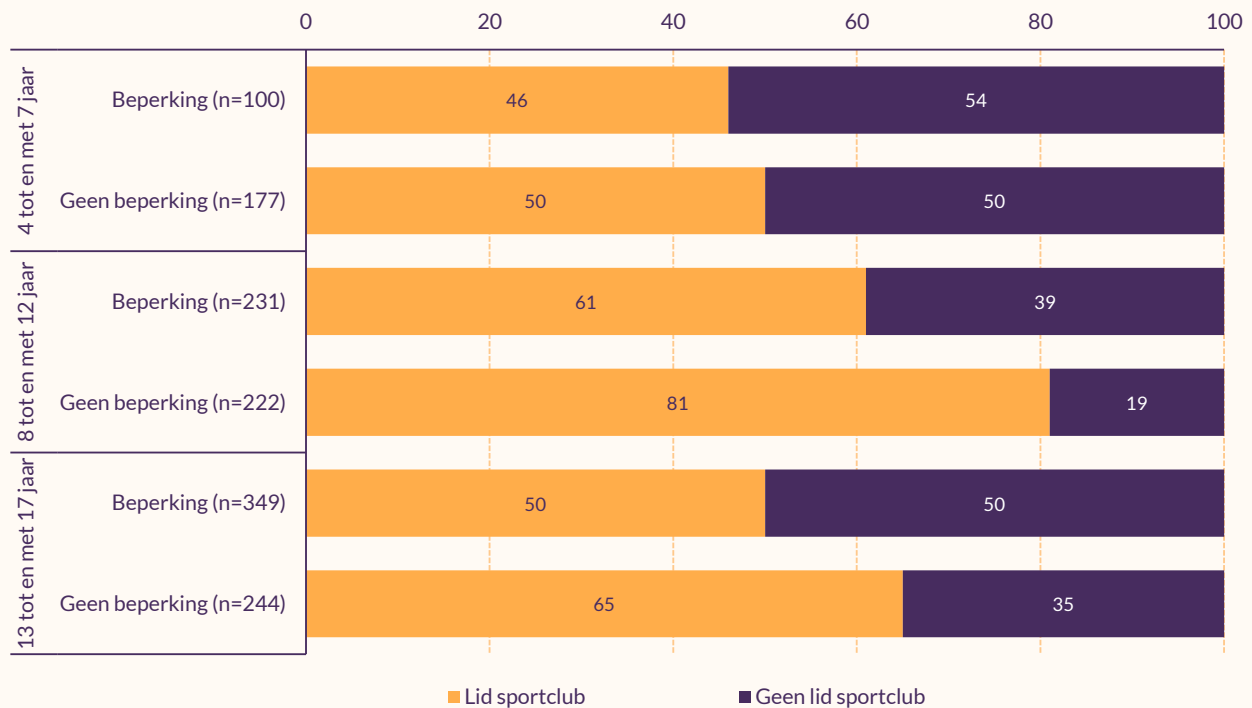
● **Clublidmaatschap**

Kinderen en jongeren met een beperking (4-17 jaar) zijn minder vaak lid van een sportclub dan leeftijdsgenoten zonder beperking (zie **figuur 4.5**). Een sportclub kan een sportvereniging, fitnessclub, een dansschool of andere sportaanbieder zijn. Dit verschil geldt met name onder kinderen van 8 tot en met 12 jaar (respectievelijk 61% en 81% en onder kinderen van 13 tot en met 17 jaar (respectievelijk 50% en 65%).

Kijken we naar de afzonderlijke typen sportclubs, dan is minder dan de helft van de 4-17-jarigen met een beperking lid van een sportvereniging (43%), 10 procent lid is van een fitnesscentrum of sportschool, 5 procent van een dansclub of -school en 1 procent van een ander type sportaanbieder (bijv. manege) (niet in figuur, Mulier Instituut, 2023, december).

Figuur 4.5**Aandeel kinderen met en zonder beperking dat lid is van een sportclub***

(in procenten)

* Met sportclub bedoelen we een sportvereniging, fitnesscentrum, dansschool of andere sportaanbieder.

Bron: Gómez Berns et al., nog te publiceren). Onderzoek Vrijtijdsbesteding van kinderen met en zonder een beperking (Mulier Instituut, 2023, december).

● Meest beoefende sportieve activiteiten

Het merendeel van de kinderen met en zonder beperking beoefent een individuele sport. Teamsporten doen ze in veel mindere mate. Een kwart van de 4-7-jarigen doet een teamsport (kinderen met en zonder beperking). 8-12-jarigen (41%) met een beperking en 13-17-jarigen (35%) met een beperking doen minder vaak een teamsport dan leeftijdsgenoten zonder beperking (respectievelijk 48% en 46%).

De meest beoefende sportieve activiteiten van 4-17-jarigen met een beperking zijn zwemmen (34%, vooral bij 4-7-jarigen), voetbal (24%) en fietsen (23%). Onder fietsen vallen ook mountainbiken en BMX. Dit zijn ook de meeste beoefende sporten bij leeftijdsgenoten zonder beperking. Onder 13-17-jarigen met een beperking is fitness/conditietraining de meest beoefende sport.

De meest beoefende sporten verschillen per leeftijdsgroep. Zo hebben ruim twee op de drie 4-7-jarigen het meest gezwommen. En onder 13-17-jarigen is fitness of conditietraining (bijv. hardlopen) populairder dan onder 4-12-jarigen (Mulier Instituut, 2023, december).

Volwassenen met een beperking en/of chronische aandoening

We bespreken kort de mate waarin volwassenen van 18 jaar en ouder met één of meer lichamelijke beperkingen en/of één of meer chronische aandoeningen in vergelijking met de algemene volwassen bevolking voldoen aan de beweegnorm, in welke mate zij minimaal wekelijks sporten, in hoeverre zij lid zijn van een sportvereniging en welke sportieve activiteiten zij het meest beoefenen.

● **Beweegrichtlijnen volwassenen met een beperking**

In 2023 voldoet 44 procent van de volwassen Nederlanders van 18 jaar en ouder aan de beweegrichtlijnen (gelijk in 2022). Bij volwassenen met een of meer lichamelijke beperkingen is dat percentage veel lager, namelijk 22,3 procent (was in 2022 21,3%). Volwassenen met een motorische beperking voldoen het minst vaak aan de beweegrichtlijnen: 14,5 procent (gelijk in 2022).

Volwassenen met een chronische aandoening voldoen vaker aan de beweegrichtlijnen dan mensen met beperkingen: 36,3 procent in 2023. Het percentage volwassenen dat aan de beweegrichtlijnen voldoet is niet toegenomen. Dit geldt voor alle groepen (RIVM, z.d.-a, niet in figuur).

● **Sportdeelname van volwassenen met een handicap**

In 2023 neemt 53,2 procent van de algemene Nederlandse volwassen bevolking vanaf 18 jaar wekelijks aan sport deel. Tot en met 2022 zien we een stabiel patroon (was 50,5% in 2022). In 2023 zien we een kleine toename in de sportdeelname (zie [figuur 4.6](#)).

Volwassenen met één of meer lichamelijke beperkingen doen fors minder aan wekelijkse sport in vergelijking met de algemene bevolking van 18 jaar en ouder. 28,8 procent van hen doet in 2023 wekelijks aan sport. Volwassenen met een motorische beperking sporten het minst: 20,5 procent.

Tot en met 2022 zien we een schommelend patroon in de wekelijkse sportdeelname van mensen met een of meer lichamelijke beperkingen. In 2023 neemt deze toe in vergelijking met 2022 (was 21,6%). Alle afzonderlijke groepen (bewegen, horen en zien) zijn meer gaan sporten (RIVM, z.d.-b).

Omdat de toename bij de algemene volwassen bevolking minder sterk is, is het verschil in de wekelijkse sportdeelname tussen mensen met en zonder lichamelijke beperking kleiner geworden. In 2022 was het verschil 28,9 procentpunten en in 2023 is dit teruggelopen tot 24,9 procentpunten. Naar type beperking zien we dat de toename in de sportdeelname het sterkst is onder 18-plussers met een auditieve of visuele beperking. Of deze toename doorzet de komende jaren is nog onzeker.

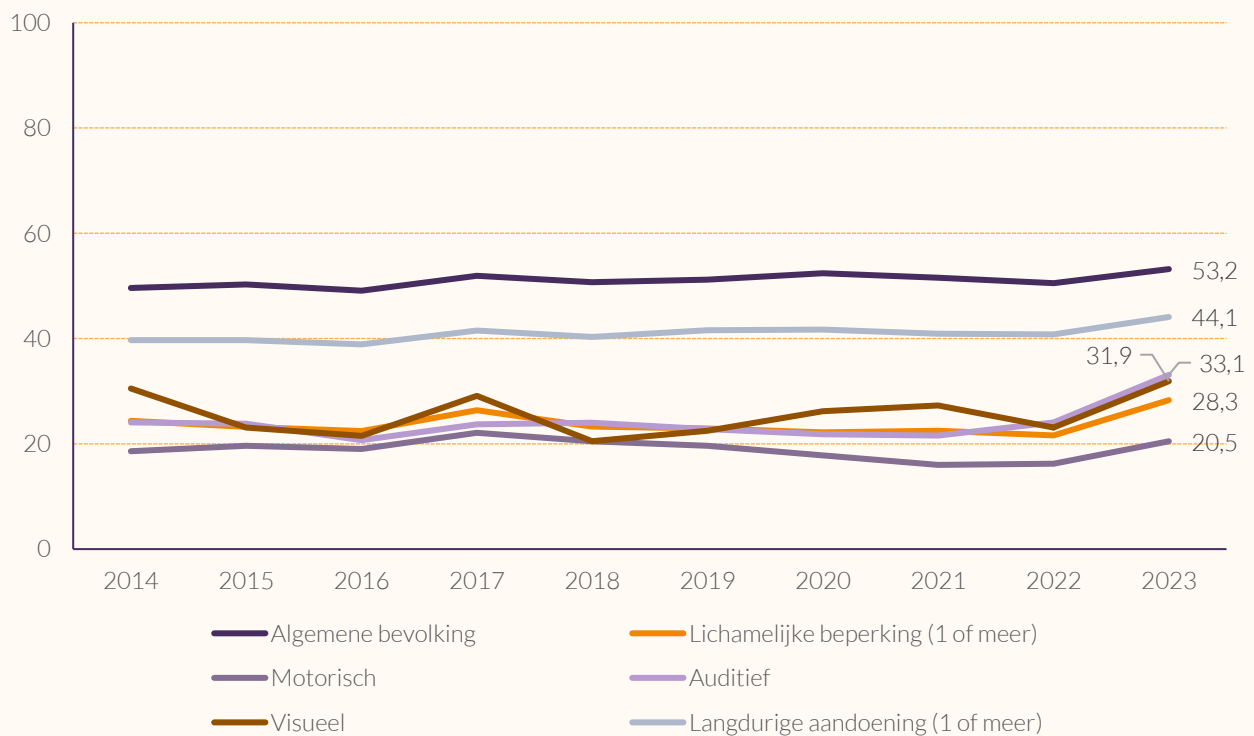
Wijzigingen in de methode kunnen leiden tot veranderingen. RIVM meldt verder dat een hogere sportdeelname bij de algemene bevolking vooral te zien is bij mensen met een hogere opleiding. De sportdeelname van mensen met een lage of middelbare opleiding blijft stabiel in de tijd (RIVM, z.d.-b).

Eerder onderzoek liet zien dat mensen met een beperking met een hoger opleidingsniveau of een hoger inkomen vaker wekelijks sporten dan mensen een beperking met een lager opleidingsniveau of een lager inkomen (Van den Dool et al., 2022). We gaan ervan uit dat de groei in sportdeelname niet of minder van toepassing is bij lager opgeleiden met een beperking.

Voor mensen met een chronische aandoening is het verschil met de algemene bevolking minder groot (44,1% sport wekelijks). Ook zij zijn iets meer gaan sporten (RIVM, z.d.-b).

Figuur 4.6
Wekelijkse sportdeelname bevolking 18 jaar en ouder, naar beperkingen (matig/ernstig) en chronische aandoeningen

(in procenten)

Bron: RIVM, z.d.-b., CBS-Gezondheidsenquête (2001-2013), Gezondheidsenquête/ Leefstijlmonitor CBS i.s.m. het RIVM (2014-2023).
 Bewerking: Mulier Instituut.

● **Clublidmaatschap**

Ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage zijn geen nieuwe cijfers beschikbaar over het lidmaatschap van een sportvereniging. Toen rapporteerden we dat drie op de tien Nederlanders van 6 jaar of ouder in 2022 lid waren van een sportvereniging (29%). Nederlanders met een lichamelijke beperking (motorisch, auditief en/of visueel) waren een stuk minder vaak lid van een sportvereniging (17%). Nederlanders die naast deze beperking(en) een chronische aandoening hebben, zijn nog minder vaak lid (11%, niet in tabel, zie ook RIVM, z.d.-c).

● Meest beoefende sporten

De sportieve activiteit die mensen met een beperking en/of chronische aandoening (vanaf 12 jaar) het meest beoefenen, is fitness/conditietraining (zie [tabel 4.3](#)). Dit is ook voor de algemene bevolking de belangrijkste activiteit. Mensen met een aandoening en een beperking en mensen met alleen een aandoening beoefenen vaker fitness dan de algemene bevolking.

Daarna doen mensen met een beperking en/of aandoening in wisselende volgorde het meest aan zwemmen, wandelen, fietsen, gymnastiek, hardlopen of voetbal (RIVM, z.d.-b). Zwemmen, wandelen, fietsen en gymnastiek doen mensen met een chronische aandoening en/of beperking ook vaker dan de algemene bevolking. Onderzoek van Van den Dool et al. (2022) laat eenzelfde beeld zien.

Yoga is voor mensen met een aandoening en/of beperking ook een belangrijke sport, maar valt buiten de top vijf. Ze doen dit iets vaker dan de algemene bevolking. Fysiogym komt voor mensen met een aandoening én een beperking op de achtste plek, na hardlopen en yoga. Belangrijke constatering is dat mensen met een beperking nauwelijks teamsporten beoefenen.

Tabel 4.3

Meest beoefende takken van sport algemene bevolking en bevolking met een aandoening en/of beperking, 12 jaar en ouder

Top 5	Algemene bevolking	Aandoening én beperking	Alleen aandoening	Alleen beperking	Geen van beide
1	Fitness/ conditietraining	Fitness/ conditietraining	Fitness/ conditietraining	Fitness/ conditietraining	Fitness/ conditietraining
2	Hardlopen	Zwemmen algemeen	Hardlopen	Hardlopen	Hardlopen
3	(Veld)voetbal	(Sportief) wandelen	(Sportief) wandelen	(Veld)voetbal	(Veld)voetbal
4	Zwemmen	Fietsen	Zwemmen	Zwemmen	Zwemmen
5	(Sportief) wandelen	Gymnastiek	Fietsen	Fietsen	(Sportief) wandelen

Bron: RIVM, z.d.-b. Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM 2023. Bewerking: Mulier Instituut

Mensen met een verstandelijke beperking

● Sportdeelname

Over mensen met een verstandelijke beperking zijn ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage nog geen nieuwe cijfers beschikbaar. We rapporteerden toen dat in 2020 33 procent van de mensen met een lichte tot matige verstandelijke beperking wekelijks of vaker deelnam aan sport. Dit was vergelijkbaar met een eerdere meting uit 2018 (Van Lindert et al., 2020).

● Clublidmaatschap

Uit hetzelfde onderzoek komt naar voren dat in 2020 14 procent van de mensen met een verstandelijke beperking (sporters en niet-sporters vanaf 4 jaar) lid was van een sportvereniging. Van de mensen met een verstandelijke beperking die sporten en/of wandelen en fietsen als ontspanning, was in 2020 23 procent lid van een sportvereniging. Van de sporters en/of bewegers die lid van een sportclub zijn, was in 2020 bijna de helft lid van een vereniging speciaal voor mensen met een beperking (Van Lindert et al., 2020).

● Meest beoefende sportieve activiteiten

Naast wandelen en fietsen voor het plezier bestaat de top vijf van sporten die mensen met een verstandelijke beperking het meest beoefenen uit zwemmen (31%), fitness (21%), voetbal (10%), paardrijden (7%) en sporten in therapeutisch verband (7%) (Van Lindert et al., 2020).

4.4 Gelijkwaardige positie paralympische topsport

In deze paragraaf bespreken we kort de stand van zaken van het streven naar een gelijkwaardige positie van de paralympische topsport ten opzichte van de olympische topsport (zie advies Nederlandse Sportraad, 2022).

In deelakkoord 6 'Topsport die inspireert' van het eerste Sportakkoord (Sport Verenigt Nederland, 2019) hebben NOC*NSF, VSG en het ministerie van VWS afgesproken dat ze zich meer gaan richten op de doorontwikkeling (professionalisering) van de paralympische topsport.

Ook in Sportakkoord II is de aandacht voor de paralympische topsport verankerd in het thema 'Maatschappelijke waarde van topsport'. Verder is afgesproken een definitief strategisch kader topsport te publiceren. In dit Strategisch kader topsport 2032 (Rijksoverheid, z.d.) is de paralympische topsport als expliciet onderdeel opgenomen. Dit betekent dat, waar mogelijk, paralympische topsport integraal wordt meegenomen in het implementatieplan van de Strategie 2030.

Op moment van schrijven van deze voortgangsrapportage werken NOC*NSF, VSG en het ministerie van VWS aan de uitwerking van een plan van aanpak voor de paralympische topsport. De voorlopige ambitie die daarin is geformuleerd is dat **'topsport voor mensen met een handicap in 2030 vanzelfsprekend is zodat die nog meer kan bijdragen aan de waarde die topsport voor de maatschappij heeft.'** De kern is dat waar mogelijk topsport voor mensen met een handicap integraal wordt meegenomen in het 'reguliere' topsportkader en waar dat nodig is aandacht is voor de specifieke behoeften en eigenheid van topsporters met een handicap.

Aspecten die onder deze ambitie vallen komen deels terug in de pijlers van de Strategie 2030: talentvolle sporters ([hoofdstuk 7](#)), innovatie ([hoofdstuk 8](#)), classificatie ([hoofdstuk 9](#)), randvoorwaarden (sporthulpmiddelen, [hoofdstuk 10](#)) en internationaal ([hoofdstuk 12](#)).

In deze paragraaf zoomen we in op onderwerpen die betrekking hebben op de gelijkwaardigheid van de topsport voor mensen met een handicap. In de vorige monitor vielen deze onderwerpen onder punt 10: 'Trots op de gehandicaptensport'. Daarin was en is de ambitie dat de topsportambities zoveel mogelijk gelijk worden getrokken tussen de paralympische en de olympische sporten.

Monitor Topsport in Nederland

Het Mulier Instituut monitort de ambities van het strategisch kader topsport, inclusief voor de paralympische topsport, jaarlijks in samenwerking met het departement Bestuurs- en Organiseringswetenschap van de Universiteit Utrecht (USBO) via de monitor Topsport in Nederland (TiN).

Het ene jaar halen we data op bij organisaties die de 'topsportomgeving' vormen (topsportverenigingen, TeamNL-centra, gemeenten, provincies, media) en de Nederlandse bevolking. Het andere jaar doen we dat onder de doelgroepen die de 'topsport' vormen ((voormalig) topsporters, talentvolle sporters, coaches en technisch directeurs).

In de TiN nemen we ook de paralympische topsportomgeving en de paralympische topsporter mee. In de eerste rapportage van de TiN (Balk et al., 2024) hebben we de voortgang op enkele indicatoren voor paralympische sport beschreven. In 2025 richt de rapportage zich op de paralympische topsporter.¹²

De Paralympische Spelen

Nederland is in augustus 2024 met 84 sporters naar Parijs afgereisd voor de Paralympische Zomerspelen. Nederland won dit jaar 27 gouden, 17 zilveren en 12 bronzen medailles. Dit is het hoogste aantal medailles ooit voor Nederland. Met deze uitslag is Nederland op de vierde plek geëindigd in de medaillespiegel, achter China, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De meeste medailles haalde Nederland bij het atletiek (12), wegwielrennen (14) en zwemmen (10).

Tijdens deze Spelen was er voor het eerst een TeamNL-huis voor de paralympische sporters en fans, waar wedstrijden werden uitgezonden en atleten werden gehuldigd. Overdag werden hier bijeenkomsten georganiseerd over maatschappelijke thema's. Tijdens de Paralympische Zomerspelen van 2024 ging voor het eerst een vertrouwenspersoon mee naar de spelen (Balk et al., 2024).

In 2022 deed het Mulier Instituut onderzoek naar de beleving van de Paralympische Spelen in Tokyo 2020. Na deze Spelen zagen we een toename in het percentage van de bevolking dat positief dacht over de Paralympische Spelen. Daarnaast was ruim een kwart van de bevolking positiever gaan denken over sporten voor mensen met een beperking. Ook was een groot deel van de Nederlandse bevolking destijds van

¹² Via een vragenlijst krijgen respondenten de volgende vragenblokken: 1) achtergrondinformatie, 2) financiën, 3) trainingssituatie, 4) begeleiding, 5) duale carrière, 6) mentale en lichamelijke gezondheid, 7) veilige topsportomgeving, 8) vertegenwoordiging en voorlichting en 9) maatschappelijke doeleinden. De komende jaren monitoren we deze onderwerpen om het jaar.

mening dat de Paralympische Spelen bijdragen aan de maatschappelijke acceptatie en inclusie van mensen met een beperking (81%) (Dopheide, Hover & Balk, 2022).

Gelijkwaardigheid

● Voorzieningen en regelingen

NOC*NSF stelt dat er geen onderscheid wordt gemaakt in de voorzieningen en regelingen voor para-sporters en topsporters zonder beperking, tenzij specifieke omstandigheden dat vereisen.

Para-topsporters hebben recht op hetzelfde stipendium als topsporters zonder beperking, maar kunnen ervoor kiezen om een lager bedrag aan te vragen als dat nodig is vanwege een Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA), Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA)- of Wajong-uitkering. Bovendien hebben para-topsporters de mogelijkheid om persoonlijk advies te vragen via het servicepunt topsporters van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV).

NOC*NSF benadrukt dat de belangen van para-topsporters goed vertegenwoordigd zijn in alle initiatieven voor het verbeteren van voorzieningen en regelingen. Bij het verkennen van verschillende oplossingsrichtingen besteedt NOC*NSF speciale aandacht aan de unieke uitdagingen waar para-atleten mee te maken hebben.

● Ervaringen paralympische topsporters

Uit onderzoek van het Mulier Instituut naar de gelijkwaardigheid van de paralympische sport blijkt dat de paralympische topsporters de paralympische topsport zeker nog niet gelijkwaardig vinden aan de olympische topsport. Wel zien ze dat de paralympische topsport een inhaalslag maakt. Ze geven aan dat er concrete acties zijn die kunnen zorgen voor meer gelijkwaardigheid (Heerschop & Balk, 2024):

- De paralympische topsport wordt aantrekkelijker als er meer media-aandacht voor is. Via de algemene (sociale-)mediakanalen én via de sociale media van de sporters zelf.
- Het combineren van para- met valide sportevenementen heeft meerwaarde. Zo wordt de paralympische topsport zichtbaarder. Dit is ook een manier om de parasport aantrekkelijker te maken voor bezoekers.
- De paralympische topsport wordt aantrekkelijker als de classificaties worden vereenvoudigd. Nu zijn de vele verschillende klassen vaak lastig te begrijpen voor toeschouwers.

Paralympische topsporters zijn in toenemende mate positief over het topsportklimaat in Nederland. De waardering is zelfs hoger dan die van hun olympische collega's. De paralympische topsporters zien met name nog verbeteringen in financiële steun, het door ontwikkelen van een topsportcultuur en het verbeteren van talentontwikkeling en -herkenning.

Dit blijkt uit de topsportklimaatmeting die de Universiteit Utrecht en het Mulier Instituut eens in de vier jaar uitvoerden (Van der Roest, 2021). Deze is inmiddels vervangen door de TiN.

Topsportevenementen

Uit de eerste rapportage van de TiN (Balk et al., 2024) blijkt dat in Nederland in 2023 elf topsportevenementen plaats vonden gericht op de paralympische sport. Negen van deze evenementen waren gecombineerde evenementen met de valide topsport. Twee van deze evenementen waren volledig gericht op de paralympische sport (European Para Championships en WK paramannen). Vijf van de elf evenementen waren gratis toegankelijk.

A large, dark blue, stylized double quote icon.

Interview 15

'[...] van die actieve [sport] dagen op de middelbare school. [...] Die zijn niet ingericht op kinderen en jongeren met een beperking of problemen die niet overal aan mee kunnen doen. En dan val je dus ook buiten de boot bij bepaalde activiteiten.'

A large, dark blue, stylized double quote icon.

Interview 13

'Ik wist niet dat mijn kind ooit nog kon sporten en dat dat überhaupt nog tot de mogelijkheden behoorde. En dan moet je nog wel de stap zetten om een sport uit te gaan zoeken, en dan kom je heel vaak tot de conclusie dat die sport niet altijd geschikt is, niet kan of mag, of wat dan ook. Dus je moet best wel wat stapjes zetten voordat je je kind met een handicap aan het sporten hebt.'

A large, dark blue, stylized double quote icon.

Open antwoord, peiling

'Wij hebben veel gehad aan SportMEE om een passende sport te vinden voor onze dochter, maar wij vonden dat wel een grote stap, omdat het zo pijnlijk duidelijk maakt dat ze inderdaad anders is. Het zou mooi zijn als die stap eigenlijk overbodig wordt en meer sportclubs jeugd met een aandoening welkom heten.'

A large, dark blue, stylized double quote icon.

Open antwoord, peiling

'Als ik of mijn kind met een handicap graag wil sporten, dan zou je willen dat de lokale club net even een stapje meer willen zetten om te zorgen dat je mee kan doen of erbij hoort. Je voelt je welkom bij de sport of club die jij kiest omdat je familie, burens, klasgenootjes daar ook sporten of omdat je zo graag die specifieke sport wil doen. De sportvereniging denkt samen met jou mee over wat er nodig is om lekker te kunnen sporten en de mensen op de club te leren kennen. Je hoort er helemaal bij, wordt net als iedereen uitgenodigd voor alle activiteiten op de club en mensen zijn bereid om soms net even een stapje meer te zetten als dat nodig is.'

Pijler 1: Jeugdsport

Renée Hoogendijk & Angelina Gómez Berns

In dit hoofdstuk bespreken we hoe sport voor jeugd met een handicap ervoor staat. We beschrijven het proces rondom de vormgeving van de pijler Jeugdsport, welke ontwikkelingen het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden en wat we in de toekomst verwachten. Het hoofdstuk is gebaseerd op gesprekken met diverse betrokken organisaties.

Pijler 1: Jeugdsport

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

Sport voor jeugd (5-18 jaar) met een handicap is in 2030 vanzelfsprekend. Alle kinderen en jongeren met een handicap die willen sporten, kunnen sporten in 2030. Daarbij hebben alle kinderen en jongeren de keuze om een sport of sportieve beweegvorm te kiezen die bij hen past, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio. We verhogen de instroom en verlagen de uitstroom met gerichte interventies voor kinderen (5-12 jaar) en jongeren met een handicap (13-18 jaar) en werken toe naar gelijkwaardige sportdeelname in vergelijking tot jeugd zonder handicap.

Hoofddoelen

- Het verhogen van de instroom van jeugd met een handicap.
- Het verhogen van de herinstroom van jeugd met een handicap.
- Het voorkomen van de uitstroom van sportende jeugd met een handicap.

Subdoelstellingen

- **Doel 1 (Toeleiding):** Het aanjagen van meer focus en capaciteit van intermediairs voor actieve toeleiding van jeugd met een handicap naar een passend sportaanbod en het verhogen van kennis van intermediairs gericht op samenwerking, rol en aanbrengen van focus.
- **Doel 2 (Passend sportaanbod):** Het versterken van passend sportaanbod in alle regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten met voor de jeugdsporter met een handicap voldoende keuzevrijheid, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio.
- **Doel 3 (Begeleiding):** Jeugdsport onder begeleiding van een bekwame trainer-coach, instructeur, kader- of personeelslid met relevante kennis over handicap, gedrag en beweegvaardigheid.
- **Doel 4 (Ouders/verzorgers):** Het verhelderen van de rol en het verhogen van de betrokkenheid van ouders/verzorgers van jeugd met een handicap om hen te enthousiasmeren voor sport en wegwijs te maken in de mogelijkheden voor het verkrijgen van financiën, vervoer en sporthulpmiddelen.

Kartrekker

- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Jeugdsport staan in een overzicht in bijlage 2.

Het is nog niet voor alle jeugdigen met een beperking vanzelfsprekend om te sporten. Zij sporten nog altijd minder dan de jeugdigen zonder beperking, zoals beschreven in [paragraaf 4.3](#).

Kinderen en jongeren met een beperking kunnen meerdere belemmeringen ervaren bij het beginnen aan of beoefenen van sportieve activiteiten. Dit zijn soms persoonlijke drempels en deze hangen niet altijd samen met randvoorwaarden of omgevingsfactoren, zoals ontoegankelijke sportaccommodaties of een gebrek aan financiële middelen, maar zijn juist persoonlijk van aard (Van Lindert, Van der Meijde et al. 2023). Voor kinderen met een lichamelijke beperking speelt sociale veiligheid (zoals angst voor reacties van anderen) een grote rol (De Jonge et al., 2022).

Bij de ontwikkeling van sport voor jeugd met een handicap zijn meerdere partijen betrokken. Deze partijen werken samen, met als kartrekker NOC*NSF, om belemmeringen voor jeugdigen met een beperking om te kunnen sporten zo veel mogelijk weg te nemen. In de volgende paragrafen beschrijven we welke stappen er in het afgelopen jaar zijn gezet om sport voor jeugd met een handicap (door) te ontwikkelen.

Onderwerpen

De onderwerpen die in deze pijler Jeugdsport zijn gekozen zijn: toeleiding, passend sportaanbod, begeleiding en de rol en ouders/verzorgers.

Naast deze vier onderwerpen bespreken wij ook zwemvaardigheid en bewegingsonderwijs, ondanks dat hier geen subdoelstellingen over zijn geformuleerd.

Randvoorwaarden voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking zijn onder andere het vinden van passend aanbod en weten waar dit te vinden is. Tegelijkertijd is het voor sportverenigingen en andere partijen belangrijk om deze doelgroep te kunnen bereiken, dit geldt zowel voor jeugdsport als voor volwassenensport.

Onderwerpen die relevant zijn voor jeugdsport, maar die we onder de pijler Randvoorwaarden bespreken zijn: sporthulpmiddelen, vervoer, financiën, vindbaarheid en bekendheid van sportaanbod en speelplekken (zie [hoofdstuk 10](#)).

5.1 Proces

In deze paragraaf beschrijven we het proces rondom de vormgeving van de pijler Jeugdsport. Deze beschrijving volgt min of meer chronologisch het proces vanaf december 2023 tot en met het ondertekenenmoment op 14 oktober 2024 tijdens de Uniek Sporten dag (zie ook [paragraaf 1.2](#)). Hoe de pijler Jeugdsport inhoudelijk vorm heeft gekregen in deze periode, beschrijven we aan de hand van de verschillende bijeenkomsten, activiteiten en gesprekken.

Proces richting einddoelen

Als kartrekker van de pijler Jeugdsport gaat NOC*NSF uit van de basis van wat er al op jeugdsport gebeurt en willen ze dat doortrekken naar jeugd met een handicap. Het motto van NOC*NSF is **'normaal waar het normaal kan en speciaal waar het speciaal moet.'** De lijn die nu uitgezet wordt voor jeugdsport met een handicap, zien zij als parallelle lijn die zij hebben uitgezet voor de reguliere jeugdsport.

NOC*NSF begreep op de Tweedaagse bijeenkomst dat hun in eerste instantie gepresenteerde doelstelling niet dezelfde lijn is als waar veel organisaties in het veld op dit moment vandaan komen. Dit bespreken we in de volgende alinea's. NOC*NSF ziet het als essentieel en een grote stap om te maken dat zij samen met de betrokken organisaties op één lijn komen.

Naast de doelstelling presenteerde NOC*NSF ook de ambities voor de jeugd in het algemeen. Dit zijn volgens de kartrekkers de doelstellingen op basis van de sportagenda 2032 van NOC*NSF. Volgens hen zou dit ook de ambitie moeten zijn voor jeugd met een handicap, omdat ze de kans moeten krijgen om net zo veel te sporten als jeugd zonder handicap.

De meeste aanwezigen vonden de ambities uit de sportagenda van NOC*NSF niet realistisch voor jeugd met een handicap. Punten van kritiek waren onder andere dat de ambities te veel gericht zijn op sportclubs in plaats van andere plekken, zoals ondernemers. En dat deze ambities voor jeugd zonder handicap al moeilijk te halen zijn en daarom minder reëel voor kinderen met een handicap. Ook werd opgemerkt dat de sportkeuze voor kinderen met een handicap nog steeds beperkt is en uitgebreid moet worden.

Eind september heeft een aantal kartrekkers onder begeleiding van het Kenniscentrum Sport & Bewegen en het Mulier Instituut gekeken naar hoe de (concept)ambities en doelstellingen meer meetbaar geformuleerd kunnen worden. Na deze sessie zijn de doelstellingen aangepast en is er meer context toegevoegd over de ambitie(s) voor Jeugdsport (zie bovenstaand kader).

Tijdens de Uniek Sporten dag op 14 oktober is de pledge voor Jeugdsport concreet gemaakt en hebben verschillende betrokken organisaties hun handtekening gezet onder de afspraken en ambities van de pijler Jeugdsport.

Het bespreken van de doelstellingen in de verschillende georganiseerde bijeenkomsten en de daarop volgende aanpassingen hebben uiteindelijk geleid tot de ambitie en (sub)doelstellingen.

5.2 Huidige situatie

In deze paragraaf gaan we in op de huidige situatie van de sport voor jeugdigen met een beperking. We kijken naar mogelijke resultaten van betrokken organisaties in het afgelopen jaar. We beschrijven de huidige situatie aan de hand van gesprekken die we hebben gevoerd met betrokken partijen, eventueel aangevuld door beschikbare data of openbare informatie.

Toeleiding en passend sportaanbod

Subdoelstelling 1: Het aanjagen van meer focus en capaciteit van intermediairs voor actieve toeleiding van jeugd met een handicap naar een passend sportaanbod en het verhogen van kennis van intermediairs gericht op samenwerking, rol en aanbrengen van focus.

Subdoelstelling 2: Het versterken van passend sportaanbod in alle regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten met voor de jeugdsporter met een handicap voldoende keuzevrijheid, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio.

Verschillende organisaties in Nederland zetten zich in voor toeleiding van kinderen en jongeren met een beperking naar passend sportaanbod. Daarbij richten sommige organisaties zich vooral op de weg naar sport wijzen voor nieuwe jeugd, waar andere organisaties zich meer richten op het behouden van huidige sporters. Sommige organisaties zetten zich in voor kinderen met een lichamelijke beperking, andere juist voor kinderen met een verstandelijke beperking.

Data

In 2023 waren er 42 regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten (in 2022 waren dit er 43). De partijen die in contact staan met de doelgroep sport- en beweegaanbieders, werken samen om vraag en aanbod te koppelen.

De samenwerkingsverbanden zijn ontstaan om een impuls te geven aan de landelijk dekkende structuur van regionale samenwerkingsverbanden (zie ook De Jonge et al., 2021). De samenwerkingsverbanden worden o.a. ondersteund door Sportkracht12, waarover meer in [paragraaf 6.2](#) (RIVM, z.d.-d).

● Johan Cruyff Foundation

De Johan Cruyff Foundation zet zich onder andere in voor het bevorderen van sportparticipatie onder kinderen en jongeren met een handicap. De organisatie ontwikkelt en ondersteunt diverse sport- en spelprojecten om het sportaanbod voor deze doelgroep te verbreden en toegankelijker te maken.

In 2023 deden er volgens de foundation 6.653 kinderen en jongeren voor het eerst mee aan een sportieve activiteit (in 2022 waren dit er 6.163) en deden er in totaal 13.324 kinderen en jongeren mee aan een door de Cruyff Foundation georganiseerde activiteit (in 2022 waren dit er 10.572). Daarnaast organiseren ze elk jaar een sportdag in het Olympisch Stadion in Amsterdam voor kinderen met een handicap. In 2023 waren daar rond de 1.000 kinderen bij aanwezig (Johan Cruyff Foundation, 2022, 2023).

● **Stichting Special Heroes Nederland**

Stichting Special Heroes Nederland stimuleert sport, bewegen en gezonde leefstijl in gespecialiseerd onderwijs en zorginstellingen. Via de programma's Healthy Heroes en Healthy Habits moedigt Special Heroes kinderen en jongeren met een beperking aan om te sporten door een gestructureerde aanpak in drie fasen: kennismaken, verdiepen en gewoontes bouwen.

In de kennismakingsfase proberen jongeren sporten uit via clinics, georganiseerd met regionale sportaanbieders. De verdiepfingsfase biedt naschoolse lessen om de interesse te versterken en verbinding met sportclubs te maken. In de fase gewoontes bouwen helpen projectleiders, buurtsportcoaches en het Jeugdfonds Sport & Cultuur bij de overgang naar sporten dicht bij huis. Trainers van sportverenigingen worden geschoold om met deze doelgroep te werken, zodat doorstroming niet stagneert (Stichting Special Heroes, [z.d.](#)).

Special Heroes Nederland zet zich hiernaast onder meer in voor het verzorgen van sportvervoer. Lees hierover meer in paragraaf 10.2.

● **Andere organisaties**

Via onder meer Uniek Sporten en Gehandicaptensport Nederland kunnen sporters met een beperking, zowel kinderen als volwassenen, met sport- en beweegaanbod in aanraking komen. Voor Uniek Sporten en Gehandicaptensport Nederland kan het aanbod zowel voor kinderen als voor volwassenen op eenzelfde manier bekeken worden. Dit komt verder aan bod in [paragraaf 6.2](#).

● **Jeugdsporters met een fysieke beperking**

De Esther Vergeer Foundation richt zich op kinderen en jongeren met een handicap. Het doel is om deze jeugd duurzaam aan het sporten te krijgen. Dit doet de stichting door kinderen en jongeren via een persoonlijk begeleidingstraject naar sportieve activiteiten te leiden. Dit traject start meestal vanuit een van hun eigen sportpoli's in de acht academische kinderziekenhuizen en een enkele revalidatiekliniek in Nederland.

In 2023 heeft de Esther Vergeer Foundation haar sportpoli's verder uitgebreid in de academische kinderziekenhuizen. Door de inzet van medisch specialisten is het aantal kinderen dat bemiddeld wordt naar sportverenigingen in hun woonomgeving aanzienlijk toegenomen.

Eind 2023 was de Foundation actief in 41 sporten bij 398 sportverenigingen. Dit is een flinke toename in vergelijking met 2022, toen de Foundation actief was in 27 sporten bij 174 sportverenigingen (Esther Vergeer Foundation, 2022 en 2023). De Esther Vergeer Foundation doet meer voor kinderen met een beperking, waarover meer in [hoofdstuk 10](#).

● **Jeugdsporters met een verstandelijke beperking**

In de gesprekken kwam naar voren dat de Esther Vergeer Foundation aan Special Olympics Nederland (SON) heeft gevraagd om een samenwerking op te zetten, gericht op de doorverwijzing van kinderen met een verstandelijke beperking naar geschikte sportaanbieders. Hierbij gebruikt Special Olympics Nederland onder andere de website van Uniek Sporten of verwijzen zij door naar de reguliere sportbond, als de sportactiviteit nog niet bekend is.

Er zijn tussen september 2023 en augustus 2024 vier kinderen via de sportpoli's van de Esther Vergeer Foundation doorverwezen naar Special Olympics, en door Special Olympics verder toegeleid naar een sportaanbieder.

● **Play Unified**

Special Olympics Nederland (SON) heeft het programma Play Unified opgezet om inclusieve sportactiviteiten te ontwikkelen. Dit initiatief richt zich op het realiseren van ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking.

Play Unified

Play Unified op de club stimuleert sportclubs om meer gezamenlijke activiteiten te organiseren voor reguliere teams en G-teams. Hieraan hebben vijftien sportaanbieders meegedaan in het seizoen 2023-2024.¹³ Het realiseren van de activiteit is afhankelijk van de inzet en het enthousiasme van de lokale vrijwilliger (G-coach, G-trainer, of G-coördinator).

Play Unified op school is in 2021 gestart. Bij dit programma bezoekt een sporter met een verstandelijke beperking (als ambassadeur) een school om daar te presenteren over zijn of haar sport en te vertellen over wat SON voor de sporter betekent. Na afloop wordt een gezamenlijk sportactiviteit gedaan met de leerlingen. In het schooljaar 2023-2024 deden in het reguliere onderwijs acht scholen mee, in zeventien klassen. In het speciaal onderwijs deden tien scholen mee, in 25 klassen, en op het ROC deed één klas op één school mee. Er wordt overwogen om dit programma ook bij sportopleidingen te presenteren, zodat toekomstige professionals leren hoe het is om met mensen met een verstandelijke beperking te sporten en inclusie binnen hun werkveld te bevorderen.

Het Mulier Instituut voerde een 0- en 1-meting uit over het programma Play Unified in 2018 en 2020. Hieruit blijkt dat sportverenigingen positief staan tegenover het verwelkomen van sporters met een verstandelijke beperking. 53 procent van de reguliere sportverenigingen zonder leden met een verstandelijke beperking is bereid en ziet (misschien) mogelijkheden (dit was 58 procent in 2018) om sporters

¹³ Peildatum SON: tussen 1 september 2023 en 30 augustus 2024.

met een verstandelijke handicap te ontvangen. Bij reguliere sportverenigingen die al leden met een verstandelijke beperking hebben, gaat het om bijna alle sportverenigingen (97 procent in 2020; 86 procent in 2018).

Zowel vertegenwoordigers als naasten van de sporters met een verstandelijke beperking hechten veel waarde aan contact tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking op de sportclub. Uit zowel de 0- als de 1-meting blijkt dat ontmoetingen tussen sporters met en zonder beperking plaatsvinden op de sportclub. Daarnaast is de bekendheid van Play Unified toegenomen onder sportverenigingen en sportbonden tussen 2018 en 2020 (Van Lindert et al. 2020).

Om de inclusiviteit binnen de sportsector te versterken, wordt momenteel onderzocht hoe het Play Unified programma verder kan worden uitgebreid en ontwikkelt, zowel op de club als op school.

● **Special Olympics: Regionale en Nationale Spelen**

SON organiseert jaarlijkse evenementen op regionaal en nationaal niveau. De Regionale Spelen zijn eendaagse evenementen waarbij minimaal vier en maximaal tien verschillende sporten aan bod komen. Hier deden 250 sporters aan mee in oktober 2023. Daarnaast is er het Regionaal Evenement, eveneens een jaarlijks eendaags evenement, dat maximaal drie sporten omvat.

Iedere twee jaar organiseert SON de Nationale Spelen roulerend door Nederland heen, voor minimaal dertien takken van sport. De Nationale Spelen 2024 worden als succesvol beschouwd, met ruim 2.100 deelnemende sporters.

Daarnaast organiseert SON nationale evenementen, voor bijvoorbeeld basketbal, sneeuwsport en shorttrack.

● **Sportfunctionarissen**

Buurtsportcoaches en bewegcoaches (ook wel sportfunctionarissen genoemd) hebben een belangrijke functie in de toeleiding en begeleiden van kinderen en volwassenen met een beperking naar sport en bewegen. Een deel van de functionarissen richt zich specifiek op de toeleiding van mensen met een beperking naar structureel sport- en beweegaanbod. Verdere toelichting over (het opleiden van) sportfunctionarissen is te vinden in [paragraaf 6.2](#).

● **Vergoedingen**

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur vergoedt de kosten voor contributie, lesgeld en andere benodigdheden voor kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld, zodat zij kunnen deelnemen aan sportieve en creatieve activiteiten. Uit een gesprek met Jeugdfonds Sport & Cultuur blijkt dat zij uitdagingen ondervinden bij het verzamelen van data over vergoedingsaanvragen voor sport en zwemles voor kinderen met een beperking, vooral vanwege privacyregels.

In samenwerking met partners zoals de Esther Vergeer Foundation proberen ze hier meer inzicht in te krijgen. Sinds de start van deze samenwerking in november

2022 is het aantal aanvragen voor kinderen met een beperking licht gestegen: twee in 2022, veertien in 2023 en achttien in 2024. Hoewel de aantallen klein zijn, is er een groeiende vraag.

Om meer inzicht te krijgen in de behoefte aan vergoedingen van kinderen met een beperking, vindt het Jeugdfonds een onderzoek onder intermediairs een interessante vervolgstap, en wil het gegevens van grotere aanbieders verzamelen.¹⁴ Door aanvragen te koppelen aan DUO-registraties kan er een beter beeld ontstaan van de aanvragen voor kinderen in het speciaal onderwijs, een doelgroep waar het Jeugdfonds zich mogelijk op gaat focussen in 2025.¹⁵ Bij deze kinderen spelen in hun thuis situatie vaak ook financiële of sociale problemen, naast dat zij een beperking hebben.

Het Jeugdfonds geeft aan dat Amsterdam een voortrekker is als het gaat om het registreren van zwemlesaanvragen. Het Mulier Instituut heeft op verzoek van de gemeente Amsterdam onderzoek gedaan naar zwemles voor kinderen met een beperking. Ouders van kinderen met een beperking in Amsterdam ervaren moeite bij het vinden van passend zwemlesaanbod vanwege hoge kosten, lange wachtlijsten en instructeurs die niet goed zijn opgeleid voor hun behoeften. Onderzoek toont aan dat vraag en aanbod van zwemles voor deze doelgroep niet goed op elkaar aansluiten, met als gevolg dat lessen in kleine groepen duur uitvallen.

Dit probleem is niet uniek voor Amsterdam; andere gemeenten kampen ook met vergelijkbare uitdagingen. In het rapport geven we zes aanbevelingen, waaronder het verbeteren van informatievoorziening, opleiding van instructeurs en het betaalbaar maken van zwemles (Van der Meijde et al., 2023).

● Inclusieve speeltuinen

Jantje Beton en Stichting Het Gehandicapte Kind hebben samen het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds opgezet. Zij zetten zich in om het aantal gemeenten met een inclusieve speelplek te vergroten, bewustwording te doen toenemen over het thema toegankelijkheid en kennis over inclusief buitenspielen te delen.

Deze missie van het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds komen voort uit verschillende moties die in de afgelopen paar jaar zijn ingediend en aangenomen, waaronder die van Van Nispen & Werner (2021). Nadere details hierover staan in [paragraaf 10.6](#)

¹⁴ Intermediairs zijn professionals die betrokken zijn bij de opvoeding van kinderen, die signaleren en een aanvraag doen (Jaaroverzicht Jeugdfonds Sport & Cultuur, 2023)

¹⁵ DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs) beheert het systeem ROD (Register Onderwijsdeelnemers), waarin leerlinggegevens van basis-, voortgezet-, middelbaar beroeps-, en hoger onderwijs worden uitgewisseld, zoals inschrijvingen en diplomagegevens. Geraadpleegd op 3 oktober 2024, via <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/duo-register-onderwijsdeelnemers-rod>

Begeleiding

Subdoelstelling 3

Jeugdsport onder begeleiding van een bekwame trainer-coach, instructeur, kader- of personeelslid met relevante kennis over handicap, gedrag en beweegvaardigheid.

● Opleiden van jeugdcoaches en -trainers

Het opleiden van jeugdcoaches en -trainers in bekendheid en expertise met handicaps moet zorgen voor inclusieve sportmogelijkheden, zodat kinderen met een beperking volwaardig kunnen deelnemen. Verschillende organisaties zetten zich in voor het opleiden van jeugdcoaches en -trainers met relevante kennis van handicap en gedrag.

Wat is relevante kennis van handicap en gedrag?

Om te kunnen sporten komen (jonge) sporters met een beperking vaak meer belemmeringen tegen en moeten ze meer obstakels overwinnen dan mensen zonder beperking. Jeugdcoaches en -trainers kunnen hen helpen met het overwinnen van deze obstakels door te zorgen voor veilige omstandigheden, waarbinnen zij kunnen sporten en grenzen kunnen verleggen.

Emotionele- en fysieke veiligheid zijn vaandels die vaak voorop staan in de sport, ook voor sporters met een beperking. Hierbij worden wederzijds vertrouwen en kennis van eventuele gezondheidsproblemen als belangrijke voorwaarden genoemd.

'De groep sporters met een beperking is groot en divers. Wat voor de ene sporter werkt, werkt voor een ander misschien juist averechts.'

Kennis van verschillende soorten beperkingen is van belang voor (jeugd)coaches en trainers om rekening te kunnen houden met bepaalde behoeften of wensen (zoals sporthulpmiddelen of een duidelijke en vaste structuur van de training).

NOC*NSF & Van den Berg (2019)

De Johan Cruyff Foundation zet zich in voor talentontwikkeling, waarbij getalenteerde kinderen via speciale programma's de mogelijkheid krijgen om zich op (inter)nationaal sportniveau verder te ontwikkelen. Dit gebeurt in samenwerking met verschillende sportbonden.

Samen met de Johan Cruyff Foundation benadert Gehandicaptensport Nederland scholen en zetten ze jeugdtrainingen op. Het gaat hierbij vaak om kleine aantallen. Dat doen ze door heel Nederland. Het gaat om clinics om kinderen enthousiast te maken, en talenttrainingen onder professionele begeleiding. In hoofdstuk 7 gaan we verder in op talentontwikkeling.

De website van Aangepast Sporten – een initiatief van de Hanze Hogeschool – geeft een aantal cursussen voor het trainen/coachen in de aangepaste sport sector weer (Ontdek Aangepast Sporten, z.d.). Deze gaan over algemene bijscholing, bijscholing voor specifieke doelgroepen (niet aangeboren hersenletsel, gedragsproblematiek, auditieve/communicatieve beperking, visuele beperking, autisme en verstandelijke beperking) en bijscholing voor specifieke leeftijdsgroepen van 6 tot 12 jaar en pubers (en senioren).

De website van Sportopleidingen geeft een overzicht van competentiegerichte sportopleidingen en (bij)scholingstrajecten, waaronder het aanbod dat de NOC*NSF Academie heeft opgericht. Maar ook opleidingen van sportbonden en commerciële aanbieders staan op hun website (Sportopleidingen.nl, z.d.). Deze opleiding zijn voornamelijk gericht op de doelgroep mensen zonder handicap, maar enkele opleidingen gaan specifiek over mensen met een handicap. Verdere toelichting is te vinden in [paragraaf 6.2](#).

MEE NL beschrijft in hun jaarverslag over 2023 dat er bij steeds meer reguliere sportverenigingen kinderen en jongvolwassenen meedoen die extra begeleiding nodig hebben. Met hun training 'Iedereen doet MEE' leren zij hoe trainers-coaches, begeleiders, clubleiders en vrijwilligers van reguliere sportclubs ook mensen met ADHD, autisme of een licht verstandelijke beperking met plezier kunnen laten mee doen aan regulier sportaanbod.

In 2023 heeft MEE trainingen gegeven aan verenigingen en clubs in de regio; om hoeveel training dit gaat wordt niet gerapporteerd in het jaarverslag. Deze trainingen worden veelal bekostigd vanuit lokale sportakkoorden, waar subsidie beschikbaar is gesteld voor verenigingen en clubs. Daarnaast heeft MEE Samen in 2023 in zeven gemeenten het maatwerktraject MEE in Beweging uitgevoerd, waar via extra begeleiding of passende sport- of beweegactiviteiten in de buurt mensen op hun eigen niveau kunnen sporten en bewegen (MEE NL, 2023).

Het programma Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB) ziet uitdagingen rondom de opleidingen voor sportfunctionarissen, gericht op sport en bewegen voor jeugd met een handicap, voornamelijk over de mentale kwetsbaarheid van oudere jeugd. LAB signaleert namelijk dat mentale gezondheid van jongeren steeds meer aandacht vraagt, vooral bij jongeren met beperkingen. LAB heeft trainingen die gericht zijn op jongeren met beperkingen, maar deze sluiten vaak aan bij volwassenen of een andere brede doelgroep.

De Vereniging Sport & Gemeenten (VSG) werkt met LAB aan workshops die niet alleen fysieke beperkingen behandelen, maar ook aandacht besteden aan diversiteit en inclusie bij jongeren. Ook de Brede SPUK-regeling biedt mogelijkheden voor buurtsportcoaches om zich op jeugd te richten, in combinatie met zorg en welzijn.

De VSG verspreidt via hun netwerk informatie en bewustwording over sporten en bewegen voor jongeren met aandoeningen en beperkingen, onder andere via

nieuwsbrieven en bijeenkomsten. Uitgebreidere informatie over sportfunctionarissen, de Brede SPUK-regeling en het programma LAB staat in [paragraaf 6.2](#).

Ouders/verzorgers

Subdoelstelling 4

Het verhelderen van de rol en het verhogen van de betrokkenheid van ouders/verzorgers van jeugd met een handicap om hen te enthousiasmeren voor sport en wegwijs te maken in de mogelijkheden voor het verkrijgen van financiën, vervoer en sporthulpmiddelen.

Uit de subdoelstelling blijkt dat de regiegroep uitgaat van de belangrijke factor die ouders en verzorgers zijn in het beweeg- en sportgedrag van kinderen met een beperking. Op dit moment zijn er geen organisaties in Nederland in beeld die zich inzetten voor ouderbetrokkenheid van kinderen (met een beperking). Vanuit de literatuur weten we dat de rol van ouders bij sportdeelname van jongeren goed is onderzocht, maar er is weinig aandacht voor ouders van jonge sporters met een beperking.

Een recente studie van Coates en Howe (2023) uit het Verenigd Koninkrijk biedt inzicht in de rol van ouders voor kinderen met een beperking die (willen) sporten. De respondenten van deze studie wonen verspreid over verschillende regio's van het Verenigd Koninkrijk. De studie gaat in op de praktische steun die ouders van kinderen met een handicap aan hun kind geven, maar kijkt ook naar hoe ouders hun kinderen mentaal kunnen ondersteunen.

Ouders beschrijven de vele rollen die zij vervullen om de sportdeelname van hun kind te ondersteunen en benoemen verschillende uitdagingen, zoals beperkte lokale sportmogelijkheden voor mensen met een beperking en financiële problemen. Zij benadrukken ook de voordelen voor hun kind (bijvoorbeeld: 'erbij horen', sociale betrokkenheid en zelfstandigheid) en voor zichzelf (bijvoorbeeld: ouderlijke steun, minder zorgen) (Coates & Howe, 2023).

De praktische steun van ouders gaat onder andere over de kosten van sport, waaronder contributie/abonnementskosten en de aanschaf van sportmaterialen (zoals kleding en attributen), maar ook de kosten voor het vervoer (De Jonge et al., 2022).

Ouders van kinderen met een beperking geven aan dat zij in het dagelijks leven vaak geconfronteerd worden met extra kosten voor de benodigde ondersteuning van hun kind, bijvoorbeeld bij zwemles. Hierdoor kunnen de kosten voor sportieve activiteiten een zwaardere financiële last vormen (Van der Meijde et al., 2021). De steun die ouders extra bieden aan een kind met een beperking, vraagt hoe dan ook meer van hen dan bij een kind zonder een beperking. Deze extra steun kunnen niet alle ouders aan hun kind bieden.

Zwemvaardigheid

Zwemvaardigheid

Zwemvaardigheid van mensen met een beperking is niet als thema opgenomen in één van de pijlers van de strategie Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030.

Zwemvaardigheid kan worden opgedaan in de zwemlessen. Dit onderwerp nemen we wel mee in deze rapportage. Vanwege de vragen die Tweede Kamerleden Westerveld & Van Nispen (2021) hebben gesteld aan de minister voor Medische Zorg over zwemles voor kinderen met een beperking en omdat blijkt dat het aantal kinderen zonder zwemdiploma de afgelopen vier jaar is verdubbeld (Hollander & Westerbroek, 2023).

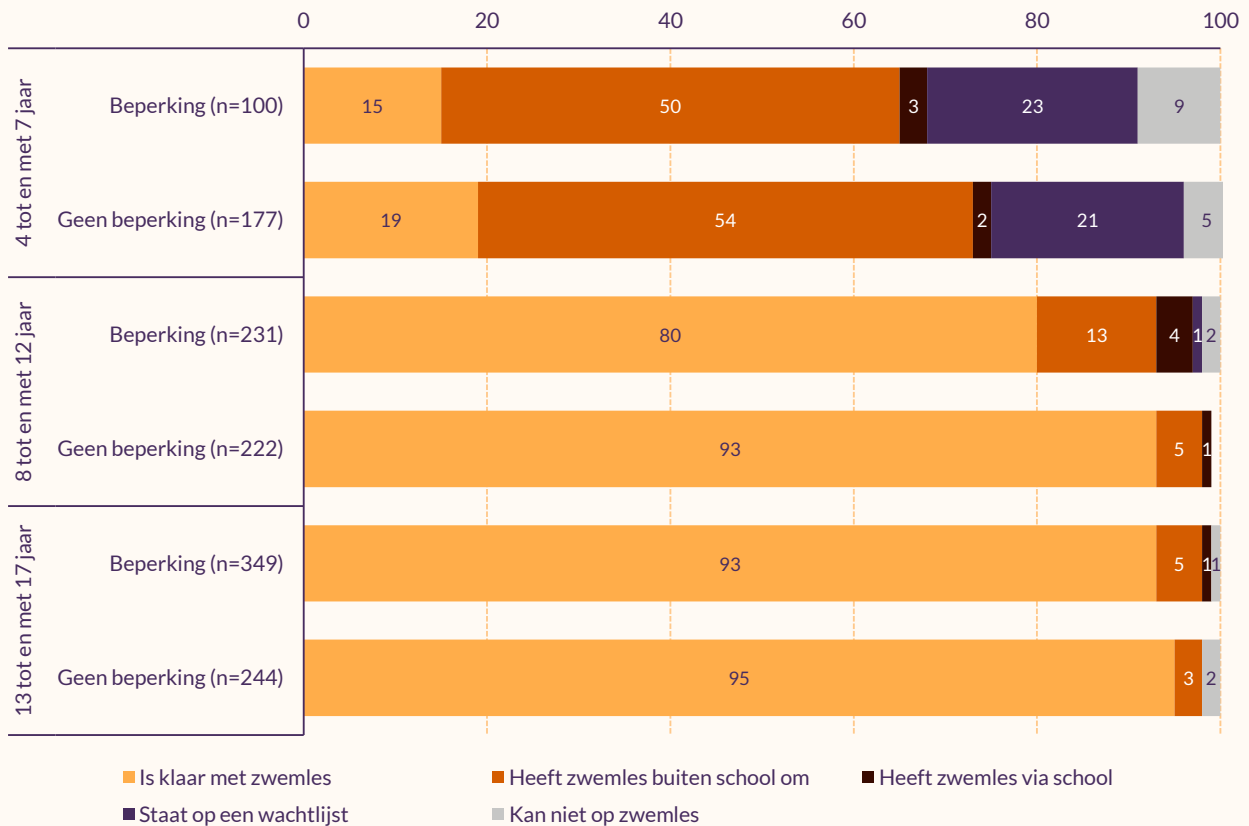
Uit onderzoek van het Mulier Instituut en het RIVM blijkt dat één op de vier (26%) kinderen met een beperking in de afgelopen twaalf maanden heeft gezwommen (Gómez Berns et al., nog te publiceren). Onder 4- tot en met 7-jarigen is zwemmen de meest beoefende activiteit (80%).

Ruim de helft van de kinderen in deze leeftijd heeft nog zwemles. Verder staat ruim één op de vijf kinderen van vier tot en met zeven jaar op een wachtlijst voor zwemles: dat geldt voor zowel kinderen met (23%) als zonder beperking (21%, [figuur 5.1](#)). Van de 8- tot en met 12-jarigen heeft één op de zes kinderen met een beperking (17%) nog zwemles. Onder kinderen zonder beperking is dit aandeel een stuk lager (6%, [figuur 5.1](#)).

Dit duidt erop dat kinderen met een beperking op latere leeftijd dan kinderen zonder beperking hun zwemdiploma halen. Dat blijkt ook uit onderzoek van de Nationale Raad Zwemveiligheid (Hilhorst, 2021).

Figuur 5.1**Aandeel kinderen met en zonder beperking dat zwemles volgt, uitgesplitst naar leeftijdsgroepen**

(in procenten)

Bron: Gómez Berns et al., nog te publiceren. Onderzoek Vrijtijdsbesteding van kinderen met en zonder een beperking (Mulier Instituut, 2023, december)

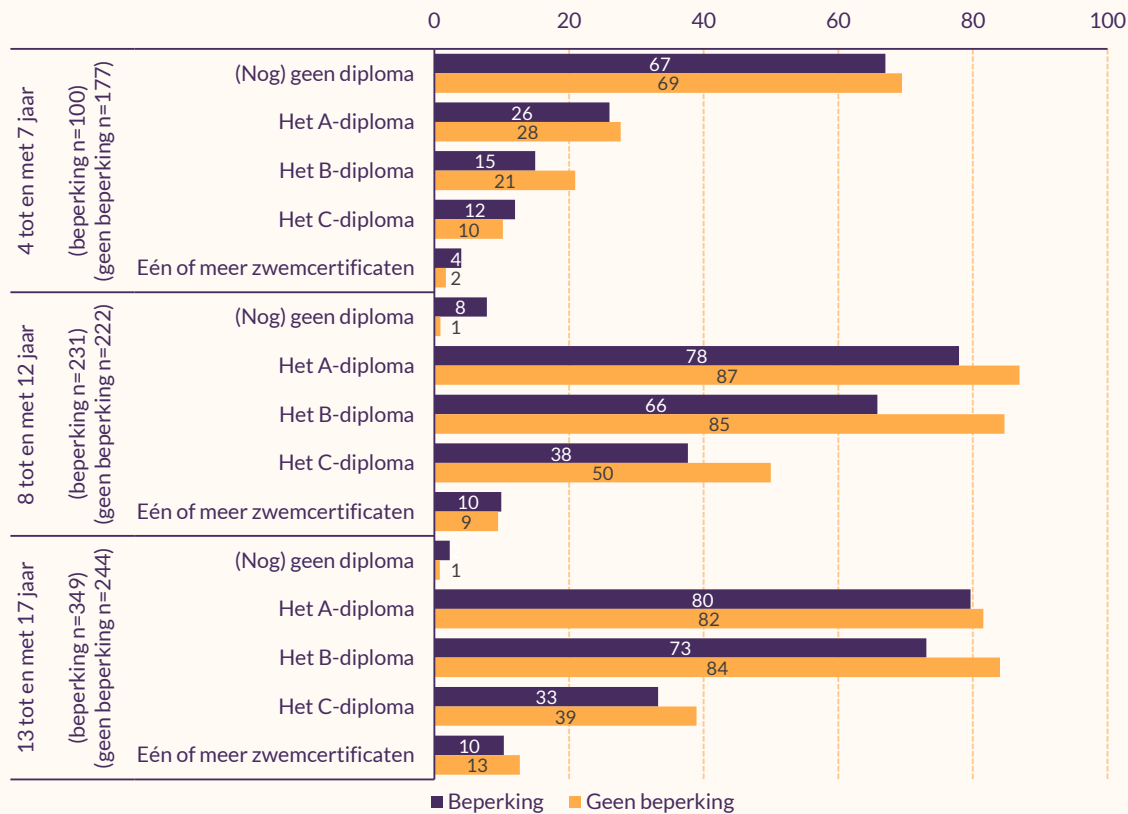
In het onderzoek hebben Gómez Berns et al. (nog te publiceren) ouders ook gevraagd welke zwemdiploma's hun kind heeft behaald. De meerderheid van de kinderen met een beperking in dit onderzoek heeft zwemdiploma A en B behaald (respectievelijk 71% en 62%, niet in figuur). Eén op de drie (32%) heeft ook het C-diploma behaald.

Per leeftijdsgroep bestaan er vooral verschillen in de groep 8- tot en met 12-jarigen. Kinderen in deze leeftijd die geen beperking hebben, hebben vaker zwemdiploma's behaald dan kinderen met een beperking (zie [figuur 5.2](#)). Dit kan betekenen dat kinderen met een beperking langer doen over het behalen van een zwemdiploma, maar er is ook minder aanbod voor kinderen met een beperking. En (ouder/verzorgers van) kinderen met een beperking kunnen niet overal terecht om zwemles te volgen (Van der Meijde et al., 2021).

Figuur 5.2

Aandeel kinderen met en zonder beperking dat een zwemdiploma heeft behaald, uitgesplitst naar leeftijdsgroepen

(in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Gómez Berns et al., nog te publiceren). Onderzoek Vrijtijdsbesteding van kinderen met en zonder een beperking (Mulier Instituut, 2023, december)

● **Acties verbeteren zwemvaardigheid**

Net als vorig jaar streven het ministerie van VWS en de NRZ op verschillende manieren naar het verbeteren van zwemonderwijs van kinderen met een beperking. De NRZ ziet geen grote veranderingen ten opzichte van vorig jaar: kinderen met een beperking zijn (nog) geen specifieke doelgroep bij hen.

De NRZ coördineert het Nationale Plan Zwemveiligheid (NPZ) namens de zwembranche, met ondersteuning van het ministerie van VWS. In het aankomende NPZ (2025-2028) wil de NRZ meer aandacht besteden aan deze doelgroep, samen met andere doelgroepen, zoals gezinnen met geldzorgen en gezinnen met een migratieachtergrond.

Het ministerie van VWS ziet ook geen grote veranderingen, behalve dat de betrokken partijen binnen het huidige NPZ (2021-2024) ook in het afgelopen jaar blijvend aandacht hebben gehad voor kinderen met een beperking in onder andere communicatie-uitingen en opleidingen.

In verschillende gemeenten is in samenwerking met de VSG een pilot gestart waarin zwemles direct na schooltijd vormgegeven wordt, zo beschrijft het ministerie van VWS. Een van de deelnemende gemeenten is Groningen. Daar wordt specifiek ingezet op zwemles voor kinderen met een handicap. Via dit initiatief hebben de eerste kinderen in de zomer van 2024 een zwemdiploma behaald.

Een onderdeel van de pilot was om beschikbaar zwemwater bij 'eigen zwembaden' van het speciaal onderwijs beter te benutten, door dit open te stellen voor andere scholen. Het ministerie van VWS beschouwt dit als een succes. Lessen uit deze pilots worden in het najaar van 2024 gedeeld met de deelnemende gemeenten. Er wordt ook gekeken naar de speerpunten voor 2025, waarbij aandacht voor hoe bestaande subsidies uit andere domeinen beter benut kunnen worden voor zwemles voor kinderen met een beperking.

● Schoolzwemmen

Onderzoek naar de toekomst van schoolzwemmen

De ministeries van VWS en OCW laten een onderzoek doen naar het mogelijk invoeren van verschillende schoolzwemscenario's. Naast schoolzwemmen in het regulier onderwijs is er ook aandacht voor het schoolzwemmen in het speciaal onderwijs. De komende jaren worden deze onderwerpen steeds beter in beeld gebracht.

Schoolzwemmen kan voor kinderen met een beperking in het speciaal onderwijs (so) een alternatieve leerroute bieden om zwemvaardigheden te ontwikkelen, anders dan reguliere (particuliere) zwemlessen. Op ongeveer de helft van de scholen in het so wordt momenteel schoolzwemmen aangeboden. In het speciaal basisonderwijs (sbo) ligt dit percentage onder één derde.

Bij iets minder dan de helft van de so-scholen is het schoolzwemmen gericht op het behalen van een of meerdere zwemdiploma's, terwijl dit in het sbo net boven twee derde ligt.

Schoolzwemmen kan aangeboden worden als zwemles om een diploma te halen of als 'natte gymles' voor kennismaking met water. Op veel so-scholen wordt een combinatie van beide vormen aangeboden. In 2023 bieden minder sbo- en so-scholen schoolzwemmen aan dan in 2019, en ook in het basisonderwijs is er een daling. In het sbo is de afname het grootst (Hollander & Westerbroek, 2024).

● Zwemcertificaten

Uit het gesprek met de NRZ blijkt dat de Nationale Zwemcertificaten A, B en C er zijn voor als kinderen met een beperking geen Nationaal Zwemdiploma A, B of C kunnen halen.¹⁶ Deze certificaten bieden licentiehouders de mogelijkheid om

¹⁶Via <https://www.nrz-nl.nl/licentie-nationale-zwemdiplomas/zwem-abc-en-andere-nationale-zwemdiplomas/> (geraadpleegd op 23 september 2024).

kinderen met een beperking erkenning te geven voor hun geleerde vaardigheden.¹⁷ Een zwemcertificaat kan ook als tussenstap gebruikt worden richting een diploma. Het doel van de NRZ is dat zoveel mogelijk kinderen (met een beperking) zwemveilig zijn, zodat zij veilig kunnen deelnemen aan activiteiten in en rondom het water.

Daarnaast is NRZ bezig met het verbeteren van haar informatievoorziening over waar mensen met een beperking kunnen leren zwemmen. Op hun website staat op dit moment informatie over onder andere de zwemlesmethode, zwemcertificaten en zwemdiploma's (Alles over zwemles, z.d.).

● Vergoedingen en passend aanbod

Er is momenteel nog geen zicht op het aantal aanvragen voor zwemles voor kinderen met een beperking bij het Jeugdfonds Sport & Cultuur. In 2023 heeft het Jeugdfonds voor zwemles in totaal 20.709 aanvragen gekregen; een flinke toename ten opzichte van de jaren ervoor: in 2020 ging het nog om 12.434 aanvragen (RIVM, z.d.-e).

Ouders van kinderen met een beperking in Amsterdam ervaren grote uitdagingen bij het vinden van passend zwemlesaanbod. Uit onderzoek van het Mulier Instituut blijkt dat zij vooral kampen met hoge kosten, lange wachtlijsten, en een gebrek aan geschikte begeleiding door instructeurs die niet goed weten hoe om te gaan met de beperking van hun kind. Ook worden te veel prikkels in het zwembad genoemd als een belemmering.

Terwijl ouders de wachttijden als een groot probleem zien, noemen zwemlesaanbieders vooral de kosten als de belangrijkste hindernis. Dit komt doordat kinderen met een beperking vaak in kleinere groepen moeten zwemmen, wat het aanbod duurder maakt. Dit probleem is niet uniek voor Amsterdam; ook in andere Nederlandse gemeenten worden vergelijkbare knelpunten zoals kosten, gebrek aan badwater, en onvoldoende opgeleide instructeurs ervaren (Van der Meijde et al., 2024).

¹⁷ Een licentiehouder is een zwemlesaanbieder die voldoet aan de kwaliteitscriteria van de Licentie Nationale Zwemdiploma's van de NRZ en daarmee bevoegd is om officiële diploma's uit te geven.

Bewegingsonderwijs

Bewegingsonderwijs

Bewegingsonderwijs voor kinderen met een beperking is niet als thema opgenomen in één van de pijlers van de strategie Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030.

Bewegingsonderwijs voor kinderen met een beperking is van belang omdat het hen helpt motorische vaardigheden te ontwikkelen en kan bijdragen aan hun zelfvertrouwen en sociale integratie. Die elementen zijn die ook van belang voor (toeleiding naar) sport. Dit onderwerp nemen we daarom wel mee in deze rapportage.

Passend bewegingsonderwijs in het speciaal (basis)onderwijs (so/sbo) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) is belangrijk voor de fysieke en sociale ontwikkeling van leerlingen met een handicap, stoornis of chronische ziekte. Onder leiding van bekwame vakdocenten, afgestudeerd aan de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) of aanvullend opgeleid via de pedagogische academie voor het basisonderwijs (pabo), wordt gewerkt binnen leerlijnen die zijn afgestemd op de specifieke behoeftes van iedere leerling.

Wat maakt gymdocenten bekwaam?

Vakdocenten in het SO, SBO en VSO worden tijdens hun opleiding getraind in het omgaan met kinderen met verschillende beperkingen. Hierdoor moeten zij beschikken over specialistische kennis en vaardigheden om de motorische, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen met een beperking te ondersteunen en hun onderwijs aan te passen aan individuele behoeftes.

Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (z.d.)

Het doel is niet alleen het aanleren van motorische vaardigheden, maar ook het bevorderen van een gezonde en actieve leefstijl. Volgens de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) draagt bewegingsonderwijs bij aan het versterken van het zelfbeeld, het omgaan met onzekerheden en het opbouwen van zelfvertrouwen.

Scholen hebben sinds de invoering van passend onderwijs een zorgplicht om leerlingen een onderwijsplek te bieden die aansluit bij hun mogelijkheden. Volgens de richtlijnen van de KVLO geldt voor het so en sbo een minimale urennorm van twee keer 45 minuten per week, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor het beschikbaar stellen van voldoende sportfaciliteiten.

Voor uitstroomprofielen richting vervolgonderwijs wordt gestreefd naar aansluiting bij de urennorm van regulier voortgezet onderwijs. Zo draagt bewegingsonderwijs bij aan een inclusieve leeromgeving waarin elke leerling de kans krijgt om zich optimaal te ontwikkelen (Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding, z.d.).

Verskillende vormen onderwijs voor kinderen met een beperking

Het *speciaal onderwijs* (so) is bedoeld voor kinderen die een onderwijsbehoefte hebben waar het regulier onderwijs niet in kan voorzien. Bijvoorbeeld vanwege cognitieve, sociaal-emotionele en of zintuiglijke beperkingen.

Het *praktijkonderwijs* is een vorm van voortgezet onderwijs voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en leerlingen die geen vmbo-diploma kunnen halen (Vrieswijk & Slot-Heijs 2024).

In 2019 gaf het Mulier Instituut in samenwerking met de KVLO een update over de stand van zaken van bewegingsonderwijs en schoolsporaanbod in het speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en praktijkonderwijs, met gegevens verzameld onder schoolleiders (Slot-Heijs & Lucassen 2019). In 2024 hebben we de tweede meting gepubliceerd.

De resultaten laten een wisselend beeld zien: terwijl de ingeroosterde lestijd voor bewegingsonderwijs in sommige groepen is afgenomen, is er wetgeving ingevoerd die vanaf 2023 twee verplichte lessen per week voorschrijft. Veel scholen, vooral in het speciaal onderwijs, worstelen met het naleven van deze verplichting, voornamelijk door een tekort aan accommodaties en bevoegde leerkrachten. Daarnaast is de behoefte aan aanvullend beweegaanbod groot, vooral buiten de reguliere lessen om.

Hoewel er sprake is van positieve ontwikkelingen, tonen de nasleep van de coronamaatregelen en de blijvende tekorten aan dat verbeteringen nodig zijn om de volledige potentie van bewegingsonderwijs in deze scholen te benutten (Vrieswijk et al., 2024).

5.3 Vervolg

Sport en bewegen voor kinderen met een beperking

Het afgelopen jaar zijn er enkele stappen gezet om beter inzicht te krijgen in de sportdeelname van kinderen met een beperking, zoals beschreven in [paragraaf 4.3](#). Hoewel het nog te publiceren onderzoek van Gómez Berns et al. aanwijzingen biedt over de huidige situatie, blijft het vooral van belang om structurele borging te creëren voor de lange termijn. Het ministerie van VWS heeft de noodzaak onderkend om de sport- en beweegdeelname van deze doelgroep grondig en langdurig te monitoren, zodat ook op de langere termijn verschillen en ontwikkelingen ten opzichte van leeftijdsgenoten zonder beperking inzichtelijk blijven.

Een verkennend onderzoek van het Mulier Instituut in 2020 gaf hier al aanleiding toe (De Jonge & Van Lindert, 2020). Naar verwachting publiceren we eind 2024 een uitgebreider rapport, waarin dit inzicht verder wordt verdiept (Gómez Berns et al., nog te publiceren). De voortgang tot nu toe laat onder meer zien dat meer kinderen

met een beperking kunnen sporten door initiatieven, zoals de uitbreiding van het aantal betrokken sportverenigingen via de Esther Vergeer Foundation en de toegenomen financiële ondersteuning van het Jeugdfonds Sport & Cultuur aan kinderen met een beperking.

Toch is er nog een lange weg te gaan om een volledig beeld te krijgen van de deelnamepatronen en mogelijke belemmeringen. Naast duurzame monitoring vraagt het ook evaluatie door de betrokken samenwerkende organisaties op het gebied van de subdoelstellingen. Enkele voorbeelden zijn:

- passend sportaanbod en passende toeleiding:
 - Bijvoorbeeld: kinderen die eerder geen toegang hadden tot sportmogelijkheden, zijn nu betrokken bij wekelijkse activiteiten dankzij een verbeterde samenwerking met scholen en zorginstellingen.
 - Bijvoorbeeld: dankzij een regionaal samenwerkingsverband zijn er in een aantal regio's specifieke sportprogramma's ontwikkeld die rekening houden met zowel fysieke als sociale behoeften van de jeugdsporters. Dit heeft ervoor gezorgd dat kinderen met verschillende handicaps nu kunnen kiezen uit diverse sporten, afgestemd op hun behoeften.
- begeleiding:
 - Bijvoorbeeld: kinderen met een beperking die sporten ervaren een merkbare verbetering in hun sportervaringen. Coaches met specifieke kennis van deze handicaps kunnen beter inspelen op de behoeften van de kinderen, wat resulteert in een verhoogd zelfvertrouwen en meer positieve interacties tijdens sportactiviteiten.
- ouders/verzorgers:
 - Bijvoorbeeld: dankzij initiatieven zoals ouderavonden of (online) advies over de aanschaf van sporthulpmiddelen en subsidies voor sportvervoer, voelen ouders zich minder belast door praktische obstakels. Hierdoor doen uiteindelijk meer kinderen met een handicap mee aan sport, omdat ouders de middelen en kennis hebben om hun kinderen structureel te ondersteunen.
- bewegingsonderwijs:
 - Bijvoorbeeld: kinderen met een beperking krijgen via bewegingsonderwijs vaker de benodigde uren, afgestemd op hun behoeften. Hierdoor worden fysieke en sociale ontwikkeling verder bevorderd, waarbij motorische vaardigheden, zelfvertrouwen en sociale integratie steeds beter in balans worden gebracht onder begeleiding van vakdocenten met specialistische kennis.

De verwachte impact van de nieuwe strategie kunnen we daardoor hopelijk volgend jaar beter in kaart brengen.

Zwemmen voor kinderen met een beperking

In onderzoek van de Nationale Raad Zwemveiligheid (Hilhorst, 2021) en in het onderzoek van Gómez Berns et al. (nog te publiceren) zien we dat kinderen met een beperking er langer over doen om hun zwemdiploma te halen. Het kost ze meer tijd om te leren zwemmen dan kinderen zonder een beperking. Kinderen met een

beperking halen minder vaak een of meer zwemdiploma's dan kinderen zonder beperking. En we weten dat de kosten voor zwemles voor kinderen met een beperking hoger zijn dan voor kinderen zonder beperking (Van der Meijde et al., 2024).

Zwemvaardigheid is van wezenlijk belang voor kinderen met een handicap. Niet alleen vanwege veiligheidsaspecten, maar ook vanwege de brede fysieke, sociale en emotionele voordelen die het kan bieden. Het opnemen van zwemvaardigheid als doelstelling in de Strategie 2030 kan bijdragen aan de zwemveiligheid van kinderen met een handicap. Dit gezien de fysieke en sociale voordelen. Verder kan zwemmen een opstap zijn naar verdere sportdeelname, binnen of buiten het water.

De pilotstudie van het ministerie van VWS over schoolzwemmen geeft blijk van veranderingen voor de toekomst. We weten dat schoolzwemmen voor kinderen met een beperking in het speciaal onderwijs een alternatieve leerroute biedt om zwemvaardigheden te ontwikkelen, anders dan de reguliere particuliere zwemlessen. Hoe veranderingen rondom schoolzwemmen de komende jaren impact hebben op de zwemvaardigheid van kinderen met een beperking, moet blijken uit de (beleids)keuzes.

De lessen uit het onderzoek in Amsterdam naar zwemles voor kinderen met een beperking, bieden nuttige inzichten die breder in Nederland van toepassing zijn:

- het belang van ouders informeren over aangepast zwemlesaanbod en hen ondersteunen met een gemeentelijke contactpersoon die kan helpen bij het regelen van zwemlessen;
- meer investering in de opleiding en bijscholing van instructeurs, zodat zij beter kunnen omgaan met kinderen met diverse beperkingen.

Deze lessen kunnen gemeenten in heel Nederland helpen om de toegankelijkheid van zwemlessen voor kinderen met een beperking te verbeteren (Van der Meijde et al., 2024).

”

Interview 19

‘[...] juist heel goed kijken naar die hele bewustwording voor zowel de sporter [met een beperking] dat die kan sporten, als de mensen zonder een beperking. Om te laten zien dat óók mensen met een beperking kunnen sporten.’

”

Interview 16

‘Kenniss in het trainen van een specifieke persoon: wat is het traject, hoe ga je daarmee om als trainer? [...] Je moet eigenlijk een intake doen op een rustige plek waar je geen andere prikkels hebt, dus dat ze niet afgeleid kunnen worden. Je moet niet te snel alle informatie geven. [...] Niet gelijk de intake én work-out én een schema én vertellen hoe een machine werkt.’

”

Open antwoord, peiling

‘Dat in het ideale geval mensen met en zonder beperking samen sporten voor zover mogelijk. Dit zou bij de mensen zonder beperking begrip en bewustzijn moeten losmaken. [...] Voor de mensen met een beperking is het een mooie kans om juist even uit die bubbel van gelijkgestemden te treden.’

Pijler 2: Volwassenensport

Renée Hoogendijk & Angelina Gómez Berns

In dit hoofdstuk schetsen we de stand van zaken van de pijler **Volwassenensport**. We beschrijven wat we weten over het proces en de huidige situatie en gaan daarna in op de resultaten. We beschrijven waar we vandaan komen en waar we nu zijn. Het hoofdstuk is gebaseerd op gesprekken met organisaties die iets doen voor of te maken hebben met volwassenen sporters een handicap en beschikbare openbare data.

Pijler 2: Volwassenensport

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

Sport voor mensen van 18 tot 80 jaar met een handicap is in 2030 vanzelfsprekend. Dit houdt in dat volwassenen met een handicap die willen sporten, kunnen sporten in 2030. Ze hebben de keuze de sport te kiezen die bij hen past, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio. Alle partners die deze ambitie onderschrijven dragen bij aan nieuwe instroom, verhogen de herinstroom en brengen de uitstroom terug en werken toe naar gelijkwaardige sportdeelname in vergelijking tot volwassenen zonder handicap.

Hoofddoelen

- Het verhogen van de instroom van volwassenen met een handicap.
- Het verhogen van de herinstroom van volwassenen met een handicap.
- Het voorkomen van de uitstroom van sportende volwassenen met een handicap.

Subdoelstellingen

- **Doel 1 (Toeleiding):** Het aanjagen van meer capaciteit van intermediairs voor actieve toeleiding van volwassenen met een handicap naar een passend sportaanbod en het verhogen van kennis van intermediairs gericht op samenwerking, rol en aanbrengen van focus.
- **Doel 2 (Keuze in sport):** Het versterken van passend sportaanbod in alle regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten met voor de volwassen sporter met een handicap voldoende keuzevrijheid, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio.
- **Doel 3 (Opleiding en kennis):** Volwassenen met een handicap sporten onder begeleiding van een bekwame trainer-coach, instructeur, kader- of personeelslid met relevante kennis over handicap, gedrag en beweegvaardigheid.

Kartrekker

- Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS)

De ondertekenaars van de pijler Volwassenensport staan in een overzicht in bijlage 2.

Het is nog niet voor alle volwassenen met een beperking vanzelfsprekend om te sporten. In [paragraaf 4.3](#) beschreven we dat mensen met een beperking nog altijd minder sporten dan de algemene bevolking. Mensen met een beperking ervaren tal van belemmeringen bij het (beginnen met) sporten.

Dit kunnen persoonlijke drempels zijn, zoals een gebrek aan energie of onbekendheid met wat mogelijk is. Maar ook knelpunten uit de omgeving kunnen verhinderen dat iemand de stap zet om daadwerkelijk te gaan sporten. Denk aan slechte vindbaarheid van of een gebrek aan passend aanbod, of het ontbreken van deskundige trainers en coaches voor de groep.

De vorige voortgangsrapportage (Van Lindert, van der Meijde et al., 2023) stond in het teken van oplossingen voor belemmeringen die mensen met een beperking vaak ervaren. Deze werden aangedragen in de Nota gehandicaptensport (D66 et al., 2021). In de huidige voortgangsrapportage zijn deze oplossingen omgevormd tot pijlers. De subdoelstellingen die in de pijler Volwassenensport zijn gevormd staan in het bovenstaande kader.

Bij de ontwikkeling van sport voor volwassenen met een handicap zijn meerdere partijen betrokken. Diverse organisaties, met als kartrekker het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), bundelen hun krachten om barrières voor volwassenen met een beperking bij het sporten zoveel mogelijk te verminderen. In de onderstaande paragrafen beschrijven we welke stappen er in het afgelopen jaar zijn gezet om sport voor volwassenen met een handicap (door) te ontwikkelen.

Randvoorwaarden voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking zijn onder andere het vinden van passend aanbod en weten waar dit te vinden is. Tegelijkertijd is het voor sportverenigingen en andere partijen belangrijk om deze doelgroep te kunnen bereiken, dit geldt zowel voor jeugdsport als voor volwassenensport.

Onderwerpen die relevant zijn voor volwassenensport, maar die we onder de pijler Randvoorwaarden bespreken zijn: financiën, vervoer, sporthulpmiddelen en vindbaarheid en bekendheid (zie [hoofdstuk 10](#)).

6.1 Proces

In deze paragraaf beschrijven we het proces rondom de vormgeving van de pijler Volwassenensport. Deze beschrijving volgt min of meer chronologisch het proces vanaf december 2023 tot en met 14 oktober 2024 (Uniek Sporten dag), waarin de tien actiepunten uit de Nota gehandicaptensport (D66 et al., 2021) omgevormd zijn tot acht pijlers. Hoe de pijler Volwassenensport inhoudelijk vorm heeft gekregen in deze periode beschrijven we aan de hand van de verschillende bijeenkomsten, activiteiten en gesprekken.

Proces richting einddoelen

Voorafgaand aan de Tweedaagse bijeenkomst is POS gestart met een voorstel voor doelstellingen. Tijdens de Tweedaagse bijeenkomst is in de deelsessie over sport voor volwassenen met een beperking bekendgemaakt dat de naam van de pijler veranderd is van 'We stimuleren starten, blijven en opnieuw leren sporten en sportief bewegen' naar 'Volwassenensport'.

Gezien de overlap in thema's van Volwassenensport werkt POS nauw samen met de kartrekkers vanuit NOC*NSF voor de pijler Jeugdsport (zie [hoofdstuk 5](#)).

De conceptdoelstellingen zijn tijdens de Tweedaagse bijeenkomst getoetst bij de aanwezigen en in de periode daarna aangepast op basis van hun reacties. POS heeft in augustus 2024 kleine werkgroepen georganiseerd om op een overkoepelend niveau over de eerste drie topics te discussiëren. Deze werkgroepen gingen over: opleidingen, zichtbaarheid en passend aanbod. De werkgroepen hadden het doel om consensus te bereiken over (de inhoud van) de doelstellingen.

Omdat het de onderwerpen zichtbaarheid, vindbaarheid en communicatie niet alleen belangrijk zijn voor de pijler Volwassenensport (bijvoorbeeld bekendheid creëren rondom de vindbaarheid van bepaalde sporten), heeft POS het ministerie van VWS gevraagd of zij ook willen nadenken over hoe communicatie onderdeel kan worden van alle pijlers. In diezelfde lijn heeft POS aan Gehandicaptensport Nederland gevraagd of zij willen meedenken over opleidingen.

Om verder te concretiseren heeft POS gewerkt aan het meetbaar maken van de ambitie en (sub)doelstellingen. Dat blijkt relatief lastig, vanwege het gebrek aan data over onder andere het aantal trainingen voor coaches voor mensen met een beperking en een gebrek aan een overzicht van het landelijke sportaanbod voor volwassenen met een beperking.

Eind september heeft een aantal kartrekkers onder begeleiding van het Kenniscentrum Sport & Bewegen en het Mulier Instituut gekeken naar hoe de (concept)ambities en doelstellingen meer meetbaar geformuleerd kunnen worden. Na deze sessie zijn de doelstellingen aangepast en is er meer context toegevoegd over de ambitie(s) voor Volwassenensport (zie bovenstaand kader).

Tijdens de Uniek Sporten dag op 14 oktober is de pledge voor Volwassenensport concreet gemaakt en hebben verschillende betrokken organisaties hun handtekening gezet onder de afspraken en ambities van de pijler Volwassenensport.

Het bespreken van de doelstellingen in de verschillende georganiseerde bijeenkomsten en de daarop volgende aanpassingen hebben uiteindelijk geleid tot de ambitie en (sub)doelstellingen.

6.2 Huidige situatie

In deze paragraaf gaan we in op de huidige situatie van sport voor volwassenen met een beperking. We kijken naar eventuele resultaten die betrokken organisaties hebben bereikt in het afgelopen jaar. Dit gaat onder andere over waargenomen veranderingen, veranderingen in (onderlinge) relaties, activiteiten en eventuele acties van betrokken actoren en stakeholders.

Om de huidige situatie zo overzichtelijk mogelijk in beeld te brengen, hebben we deze opgedeeld per subdoelstelling. We beschrijven de huidige situatie aan de hand van gesprekken die we hebben gevoerd met betrokken partijen, eventueel aangevuld met beschikbare data of openbare informatie.

Toeleiding en keuze in sport

Subdoelstelling 1: Het aanjagen van meer capaciteit van intermediairs voor actieve toeleiding van volwassenen met een handicap naar een passend sportaanbod en het verhogen van kennis van intermediairs gericht op samenwerking, rol en aanbrengen van focus.

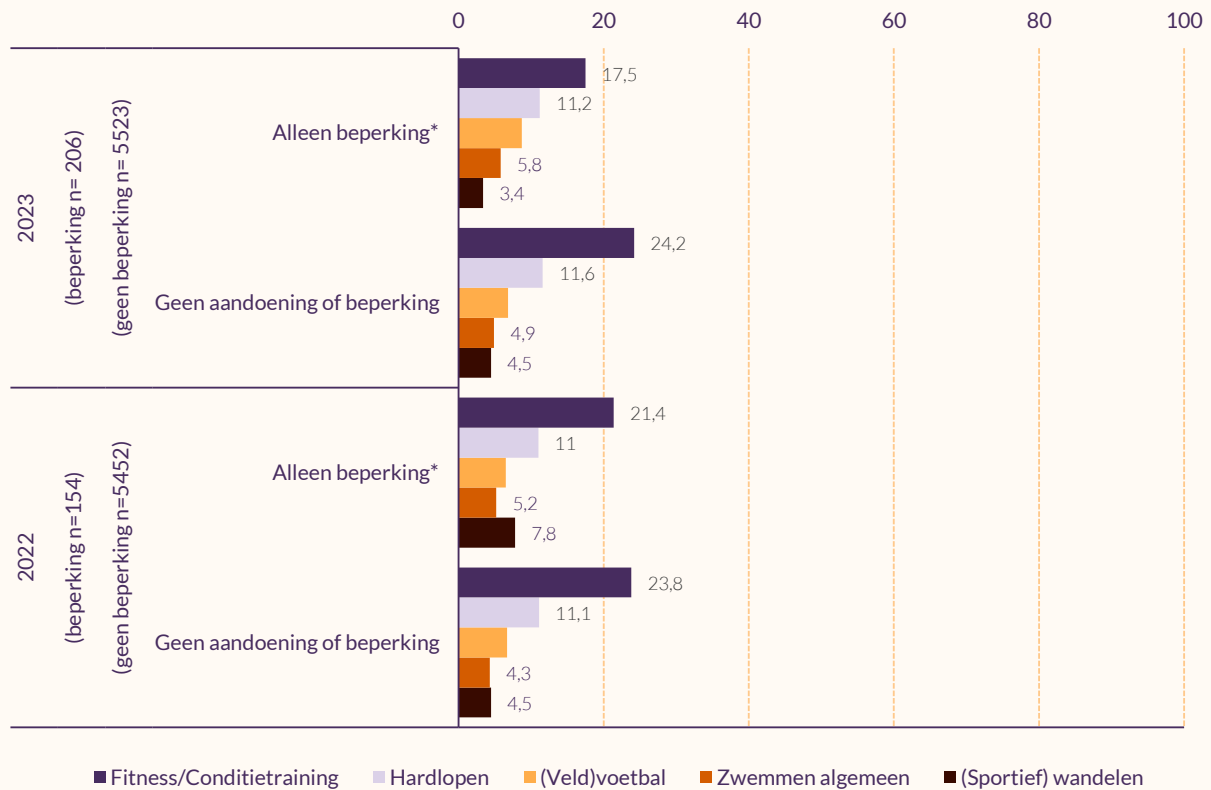
Subdoelstelling 2: Het versterken van passend sportaanbod in alle regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten met voor de volwassen sporter met een handicap voldoende keuzevrijheid, afgestemd op de door hen aangegeven wensen en het sportaanbod aanwezig in de regio.

We weten dat volwassenen (en kinderen vanaf 12 jaar) met een beperking het meest aan fitness of conditietraining doen, gevolgd door hardlopen, (veld)voetbal, zwemmen en (sportief) wandelen, zoals ook beschreven in [paragraaf 4.3](#) (zie [figuur 6.1](#)). Van deze top vijf sporten doen ze (veld)voetbal vaak in clubverband en fitness vaak bij een ondernemende sportaanbieder. Zwemmen doen ze zowel in clubverband als bij ondernemende sportaanbieders. Mensen met een beperking hardlopen en wandelen vaker binnen de eigen familie- of vriendenkring of via lokale clubjes (Van den Dool et al. 2022).

Figuur 6.1

Top 5 sporten mensen met beperking vs. mensen zonder beperking 2022 en 2023

(in procenten)

* Alleen beperking houdt hier in dat een (chronische) aandoening niet is meegerekend.

Bron: RIVM - Sportdeelname wekelijks. Bewerking: Mulier Instituut.

● Uniek Sporten

Uniek Sporten werkt samen met NOC*NSF en POS om te zorgen dat sportbonden en -branches zoveel mogelijk aangepast sportaanbod op het platform aanbieden.

Uniek Sporten: wat is het?

Uniek Sporten is een online en offline platform van Fonds Gehandicaptensport:

- vraag en aanbod, een marktplaats met ruim 7000 locaties sport- of beweegactiviteit in de buurt, via een zoektool geschikt aanbod vinden: sport- en beweegaanbieders registreren sportieve activiteiten, de buurtsportcoaches valideren het aanbod;
- een samenwerking met 366 gemeenten in Nederland met ook de buurtsportcoaches;
- inspiratie door 8.200 berichten, podcasts, e-books, video's en films;
- Uniek Sporten Thuis: gratis sporten en bewegen;
- oplossingen voor barrières zoals sporthulpmiddelen (uitleen en hulpmiddelen), financiën (crowdfunding), fysieke toegankelijkheid (locatiebeoordeling en certificaten) en e-sports;¹⁸
- praktische kennis en begeleiding voor de buurtsportcoach.

Het Uniek Sporten platform biedt ook een Sportkeuzehulp aan. Aan de hand van de keuzes die de invuller maakt (bijv. teamsport of individuele sport, binnen of buiten) worden de sporten die passen bij die keuzes weergegeven (Uniek Sporten, z.d.-a).

Beweegalliantie Cirkel

Uniek Sporten werkt vanuit de Beweegalliantie Cirkel met NOC*NSF en Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) samen om het Uniek Sporten platform te verbeteren. Hun prioriteit ligt bij het verstrekken van informatie over het Sportakkoord en ledeninformatie. Meer over de Beweegalliantie Cirkel staat in paragraaf [10.5](#).

● Gehandicaptensport Nederland

Gehandicaptensport Nederland, als overkoepelende sportbond voor sporters met een beperking, richt zich op diverse specifieke sportdisciplines¹⁹ om sporten toegankelijk en vindbaar te maken voor mensen met een beperking die momenteel ondervertegenwoordigd zijn in de sport- en beweegsector. Ze werken volgens een handicap-specifieke aanpak.

De organisatie kent diverse zusterorganisaties, zoals Zichtbaar Sportief, Ongehoord Sportief en Sportief met Spierziekte. Momenteel steunt het ministerie van VWS alleen Zichtbaar Sportief, dat bestaat voor blinde en slechtziende sporters (hierover meer in paragraaf 10.5).

● MEE NL

MEE NL zet zich in voor inclusief sporten en biedt hierin ondersteuning aan cliënten, gemeenten en organisaties. MEE NL rapporteerde in hun jaarverslag over 2022 dat regionale MEE-organisaties met hun project in 2022 in totaal 413 cliënten hebben begeleid naar een sport of een vorm van sportief bewegen (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

¹⁸ Daarnaast is Uniek Sporten bezig met het bedenken van oplossingen voor vervoer en maatjes.

¹⁹ Boccia, rolstoelrugby, Kick-it, goalball, showdown, blindenvoetbal, bocce, Motor Activity Training Program (MATP) en para ice hockey. Zie <https://www.gehandicaptensport.nl/onze-sporten>

In 2023 heeft MEE Samen²⁰ in zeven gemeenten het maatwerktraject MEE in Beweging uitgevoerd, blijkt uit hun jaarverslag over 2023. Bij enkele gemeenten heeft MEE NL een bijdrage geleverd aan passend sport- en beweegaanbod in de vorm van onderzoek naar de sportbehoeften en -wensen in de gemeente, kwartiermaker inclusief sporten en bewegen en advies en uitvoering om inwoners structureler en meer aan het bewegen te krijgen (Mee NL, 2023).

SportMEE als erkende interventie

SportMEE is een programma van MEE Rotterdam Rijnmond (één van de tien regionale MEE-organisaties) en is sinds september 2024 een officieel erkende interventie, gericht op het verhogen van sportparticipatie van mensen met een (niet zichtbare) beperking of chronische aandoening (MEE NL, 2024).

● **Buurtsportcoaches**

Buurtsportcoaches ondersteunen volwassenen met een beperking door hen te begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod. Buurtsportcoaches richten zich ook op mensen die vanwege fysieke of mentale drempels, zoals een handicap, niet sporten.

In de *Webinar Passend sporten en bewegen voor en door mensen met een beperking van Buurtsportcoach* (in samenwerking met Uniek Sporten), bespreken ze dat veelvoorkomende persoonlijke belemmeringen zijn: onbekendheid met sporten, angst voor pijn of teleurstelling en het ontbreken van een sportmaatje.²¹ Via persoonlijke begeleiding en het wegnemen van deze barrières, kunnen buurtsportcoaches een 'warme' introductie bieden naar sportactiviteiten.

Ze moeten nauw samenwerken met lokale sport- en welzijnsorganisaties om de behoeften van de sporters te matchen met geschikte sporten. Dit vergroot de toegankelijkheid en heeft als doel ervoor te zorgen dat mensen met een beperking actiever en zelfverzekerder deelnemen aan sport en bewegen.

²⁰MEE Samen is een fusie per 1 januari 2023 van MEE Drenthe, MEE Oost, MEE Veluwe en MEE IJsseloevers

²¹Via: <https://sportindebuurt.nl/bijeenkomsten/webinars/passend-sporten-en-bewegen-voor-en-door-mensen-met-een-beperking>, geraadpleegd op 23-09-2024

Aantal fte aan buurtsportcoaches

Op pagina 106 beschrijven we dat buurtsportcoaches behoren tot de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC).

- In 2022 had Nederland 3.665 fte aan functionarissen, waarvan 226 (6,2%) gericht op mensen met een beperking (Heijnen et al., 2022).
- In 2023 had Nederland 3.212 fte aan functionarissen, waarvan 216 (6,7%) ingezet op mensen met een beperking (Gómez Berns et al., 2024).

Hoewel in 2023 relatief meer gemeenten functionarissen hebben ingezet voor mensen met een beperking, is het aantal fte lager dan in 2022. Hiermee is de aandacht voor deze specifieke doelgroep minder geworden.

● Sporters met een (licht) verstandelijke beperking

Sport en bewegen organiseren voor mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) blijkt lastig, zo rapporteerden we vorig jaar. Voor mensen met een LVB is nog geen specifiek programma ontwikkeld zoals voor mensen met een visuele of auditieve beperking (zoals Zichtbaar Sportief en Ongehoord Sportief) (Van Lindert, Van der Meijde et al. 2023).

● Special Olympics Nederland

Wat doet Special Olympics Nederland?

Special Olympics organiseert sportwedstrijden en evenementen voor mensen met een verstandelijke beperking, waarbij iedereen de kans krijgt om op hun eigen niveau te presteren. Via het principe van 'divisioning' worden deelnemers ingedeeld op basis van gelijk prestatieniveau, zodat iedereen kans maakt om te winnen. De nadruk ligt zowel op het presteren als op deelname, in lijn met de Olympische gedachte dat meedoen minstens zo belangrijk is als winnen. De sporters spreken de eed uit: *'Ik ga voor de overwinning. Maar door mijn inzet ben ik al winnaar'*.

Special Olympics Nederland, z.d.

In [paragraaf 5.2](#) beschreven we hoe Special Olympics Nederland (SON) jaarlijkse evenementen organiseert op regionaal en nationaal niveau. SON organiseert deze evenementen op eenzelfde manier voor kinderen met een verstandelijke beperking als voor volwassenen met een verstandelijke beperking.

● Platform Ondernemende Sportaanbieders

Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) bevordert en vertegenwoordigt de belangen van ondernemende sportaanbieders. Ondernemende sportaanbieders zijn vaak aangesloten bij brancheorganisaties die hun sector vertegenwoordigen, zoals fitnesscentra (NL Actief), zwembaden (Vereniging Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen), dansscholen (Vereniging Dansondernemers Nederland) en vechtsportscholen (Nederlandse Vechtsportbond).

In tegenstelling tot diverse sportbonden, is sport voor met een handicap bij brancheorganisaties zoals NL Actief vaak nog niet centraal gecoördineerd. Goede

initiatieven en het bereiken van sporters met een handicap gebeuren vaak op individuele basis of binnen ketens. Een voorbeeld van een initiatief op het gebied van aangepaste sport is het adaptieve trainingsplan van Basic Fit.²²

POS maakt gebruik van de financiering van het Sportakkoord II om trainingen en opleidingen aan te bieden. Daarnaast zijn een aantal eventorganisatoren actief in het organiseren van inclusieve sportevenementen. Maar niet voor alle sporten: met name niet bij sporten die nog onvoldoende georganiseerd zijn.

Volgens POS weten mensen met een beperking ondernemers in de sport te vinden, maar valt er nog een slag te slaan in het verbeteren van de toegankelijkheid en de kennis bij het personeel. Volgens POS tonen ondernemers steeds meer bewustzijn over toegankelijkheid, maar blijft het een uitdaging om een inclusieve omgeving voor alle klanten te creëren.

● NOC*NSF

NOC*NSF speelt een centrale rol in het ontwikkelen en promoten van sport in Nederland en is verantwoordelijk voor het coördineren van Nederlandse deelname aan de Olympische en Paralympische Spelen. NOC*NSF werkt samen met sportbonden en overheden om sporten op alle niveaus te stimuleren, van breedtesport tot topsport.

NOC*NSF werkt actief aan het bevorderen van sportdeelname voor mensen met een beperking door programma's voor aangepast sporten te ondersteunen, samen te werken met Gehandicaptensport Nederland, inclusieve sportevenementen te organiseren en ondersteunen en verenigingen en sportbonden te ondersteunen bij het toegankelijk maken van programma's en faciliteiten.

Daarnaast houdt NOC*NSF zich bezig met talentontwikkeling en toeleiding naar topsport. We lichten verder toe wat NOC*NSF doet in [paragraaf 7.2](#).

Opleiding en kennis

Subdoelstelling 3

Volwassenen met een handicap sporten onder begeleiding van een bekwame trainer-coach, instructeur, kader- of personeelslid met relevante kennis over handicap, gedrag en beweegvaardigheid.

Bepaalde verankering sport voor mensen met beperking in sportopleidingen

Sporten voor mensen met een beperking is nog geen vast onderdeel van de basiscurricula binnen sportopleidingen. Dit geldt op zowel mbo- als hbo-niveau.

Hoewel er op verschillende momenten binnen de opleidingen aandacht wordt besteed aan sociale diversiteit en inclusie, gebeurt dit voornamelijk in de vorm van keuzevakken en stages. Dit betekent dat de meeste sportstudenten geen

²² <https://www.basic-fit.com/nl-nl/adaptive> (geraadpleegd op 19 september 2024).

diepgaande kennis opdoen over het begeleiden van diverse groepen in de samenleving, waaronder mensen met een beperking.

Ondanks de ambities van het Nationaal Sportakkoord om iedereen in Nederland de mogelijkheid te geven om een leven lang plezier te beleven aan sporten en bewegen, wordt er nog weinig structurele aandacht besteed aan deze doelstellingen in de sportopleidingen.

In 2020 benadrukte het Mulier Instituut de noodzaak om inclusie sterker te verankeren in de verplichte onderdelen van het curriculum van sportopleidingen, zodat toekomstige sportprofessionals beter toegerust zijn om met diverse doelgroepen te werken (Heijnen & Elling, 2020).

Gehandicaptensport Nederland heeft opleidingen, workshops, clinics en e-learnings voor begeleiders die training geven aan sporters met een beperking. Ze verklaart op haar website dat goede deskundige begeleiding aan de basis staat van positieve sportervaringen. Daarbij hoort **'een trainer die zorgt voor kwalitatieve trainingen die veilig en toegankelijk zijn. Iemand die de verschillen tussen sporters ziet en erkent, en waar nodig aanpassingen maakt zodat iedereen de kans krijgt op het eigen niveau deel te nemen.'**

In dit opleidingsaanbod houdt Gehandicaptensport Nederland rekening met kennis over een specifieke handicap, uitgangspunten rondom veiligheid (zowel sociaal als fysiek), informatie over het sportlandschap in Nederland en tips van mensen uit de praktijk (Gehandicaptensport Nederland, z.d.). Meer hierover staat in paragraaf 10.5).

De NOC*NSF Academie voor Sportkader heeft op dit moment drie opleidingen voor trainer-coach & instructeurs op de website staan, gericht op sporters met een auditieve/communicatieve beperking, sporters met een visuele beperking en sporters met een verstandelijke beperking (Sportopleidingen.nl, z.d.).

Sportfunctionarissen

Buurtsportcoaches hebben een belangrijke functie in de toeleiding en begeleiden van mensen naar sport en bewegen. Een deel van deze sportfunctionarissen richt zich specifiek op de toeleiding van mensen met een beperking naar structureel sport- en beweegaanbod. De meeste buurtsportcoaches worden medegefinancierd door het Rijk. Dat is geregeld in de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC).

We schreven in de vorige paragraaf dat in 2023 meer gemeenten sportfunctionarissen hebben ingezet voor mensen met een beperking, maar dat het aantal fte lager is dan in 2022. Dit laatste fluctueert al vijf jaar tussen de 204 en de 227 en wordt beïnvloed door het aantal gemeenten dat de vragenlijst invult per jaar. Vanaf 2023 is iedere gemeente verplicht de vragenlijst in te vullen. De monitoringsrapporten van komende jaren moeten uitwijzen of het aantal fte dat ingezet wordt voor mensen met een beperking inderdaad verandert.

Profielen BRC

Vanaf 2023 is de BRC herijkt. Voorheen werd er onderscheid gemaakt tussen de buurtsportcoach en de cultuurcoach. Vanaf 2023 zijn er zes functieprofielen. Hiermee wordt meer focus aangebracht op de werkzaamheden van de functionarissen. De profielen zijn:

- buurtsportcoach;
- cultuurcoach;
- combinatiefunctionaris onderwijs;
- clubontwikkelaar;
- beweegcoach; en
- coördinator sport en preventie.

Vooraf de buurtsportcoach en de beweegcoach zetten zich in voor mensen met een beperking (Gómez Berns et al., 2024).

Er zijn verschillende manieren om buurtsportcoaches en andere sportprofessionals op te leiden. Zij kunnen cursussen doen via hun basisopleiding (mbo of hbo) of via Uniek Sporten, Gehandicaptensport Nederland, NOC*NSF en de Landelijke Academie Buurtsportcoaches.

Wat is de Brede Specifieke Uitkering (Brede SPUK)?

Sinds 2023 zijn diverse gezondheids- en preventieprogramma's samengevoegd onder het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA). In combinatie met Sportakkoord II en de herziene BRC vormen deze initiatieven de Brede SPUK. Hierdoor kunnen gemeenten financiële ondersteuning van de Rijksoverheid ontvangen. (Heijnen & Kools 2024).

De activiteiten die sportfunctionarissen uitvoeren dragen bij aan de doelen van de Brede SPUK.

Het programma Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB) ondersteunt de BRC bij de ontwikkeling van sportfunctionarissen door samenwerking tussen onderwijs- en sportorganisaties te faciliteren.

Wat doet de LAB?

Het programma LAB is opgezet in de periode 2019-2022 om een breed scholingsprogramma voor buurtsportcoaches op te zetten, onder de noemer LAB I. Het programma is tot en met 2026 verlengd onder de noemer LAB II.

Samen met VSG is de LAB verantwoordelijk om functiebeschrijvingen van de zes profielen te maken (zoals hierboven beschreven), zodat duidelijk is welke functionaris welke taken en verantwoordelijkheden heeft. En zodat functionarissen door kunnen groeien.

Om de ondersteuning vanuit de Rijksoverheid beter af te stemmen op de huidige behoeften (zie ook bovenstaand kader: Wat is de Brede SPUK?), heeft het Mulier Instituut een behoeftepeiling voor de LAB uitgevoerd. Uit deze peiling blijkt dat er een brede vraag is naar bijscholing, met name over het monitoren van impact, inclusief sporten, en het werken met specifieke doelgroepen zoals mensen met gedragsproblemen (Heijnen & Kools, 2024).

Volgens de LAB bestaan er voornamelijk uitdagingen voor sportfunctionarissen rondom de doelgroep senioren en kwetsbare volwassenen, waaronder volwassenen met een beperking. Dit omdat deze doelgroep vaak nog minder sport en extra begeleiding nodig heeft. Aan volwassenen met een beperking die willen starten met sportactiviteiten bieden sportfunctionarissen persoonlijke begeleiding en laagdrempelige ondersteuning.

● **Verbinding vraag en aanbod**

Sportfunctionarissen zijn allereerst actief op het vlak van het verbinden van vraag en aanbod via de loketten voor aangepast sporten, voor zowel volwassenen als jeugd (zie ook [paragraaf 5.2](#)). Dit is een essentieel onderdeel van hun werk, dat zich niet alleen richt op de complexere vraagstukken, maar ook op de reguliere ondersteuning van verschillende doelgroepen.

● **Doorontwikkeling workshop Inclusie en Diversiteit**

In 2022 vond onder LAB I in twee provincies een pilot plaats: de 'Training Inclusie en diversiteit binnen sport en bewegen'. Inhoudelijk ging deze training ook over andere doelgroepen, zoals lhbt+-personen of mensen met een migratieachtergrond. Onder LAB II is deze training in 2023 en begin 2024 beschikbaar gesteld in alle regio's. Op basis hiervan is deze in samenwerking met NOC*NSF en Sportkracht12 verder doorontwikkeld in 2024 tot de workshop Inclusie en Diversiteit.

● **Pilot Buurtsportcoach Plus**

In 2023 is de VSG gestart met een pilot waarbij buurtsportcoaches worden opgeleid tot buurtsportcoach plus (BSC Plus). De BSC Plus fungeert als laagdrempelige leefstijlcoach met expertise in bewegen en helpt deelnemers om gezondheidsdoelen te bereiken, waarbij gezondheid en beweging nauwer worden verbonden. Dit gaat niet specifiek over mensen met een beperking.

De BSC Plus heeft als doel lokale netwerken van sport, zorg en welzijn te versterken en aan te sluiten bij integrale Plannen van Aanpak, zoals de Brede SPUK. Vanuit dit doel zou de Buurtsportcoach Plus een rol kunnen spelen in het toeleiden van mensen met een beperking naar sport.

● **Modulaire leerlijnen**

Onder LAB II wordt het aanbod van de LAB modulair opgebouwd op basis van profiel en thematiek, zodat professionals gericht scholing kunnen volgen zonder herhaling van basiskennis. Een voorbeeld onder LAB I is de modulaire opleiding

Sport- en beweegleider senioren, inclusief valpreventie. Deze leerlijnen dragen bij aan kwaliteitscriteria per functie, waarmee gemeenten en werkgevers de bekwaamheid van hun professionals kunnen waarborgen. Voor een bredere implementatie in 2025 wordt het concept eerst kleinschalig getest.

● **Opzetten samenwerking gezondheidsfondsen**

LAB werkt samen met enkele gezondheidsfondsen om te onderzoeken hoe sportfunctionarissen volwassenen met specifieke chronische aandoeningen beter kunnen ondersteunen. Hoewel LAB samenwerkt met een aantal gezondheidsfondsen, zijn deze nog in ontwikkeling en nog niet breed toegepast.

6.3 Vervolg

Hoewel er op dit moment geen concrete nieuwe data beschikbaar zijn, hebben de betrokken organisaties bij de strategische ontwikkeling van het afgelopen jaar al enkele waarneembare veranderingen teweeggebracht. Bijvoorbeeld het verder ontwikkelen van opleidingen voor coaches en trainers die kennis hebben van verschillende handicaps, buiten de basisopleidingen sport op mbo- en hbo-scholen.

Er zijn nog geen meetbare effecten op de doelgroep vastgesteld. Daarom ligt de nadruk het komende jaar op het versterken van de samenwerking tussen de betrokken organisaties en het verzamelen van aanvullende gegevens om een beter inzicht te krijgen in de impact.

Als er de komende jaren meer inzicht moet komen in hoe sporters met een handicap veranderingen merken door de nieuwe strategie, vraagt dit gerichtere monitoring en evaluatie door de betrokken samenwerkende organisaties op het gebied van de subdoelstellingen:

- toeleiding en keuze in sport:
 - Bijvoorbeeld: er wordt gewerkt aan een breder aanbod, waarbij door organisaties wordt meegenomen hoe vrij sporters zich voelen om een sport te kiezen die bij hen past.
- opleiding en kennis:
 - Bijvoorbeeld: sporten voor mensen met een beperking is in het basiscurriculum opgenomen van sportopleidingen van mbo- en hbo-scholen.

De verwachte impact van de nieuwe strategie kunnen we volgend jaar hopelijk beter in kaart brengen. Onder andere aangevuld door de NIVEL-enquête die komend jaar wordt afgenomen.

Om de impact beter te kunnen meten, is het belangrijk dat alle betrokken partijen aandacht blijven besteden aan:

- meer uitvoerende sportprofessionals opleiden wat betreft kennis over mensen met een beperking;
- in gesprek blijven gaan met sporters met een handicap;
- samenwerking verder versterken;

- blijven nadenken over hoe impact te meten.

Op basis van de eerste resultaten lijkt de ingezette strategie voor de pijler Volwassenensport een goede basis te bieden, maar de komende periode is cruciaal om met betere data en feedback te komen over de daadwerkelijke impact op de doelgroep.

Open antwoord, peiling

‘Ik mis de ondersteuning voor de fanatieke parasporter die redelijk intensief wil sporten, trainen en wellicht zelfs wedstrijden wil beoefenen.’

Open antwoord, peiling

‘Betere beeldvorming die een bredere representatie laat zien van de verschillende aangepaste sporten alsmede doelgroepen. Er zit een heleboel tussen een reguliere sporter, een geriatrische sporter, paralympische atleet en een atleet van de Special Olympics.’

Interview 12

‘[...] ik denk dat je bij de basis gewoon moet beginnen om het goed te regelen. Want uiteindelijk komen daar de talentjes uit voort. En als je daar nu niks aan doet, dan loopt de topsport vaak leeg.’

Pijler 3: Talentvolle sporters

Anouk Greeven & Maaïke Heerschop

In dit hoofdstuk geven we de stand van zaken weer op de pijler 'Talentvolle sporters krijgen volop kans'. We beschrijven eerst wat we weten over deze pijler. Daarna geven we op basis van beschikbare data een overzicht van de voortgang op proces, resultaat en impact. Voor dit hoofdstuk hebben we gesprekken gevoerd met diverse organisaties en verschillende bronnen geraadpleegd.

Pijler 3: Talentvolle sporters krijgen volop kans

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

In 2030 is het vanzelfsprekend dat talentvolle sporters met een handicap (12-35 jaar) optimaal worden ondersteund in hun sportieve ontwikkeling binnen paralympische sportdisciplines. Het pad van beginnend sporter naar topsporter is verrijkt met structurele competitiemogelijkheden, bekwame fulltime talentcoaches en waardevolle activiteiten voor gerichte talentinstroom en talentontwikkeling van sporters met een handicap.

Subdoelstellingen

- **Doel 1 (Talentcoaches):** Er wordt aangejaagd dat er meer fulltime talentcoaches aangesteld kunnen worden met aandacht voor de begeleiding van nieuw ingestroomde sporters binnen opleidingsprogramma en expertise in sport specifieke talentontwikkeling van sporters met een handicap.
- **Doel 2 (Para-sport competities):** Er wordt gewerkt aan het door ontwikkelen van bestaande nationale para-sportcompetities en het opzetten van een aantal nieuwe para-sportcompetities, waarbij de focus ligt op het creëren van structurele en zichtbare wedstrijd mogelijkheden in eigen land voor o.a. talentvolle sporters met een handicap. Er wordt bij het door ontwikkelen en opzetten rekening gehouden met een diversiteit aan type handicaps en spreiding in de regio.
- **Doel 3 (Activiteiten voor talent- instroom en ontwikkeling):** Er wordt actief ingezet op waardevolle activiteiten voor gerichte talentinstroom en talentontwikkeling van sporters met een handicap, waarbij de nadruk ligt op het 1) creëren van doorstroom van lokale multisportdagen naar landelijke Paralympische Talentdagen, 2) het creëren van internationale wedstrijdervaringen voor jeugdige sporters (vb. European Para Youth Games) en het faciliteren van Talentstages.

Kartrekker

- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Talentvolle sporters staan in een overzicht in bijlage 2.

Met deze pijler gaat de Strategie 2030 in op het advies van de Nederlandse Sportraad (2022) om meer aandacht te besteden aan het stimuleren van (wedstrijd)sport voor kinderen en jongeren met een beperking. Hierdoor komt er ook meer aandacht voor de doorstroom van talentvolle sporters.

Een veelvoorkomende misvatting is dat mensen met een beperking gemakkelijk paralympiër kunnen worden. Sporten voor plezier en topsport voor mensen met een beperking lijken wellicht dichter bij elkaar te liggen dan in de reguliere sport. Dit komt vooral door de kleinere populatie, waardoor er minder concurrentie is. Maar doorgroeien tot para-topsporter vereist talent, intensieve training en professionele begeleiding, net als in de reguliere sport.

Wat is een talentvolle sporter?

De term 'talentvolle sporter' verwijst naar een sporter die de aanleg heeft om zich te ontwikkelen tot een topsporter, maar bij wie dit potentieel nog wel verder ontwikkeld moet worden (NOC*NSF, z.d.-b). Talentontwikkeling speelt een belangrijke rol in zowel olympische als paralympische sporten. Investeren in talentvolle sporters is cruciaal om voldoende topsporters op te leiden en te begeleiden. Zonder talentontwikkeling is topsport en deelname aan de Olympische en Paralympische Spelen niet mogelijk.

NOC*NSF geeft aan dat de weg naar topsport onvoorspelbaar is en verschilt per sporter. Gemiddeld duurt een talentontwikkelingstraject tot het mondiale podium acht jaar. Hierbij ligt de focus op een evenwichtige ontwikkeling zonder te vroeg te veel nadruk te leggen op presteren. Deze aanpak moet uitval door extreme specialisatie voorkomen en bijdragen aan een duurzame sportcarrière. Zie voor meer informatie de volledige visie.

Topsportstatus, talentstatus en voorzieningen

Topsporters en talentvolle sporters kunnen verschillende voorzieningen ontvangen, afhankelijk van hun status. Sporters met een topsportstatus (A- of HP-status) die 18 jaar of ouder zijn, hebben recht op maandelijks financiële ondersteuning (stipendium).

Momenteel zijn er in Nederland 841 sporters met een topsportstatus van NOC*NSF, waarvan 145 paralympische sporters.

Voor talentvolle sporters met of zonder beperking hanteert NOC*NSF drie soorten statussen:

- belofte;
- Nationaal Talent (NT);
- Internationaal Talent (IT).

Deze statussen worden individueel toegekend en bepaald door de sportbond. Talentvolle sporters met deze statussen kunnen financiële voorzieningen aanvragen als zij in een financieel moeilijke thuissituatie opgroeien. Deze voorzieningen zijn bedoeld om ervoor te zorgen dat hun

talent zich optimaal kan ontwikkelen. Op de website van NOC*NSF is meer te lezen over de statussen en over de [voorzieningen](#).

Paralympische en parasporten

Er is een onderscheid tussen paralympische sporten en niet-paralympische sporten. Paralympische sporten, zoals boccia en rolstoelbasketbal, worden beoefend op de Paralympische Spelen. Niet-paralympische sporten, zoals handbal en mountainbiken voor mensen met een beperking, zijn niet vertegenwoordigd op de Spelen. NOC*NSF focust op talentvolle sporters voor paralympische sporten, is te lezen op haar website.

7.1 Proces

De Nederlandse Sportraad (2022) constateerde dat de doorstroom van breedte naar topsport in de paralympische sport gebrekkig is, en dat de middenlaag tussen breedtesporters en topsporters beperkt is. Ook NOC*NSF constateerde dat talentvolle sporters in de paralympische sport minder aandacht krijgen dan topsporters. In het verleden werden sportbonden namelijk afgerekend op het aantal medailles, wat zorgde voor meer focus op de topsport. Hierdoor verdwenen talentprogramma's, ontstond een gebrek aan nieuwe instroom en verouderden selecties.

In de paralympische visie van TeamNL (NOC*NSF, z.d.- d) staat dat er continu gezocht moet worden naar nieuwe paralympische talentvolle sporters, waarbij NOC*NSF een cruciale rol speelt. Hiervoor zien zij dat ook de inzet van het netwerk essentieel is, waaronder revalidatiecentra, lokale sportclubs, gymdocenten en sportbonden.

Daarnaast pleiten zij voor een gecombineerde aanpak waarbij paralympische sporten, waar mogelijk, worden geïntegreerd in nationale evenementen en internationale toernooien die in Nederland plaatsvinden. De gedachte is dat dit de impact en aandacht voor de paralympische sport vergroot.

De uitdagingen waar de pijler Talentvolle sporters zich volgens de kartrekker op richt zijn:

- talentvolle jeugdsporters met een handicap vinden;
- de weg van talentvolle sporters richting de topsport versimpelen;
- zorgen voor gelaagdheid in niveau, zodat talentvolle sporters kunnen groeien op eigen niveau en niet direct hoeven te concurreren met topsporters;
- aandacht voor kinderen met meervoudige handicaps.

Tweedaagse

Tijdens de sessie over deze pijler op de tweedaagse in juni waren coaches van sportbonden en vertegenwoordigers van sportfondsen aanwezig. Hieruit kwamen verschillende inzichten en zorgen naar voren.

Tijdens de discussie op de tweedaagse uitten aanwezig de behoefte aan informatie over de instroom van talentvolle sporters. Ze waren benieuwd naar de oorzaken van de beperkte instroom van talentvolle sporters. De AVG-regelgeving (Algemene Verordening Gegevensbescherming) haalden ze aan als reden waarom het moeilijk is om gegevens te verzamelen over het aantal sportende mensen met een beperking. Er zijn namelijk strikte regels voor het verzamelen en opslaan van zulke gegevens.

Ook werd de vraag gesteld hoe talentinstroom in andere landen is georganiseerd, om zo de prestaties van Nederland te kunnen vergelijken. Volgens NOC*NSF hebben veel *National Paralympic Committees* (NPC's) de werkwijze van Nederland overgenomen.

Tijdens de discussie was er kritiek op de doelstellingen. Aanwezigen merkten op dat er wellicht meer talentcoaches nodig zijn en dat het opzetten van honderd omnisportverenigingen een ambitieuze opgave vormt. Er werd voorgesteld om deze verschillende sporten te clusteren, zowel qua talentcoach als qua locatie, zodat talentvolle sporters uit verschillende sporten vaker samen kunnen trainen.

Hiernaast werd gesproken over het proces van organisatorische integratie, waarbij reguliere sportbonden de verantwoordelijkheid voor sport voor mensen met een beperking van Gehandicaptensport Nederland overnemen. Zie [paragraaf 7.2](#) voor het onderzoek hierover. Aanwezigen vroegen zich af of deze integratie ooit goed is geëvalueerd en wat de effecten hiervan zijn geweest. De indruk van de aanwezigen is dat sporten voor mensen met een beperking binnen deze sportbonden slechts parttime aandacht krijgen en een lage prioriteit hebben. Dit is vooral merkbaar op het snijvlak van breedte- en topsport, waar talentontwikkeling een cruciale rol speelt.

Standpunten tijdens de tweedaagse

● Sportbonden

De aanwezigen van de sportbonden gaven aan dat hun focus vooral op topsport ligt. Het investeren in de top moeten zij verantwoorden bij NOC*NSF. Hoewel de regel is dat sportbonden geen topsport kunnen bedrijven zonder talentontwikkeling (en dat dit wordt opgenomen in beleid (SPLISS-model)), blijkt dat in de praktijk niet elke bond aandacht besteedt aan talentontwikkeling.

Er werd opgemerkt dat veel parasporten te maken hebben met onderbezetting van coaches. Hierdoor nemen veel (assistent-)bondscoaches naast hun reguliere taken ook de talentontwikkeling op zich, hoewel dit niet officieel tot hun functie behoort. Dit zorgt ervoor dat talentontwikkeling onvoldoende aandacht krijgt, wat de doorstroom van talentvolle sporters belemmert.

● Fondsen

De aanwezigen van sportfondsen gaven aan dat hun focus voornamelijk ligt op de breedtesport en sportparticipatie. Zij opperden dat NOC*NSF een goed inhoudelijk plan moet ontwikkelen voor talentontwikkeling. Dit kunnen ze vervolgens aan

fondsen voorleggen, zodat de mogelijkheden voor een sponsor- of donatiemodel kunnen worden verkend.

● NOC*NSF

NOC*NSF geeft aan dat er bij de investeringsplannen van sportbonden onderscheid wordt gemaakt tussen topsport en talentontwikkeling. Hierbij kan NOC*NSF financiering toekennen voor één of beide aspecten. Het financieringsmodel van NOC*NSF is gebaseerd op cofinanciering, waardoor samenwerking met fondsen en foundations cruciaal is. De gedachte is dat meer aandacht voor sportparticipatie en breedtesport leidt tot een grotere instroom van talentvolle sporters. Hier zal NOC*NSF wel op móéten inspelen.

● Kansen en oplossingen

Tijdens de tweedaagse werden meerdere mogelijke kansen en oplossingen benoemd:

- **Classificatie:** er was consensus dat de ernst van de beperking en het type beperking een belangrijke rol spelen bij het bepalen welke sport geschikt is voor een sporter. Door te classificeren op basis van de beperking kan gericht een keuze worden gemaakt voor de juiste sport. Daarnaast maakt dit het mogelijk om talentvolle sporters op niveau te clusteren, wat de kwaliteit van talentontwikkeling kan verbeteren. Dit zou volgens de aanwezigen ook helpen om sporters uit te leggen waarom voor bepaalde sporten geen specifiek talentprogramma beschikbaar is.
- **Het vinden van talentvolle sporters:** de TeamNL Talentdagen van NOC*NSF (NOC*NSF, z.d.-a, b, c) worden gezien als waardevol, maar vaak blijven hier maar enkele talentvolle sporters uit over. Fondsen merkten op dat de sportdagen die zij organiseren vaak gericht zijn op jongeren die al sporten, doordat de opdrachtgevers, veelal bedrijven, vaak specifieke doelen hebben. Hierdoor worden potentieel talentvolle sporters minder bereikt. Er werd gesuggereerd om ouders en scholen beter te bereiken en buurtsportcoaches in te zetten. Ook werd geopperd om het contact met revalidatiecentra, ziekenhuizen en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) te verbeteren voor doorverwijzingen. NOC*NSF geeft aan dat buurtsportcoaches, revalidatiecentra en sportpoli's al onderdeel zijn van de talentinstroomstructuur, maar dat er ruimte is voor verbetering in de toeleiding.
- **Opleiding:** door talentcoaches van valide sporten en/of nieuwe talentcoaches op te leiden in parasporten kunnen zij de sporters beter begeleiden, zo is de gedachte van de aanwezigen.

Conclusie tweedaagse

Talentontwikkeling krijgt onvoldoende prioriteit vanuit zowel de topsport als de breedtesport. Hoewel de aanwezige partijen het belang van talentontwikkeling erkennen, zorgt de huidige financieringswijze ervoor dat een verbetering lastig te realiseren is. Verschillende oplossingen zijn aangedragen. Deze hebben geleid tot de ambitie en doelstelling zoals verwoord in het kader aan het begin van dit hoofdstuk.

Ondertekenaars 14 oktober

Het is opvallend dat slechts één fonds de pijler heeft ondertekend en dat er geen organisaties betrokken zijn die zich richten op sportparticipatie. Belangrijke doorverwijzers naar sport, zoals het POS, de VSG en revalidatiecentra, hebben deze pijler ook niet ondertekend, hoewel zij als cruciaal worden gezien voor het ondersteunen van talentvolle sporters. Daarnaast hebben meerdere sportbonden wel getekend, maar veel ook niet.

7.2 Huidige situatie

Onderzoek

● Scouten

Er is weinig bekend over talentvolle sporters in de paralympische sport, omdat ze zelden worden meegenomen in onderzoek. Uit de Topsportklimaatmeting van Universiteit Utrecht en het Mulier Instituut blijkt dat de meeste talentvolle sporters gescout worden op TeamNL-talentedagen (Van der Roest, 2021). Maar in dit onderzoek komt ook naar voren dat coaches en talentvolle sporters vinden dat talentvolle sporters actiever gescout moeten worden, en niet alleen op deze talentedagen.

Onderzoek van het Mulier Instituut naar de ervaren gelijkwaardigheid van de paralympische topsport aan de olympische topsport bevestigde dit (Heerschop, Balk & Van Suijlekom, 2024). Paralympische topsporters gaven in interviews aan dat het goed zou zijn als talentvolle sporters eerder gescout worden, zodat de para-topsport professioneler wordt. Op deze manier wordt de para-topsport ook aantrekkelijker voor het grote publiek.

● Verschil in start- en doorstroomleeftijd

Hiernaast blijkt uit de Topsportklimaatmeting (Van der Roest, 2021) dat er een verschil tussen Olympische en Paralympische topsporters is in de gemiddelde leeftijd waarop zij beginnen met de huidige sport, zich volledig op sport richten en hun eerste topsportstatus krijgen. Paralympische sporters beginnen gemiddeld wanneer zij 18,2 jaar zijn, terwijl olympische sporters gemiddeld starten wanneer zij 10,9 jaar zijn. Paralympische sporters verkrijgen sneller een topsportstatus, gemiddeld op 24,1-jarige leeftijd, olympische sporters gemiddeld als ze 20,8 zijn.

● Doorstroom naar topsport

Breedtesport wordt vaak gezien als belangrijke kweekvijver voor de topsport. In een land met meer georganiseerde breedtesport is er meer kans op topsportsucces (Van Bottenburg, 2003). Maar onderzoek naar de ervaringen van de doorstroom van breedtesport naar topsport ontbreekt voor sporters met een beperking. Een masterstudent heeft onderzoek gedaan naar het doorstroombeleid van rolstoeltennissers in Nederland (Van Vianen, 2024). Ze heeft hiervoor zowel breedte- als topsporters gesproken. De breedtesporters gaven aan niet bekend te zijn met de talentontwikkelingsprogramma's voor rolstoeltennissers en het bijna onmogelijk te vinden om door te stromen naar de topsport. Topsporters gaven aan dat vooral hun netwerk heeft geholpen in het bereiken van de top.

● Integratie van gehandicaptensport

Het Mulier Instituut voerde in 2011 onderzoek uit naar de integratie van gehandicaptensport van Gehandicaptensport Nederland naar reguliere sportbonden (Notté et al., 2011). Uit het onderzoek kwamen verschillen naar voren tussen grote sportbonden die een paralympische sport aanbieden en kleinere bonden die dat niet doen.

Grote bonden zagen meer draagvlak en hadden meer middelen voor gehandicaptensport dan kleinere bonden, die worstelden met financiële beperkingen en kennisgebrek. Hiernaast bleek ook dat grotere bonden vaker talentontwikkeling en/of topsportprogramma's hadden dan kleine bonden. Alle sportbonden die een topsporttraject overnamen, waren hierin succesvol dankzij de middelen vanuit de Top10-ambitie van NOC*NSF.

Bonden gaven aan dat er nog verbeterpunten lagen in de talentherkenning en talentontwikkeling. De samenwerking tussen verschillende sportbonden op het gebied van talentontwikkeling werd als essentieel beschouwd. Dit kan helpen om de blik van de talentvolle sporters te verruimen naar ook paralympische sporten. Voor hun topsportambities kan dat een belemmering vormen, aangezien een snellere doorverwijzing naar een andere bond die paralympische disciplines aanbiedt, effectiever zou zijn (Notté et al., 2011).

● Aandacht sportbonden voor mensen met een beperking

In 2021 heeft het Mulier Instituut gekeken naar de aandacht van sportbonden voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking (Gutter, De Jonge & Van Lindert, 2021). Hieruit bleek dat 46 van de 77 sportbonden in Nederland aandacht voor sporters met een beperking hebben. 21 sportbonden hebben aandacht voor talentontwikkeling en/of topsportprogramma's.

Net als in 2011 werden kennis, menskracht en financiële middelen genoemd als voornaamste barrière voor het realiseren van sporten voor mensen met een beperking. Zowel in 2011 als in 2021 werd het tekort aan sporters met een beperking die zich aansluiten bij sportbonden genoemd als een belemmering voor het creëren van passend sportaanbod.

Resultaten

Hier bespreken we de huidige situatie en behaalde resultaten op de doelstellingen.

Subdoelstelling 1

Er wordt aangejaagd dat er meer fulltime talentcoaches aangesteld kunnen worden met aandacht voor de begeleiding van nieuw ingestroomde sporters binnen opleidingsprogramma en expertise in sport specifieke talentontwikkeling van sporters met een handicap.

In eerste instantie was de Johan Cruyff Foundation verantwoordelijk voor de financiële ondersteuning van talentcoaches bij sportbonden. Tussen 2014 en 2016

is deze verantwoordelijkheid overgedragen aan NOC*NSF en de sportbonden. Hieronder vallen ook talentherkenning en -ontwikkeling. NOC*NSF constateert dat er momenteel minder talentprogramma's voor paralympische talentvolle sporters zijn dan voor valide talentvolle sporters.

Volgens NOC*NSF kunnen zowel sporters met een handicap als sporters zonder handicap naar de topsporttalentschool. Ook de talentstatus en voorzieningen zijn voor beiden beschikbaar. Maar talentvolle sporters met een handicap zijn minder vertegenwoordigd in talentprogramma's, omdat niet elke parasport een talentprogramma heeft. Dit verschilt van sporters zonder handicap, voor wie talentprogramma's bijna altijd bestaan.

Daarnaast is er een verband te leggen met de gemiddelde leeftijd die Van der Roest (2021) noemt. Hoewel talentvolle sporters met een handicap toegang hebben tot dezelfde voorzieningen, maken zij hier vaak pas op latere leeftijd gebruik van.

● Talentcoaches

Bij de aangesloten bonden bij NOC*NSF zijn momenteel acht talentcoaches actief voor sporters met een beperking, verdeeld over zes bonden: de Nederlandse Basketballbond, de Koninklijke Nederlandse Zwembond, de Nederlandse Tennisbond, de Koninklijke Nederlandse Wielervederbond, Nederlandse Triatlonbond en de AtletiekUnie. Hiernaast heeft NOC*NSF in opleidingsprogramma's voor verschillende sporten specifieke aandacht voor jeugdsport met talentinstroommogelijkheden. Dit is voor de sporten blindenvoetbal, para-tafeltennis, boccia en rolstoelrugby.

In het kader staat een voorbeeld van waar sporters met een beperking verschillende vaardigheden kunnen ontwikkelen en tegelijkertijd toegang hebben tot experts uit verschillende sporten, zoals talentcoaches en fysiotherapeuten. Hierdoor wordt hun ontwikkeling optimaal ondersteund.

Multi Talent Centrum Sport Apeldoorn

Het Multi Talent Centrum op de FSG Sportcampus in Apeldoorn is een centrum voor sporters met een visuele beperking. Hier kunnen sporters momenteel al terecht voor judo, en er wordt gewerkt aan het opzetten van andere sporten. In het centrum werken deskundige trainers die zorgen dat sporters zich op nationaal en internationaal niveau kunnen ontwikkelen.

Het centrum is in september 2023 geopend en komt voort uit het programma Zichtbaar Sportief. Het centrum is een initiatief van Gelderse Sportfederatie en Gehandicaptensport Nederland en gesubsidieerd door de provincie Gelderland. Sporters tussen de 12 en 35 jaar kunnen zich gratis aanmelden en meedoen met trainingen.

Subdoelstelling 2

Er wordt gewerkt aan het door ontwikkelen van bestaande nationale para-sportcompetities en het opzetten van een aantal nieuwe para-sportcompetities, waarbij de focus ligt op het creëren van structurele en zichtbare wedstrijd mogelijkheden in eigen land voor o.a. talentvolle sporters met een handicap. Er wordt bij het door ontwikkelen en opzetten rekening gehouden met een diversiteit aan type handicaps en spreiding in de regio.

NOC*NSF stelt dat de nieuwe Topsportstrategie 2032 meer ruimte biedt voor sportbonden om te investeren in talentontwikkeling. Dit is mogelijk omdat de beoordeling niet meer alleen op 'presteren' is gebaseerd, maar ook op de doelen om te 'verrijken' en te 'inspireren'.

Sportbonden moeten voldoen aan bepaalde voorwaarden om een topsport- of opleidingsprogramma te kunnen aanvragen, zoals dat de sport paralympisch moet zijn. Maar slechts enkele bonden voldoen aan de eisen. Dit zorgt voor een belemmering voor talentontwikkeling.

Het aantal sporters en de haalbaarheid van een apart opleidingsprogramma spelen bij het investeringsadvies een rol. Zo heeft atletiek een apart opleidingsprogramma door het grote aantal sporters, terwijl boccia dat niet heeft.

In het advies wordt gekeken naar kansrijke sporters en systemen voor zowel vier als acht jaar. Momenteel zijn er zeven parasporten met een opleidingsprogramma. Negatieve investeringsadviezen worden bijvoorbeeld gegeven als er geen topsportprogramma is, als spelers na de Paralympische Spelen zijn gestopt, of als de prestaties te laag zijn. Als er wordt getwijfeld over een volledig programma, maar er wel een of meerdere potentiële sporters zijn, is er de mogelijkheid om individuele ondersteuning te krijgen voor deze sporters.

Het aantal paralympische sporters in nationale competities is niet bekend. Er zijn vier nationale paralympische teamsportcompetities: goalball, zitvolleybal, rolstoelrugby en rolstoelbasketbal. NOC*NSF geeft aan dat de competitie voor blindenvoetbal nog in de verkennende fase zit. Hiernaast zijn er ook niet-paralympische disciplines en individuele sporten met competitie. Hiervan ligt de verantwoordelijkheid bij de bonden en heeft NOC*NSF geen volledig overzicht.

Subdoelstelling 3

Er wordt actief ingezet op waardevolle activiteiten voor gerichte talentinstroom en talentontwikkeling van sporters met een handicap, waarbij de nadruk ligt op het 1) creëren van doorstroom van lokale multisportdagen naar landelijke Paralympische Talentdagen, 2) het creëren van internationale wedstrijdervaringen voor jeugdige sporters (vb. European Para Youth Games) en het faciliteren van Talentstages.

De Nederlandse Sportraad (2022) merkte op dat tijdens talentdagen vaak sporters deelnemen die op latere leeftijd pas een beperking hebben gekregen. Hun advies is daarom om meer focus te leggen op het actiever benaderen van kinderen en jongeren met een beperking voor deze dagen.

NOC*NSF geeft aan dat de verhouding van deelname tussen jongeren met een aangeboren handicap en jongeren met een later verworven handicap redelijk gelijk is. Wat volgens hen wel opvalt, is dat de leeftijd van sporters met een aangeboren handicap vrij hoog ligt, namelijk tussen de 21 en 23 jaar. Sinds de coronapandemie hebben zij zich meer gericht op 12-18-jarigen en geven ze aan dat deze doelgroep meer komt.

Hiernaast raadde de Nederlandse Sportraad aan om de talentdagen laagdrempeliger te maken, zodat ze zowel voor kennismaking en sportstimulering als voor talentontwikkeling kunnen dienen. Hier heeft NOC*NSF op ingespeeld door de focus van de landelijke TeamNL Paralympische Talentdag (zie 'Talentdagen') te leggen op talentinstroom voor mensen die al een sportieve basis hebben, maar nog niet intensief aan sport doen.

Naast deze landelijke dagen zijn er regionale multisportdagen, georganiseerd om laagdrempelig kennis te maken met sport. Voorbeelden zijn de multisportdagen in verschillende regio's van Zichtbaar Sportief, een samenwerkingsverband tussen Koninklijke Visio, Bartiméus, Oogvereniging, Gehandicaptensport Nederland, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport en Bewegen, en Ongehoord Sportief, een samenwerkingsverband tussen Gehandicaptensport Nederland en de Koninklijke Doven Sport Bond. Er zijn ook een aantal gemeenten die dit handicapbreed aanbieden, zoals de Inclusieve Sportdag vanuit regio Haaglanden.

● Talentdagen

Op zondag 21 april 2024 is de veertiende editie van de TeamNL Paralympische Talentdag georganiseerd. Bij deze editie werd voor het eerst gebruik gemaakt van inspanningstesten, waarbij fysieke capaciteiten werden gemeten. Er waren 75 deelnemers aanwezig, waarvan 28 onder de 19 jaar (NOC*NSF, 2024b). Dit zijn 40 deelnemers meer dan in 2023.

Deze jaarlijks terugkerende dag organiseert NOC*NSF in samenwerking met sportbonden. Hieraan kunnen mensen met een beperking tussen de 12 en 35 jaar oud deelnemen. Er komen mensen met een aangeboren aandoening, (voormalig) revalidanten en veteranen die op latere leeftijd een beperking hebben gekregen.

Deze Talentdag staat in het teken van talentvolle sporters ontdekken voor verschillende paralympische sporten. Op de Talentdag worden alle geïnteresseerden in skiën of snowboarden doorverwezen naar de Para Snow Day, waarbij mensen met een beperking kennis kunnen maken met aangepast wintersporten en waar talentscouts bij aanwezig zijn.

37 procent van de paralympische ploeg van 2024 bestond uit sporters die ooit aan een Talentdag hebben meegedaan (NOC*NSF, 2024a,c). De instroom van talentvolle sporters in paralympische opleidingsprogramma's heeft NOC*NSF op dit moment nog niet verwerkt, net als de doorstroom van lokale multisportdagen naar de Talentdagen. Wel benadrukt NOC*NSF dat er volgens hen voldoende mensen zijn die willen sporten en dat er ook steeds meer mensen naar Talentendagen komen. Ook melden veel deelnemers zich na de Talentdagen aan voor vervolgtrainingen bij verschillende sportbonden.

NOC*NSF ziet dat het behouden van sporters lastiger is en dat er na verloop van tijd maar een aantal overblijven. Volgens NOC*NSF moet er gezorgd worden voor een warme ontvangst. NOC*NSF vermoedt dat het ene programma van een sportbond daar beter in is dan een ander. Hiernaast vinden ze het belangrijk om ervoor te waken dat iemand meteen in een topsportomgeving belandt.

Volgens NOC*NSF zouden sommige bonden, zeker de grotere, zelf ook actiever aan werving en communicatie kunnen doen. Dit zou zorgen voor een sterker Talent Transfer-systeem.

● Talentstages

NOC*NSF organiseert Talentstages om talentvolle parasporters te inspireren en te motiveren voor een topsportcarrière (NOC*NSF, 2024a). Tijdens deze stage bezoekt een groep talentvolle sporters de Paralympische Spelen. Tot nu toe zijn er vier edities geweest:

- Londen 2012: tien deelnemers, van wie er vijf vier jaar later nog internationaal actief waren, waaronder rolstoeltennisser Diede de Groot.
- Sochi 2014: acht deelnemers, van wie er vier succesvol bleven in alpineskiën, zoals Niels Langen en Jeroen Kampschreur.
- Rio 2016: zeven jonge sporters reisden mee, waarvan op één na iedereen actief is in topsportprogramma's, van rolstoelbasketbal, para-zwemmen, rolstoeltennis en para-wielrennen.
- Parijs 2024: acht sporters, die nu allemaal deelnemen aan verschillende topsportprogramma's, waaronder rolstoelrugby en para-atletiek.

● Talentontwikkeling vanuit organisaties gericht op sportparticipatie

Gehandicaptensport Nederland (GSN) is een gehandicaptensportbond voor acht sporten (boccia, rolstoelrugby, goalball, bocce, MATP, blindenvoetbal, Para Ice Hockey, showdown). Hierin hebben zij een faciliterende rol, waarbij de verantwoordelijkheden voor de communicatie bij de specifieke sporttakken ligt (zie paragraaf 10.2). GSN organiseert evenementen waar kinderen en jongeren verschillende sporten kunnen uitproberen en zo hun talent kunnen ontdekken.

Uit een gesprek met GSN blijkt dat hun focus ligt op het bekendmaken van het sportaanbod via regelmatig georganiseerde multisportdagen. Ze streven naar groei en willen de deelname aan competities vergroten, met speciale aandacht voor het betrekken van mensen die zorgafhankelijk zijn.

Ondanks dat NOC*NSF verantwoordelijk is voor de sportbonden en talentherkenning, biedt de Johan Cruyff Foundation nog steeds financiële steun aan zes verschillende sportbonden op het gebied van talentherkenning en talentontwikkeling (website). Ze kijken per sportbond waar behoeftes liggen, bijvoorbeeld op het gebied van trainingen, opleidingen, verenigingsondersteuning en materiaal. Twee keer per jaar hebben ze een evaluatie over het verloop van het programma.

Ook steunt de Johan Cruyff Foundation verschillende projecten, zoals de Para Snow Day. Hiernaast ondersteunen ze GSN met talentvolle sportersteam voor goalball, boccia en rolstoelrugby.

De Johan Cruyff Foundation en GSN benaderen samen scholen voor speciaal onderwijs door heel Nederland om jeugdtrainingen op te zetten. Het doel is de jeugd enthousiast te maken en te laten trainen onder professionele begeleiding, zodat deze jeugd aangemoedigd wordt om de stap naar topsport te kunnen maken.

7.3 Vervolg

Vervolg monitoring pijler

Om de groei en kwaliteit van de paralympische sport in Nederland verder te verbeteren monitoren we de voortgang van deze pijler. Hierbij kijken we naar:

- het aantal nieuwe fulltime talentcoaches die zijn aangesteld in vergelijking met het jaar ervoor;
- de ontwikkeling van bestaande nationale para-sportcompetities en de oprichting van nieuwe para-sportcompetities, en het aantal wedstrijdmogelijkheden;
- het aantal georganiseerde activiteiten gericht op talentinstroom en talentontwikkeling, waaronder:
 - de doorstroom van lokale multisportdagen naar landelijke Paralympische Talentdagen;
 - internationale wedstrijdervaringen voor jeugdige sporters;
 - talentstages.

Impact doelgroep

Een belangrijk aandachtspunt is in hoeverre sporters met een beperking tussen de 12 en 35 jaar de ambitie hebben om topsport te bedrijven. Daarnaast raden we aan onderzoek te doen naar de ervaringen van sporters over de doorstroom van de breedtesport naar topsport. Hier is momenteel zowel in de reguliere sport als sport voor mensen met een beperking beperkt onderzoek naar.

Het is belangrijk dat ervaringen van huidige talentvolle sporters binnen verschillende sporten worden meegenomen. Ook de invloed van fulltime talentcoaches op de ontwikkeling van talentvolle sporters met een beperking kan in kaart worden gebracht.

Instream en doorstroom talentvolle sporters

Er is behoefte aan data over de in- en doorstroom van talentvolle sporters. Hiervoor kan een monitorinstrument worden ontwikkeld om dit aan de hand van talent- en topsportstatusregistraties systematisch te volgen. Hierbij moet eerst worden vastgesteld wanneer iemand een talent is: is dat al bij een sportbond, of pas nadat diegene is aangemeld voor een talentprogramma? Daarnaast moet worden bepaald wie verantwoordelijk is voor het bijhouden van deze monitor: de sportbonden of NOC*NSF? Het gebruik van de huidige talentstatussen kan hierin mogelijk worden meegenomen.

NOC*NSF is van plan om in 2025 de monitoring van de afgelopen vijftien edities aan talentdagen te analyseren. Het is hierin zinvol om de doorstroom van de Paralympische Talentdagen naar de topsport te monitoren. Ook kan onderzocht worden waar het precies misgaat in het behouden van sporters na een talentdag en welke factoren hierin een rol spelen. Door dit beter te begrijpen, kan NOC*NSF gericht inspelen op het behouden van sporters en eventuele obstakels aanpakken, zodat meer talenten de kans krijgen zich verder te ontwikkelen binnen hun sport.

Verder is het interessant om van de doorstromers de gemiddelde leeftijd van deelname en de periode tussen deelname aan een Talentdag en deelname aan de Paralympische Spelen te analyseren. We raden aan te onderzoeken hoeveel tijd sporters met een beperking nodig hebben om de top te bereiken. Wetenschappelijk onderzoek, zoals het Long Term Athlete Development Model uit Canada, kan hierbij ondersteuning bieden.

Vroege talentidentificatie kan ervoor zorgen dat sporters langer de tijd hebben om op het hoogste niveau te komen, wat zorgt voor minder druk en bijdraagt aan een hoger niveau binnen de paralympische sport. Tegelijkertijd moeten sporters die op latere leeftijd een beperking krijgen, ook de kans krijgen om de benodigde tijd te nemen om de top te bereiken. Ondanks dat Talentdagen gezien worden als nuttig, moet er gekeken worden naar andere methodes om talentvolle sporters, vooral op jonge leeftijd, te werven. Het is nuttig om te monitoren hoe vaak verschillende instanties doorverwijzen naar sportcompetities en Talentdagen.

Hiernaast constateert NOC*NSF dat er steeds vaker sporters met handicap worden toegelaten tot reguliere sporten. Dit gebeurt nog incidenteel en hier zijn geen cijfers van. Ze vragen zich af of dit kan bijdragen aan het aantrekken van meer talentvolle sporters. Dit geldt vooral bij individuele sporten zoals judo, waar hulpmiddelen vaak minder nodig zijn. Het zou interessant zijn om deze voorbeelden onder de loep te nemen en de ervaringen van deze sporters te onderzoeken.

Evaluatie integratie gehandicaptensport

Op basis van de discussie tijdens de Tweedaagse en de onderzoeken uit 2011 en 2021 naar de integratie van de gehandicaptensport binnen reguliere sportbonden, is het aan te raden om binnen enkele jaren opnieuw te onderzoeken wat de huidige situatie is.

Veel sportbonden spraken destijds ambitieus over gehandicaptensport. De centrale vragen zijn nu of sportbonden een toename in vraag naar gehandicaptensport zien, of ze hier meer fte's voor hebben ingezet en welke belemmeringen ze nog ervaren.

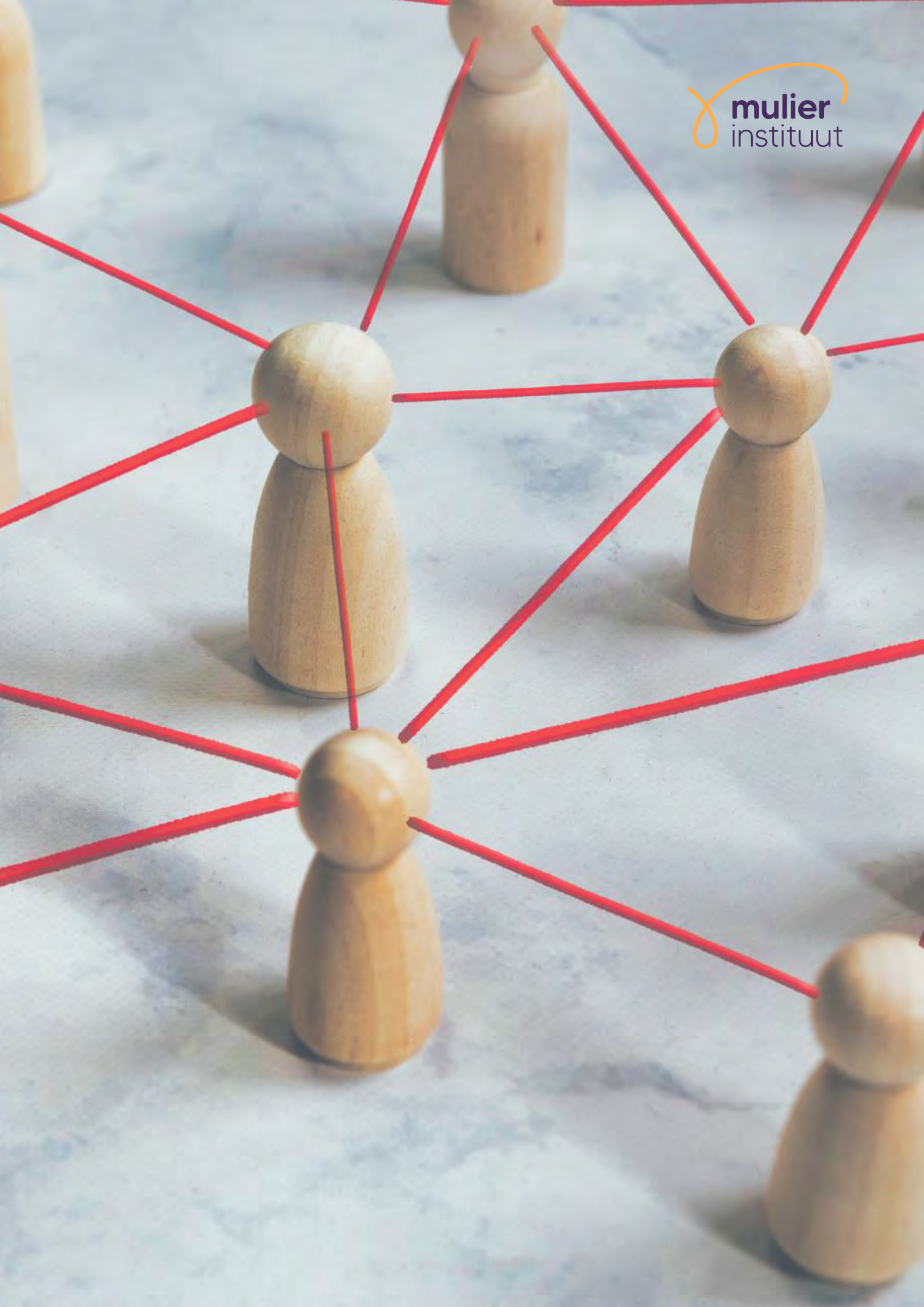
Hiernaast is het relevant voor talentontwikkeling om te evalueren in hoeverre de sportbonden nu samenwerken om sporters richting de juiste sport te begeleiden. Deze inzichten kunnen waardevol zijn voor het gericht afstemmen van het beleid en het nemen van vervolgstappen.

Financiële ondersteuning terugbrengen

Om de talentherkenning en -ontwikkeling optimaal te laten verlopen is financiële ondersteuning nodig. Momenteel is er weinig structurele ondersteuning. Aangezien NOC*NSF niet verwacht extra budget te ontvangen (en er bezuinigingen komen), zal binnen het huidige budget geschoven moeten worden.

Door de nieuwe focus van NOC*NSF (zie [paragraaf 9.2](#)) neemt naar verwachting het aantal topsporters binnen dezelfde sport af, omdat er wordt geselecteerd op basis van het type beperking en de bijpassende sport. NOC*NSF verwacht dat hierdoor meer ruimte ontstaat voor talentontwikkeling.

Daarnaast moet worden gekeken naar externe financieringsmogelijkheden, bijvoorbeeld via fondsen. Een aanbeveling is om dit op te nemen in de doelstellingen.

Pijler 4: Innovatie

Anouk Greeven & Maaïke Heerschop

In dit hoofdstuk geven we de stand van zaken weer op de pijler Innovatie. We beschrijven eerst wat we weten over deze pijler. Daarna geven we op basis van beschikbare data een overzicht van de voortgang op het proces, de huidige situatie, de impact en het vervolg. Voor dit hoofdstuk hebben we gesprekken gevoerd met diverse organisaties en verschillende bronnen geraadpleegd.

Pijler 4: Innovatie van de Paralympische topsport en sport voor mensen met een handicap vanuit de integrale strategie op topsport

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

In 2030 is het vanzelfsprekend dat we per Paralympische cyclus innovaties voor mensen met een handicap realiseren vanuit prestatie bevorderende thematiek. Door de krachten in Nederland te bundelen vergroten we de slagingskans en de impact van innovaties. Bij innovaties gaat het om een vernieuwing, nieuw idee, product, dienst of proces, of een combinatie ervan. Door een verbeterde communicatie vergroten we de mogelijkheid om innovaties vanuit de topsport actiever te vertalen naar de breedtesport.

Hoofddoelen

- **Doel 1 (Landelijke doelstelling):** Betrokken partijen uit de sportpraktijk, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen formuleren elke eerste jaar na de paralympische spelen een gezamenlijk landelijke doelstelling.
- **Doel 2 (Samenwerking):** We versterken de samenwerking door netwerk, kennis, communicatie en middelen landelijk toegankelijk te maken en daar waar mogelijk te bundelen.

Kartrekker

- Paralympic Science Support Nederland (PSS-NL)

De ondertekenaars van de pijler Innovatie staan in een overzicht in bijlage 2.

Innovatie speelt een cruciale rol in de paralympische topsport, zowel in het paralympische topsportbeleid en de processen die hieruit voortkomen, als in het materiaal dat topsporters gebruiken.

Er wordt momenteel bijvoorbeeld veel geïnnoveerd in de technologische ondersteuning van paralympische topsporters. De Nederlandse Sportraad schreef dat technologische ontwikkelingen en innovatie bijdragen aan de doorontwikkeling van de paralympische topsport (2022). In hun advies oppert de Nederlandse Sportraad dat er meer kennis uit de wetenschap zou moeten worden ingezet in de praktijk. De Nederlandse Sportraad vindt dat er beter samengewerkt kan worden en de huidige kennis breder gedeeld kan worden.

Wat is innovatie?

Innovatie is een breed begrip dat letterlijk 'vernieuwing' betekent. Dit kan iets volledig nieuws zijn of een combinatie van bestaande dingen. Innovatie kan van technische aard zijn, maar innovaties kunnen ook organisatieprocessen of businessmodellen zijn in verschillende omgevingen.

Maar innovaties garanderen niet meteen succes: ze gaan altijd gepaard met risico's en onvoorspelbare uitkomsten. Innovaties kunnen radicaal zijn, waardoor transities in gang worden gezet. Maar ze kunnen ook incrementeel van aard zijn, waarbij kleine stappen worden gezet richting vernieuwing. Hoe dan ook moet voor innovatie altijd risico worden genomen. Dit kan tot positieve resultaten maar soms ook negatieve resultaten leiden. Hoe dan ook is er altijd een leereffect van het proces (Rijks Innovatie Community, 2022).

8.1 Proces

Tweedaagse

Een vertrekpunt was lastig te realiseren voor deze pijler, vanwege het feit dat er nog nauwelijks resultaten of metingen zijn en vanwege de uiteenlopende definities van innovatie. De uitdaging die de kartrekkers tijdens de tweedaagse voorlegden luidde:

Vertrekpunt

In 2030 is het vanzelfsprekend dat we één heldere strategie hanteren betreft communicatie en realisatie van innovaties in de topsport, die zowel de topsport als de breedtesport ten goede komen. Deze strategie is gebaseerd op de topsportstrategie 2032 en omvat drie thema's:

- doorontwikkeling van de paralympische sport;
- verbinding van topsport en breedtesport;
- maximaliseren van de maatschappelijke waarde.

Tijdens de sessie waren er mensen van universiteiten, hogescholen, sportbonden, NOC*NSF, Kenniscentrum Sport en Bewegen en revalidatiecentra aanwezig. Afgevaardigden van Sportinnovator ontbraken tijdens de sessie. Zij zijn wel een relevante stakeholder van deze pijler en hebben achteraf alsnog met de kartrekker(s) gesproken. Sportinnovator gaf aan betrokken te willen worden bij de Strategie 2030. Er volgen nog gesprekken op welke manier hun betrokkenheid ingevuld wordt.

De discussies tijdens de sessie gingen voornamelijk over:

- dat de behoeftes van sporters vooraan staan;
- dat het landschap versnipperd is;
- dat aandacht voor kennisdeling en sociale innovatie ontbrak;
- dat de breedtesport ook een belangrijk onderdeel is van de pijler (innovaties worden vaak 'top-down ingevoerd: eerst in de topsport en later in de breedtesport);
- of het creëren van één regiegroep wel volstaat (wellicht te veel centralisering van ideeën en financiën).

Conclusies tweedaagse

De belangrijkste conclusie van de sessie was dat stakeholders elkaar beter moeten kunnen vinden en dat er gezamenlijk een hoofddoel moet worden geformuleerd waaraan iedereen zich committeert. Eén van de focuspunten wordt dan ook het versterken van samenwerkingen, waar het opzetten van een landelijk innovatieplatform aan kan bijdragen.

Tijdens de sessie concludeerden de betrokken organisaties dat innovaties op meerdere plekken in Nederland aangevraagd moeten kunnen worden, met een duidelijke verdeling van de aanvragen op deze plekken. Daarnaast werd duidelijk dat er geen getal of aantal aan innovaties kan worden gehangen, omdat deze op veel verschillende manieren gebeuren en wisselend van grootte zijn.

Een laatste conclusie was dat de focus van deze pijler ligt op innovaties vanuit de topsport. Vervolgens wordt gekeken hoe dit actief vertaald kan worden naar de breedtesport.

Na de tweedaagse hebben we met de stakeholders gesproken om tot de doelstellingen te komen die in de pledge op 14 oktober 2024 zijn gepresenteerd (zie begin van dit hoofdstuk).

8.2 Huidige situatie

In deze paragraaf beschrijven we de huidige situatie van de pijler innovatie. Hierin beschrijven we de voortgang op de doelstellingen.

Subdoelstelling 1

Betrokken partijen uit de sportpraktijk, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen formuleren elke eerste jaar na de paralympische spelen een gezamenlijk landelijke doelstelling.

Alle innovaties die hieruit voortkomen, zijn onderdeel van deze doelstelling. Deze doelstelling is uiteindelijk leidend voor alle innovaties. De gezamenlijke landelijke doelstelling is momenteel nog niet vastgesteld. In 2025 wordt een conferentie georganiseerd om alle betrokken partijen samen te brengen en tot de doelstelling te komen. De belangrijkste stakeholders zijn in elk geval PSS-NL, sportbonden, NOC*NSF, Sportinnovator en zelfstandige partijen en kennisinstututen.

Subdoelstelling 2

We versterken de samenwerking door netwerk, kennis, communicatie en middelen landelijk toegankelijk te maken en daar waar mogelijk te bundelen.

Om de huidige status van deze doelstelling weer te geven, beschrijven we de voortgang, resultaten en huidige samenwerkingen van de belangrijkste betrokkenen. Het kan zijn dat er nog betrokkenen ontbreken. Alle betrokkenen overzien is namelijk een grote uitdaging.

Ministerie van VWS

De Nederlandse Sportraad (2022) heeft in hun advies beschreven dat de minister de regie moet nemen over de kennisketen. Hieronder vallen hogescholen, universiteiten, revalidatiecentra, sportorganisaties, evenementenorganisatoren, overheden en bedrijven. Als reactie op dit advies heeft de minister aangegeven (Helder, 2022, 24 juni):

'Ook hierbij adviseert de sportraad mij regie te nemen over de kennisketen. Ik sluit daarbij aan bij de rol die ik daar nu al in heb en ga met betrokken partijen specifiek kijken of en hoe de beschikbare capaciteit en kennisinfrastructuur beter in kunnen worden gezet voor de doorontwikkeling van paralympische topsport.'

Het ministerie van VWS geeft aan dat ze dit met de kennispartners bespreekt, onder meer in het kader van het MOOI in Beweging-programma en via Sportinnovator. Beide zijn gericht op innovaties en onderzoek van sport en bewegen. Bovendien hebben ze extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor de start van Paralympic Science Support en de aanstelling van de projectleider Classificatie bij NOC*NSF (zie pijler 5, hoofdstuk 9). Deze laatste aanstelling is ook bedoeld om kennis bijeen te brengen en samenwerking en samenhang te creëren.

Paralympic Science Support NL

Een eerste stap in het bundelen van de praktijkkennis, op basis van het advies van de Nederlandse Sportraad, is het oprichten van het platform Paralympic Science Support NL (PSS-NL). PSS-NL is in 2022 in stand gebracht met de ambitie om structurelere samenwerkingen op het gebied van kennisoverdracht in de paralympische topsport te faciliteren. Innovatie is hier een groot onderdeel van.

Hiernaast bieden ze structurele wetenschappelijke ondersteuning aan de Nederlandse paralympische topsportprogramma's. Ook faciliteren ze de uitwisseling van kennis door het koppelen van experts aan de partij die ondersteuning nodig heeft.

PSS-NL is een samenwerking tussen De Haagse Hogeschool (HHs), Amsterdam Institute of Sport Science (AISS), Sport Science & Innovation Groningen (SSIG), NOC*NSF en het Kenniscentrum Sport en Bewegen. PSS-NL wordt gesubsidieerd door het ministerie van VWS.

PSS-NL is te zien als een innovatie op zich. Het voornaamste doel is om vraag en aanbod op elkaar te laten aansluiten via vier ondersteuningsgebieden:

1. kennis en educatie;

2. meten en testen;
3. onderzoek;
4. innovatie.

Hieronder beschrijven we de projecten waar PSS-NL bij betrokken is.

● **Support Agenda**

PSS-NL heeft richting de Paralympische Spelen in 2028 met boccia, goalball en rolstoelrugby een structurele samenwerking (Support Agenda) opgezet. Het doel hiervan is om te bepalen hoe PSS-NL kan ondersteunen op het gebied van kennisdeling, ontwikkeling en innovaties. Het plan is om dit met nog meer sportbonden te doen.

Een van de doelstellingen van de Support Agenda is de intensivering van de samenwerking van Gehandicaptensport Nederland (GSN) met het EK rolstoelrugby in Den Haag. Samen met GSN, de staf van de rolstoelrugby, onderzoekers, een speler, fysiotherapeut, technisch directeur en coach van het rolstoelrugbyteam wordt er intensief samengewerkt. Wanneer de thematiek bij het rolstoelrugby bekend is, kan daarna worden bepaald hoe andere sporten kunnen worden ondersteund.

● **Wheelpower**

Het doel van dit onderzoek is om de prestaties van atleten in handbewogen sportrolstoelen te behouden en te versterken, door het vermogen dat deze sporters tot hun beschikking hebben te optimaliseren. Het onderzoek wordt in samenwerking met verschillende kennispartners uitgevoerd.

● **Rolstoelergometer**

Het doel van dit project is om te komen tot een uniforme methode voor de uitvoering van inspanningstesten en of trainingsmethoden voor de Esseda rolstoelergometer. Dit onderzoek gebruikt daarvoor de opgedane kennis uit het Wheelpower-project. PSS-NL probeert de rolstoelergometer verder te implementeren binnen de paralympische topsport. Het onderzoek wordt in samenwerking met verschillende kennispartners uitgevoerd.

Een uitgebreidere lijst van onderzoeken naar paralympische/aangepast sporten van SSIG, HSS en AISS te vinden via de website van Paralympic Science Support NL (z.d.).

● **Verspreiden van kennis**

PSS-NL heeft een website gelanceerd om een centraal punt te bieden voor overzicht voor kennisdeling in de paralympische sport. Op deze site presenteren ze een overzicht van actieve paralympische onderzoeksprojecten, met als doel de kennisdeling te bevorderen.

Twee keer per jaar organiseert PSS-NL een themabijeenkomst op basis van vraag en aanbod, om coaches te ondersteunen met de kennis die ze nodig hebben om op

hoger niveau te presteren. In 2024 vonden de bijeenkomsten plaats over de onderwerpen 'Atleet met CP' en 'Individuele Atleet Monitoring'. Daarnaast koppelt PSS-NL praktijkvragen aan wetenschappelijke inzichten en partijen met soortgelijke ideeën aan elkaar om gezamenlijk tot innovaties te komen. In 2024 hebben ze meerdere vragen binnen de Support Agenda beantwoord. PSS-NL koppelde wetenschap en praktijk in 2024 al regelmatig aan elkaar. PSS-NL wordt steeds beter gevonden door de praktijk, mede door de aanwezigheid van de paralympische staf op themadagen.

In 2024 hebben ze één vraag gepubliceerd (Wiertz, 2024). In de toekomst wil PSS-NL de vragen die in de praktijk leven, met de antwoorden, vaker publiceren en zetten ze in op het schrijven van meer samenvattingen van wetenschappelijke artikelen.

Auteurs van relevante onderzoeken vraagt PSS-NL om een versimpelde versie van hun artikel te schrijven, zodat deze voor iedereen toegankelijk zijn. Hiernaast brachten ze in samenwerking met Topsport Topics een podcastaflevering uit over het Wheelpower-project.

NOC*NSF

Tussen PSS-NL en NOC*NSF bestaat een goede samenwerking. NOC*NSF is daardoor op de hoogte van lopende projecten en is ook vaak verbonden aan deze projecten. NOC*NSF bepaalt welke projecten subsidie krijgen. Deze projecten worden vaak aangevraagd vanuit PSS-NL en hun partners.

NOC*NSF krijgt instellingssubsidie van het ministerie van VWS rondom innovaties. NOC*NSF benadrukt dat er naast innovatie gericht op topsport ook innovatie plaatsvindt gericht op breedtesport en 'mensen met een beperking in beweging brengen'.

Sportinnovator

Het landelijke netwerk Sportinnovator werkt samen om innovaties voor top- en breedtesport te ontwikkelen. Sportinnovator is een initiatief van het ministerie van VWS en wordt ondersteund door ZonMw. Het landelijke netwerk Sportinnovator is in 2015 opgezet en hierbij zijn twintig sportinnovator-centra aangesloten. Elk centrum heeft zijn eigen innovatie-expertise en kan aanspraak maken op de vouchers die Sportinnovator beschikbaar heeft.

Een voorbeeld van een call waar de centra aanspraak op kunnen maken is de 'Prestatiecall Winterspelen'. Hierin roept Sportinnovator op tot innovaties voor de Olympische of Paralympische Winterspelen. De centra werken in dit soort calls vaak samen met partijen uit de praktijk.

Sport Data Valley (SDV) is een innovatie van Sportinnovator en fungeert als platform waar data over innovaties wordt verzameld, opgeslagen en geanalyseerd. Ook over innovaties in de paralympische sport. Het platform is bedoeld voor onder

andere onderzoekers, docenten, trainers/coaches, beleidsmedewerkers in sport, bewegen en gezondheid.

SDV werd tussen 2018 en 2022 ontwikkeld op initiatief van Sportinnovator en in 2023 omgezet tot maatschappelijke stichting. De ontwikkeling werd gerealiseerd door vijf universiteiten en hogescholen, en de stichting wordt deels ondersteund door het ministerie van VWS. Momenteel bestaan er vijf SDV Hubs in Nederland, die lokale projecten ondersteunen en samenwerken met regionale partners.

Overige partijen

Aangezien innovatie een veelzijdig begrip is, zullen naast de genoemde partijen ook nog andere partijen betrokken zijn bij innovaties in de paralympische sport. Zo willen kenniscentra en onderwijsinstellingen ook graag betrokken worden, maar gebeurt dit momenteel nog weinig. Het is aan te raden hen actiever uit te nodigen om mee te werken aan de doelstellingen.

Innovaties op breedtesport- en sportparticipatieniveau hebben we in de huidige monitor nog niet meegenomen.

8.3 Vervolg

Vervolg monitoring pijler

Om de groei en kwaliteit van de paralympische sport in Nederland verder te verbeteren monitoren we de voortgang van deze pijler. Hierbij kijken we naar:

- welke gezamenlijke landelijke doelstelling er is geformuleerd, welke partijen hier een rol in spelen en welke acties zijn ondernomen op de doelstelling;
- wat partijen vinden van de toegankelijkheid van communicatie, kennis en middelen, en in hoeverre zij dit meer gebundeld vinden.

Impact doelgroep

Een kwart van de Nederlandse paralympische topsporters ervaart beperkte mogelijkheden voor de toepassing van wetenschappelijk onderzoek en voor technologische innovatie (Van der Roest, 2021).

Om te achterhalen of dit verandert in de komende jaren, is het essentieel om de nieuwe strategie opnieuw te toetsen in de praktijk. Hierbij moet gekeken worden of coaches en sporters makkelijker aanvragen rondom innovaties kunnen doen en of ze weten ze waar ze terecht kunnen. Dit onderzoek kan pas plaatsvinden wanneer de landelijke doelstellingen en het innovatieplatform zijn vastgesteld.

Aandachtspunten

● Strategische richting van innovaties

Voor deze pijler vormt de paralympische topsport het uitgangspunt voor de focus op innovaties en dus ook de gezamenlijke landelijke doelstelling. Het is belangrijk te kijken hoe deze innovaties vervolgens naar de breedtesport kunnen doorstromen. Hiernaast is het versterken van de communicatie tussen alle organisaties en transparantie over resultaten van belang.

- **Innovaties binnen de andere pijlers**

Binnen alle andere pijlers van het strategieplan vinden innovaties plaats. Het is belangrijk dat deze innovaties actief worden gedeeld. Dit bevordert de samenwerking en verbinding, stimuleert kennisdelen en draagt bij aan een bredere implementatie van innovaties in de parasport. Hierdoor kunnen verbeteringen sneller en efficiënter worden doorgevoerd.

Vanuit deze pijler raden we aan ook kennis- en onderwijsinstellingen aan te laten sluiten bij de andere pijlers. Deze organisaties hebben goed zicht op onderzoek en op actuele vraagstukken.

Open antwoord, peiling

‘Bij veel sportverenigingen zijn G-teams ingericht. Maar als je een kind hebt dat [...] alleen een milde lichamelijke beperking heeft en die een sport wil doen met weinig aanpassingen, dan zou het fijn zijn als die uitzondering binnen een regulier team gemaakt kan worden. Zo heeft mijn kind een hele fragiele huid, maar mag wedstrijden spelen met lange kleding blijkbaar niet. Dus de keuze is minder beschermd of niet meespelen.’

Interview 11

‘Nu zitten we opeens verzeild in de discussie over classificatie. Dat iedereen maar mag meedoen met die Paralympische sporten. Maar we krijgen te maken met logistieke problemen: hoe gaan we zoveel mensen tijdens de Paralympische Spelen deel laten nemen? [...] En dan krijg je een nieuwe beweging, de exclusieve. En die exclusieve, held en martelaar, die is daar gewoon ver weg van. Met een huis-, tuin- en keukenbeperking. Die vele jaren rondlopen en nog geen idee over hoe de toekomst eruit moet zien.’

Open antwoord, peiling

‘Ik woon in best een grote stad en daar is maar één vereniging waarbij je kunt sporten met een handicap, echter daar zijn voornamelijk sporters met een verstandelijke beperking en daar voel ik me niet zo thuis.’

Open antwoord, peiling

‘[Vanzelfsprekend sporten is] dat iedereen die een lichamelijke beperking heeft aan zijn onderste ledemaat voldoende beperkt is [en] gewoon weer kan deelnemen aan internationale toernooien. Nu vallen enkele sporters buiten de internationale toernooien.’

Open antwoord, peiling

‘Ook stimuleert het niet dat je [in de breedtesport] als lichamenlijk beperkte in dezelfde categorie wordt gedrukt als een geestelijk beperkte.’

Pijler 5: Classificatie

Anouk Greeven & Maaïke Heerschop

In dit hoofdstuk geven we de stand van zaken weer op de pijler Classificatie. We beschrijven op basis van beschikbare data de voortgang op het proces, de huidige situatie en de impact en het vervolg. Voor dit hoofdstuk hebben we gesprekken gevoerd met diverse organisaties en verschillende bronnen geraadpleegd.

Pijler 5: Professionaliseren van classificatie

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

In 2030 is het classificatieproces voor sporters met een handicap volledig gestroomlijnd, waardoor zij gemakkelijk in de juiste sport en klasse terechtkomen. Versterkte communicatie tussen alle betrokken partijen zorgt hierbij voor efficiënte en consistente samenwerking. De expertise van classificiers wordt gewaarborgd en versterkt. Hun werkzaamheden sluiten goed aan bij de gestelde ambities ten aanzien van het verder professionaliseren van classificatie. Zij worden ondersteund in het professioneel uitvoeren van hun rol. Classificatie wordt ingezet als middel om de professionalisering van wedstrijd -en topsport voor sporters met een handicap te bevorderen en deze als topsport te benaderen. Dit legt de basis voor een toekomstbestendig topsportklimaat in Nederland, waarbij de interne concurrentie wordt vergroot en dit leidt tot meer inclusie in de wedstrijd -en topsport voor sporters met een handicap.

Subdoelstellingen

- **Doel 1 (Nationaal beleid):** Er is een nationaal beleid ontwikkeld dat gericht is op een passende toepassing van de internationale classificatiesystemen.
- **Doel 2 (Centralisatie):** De classificatieprocessen zijn gecentraliseerd en gesystematiseerd.
- **Doel 3 (Classifiers):** De expertise van classificiers in Nederland wordt gewaarborgd en de werkzaamheden van de classificiers afgestemd op de nationale visie en het nationale te ontwikkelen classificatie beleid.

Kartrekker

- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Classificatie staan in een overzicht in bijlage 2.

Wat is classificatie?

Classificatie wordt gezien als de basis van de paralympische beweging, aangezien het bepalend is welke sporters mogen deelnemen aan een sport. Classificatie is het systeem waarmee sporters worden ingedeeld in klassen op basis van beperkingen die een vergelijkbare impact hebben op hun prestaties in een specifieke sport. Dit betekent dat sporters niet dezelfde beperking hoeven te hebben, zolang de impact ervan op sportprestaties vergelijkbaar is. Zodat andere factoren bepalender zijn in de resultaten.

Een beperking moet voldoen aan een van de tien (vanaf januari 2025 worden dit er zeven) door het International Paralympic Committee (IPC) erkende beperkingen*, verdeeld over lichamelijke, visuele, of verstandelijke beperkingen.**

De beperking moet ook aan de minimale handicapeis voldoen. Dit houdt in dat de beperking 'genoeg' invloed heeft op de tak van sport waarvoor de sporter zich aanmeldt. Classificatie is sportspecifiek. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand met een bepaalde beperking in één tak van sport wel kan meedoen, maar in een andere tak van sport niet. De classificatie wordt uitgevoerd door minimaal twee classificiers. Classificiers zijn opgeleide experts, met kennis over beperkingen en de invloed op de specifieke tak van sport. Zie voor meer informatie [de website van IPC](#).

*Door het IPC erkende beperkingen:

1. verminderde spierkracht door bijvoorbeeld dwarslaesie of spina bifida;
2. beperking in de beweeglijkheid van gewrichten;
3. amputaties van ledematen als gevolg van trauma, ziekte of een aangeboren deficiënte aan de ledematen;
4. significant beenlengte verschil, aangeboren of door een trauma;
5. dwerggroei (Achondroplasie);
6. hypertonie zoals Cerebrale Parese (spasmen);
7. ataxie;
8. athetose;
9. visuele beperking, zowel in scherpte, gezichtsveld als (kleuren)waarneming;
10. verstandelijke beperking, gemeten in IQ (<75), een beperkte zelfredzaamheid én de voorwaarde dat dit voor het 18de jaar is geconstateerd.

Auditieve beperkingen vallen **niet onder deze classificaties en hebben eigen Spelen: de Deaflympics.

Classificatie is vaak een complex en gevoelig proces dat probeert eerlijkheid en gelijke kansen te waarborgen, maar tegelijkertijd onderhevig is aan subjectieve beoordelingen en onvoorspelbare fysieke verschillen. Het classificatiesysteem is complex en de diversiteit in beperkingen is groot.

De Nederlandse Sportraad schreef in 2022 een advies over de doorontwikkeling van de paralympische topsport waarin zij ook ingaan op classificaties (Nederlandse Sportraad, 2022). In dit advies noemen ze twee hoofdpunten over classificatie.

Ten eerste de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van classificatie. Dit omvat het maken van duidelijke afspraken op internationaal niveau en heldere communicatie op nationaal niveau om onrust en frustratie te voorkomen. Ook moet er meer aandacht komen voor de begrijpelijkheid en aantrekkelijkheid van classificaties. Hiernaast komt het verder ontwikkelen van classificatie onderzoek terug in het advies.

Ten tweede adviseert de Nederlandse Sportraad om de uitvoering van classificatie te professionaliseren. Ze constateren dat er onvoldoende structuur is om het classificatienetwerk goed te onderhouden. Daarbij moet ook gekeken worden naar de financiering en deskundigheidsbevordering van de classificeerders (de experts die sporters indelen in verschillende klassen). Verder geven ze aan dat er, als het plan voor een internationaal onafhankelijk classificatie-instituut doorgaat, extra aandacht moet komen voor de onafhankelijkheid van classificatieprocessen.

9.1 Proces

Actieplan vanuit NOC*NSF

Tot 2014 was Gehandicaptensport Nederland verantwoordelijk voor de classificatie van Nederlandse parasporters. In 2014 nam NOC*NSF deze verantwoordelijkheid over in samenwerking met de sportbonden. NOC*NSF geeft aan dat er in Nederland nooit een algemeen nationaal beleid voor classificaties is geweest. Zij vernemen dat elke sportbond het classificatieproces op eigen wijze invult en dat het voor kleine sportbonden veel moeite kost.

Volgens NOC*NSF duurde het voorheen vaak lang voordat sporters het classificatieproces konden doorlopen. Dit kan een reden zijn waarom ze dit proces opgeven. Daarnaast wordt de informatievoorziening naar sporters, ouders en sportbonden niet optimaal bevonden.

Deze redenen hebben geleid tot de ambitie om classificaties te centraliseren, systematiseren, professionaliseren en versimpelen. Volgens NOC*NSF waren voorafgaand aan de Tweedaagse bijeenkomst in elk geval de volgende acties van belang om dit doel te bereiken:

- een projectleider classificatie aanstellen;
- overzicht geven van de huidige stand van zaken en opstellen van een vervolgplan;
- classifiers professionaliseren;
- een nationaal netwerk van classifiers creëren;
- samenwerken met Paralympic Science Support NL;
- focus op evidence-based onderzoek;
- ruimte voor verdere professionalisering door structurele investeringen;
- vertegenwoordiging van NOC*NSF bij internationale en nationale overleggen.

Tweedaagse

Tijdens de tweedaagse in juni 2024 is over deze ambitie en acties gesproken met verschillende betrokkenen, voornamelijk onderzoekers, sporters en coaches en andere bestuurders. Afgevaardigden van veel sportbonden en classifiers ontbraken. Volgens NOC*NSF was dit te verwachten, omdat het beleid nog in ontwikkeling is en er pas sinds mei 2024 bij NOC*NSF een projectleider classificatie is aangesteld.

Er kwamen diverse reacties tijdens de tweedaagse. Veel deelnemers benadrukten dat Nederland als 'gidsland' wordt gezien vanwege de status als een ver ontwikkeld paralympisch land. Dit brengt de verantwoordelijkheid met zich mee om ook op mondiaal niveau een bijdrage te leveren aan de professionalisering van classificatie.

Tegelijkertijd benadrukten ze dat nationale verbeteringen prioriteit moeten krijgen en dat daarvoor meerdere stakeholders verantwoordelijk zijn, niet alleen NOC*NSF. Aanwezigen stelden voor om een classificatiegroep te vormen die de regie neemt op het gebied van opleiding, voorlichting, onderzoek, politieke en internationale verspreiding.

Sommige aanwezigen vonden dat classificaties pas bij internationale toernooien, zoals Europese Kampioenschappen, moeten plaatsvinden. Dit zou de inclusiviteit bevorderen, doordat er nationaal zoveel mogelijk mensen met een handicap kunnen meedoen. Hierop kwam ook kritiek, omdat het uitblijven classificaties ongelijkheid op nationaal niveau zou kunnen veroorzaken.

Daarnaast benadrukten aanwezigen het belang van transparante classificatieprocessen, zodat deze beter toegelicht en begrepen kunnen worden. Verder wezen ze op de noodzaak om het classificatieproces te versnellen en sporters betere ondersteuning te bieden tijdens dit proces.

Aanpassing ambitie en doelstellingen

Op basis van de tweedaagse is de ambitie aangepast en op 14 oktober 2024 committeerden de volgende stakeholders zich aan de toepassing van het aangescherpte classificatiebeleid.

9.2 Huidige situatie

Subdoelstelling 1

Er is een nationaal beleid ontwikkeld dat gericht is op een passende toepassing van de internationale classificatiesystemen.

Internationaal en nationaal

De paralympische classificering van het IPC hanteert de terminologie en structuur van de *International classification of functioning, disability, and health* (ICF, zie ook paragraaf 4.1). In mei 2024 bracht IPC een nieuwe classificatiecode uit. Deze treedt vanaf januari 2025 in werking. Dit document beschrijft onder andere het doel van

classificatie en de beleids- en procedureafspraken voor paralympische sporten. De bedoeling van de nieuwe code is voorzien in de hoogste standaard voor classificatiesystemen, beleid en procedures. De IPC heeft ook een gratis e-learning om de fundamenteën van de classificering te begrijpen.

De nationale federaties kunnen ervoor kiezen om hun classificatiesystemen te laten voldoen aan de IPC-code. Als een sporter internationaal gaat deelnemen, moet deze volgens de internationale regels worden geïnclassificeerd. NOC*NSF heeft een Nationaal Classificatiehandboek opgesteld, dat nog gebaseerd is op de oude IPC Classificatie Code. NOC*NSF werkt aan een herziene versie en wil hierbij een vertaalslag maken van de IPC-code naar sport specifieke classificatiesystemen. Op hun website hebben ze een paralympische sportwijzer, waarin staat welke sporten passen bij welke beperking, en een [lekenhandleiding](#) bedoeld voor het bredere publiek. Ook deze twee documenten gaan ze herzien.

Om internationaal meer kennis op te doen en te delen bezocht de projectleider in oktober 2024 de *Annual Classification Meeting* in Bonn. Dit is een jaarlijks evenement waarbij Nationale Paralympische Committees (NPC's), Internationale Federaties (IF'), Internationale Organisaties voor Sporten voor mensen met een beperking (International Organisations of Sports of the Disabled, IOSD's) en Erkende Internationale Federaties (Recognised International Federations, RIF's) samenkomen om classificatievraagstukken te bespreken en kennis te delen.

Hiernaast heeft de projectleider classificatie vier keer in het jaar contact met andere NPC's over de verbetering en toepassing van classificatie. De projectleider merkt dat verschillende NPC's contact opnemen om te sparren. De ambitie van NOC*NSF is om door de professionalisering van classificaties en het goed waarborgen van de rol en expertise van classifiers de invloed van Nederland op internationaal niveau te vergroten.

Gerichter selecteren

Vanuit een topsportbenadering wil NOC*NSF richting de Paralympische Spelen in 2032 gerichter bepalen welke medailles Nederland wil nastreven. Deze nieuwe visie legt de nadruk op klassen die nationaal relevant en passend zijn. Het streven is dat parasporters een representatieve afspiegeling van de Nederlandse bevolking vormen, rekening houdend met het aantal en type beperkingen in Nederland. Ook kijken ze naar het verminderen van de spreiding van handicaps over verschillende sporten en klassen. Dit leidt waarschijnlijk tot meer concurrentie en een hoger prestatieniveau binnen de klassen.

Voorbeeld

Stel dat er iemand is met een lichamelijke beperking, bijvoorbeeld een dwarslaesie, die het liefst wil rolstoelhandballen. Dit is mogelijk bij een plaatselijke vereniging. De sporter blijkt veel sportief talent te hebben. Helaas bestaat er geen Nederlands team voor rolstoelhandbal.

NOC*NSF geeft daarom een overzicht waarin ze inzichtelijk maken welke routes in de topsport voor een sporter groen zijn en welke oranje of rood. Groen betekent dat de sporter een sport met dit type handicap kan doen en dat het een programma is dat NOC*NSF ondersteunt. Een optie in dit voorbeeld is dan bijvoorbeeld rolstoelbasketbal.

Projectleider Classificatie Paralympische Sporten NOC*NSF

NOC*NSF heeft in mei 2024 heeft NOC*NSF een 'Projectleider Classificatie Paralympische Sporten' aangesteld, die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van een classificatiestrategie. Het doel is om voor 2030 een nationaal beleidssysteem te realiseren en te implementeren. Hiervoor heeft NOC*NSF al een actieplan opgesteld, maar dit willen ze eerst toetsen bij classificiers, sportbonden, coaches en sporters. Het creëren van draagkracht kost tijd, maar de projectleider merkt dat steeds meer mensen haar weten te vinden.

● Classifiers

Op 19 oktober organiseerde NOC*NSF een eerste bijeenkomst voor alle classificiers in Nederland. Er waren in totaal 29 aanwezigen: twintig classificiers, vier geïnteresseerden om classificier te worden, vier werknemers en één gastspreker. Het doel was om classificiers te informeren over de rol van de projectleider, ze de kans te geven elkaar beter te leren kennen, en hun mening en visie over het beleid te verzamelen.

● Sportbonden

De projectleider voert momenteel gesprekken met sportbonden om de huidige stand van zaken rondom classificatie in kaart te brengen. Maar vanwege de voorbereidingen voor de Paralympische Spelen is er nog weinig tijd geweest om te overleggen. De projectleider is van plan om in november 2024 een gezamenlijke bijeenkomst te organiseren voor bondmedewerkers die classificaties regelen.

● Coaches en sporters

Volgens de Nederlandse Sportraad (2022) moet er ook gekeken worden naar de deskundigheid van coaches over classificaties en de afstemming tussen classificiers en coaches. De input van coaches en sporters is nog niet formeel verzameld. Dit staat gepland zodra de plannen voor het beleid concreter zijn. De projectleider heeft al wel met jonge parasporters gesproken over hun ervaringen. Er wordt nog nagedacht over effectieve manieren om sporters te betrekken bij het proces.

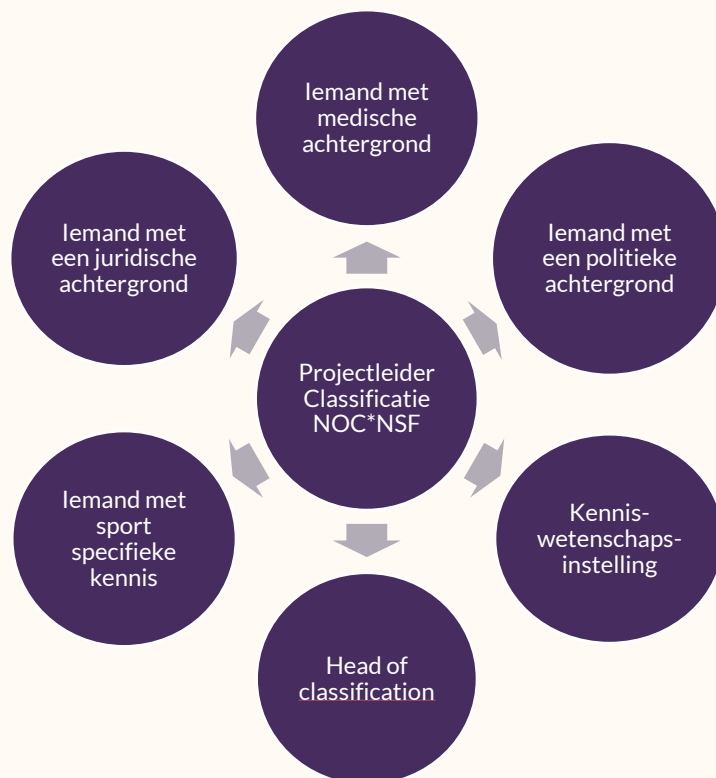
Uit onderzoek van het Mulier Instituut onder paralympische topsporters blijkt dat de sporters denken dat de paralympische topsport aantrekkelijker wordt als de

classificaties worden vereenvoudigd (Heerschop et al., 2023). Zij geven aan dat de vele verschillende klassen vaak lastig te begrijpen zijn voor toeschouwers.

● Klankbordgroep

Er wordt mogelijk een klankbordgroep gevormd ter ondersteuning van de projectleider classificatie. Deze groep adviseert de projectleider dan bij beslissingen over het classificatiebeleid (zie voor de mogelijke invulling van de klankbordgroep [figuur 9.1](#)). Maar de projectleider geeft aan dat sommige rollen, zoals 'Head of Classification', pas kunnen worden ingevuld zodra de visie voor paralympische sporten en classificatie helder is. Zij is al wel bezig met inventariseren wie de rollen van de klankbordgroep eventueel kunnen gaan vervullen.

Figuur 9.1
Mogelijke opzet klankbordgroep classificatie

Bron: NOC*NSF.

Subdoelstelling 2

De classificatieprocessen zijn gecentraliseerd en gesystematiseerd.

NOC*NSF voert de regie op wat er gebeurt rondom classificaties in Nederland. Ze streven naar een centraal punt voor zowel sporters, sportbonden als classifiers. Hiermee willen ze de classificatieprocessen stroomlijnen en een beter overzicht creëren, zodat ze effectiever ondersteuning kunnen bieden. Om dit te realiseren,

monitort NOC*NSF de classificaties in Nederland en houdt het totaal aantal jaarlijkse classificaties bij. Sommige sportbonden zijn nog niet op de hoogte van deze monitoring.

Volgens de projectleider stonden er tussen september 2023 en september 2024 dertig tot veertig classificatieaanvragen in hun systeem. Dit aantal betreft niet altijd unieke personen, aangezien er geen onderscheid wordt gemaakt tussen herhaalde aanvragen voor een andere sport en aanvragen die van nationaal naar internationaal niveau gaan.

Bovendien kiezen sommige sportbonden er bewust voor om nationale classificaties over te slaan. Dit doen ze om het sportplezier voorop te stellen en niemand uit te sluiten. Zodra een sporter talent toont, wordt wel direct onderzocht of deze later in aanmerking kan komen voor internationale classificatie, om onnodige tijd en middelen van zowel de sporter als de sportbond te besparen. Het is belangrijk dat de koppeling tussen nationale classificering en internationale classificering in orde is om teleurstelling bij sporters te voorkomen. NOC*NSF adviseert de sportbonden over dit classificatieproces.

Sinds september heeft de projectleider classificatie extra ondersteuning bij NOC*NSF op lopende classificatieaanvragen. De aanvragen komen binnen via ouders, coaches of de atleten zelf. Er wordt nagedacht over het stroomlijnen van deze aanvragen om het proces efficiënter te maken.

Volgens de Sportraad (2022) moet er ook meer aandacht worden besteed aan het verstrekken van begrijpelijke informatie over het classificatieproces. Zo wil de projectleider graag de aanvraagbrief voor sporters verbeteren en deze handicap-specifiek maken. Daarnaast wil de projectleider het huidige handboek verbeteren en nieuw materiaal ontwikkelen dat de informatievoorziening kan verbeteren. Dit kan leiden tot meer begrip en waardering van de sporters en het publiek.

Subdoelstelling 3

De expertise van classifiers in Nederland wordt gewaarborgd en de werkzaamheden van de classifiers afgestemd op de nationale visie en het nationale te ontwikkelen classificatie beleid.

Om de classificaties zuiver en nauwkeurig te laten verlopen, is de inzet van kwalitatief goede classifiers essentieel. Volgens NOC*NSF zijn er op dit moment voldoende classifiers. Met het oog op de toekomst zien ze wel de noodzaak om nieuwe classifiers te werven. Dit vanwege de uitstroom en internationale doorstroom van classifiers en nieuwe sporten die in ontwikkeling zijn.

NOC*NSF wil zowel nieuwe nationale als internationale classifiers werven, maar dit vereist extra financiële middelen. Daarom overwegen ze om classifiers die momenteel weinig classificaties uitvoeren bij meerdere sportbonden in te zetten.

Hiernaast is NOC*NSF aan het kijken hoe ze de rol van classifiers kunnen professionaliseren, waarbij de nadruk ligt op de verwachtingen en samenwerking tussen NOC*NSF en de classifiers.

Er is momenteel één nationale classifier voor verstandelijke beperkingen aan NOC*NSF verbonden. Internationale classificaties voor sporters met een verstandelijke beperking laat NOC*NSF uitvoeren door Virtus, de internationale federatie voor sporters met een verstandelijke beperking. Voor visueel beperkten is er één classifier, die zowel nationaal als internationaal werkzaam is. Voor lichamelijke beperkingen zijn er meerdere classifiers, vaak verbonden aan sportbonden. De projectleider van NOC*NSF controleert momenteel bij sportbonden of de lijsten met classifiers voor lichamelijke beperkingen accuraat zijn.

Onderzoek

Na de Paralympische Spelen van 2012 in Londen erkende de IPC drie onderzoekscentra die onderzoek doen naar classificaties met als doel het verbeteren van het classificatieproces op een wetenschappelijk onderbouwde manier:

- University of Queensland, Australië, die zich richt op sporters met lichamelijke beperkingen;
- Katholieke Universiteit Leuven, België, die zich richt op sporters met verstandelijke beperkingen;
- Vrije Universiteit Amsterdam, die zich richt op sporters met visuele beperkingen.

Het IPC organiseert elke twee jaar een wetenschappelijk congres genaamd VISTA, met als doel het uitwisselen van kennis (IPC, z.d.). Een van de onderwerpen op dit congres is classificatieonderzoek.

In Nederland wordt veel onderzoek gedaan naar classificaties, met name door het Amsterdam Institute of Sport Science (AISS), Sport Science & Innovation Groningen (SSIG), de Haagsche Hogeschool (HHs) en de TU Delft. Een voorbeeld is het gezamenlijke onderzoek van de HHs en TU Delft naar tennisclassificatie, uitgevoerd op verzoek van de tennisbond, om te beoordelen of er meer klassen nodig zijn dan de huidige twee.

Tijdens de Paralympische Spelen in Parijs werd bovendien een nieuw classificatiesysteem voor judo getest door bewegingswetenschappers van de VU Amsterdam (Vrije Universiteit, 25 juli 2024). Een uitgebreidere lijst van onderzoeken met betrekking tot paralympische/aangepast sporten van SSIG, HSS en AISS te vinden via de website van Paralympic Science Support NL (z.d.).

Uit gesprek met onderzoekers van HHs, SSIG en AISS kwam naar voren dat onderzoek voornamelijk wordt gestart op basis van behoeften uit de praktijk en de beschikbaarheid van subsidie, maar soms ook uit eigen interesse van onderzoekers. Paralympic Science Support NL (PSS-NL) is opgezet om het onderzoek minder ad hoc te laten verlopen en samenwerkingen te bevorderen. De financiering komt uit

verschillende bronnen, zoals ZonMw, NWO, en contractactiviteiten van internationale sportbonden. Aangezien classificatie een nichegebied is, zijn grote subsidies moeilijk te verkrijgen, waardoor ook internationaal naar financieringsmiddelen wordt gezocht.

Onderzoekers van HHs, SSIG en AISS geven aan dat Nederland voorloopt op het gebied van kennis over classificatie. Maar deze kennis wordt internationaal nog weinig gedeeld, mede doordat landen een voorsprong willen behouden om meer kans te maken op medailles. De focus ligt daarin meer op het winnen van medailles dan op de sporters.

NOC*NSF en PSS-NL werken nauw samen op het gebied van classificaties. Deze samenwerking is van wederzijds belang. De projectleider van NOC*NSF wordt op de hoogte gehouden van lopend onderzoek rondom classificaties, zodat zij classifiers hierover kan informeren. Daarnaast kan de projectleider PSS-NL inschakelen wanneer er vanuit de sportpraktijk twijfels zijn over bepaalde klassen en verder onderzoek noodzakelijk is.

9.3 Vervolg

Vervolg monitoring doelstellingen

Om de groei en kwaliteit van de paralympische sport in Nederland verder te verbeteren monitoren we de voortgang van deze pijler. Hierbij kijken we naar:

- ontwikkelingen in het nationale beleid;
- ontwikkelingen in de centralisatie en systematisering van de classificatieprocessen;
- ontwikkelingen in het professionaliseren van de rol van classifiers.

Vervolgonderzoek

Om de nieuwe focus van NOC*NSF richting de Paralympische Spelen 2032 in Brisbane te realiseren, is het essentieel om een helder beeld te krijgen van het precieze aantal mensen met een beperking in de sport en de verschillende typen beperkingen in Nederland. Dit vereist onderzoek, waarbij ook de duurzaamheid van deze nieuwe focus moet worden gewaarborgd.

Daarnaast wil NOC*NSF de impact van het nieuwe classificatieproces op resultaatniveau onderzoeken. Dit omvat het aantal classificaties dat gedaan wordt. Het monitoren van de medaillespiegel van de Paralympische Spelen helpt NOC*NSF te evalueren of hun nieuwe visie op classificaties effectief is. Dit is een enigszins zorgelijke focus, omdat de medailles als hoofddoel fungeren voor de classificaties.

Hiernaast is NOC*NSF geïnteresseerd in het aantal aanvragen dat foutief wordt geclassificeerd en wat dit zegt over de kwaliteit van informatievoorziening voorafgaand aan het classificatieproces.

Impact doelgroep

Er is nauwelijks onderzoek gedaan naar de ervaringen van sporters, coaches, classifiers en het publiek rondom classificatie. In Canada is er via interviews gekeken naar de ervaringen van zowel sporters als classifiers (Lawson, Williams & Latimer-Cheung, 2022). Hieruit blijkt dat er verschillen zijn tussen sporters en classifiers over het begrip van classificatie. Het is relevant om te kijken of dit in Nederland ook zo is en op basis hiervan aanbevelingen te doen over het verbeteren van kennis over het classificatieproces. Hiernaast kan onderzoek gedaan worden naar het begrip van classificaties door het publiek om aanbevelingen te doen om ze begrijpelijker te maken.

Gezien de focus van NOC*NSF op het professionaliseren van de rol van classifiers, zou het waardevol zijn om onderzoek te doen naar hun ervaringen. Dit kan inzicht bieden in de wensen en behoeften van classifiers, onder andere aan financiële ondersteuning en erkenning. Door deze inzichten te verzamelen kan NOC*NSF gericht beleid ontwikkelen om de rol van classifiers te verbeteren en hun inzet te waarderen. Daarnaast zou hetzelfde soort onderzoek interessant zijn onder de paralympische topsporters en talenten.

Interview 10

‘Alleen de vraag is: wat is daarin mogelijk en zijn daar bepaalde wegen voor? Want in tegenstelling tot een fysieke beperking moet iemand met autisme om een oplossing te realiseren vaak zelf alles financieren. En dat is wel een extra belemmering. Als je het hebt over financiële beperkingen komt dat er wel bij.’

Open antwoord, peiling

‘Toegankelijkheid gaat dan zowel over fysieke toegankelijkheid als over het welkom zijn, geaccepteerd worden, volwaardig kunnen meedoen en gewaardeerd worden om wie je bent.’

Open antwoord, peiling

‘Ik zou gewoon graag naar een reguliere sportaccommodatie willen kunnen gaan zonder dat ik vooraf een heel onderzoek moet doen om in te kunnen schatten of iets wel toegankelijk voor mij is.’

Interview 6/7

‘De grootste vier problemen worden doorgeschoven naar de buurtsportcoach om het eigenlijk op te lossen. Terwijl de buurtsportcoach dat niet kan oplossen omdat de voorzieningen niet voor elkaar zijn. [...] Want de taak is om duurzaam te gaan sporten maar de hulpmiddelen zijn er eigenlijk niet om duurzaam te kunnen gaan sporten. Dus het is een negatieve visuele cirkel waar je in blijft hangen, waarbij de behoeften van heel veel mensen niet bevredigd worden.’

Pijler 6: Randvoorwaarden

Robin Rauws

In dit hoofdstuk zetten we uiteen wat er momenteel gebeurt om de randvoorwaarden te regelen die nodig zijn om alle sporters met een handicap toegang te bieden tot sportieve activiteiten. Naast een beschrijving van het proces gaan we in op de huidige situatie en het (verwachte) vervolg van de acties die organisaties momenteel ondernemen.

Pijler 6: Randvoorwaarden

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

Sporten voor mensen met een handicap is in 2030 toegankelijk. Iedereen met een handicap die wil sporten kan sporten. Hiervoor worden de randvoorwaarden om te kunnen sporten op het gebied van sporthulpmiddelen, vervoer, accommodaties en financiën geoptimaliseerd. De input van ervaringsdeskundigen wordt hierin meegenomen.

Hoofddoelen

- **Doel 1 (Sporthulpmiddelen):** Sporten voor mensen met een handicap is in 2030 vanzelfsprekend, ook als hier sporthulpmiddelen voor nodig zijn. De aanvraagprocedure voor sporthulpmiddelen is geoptimaliseerd en alle landelijke en lokale organisaties hebben de verantwoordelijkheid verdeeld voor een duurzaam en effectief model voor het toegankelijk maken van sporthulpmiddelen, zowel voor breedte- als topsport.
- **Doel 2 (Vervoer):** Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend, waarbij ook vervoer als belangrijk onderdeel wordt gezien. In 2030 is het voor iedereen met een handicap duidelijk hoe zij zelfstandig van a naar b kunnen reizen om de sport naar keuze te bereiken.
- **Doel 3 (Inclusieve accommodaties):** In 2030 is het van alle sportaccommodaties inzichtelijk of deze wel of niet toegankelijk zijn voor mensen met een handicap (zowel sporters, vrijwilligers, als toeschouwers).
- **Doel 4 (Financiële toegankelijkheid):** In 2030 is duidelijk waar financiële ondersteuning om te kunnen sporten gevonden kan worden en onder welke voorwaarden.

Kartrekkers

- Rijksoverheid/ministerie van VWS
- VSG
- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Randvoorwaarden staan in een overzicht in bijlage 2.

Deelname aan sportieve activiteiten is voor mensen met een beperking nog niet vanzelfsprekend. Redenen hiervoor zijn volgens hen onder meer het ontbreken van vervoer, een gebrek aan sporthulpmiddelen en het niet toegankelijk zijn van sportaccommodaties, zo volgt uit de conceptversie van de Strategie *Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030* (Sportakkoord, 14 februari 2024).

Daarom zijn diverse organisaties (zie kader), onder leiding van onder meer het ministerie van VWS en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), aan de slag om drempels om te kunnen sporten en bewegen voor mensen met een beperking zoveel mogelijk weg te nemen.

De kartrekkers hebben een *pledge* opgesteld die alle betrokken partijen op 14 oktober hebben ondertekend. In de *pledge* staan de ambitie, het hoofddoel en de subdoelen op het gebied van randvoorwaarden. De ondertekenaars van de *pledge* kunnen zich committeren aan het waarborgen van één, enkele of elk van de randvoorwaarden. Onderstaand kader toont de ambitie, subdoelstellingen, kartrekkers en betrokken partijen vanuit de Strategie 2030 bij pijler 6 over randvoorwaarden.

De *pledge* onderscheidt vier randvoorwaarden: sporthulpmiddelen, vervoer, inclusieve accommodaties en financiële toegankelijkheid. In dit hoofdstuk vullen we deze randwaarden aan met 'vindbaarheid en bekendheid' en 'buitenspelen'. Hiermee nemen we ook de randvoorwaarden mee die in de vorige rapportage van de monitoring aan bod kwamen (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023).

Aanvullende thema's vanuit de Nota Gehandicaptensport

Hoofddoelen

Vindbaarheid en bekendheid:

'Iedere gehandicapte sporter is bekend met Uniek Sporten en bij voorkeur geldt dat ook voor de directe groep rondom deze personen, zoals ouders, hulpverleners, etc. Voor iedere sporter met een beperking is er een sportvereniging waar ze erbij horen.'

Speeltuinen:

'Buitenspelen is belangrijk voor alle kinderen en verdient meer aandacht, niet alleen van de gemeenten maar ook van het Rijk. Ook omdat we ervoor moeten zorgen dat kinderen elkaar weer tegen gaan komen. Op dit moment leven duizenden kinderen met een beperking in een sociaal isolement omdat zij geen toegang hebben tot geschikte speelplekken en contact met andere kinderen.'

Betrokken organisaties

Vindbaarheid en bekendheid

- Gehandicaptensport Nederland
- Kenniscentrum Sport en Bewegen
- Ministerie van VWS

- NOC*NSF
- Uniek Sporten/ Fonds Gehandicaptensport

Speeltuinen

- Gemeenten/VNG
- Jantje Beton
- Ministerie van VWS
- Samenspeelfonds
- Samenspeelnetwerk
- Stichting Het Gehandicapte Kind

10.1 Sporthulpmiddelen

Om te kunnen deelnemen aan sportieve activiteiten, hebben ongeveer 80.000 mensen met een (fysieke) beperking of chronische aandoening één of meerdere sporthulpmiddelen nodig (Kenniscentrum Sport en Beweging et al., 2022). Diverse organisaties zijn betrokken bij het aanschaffen of uitlenen van sporthulpmiddelen, beleid en regelgeving hierover, of het delen van informatie over sporthulpmiddelen. In deze paragraaf geven we een overzicht van de voortgang van de werkzaamheden van deze betrokken organisaties.

Proces

Het ministerie van VWS heeft in 2023 vier actielijnen geformuleerd, waarbij verschillende partijen een trekkersrol vervullen:

- versterken van kennis en kunde van (lokale en regionale) professionals en sleutelfiguren over de knelpunten vervoer, sporthulpmiddelen en financiën via een landelijk kennisplatform (Gehandicaptensport Nederland, Special Heroes Nederland, Kenniscentrum Sport en Beweging);
- uitwerken en concretiseren van het Uniek Sporten Hulpmiddelen-loket tot één centraal loket en nagaan of gemeenten hiermee samen willen werken (Fonds Gehandicaptensport en Esther Vergeer Foundation);
- duidelijkheid verschaffen bij gemeenten en zorgverzekeraars over de wijze van verstrekken van sporthulpmiddelen (ministerie van VWS);
- duidelijkheid verschaffen over sporthulpmiddelen specifiek voor de topsport (NOC*NSF en ministerie van VWS).

● Actielijn 1

Momenteel loopt de aanvraag van sporthulpmiddelen nog via verschillende organisaties. Kenniscentrum Sport en Beweging, Special Heroes Nederland, de Esther Vergeer Foundation en Gehandicaptensport Nederland hebben het aanvraagproces al verduidelijkt door in 2020 een handreiking sporthulpmiddelen beschikbaar te stellen, gericht op professionals, zoals beleidsmedewerkers, zorgprofessionals en Wmo-consulenten. Deze handreiking sporthulpmiddelen hebben Gehandicaptensport Nederland, Special Heroes Nederland en Kenniscentrum Sport en Beweging inmiddels omgezet in het bredere platform kennisoversportondersteuning.nl (zie paragraaf 10.2).

Aanvullend verspreiden de partijen kennis via bijeenkomsten die zij organiseren, waaronder in samenwerking met Sportkracht12. Hiermee hebben zij al grotendeels voldaan aan hun opdracht vanuit de eerste actielijn.

● Actielijn 2

Ondertussen zijn Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation bezig met het vormen van één centraal loket, waar alle aanvragen voor sporthulpmiddelen in Nederland binnen moeten komen. Gemeenten ontbreekt het soms aan de juiste expertise, omdat ze weinig met aanvragen voor sporthulpmiddelen te maken krijgen, aldus de Esther Vergeer Foundation. Wanneer gemeenten aanvragers naar een centraal loket kunnen doorverwijzen waar kennis en expertise gebundeld zijn, zou dat de aanvraag moeten vergemakkelijken voor sporters met een beperking, zo is de gedachte.

Maar dit proces is lastig, omdat er voor de Wmo geen landelijk kader is om afspraken te maken: gemeenten hebben beleidsvrijheid binnen de Wmo 2015. Om tot een werkmodel voor op de langere termijn te komen zijn Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation met gemeenten, zorgverzekeraars, NOC*NSF en andere stakeholders in gesprek. Eind 2024 of begin 2025 komt er een voorstel voor een dergelijk model, dat getoetst wordt bij gemeenten, zorgverzekeraars en mensen met een beperking. Het plan is om dit model in 2025 en 2026 verder uit te werken.

Naast dat het de bedoeling is dat er een centraal loket komt, werken de partijen ernaartoe dat sporthulpmiddelen langer in gebruik blijven, en bij voorkeur zelfs in bruikleen worden verstrekt.

Een sporthulpmiddel aanvragen: hoe gaat dat momenteel?

Voordat volwassenen met een beperking een sporthulpmiddel aanschaffen, kunnen ze er een uitproberen. Zo kunnen ze eerst ervaren of een sport en een bepaald sporthulpmiddel bij hen past. Dat kan via Uniek Sporten Uitleen van Fonds Gehandicaptensport (mits de gemeente hierbij aangesloten is). Voor kinderen met een beperking regelt de Esther Vergeer Foundation dit. Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation werken er momenteel aan hier één loket voor zowel kinderen als volwassenen van te maken.

Voor de aanschaf van een sporthulpmiddel kunnen mensen met een beperking een vergoeding aanvragen op basis van wettelijke grondslagen: ofwel via de Zorgverzekeringswet (lichaamsgebonden sporthulpmiddelen), ofwel via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo, overige sporthulpmiddelen zoals een sportrolstoel), ofwel via de Wet langdurige zorg (Wlz, bijv. aangepaste fiets, handbike voor mobiliteit).

Als het niet lukt om via die weg (voldoende) vergoed te krijgen voor de aanschaf van een sporthulpmiddel, helpt Uniek Sporten Hulpmiddelen daarbij. Via de website van Uniek Sporten kunnen mensen met een beperking een aanvraag doen. Uniek Sporten vergoedt de kosten voor het aangevraagde hulpmiddel grotendeels; 250 euro komt voor rekening van de aanvrager.

Het idee is dat in het nieuwe model zoveel mogelijk van de aanvragen in Nederland via het loket van Uniek Sporten en de Esther Vergeer Foundation lopen. Meer informatie over (de huidige richtlijnen voor) de aanvraag van een sporthulpmiddel staat op de website van Uniek Sporten.

Lokaal een sporthulpmiddel lenen

Naast een landelijk loket zijn er in sommige gemeenten en regio's ook lokale loketten, zoals in de Mobilitheek in Den Haag. En soms hebben verenigingen zelf sportrolstoelen beschikbaar, waarmee potentiële sporters de sport kunnen uitproberen. Bij revalidatiecentra kunnen revalidanten ook meerdere sporten en sporthulpmiddelen uitproberen.

● **Actielijn 3**

Om onder dit nieuwe werkmodel te kunnen werken, zijn onder meer veranderingen nodig in de Wmo. Hiertoe hebben acht gemeenten onder leiding van het ministerie van VWS en de VSG gewerkt aan modelbeleid 'Wmo Sporthulpmiddelen' (zie kader 'Subdoel 1'). De uiteindelijke wens is om (individueel) sportief en recreatief bewegen onderdeel te maken van 'participatie' onder de Wmo, wat nu nog niet het geval is, om zo de interpretatie van de huidige Wmo te verruimen.

Het modelbeleid stelt gemeenten daarmee in staat om onder de Wmo voortaan ook hulpmiddelen te vergoeden bedoeld om (individueel) te kunnen sporten of om recreatief te kunnen bewegen, wat nu nog niet in alle gemeenten mogelijk is.

De VSG licht de visie toe dat actief sporten en recreatief bewegen van toegevoegde waarde is in het leven van inwoners met een beperking, en dat deze visie aan het concept modelbeleid ten grondslag ligt. Door positieve effecten op gezondheid en het sociale leven kunnen inwoners beter participeren.

De bedoeling is dan dat alle gemeenten het modelbeleid van de Wmo gaan overnemen en toepassen. Dit zal wel een proces worden van lange adem, omdat gemeenten beleidsvrijheid hebben binnen de Wmo 2015, waardoor het lastig is om op landelijk niveau afspraken te maken.

Subdoel 1

Het hoofddoel bereiken, dat sporten ook mét sporthulpmiddelen vanzelfsprekend wordt, willen de betrokken partijen doen aan de hand van drie subdoelstellingen. Subdoel 1 is:

Landelijk wordt met gemeenten modelbeleid over sporthulpmiddelen ontwikkeld én geïmplementeerd.

In hun *pledge* lichten de betrokken partijen de aanpak toe om dit subdoel te bereiken. Het is de bedoeling dat het op te stellen modelbeleid 'Wmo sporthulpmiddelen' bestuurlijk draagvlak krijgt van minimaal 80% van de gemeenten. Dit modelbeleid moet zorgen voor een consistente en heldere afbakening van de verantwoordelijkheden van gemeenten ten aanzien van de verstrekking van sporthulpmiddelen binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Het vergoeden van sporthulpmiddelen: een uitdaging

Vanuit de ambitie om maatwerk te leveren en rekening te houden met zowel individuele als lokale behoeften, is er geen uniforme regeling waardoor alle gemeenten vergelijkbare aanvragen hetzelfde verwerken, zo stelt het ministerie van VWS. Hierdoor bestaat er tussen gemeenten een groot verschil in kwaliteit van de sporthulpmiddelen die sporters vergoed krijgen, waardoor met regelmaat een kloof bestaat tussen het niveau van de sporter en de kwaliteit van diens sporthulpmiddel.

Bovendien moeten deze materialen weer ingeleverd worden wanneer de betreffende sporter verhuist naar een andere gemeente, ondanks dat veel sporthulpmiddelen zijn aangepast aan het lichaam van de gebruiker en daardoor onbruikbaar worden voor anderen.

Verder ligt de kennis en kunde voor het verstrekken van sporthulpmiddelen niet bij de gemeenten, omdat die slechts enkele aanvragen per jaar ontvangen wat het voor hen bemoeilijkt om expert op dit onderwerp te worden. Reden genoeg om de procedure van het vergoeden en verstrekken van sporthulpmiddelen te verbeteren.

Inmiddels is in de Tweede Kamer een motie aangenomen van de leden Ceder en anderen, waarin zij de regering verzoeken **'in een breed programma tussen Rijk en gemeenten te komen tot nationale normen en richtlijnen om verschillen tussen en binnen gemeenten in behandeling van personen met een beperking te bestrijden'** (Ceder et al., 15 oktober 2024).

Om vervolgens de verantwoordelijkheden van gemeenten ten opzichte van zorgverzekeraars af te bakenen wanneer het gaat om het verstrekken van sporthulpmiddelen, is het belangrijk om goede afspraken te maken (subdoel 2 hieronder).

Subdoel 2

Landelijk worden afspraken gemaakt met zorgverzekeraars over het vergoeden van sportprotheses.

Het ministerie van VWS werkt aan een specificatie voor hoe zorgverzekeraars de aanvragen voor sporthulpmiddelen kunnen beoordelen. Hiermee is een concrete aanpak om tot afspraken te komen bijna gereed.

● Actielijn 4

In het najaar van 2023 heeft het ministerie van VWS een eerste verkenning gestart om inzicht te krijgen in welke belemmeringen topsporters en talenten ervaren bij het verkrijgen van een sporthulpmiddel. Uit deze verkenning kwamen, aldus het ministerie van VWS, twee problemen naar voren in het huidige beleid:

- > het grote verschil tussen gemeenten;
- > het gebrek aan kennis bij degenen die verantwoordelijk zijn voor het verstrekken van sporthulpmiddelen.

Momenteel moeten topsporters met een beperking, net als breedtesporters met een beperking, een aanvraag doen voor hun sporthulpmiddelen bij de gemeente waarin ze wonen. Dit levert een aantal problemen op (zie kader 'Het vergoeden van sporthulpmiddelen: een uitdaging' op de vorige pagina).

Wat de vergoeding en verschaffing van sporthulpmiddelen verder lastig maakt, is dat ook binnen de groep topsporters onderscheid wordt gemaakt. Wanneer topsporters met een A-status een aanvraag voor een sporthulpmiddel indienen bij de gemeente, worden ze doorgestuurd naar het UWV, omdat de topsporters de hulpmiddelen voor hun werk gebruiken. Als het UWV hun sporthulpmiddel vergoedt, mogen ze geen extra inkomsten genereren naast hun verdiensten als topsporter.

Op basis van hun gesprekken met stakeholders heeft het ministerie van VWS twee mogelijke richtlijnen geformuleerd:

- Aanvragen voor een sporthulpmiddel door heel Nederland worden getoetst aan de hand van dezelfde criteria om te voorkomen dat een aanvraag in de ene gemeente wel wordt goedgekeurd en niet in een andere (conform het plan onder actielijn 3).
- Topsporters en talenten met een beperking moeten structureel worden geholpen in de aanschaf van hun sporthulpmiddelen door een organisatie die daar kennis van heeft.

Deze twee richtlijnen, en mogelijk meer, werkt het ministerie van VWS de komende tijd uit.

● **Financiering**

Op dit moment ontwikkelt een werkgroep, onder regie van het ministerie van VWS, een duurzame financieringsvorm voor sporthulpmiddelen (zie subdoel 3). Hiermee moet het duidelijk worden voor mensen met een beperking waar ze ondersteuning kunnen krijgen. Omdat deze financieringsvorm er momenteel nog niet is en Fonds Gehandicaptensport, aldus (oud-)minister Helder, het enige vangnet voor sporters met een beperking is, heeft Fonds Gehandicaptensport van de (oud-)minister het geraamde tekort van 900.000 euro voor de vergoeding en verschaffing van hulpmiddelen voor dit jaar toegezegd gekregen. Het ministerie van VWS heeft met het Fonds afspraken gemaakt over de inzet van deze middelen (Helder, 5 februari 2024).

In 2023 heeft de minister ook al extra middelen beschikbaar gesteld aan Fonds Gehandicaptensport om zo tegemoet te kunnen komen aan de motie Van Nispen e.a.. Die stelde dat mensen die aantoonbaar een sporthulpmiddel nodig hadden, dat middel in datzelfde jaar nog moesten krijgen (Van Nispen, Westerveld & Van der Laan, 1 december 2022).

Subdoel 3

Landelijk worden afspraken gemaakt over een duurzaam en effectief model voor het toegankelijk maken van sporthulpmiddelen zowel voor breedte- als topsport.

In de *pledge* voor de pijler over randvoorwaarden leggen de betrokken partijen uit welke aanpak vereist is om het subdoel te behalen. Fonds Gehandicaptensport, de Esther Vergeer Foundation, Gehandicaptensport Nederland en de VSG werken samen als werkgroep onder regie van het ministerie van VWS.

Om te komen tot een duurzaam model voor het optimaliseren van de aanschaf, het gebruik en het toegankelijk maken van sporthulpmiddelen, schrijft de werkgroep een plan waarbij de uitkomsten van de verschillende afbakeningstrajecten op het gebied van de Wmo, Zorgverzekeringswet (Zvw) en het Rijk inzichtelijk worden gemaakt en meegenomen.

Met de partners die de *pledge* hebben getekend willen de opstellers van de *pledge* datagerichter gaan werken om inzicht te krijgen in de kansen en uitdagingen rondom sporthulpmiddelen nu en in de toekomst. Hiervoor is het nodig om inzicht te krijgen in het aantal aanvragen van sporthulpmiddelen vanuit de Wmo en de kostprijs hiervan.

Huidige situatie

● Kosten

Sporthulpmiddelen zijn niet goedkoop, waardoor het voor de meeste mensen noodzakelijk is een (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten te krijgen. De gemiddelde prijs van een hulpmiddel verstrekt door Fonds Gehandicaptensport is 9.300 euro.

Fonds Gehandicaptensport dekt deze kosten met ongeveer 5 miljoen euro vanuit het ministerie van VWS, ruim 3 ton van externe partijen en partners, en een bijdrage van gemeenten van gemiddeld ongeveer 3.500 euro.

● Aantal verstrekte sporthulpmiddelen

○ Fonds Gehandicaptensport/Uniek Sporten

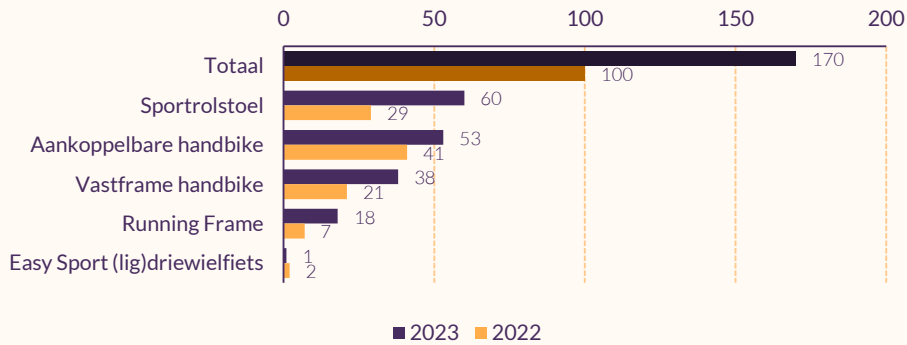
Voor een potentiële sporter overgaat tot de aanschaf van een sporthulpmiddel, kan deze eerst een sporthulpmiddel uitproberen via Uniek Sporten Uitleen. Per 1 juli 2024 waren hier 236 gemeenten bij aangesloten. In 2023 zijn 170 aanvragen gedaan, die niet allemaal zijn toegekend (zie toelichting onder **figuur 10.1**). Via de uitleen deden mensen met een beperking vooral een aanvraag voor een sportrolstoel (n=60) of een aankoppelbare handbike (n=53).

Hiermee wijken de cijfers iets af van die in 2022: niet alleen kwamen er in 2022 minder aanvragen binnen, maar ook ging het in 2022 om meer aankoppelbare handbikes dan sportrolstoelen.

Figuur 10.1

Aantal aangevraagde sporthulpmiddelen voor uitleen*, naar type, 2023

(in absolute aantallen, n=170 (2023) en n=100 (2022))

Bron: Fonds Gehandicaptensport/Uniek Sporten, augustus 2024 (peildatum 30 juni 2024). Bewerking: Mulier Instituut.

* Deze sporthulpmiddelen zijn niet allemaal toegekend aan de aanvrager. Een aantal aanvragers heeft de aanvraag voortijdig afgebroken of is overgegaan tot aanschaf nadat lenen geen optie bleek,

Wanneer een sporthulpmiddel bevalt of wanneer lenen niet mogelijk blijkt, kunnen sporters met een beperking overgaan tot aanschaf. In de periode van januari 2021 tot en met juni 2024 hebben 1.323 mensen met een beperking een aanvraag gedaan voor een sporthulpmiddel. Het overgrote deel van deze mensen gaf aan (onder meer) een motorische beperking te hebben (82%, n=1.082).

De meeste aanvragers deden al aan sport (82%, n=1.080), maar lang niet altijd bij een vereniging: 784 aanvragers sportten bij een vereniging (60%), de overige aanvragers niet (40%, n=539). Het ging volgens Fonds Gehandicaptensport vooral om aanvragers in de leeftijdscategorie 41 tot 50 jaar.

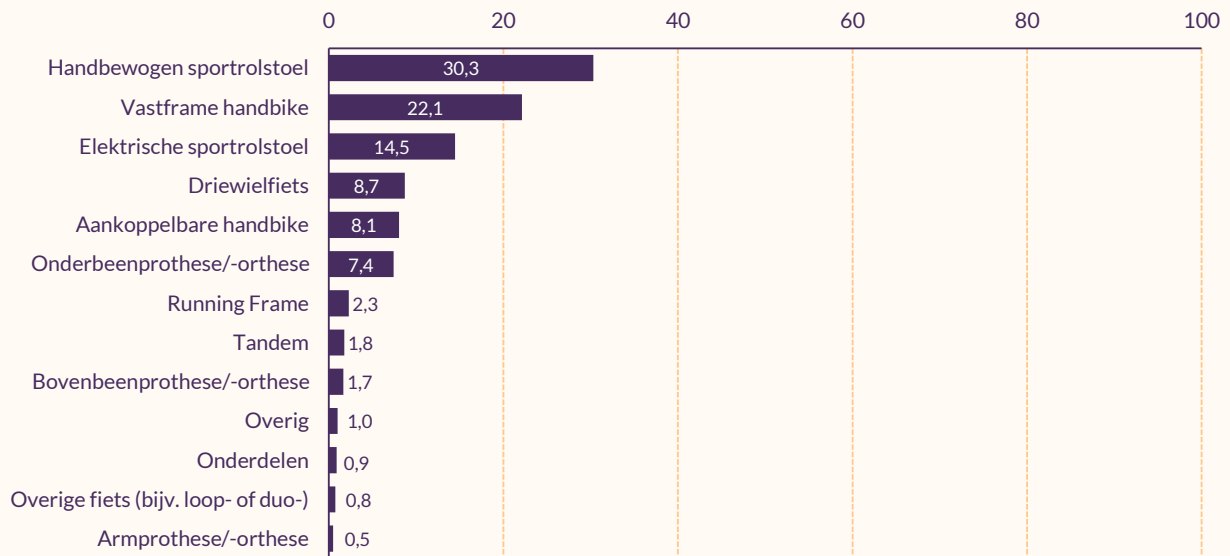
Aan 782 aanvragers is uiteindelijk een sporthulpmiddel toegekend (**figuur 10.2**), 59 procent van het totale aantal aanvragers. Voor het niet toekennen van een sporthulpmiddel bestaan verschillende redenen. Een aanvraag voldoet bijvoorbeeld niet aan de richtlijnen, iemand krijgt de kosten voor een sporthulpmiddel toch via de gemeente (Wmo) vergoed, iemand heeft de kosten zelf (of via crowdfunding, zie **tabel 10.1**) gedekt, of er is sprake van een dubbele aanvraag.

De toegewezen sporthulpmiddelen zijn met name handbewogen rolstoelen (30%, n=237), vastframe handbikes (22%, n=173) en elektrische sportrolstoelen (15%, n=113). Losse onderdelen (1%, n=7), overige fietsen (1%, n=6) en armprothesen of -orthoses (1%, n=4) worden het minst vaak aangevraagd en toegewezen.

Figuur 10.2

Aantal toegewezen sporthulpmiddelen, naar type, januari 2021 t/m juni 2024

(in procenten, n=782)

Bron: Fonds Gehandicaptensport/Uniek Sporten, augustus 2024 (peildatum 30 juni 2024). Bewerking: Mulier Instituut.

Het aanschaffen van een sporthulpmiddel via de Wmo is, net als via Uniek Sporten Hulpmiddelen (aanschaf), niet voor iedereen mogelijk. Een optie die dan nog rest is het starten van een initiatief via Uniek Sporten Crowdfunding. Deze crowdfunding is er ook voor sportverenigingen die een evenement willen organiseren of bijvoorbeeld een G-team willen opzetten.

(Potentiële) sporters of verenigingen die toegankelijk(er) willen zijn voor mensen met een beperking, kunnen dan een oproep doen waarin ze aangeven welk sporthulpmiddel of welk ander middel ze voor welk doel nodig hebben, en welk bedrag ze daarvoor bij elkaar willen sparen.

In **tabel 10.1** staan gegevens van crowdfundingprojecten die in 2023 zijn afgerond en van projecten die in de eerste helft van 2024 zijn aangevraagd, geannuleerd of afgerond. Wanneer in 2024 het derde en vierde kwartaal vergelijkbare cijfers laten zien als de eerste twee kwartalen van het jaar en alle projecten succesvol worden afgerond, zouden eind 2024 evenveel projecten succesvol afgerond zijn als in 2023. Het zou dan wel gaan om veel hogere bedragen per project, terwijl er iets minder sporters mee worden bereikt.

Tabel 10.1**Resultaten van Uniek Sporten Crowdfunding, 2023 en eerste en tweede kwartaal 2024**

(in euro's en in absolute aantallen, afgerond naar hele cijfers)

	Data 2023 (projecten die zijn afgerond)	Data eerste helft 2024 (projecten die zijn aangevraagd, geannuleerd of afgerond)
Totaalbedrag aangevraagd	€ 161.147	€ 160.654
Totaal aantal projecten	52	26
Gemiddeld bedrag per project	€ 3.604	€ 6.179
Aantal sporters bereikt	7.100	3.341

Bron: Fonds Gehandicaptensport/Uniek Sporten, augustus 2024 (peildatum 30 juni 2024). Bewerking: Mulier Instituut.

○ Esther Vergeer Foundation

De Esther Vergeer Foundation heeft 123 sporthulpmiddelen in bruikleen verstrekt aan kinderen en jongeren in 2023. Dit waren voornamelijk verschillende typen sportrolstoelen. Verder verstrekte de stichting zes frames bedoeld voor racerunning en een aantal voetbal-loopframes.

● Kennisverspreiding

De webpagina waarop het Kenniscentrum Sport en Bewegen de *handreiking sporthulpmiddelen* beschikbaar stelt, is in de periode 1 januari 2021-31 juli 2024 4.310 keer bekeken door 1.776 verschillende bezoekers.²³

Sinds de vorige peiling in 2023 zijn er op allesoversport.nl twee artikelen bij gekomen over het onderwerp 'sporthulpmiddelen', op een totaal van twaalf artikelen sinds november 2019.

Impact

In 2022 deed het Mulier Instituut in opdracht van Fonds Gehandicaptensport onderzoek naar de behoefte aan sporthulpmiddelen onder mensen met een beperking of chronische aandoening. Hieruit bleek toen dat het merendeel van hen geen sporthulpmiddel nodig heeft (De Jonge et al., 2022).

Twee groepen mensen bleken het vaakst een sporthulpmiddel nodig te hebben:

1. kinderen met een lichamelijke beperking (motorisch, visueel en/of auditief) (35% van het totaal van mensen die een sporthulpmiddel nodig hebben); en
2. volwassenen met een motorische beperking die in het dagelijks leven een mobiliteitshulpmiddel gebruiken (zoals een rollator of rolstoel) (31%).

²³ Google is overgestapt naar een nieuwe meetmethode. Data van 2020 en eerder is niet meer beschikbaar, en Google bewaart gegevens nog slechts voor een periode van 14 maanden. Het Kenniscentrum Sport en Bewegen heeft GA4 in 2021 geïnstalleerd, wat data genereert, maar over de betrouwbaarheid daarvan zijn zij niet zeker. De cijfers zijn dus indicatief.

Tegelijkertijd kan het niet beschikken over een sporthulpmiddel mensen met een beperking de mogelijkheid ontnemen om een (favoriete) sport te beoefenen. Uit hetzelfde onderzoek van het Mulier Instituut bleek dat ongeveer een derde van de mensen met een fysieke beperking (in bewegen, horen of zien) financiële belemmeringen ervaart om te kunnen sporten (29%). Voor een deel van deze groep (11%) bestaat deze belemmering (onder meer) uit het niet kunnen aanschaffen of lenen van een sporthulpmiddel. Sporthulpmiddelen lijken dus niet bereikbaar voor alle mensen met een fysieke beperking die willen sporten.

Sinds 2022 is hier geen vervolgonderzoek naar gedaan. Nieuwe en daarmee actuelere cijfers over de behoefte aan sporthulpmiddelen zijn er dus nog niet.

Vervolg

● Centraal loket voor sporthulpmiddelen

Uiteindelijk willen de Esther Vergeer Foundation en Fonds Gehandicaptensport komen tot één centraal loket voor de verstrekking van sporthulpmiddelen. Deze sporthulpmiddelen moeten dan langer meegaan met sporters (meer dan de huidige vijf jaar) en in bruikleen worden uitgegeven (duurzaam en efficiënt). Kinderen groeien namelijk nog veel en zullen dus geregeld een nieuw sporthulpmiddel nodig hebben, wat lenen aantrekkelijker en logischer maakt dan kopen. Volgens de Esther Vergeer Foundation speelt hier ook de snelheid van het kunnen leveren van sporthulpmiddelen een belangrijke rol.

Tegelijkertijd zijn er ook voor volwassenen voordelen verbonden aan lenen: wanneer zij willen wisselen van sport, zitten zij niet met een zelf aangeschafte, maar met een geleende prothese of sportrolstoel voor een specifieke sport, waardoor zij hun sporthulpmiddel gemakkelijker kunnen ruilen voor een ander. Dit voordeel geldt natuurlijk ook voor kinderen en jongeren. De Esther Vergeer Foundation en Fonds Gehandicaptensport zeggen zelf over het uitlenen van sporthulpmiddelen:

'Ons ideaalbeeld is dat alles straks in bruikleen is, we geloven dat dat efficiënter is.'

- Esther Vergeer Foundation

'Wij werken aan Uniek Sporten 3.0 met alles in bruikleen. Dit is effectief, efficiënt, eerlijk en duurzaam.'

- Fonds Gehandicaptensport

10.2 Vervoer

Voor lang niet alle sporters met een beperking is het mogelijk om zelfstandig naar een locatie te reizen om te sporten of te bewegen. Uit een behoefteonderzoek van het Mulier Instituut onder volwassenen met een beperking bleek dat 17 procent van de volwassenen met een lichamelijke beperking (zeer) vaak vervoer naar de

sportlocatie als een belemmering ervaarde om te sporten (De Jonge, Gomez Berns & Van Lindert, 2022). Onder mensen met een mobiliteitsbeperking die gebruikmaakten van een mobiliteitshulpmiddel, zoals een rolstoel, was dit 27 procent.

Proces

Om deze vervoersdrempel zoveel mogelijk weg te nemen voor mensen met een beperking die niet met eigen vervoer of met het reguliere openbaar vervoer kunnen reizen, zijn er verschillende vormen van vervoersvoorzieningen die een oplossing kunnen bieden. Deze zijn vaak lokaal/regionaal ingericht. Sommige initiatieven zijn specifiek bedoeld voor het vervoer naar sportactiviteiten. Andere zijn breder inzetbaar, zoals de regiotaxi die mensen vanuit de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) kunnen aanvragen, of initiatieven als ANWB AutoMaatje, dat vrijwilligers met een auto koppelt aan buurtgenoten die verminderd mobiel zijn.

Stichting Special Heroes Nederland stelt een landelijke sportvervoersvoorziening beschikbaar, gefinancierd door het ministerie van VWS. De regeling is bedoeld voor sporters (individueel of in teamverband) met een lichamelijke of visuele beperking.²⁴ Vervoersbedrijf Qarin voorziet namens Special Heroes in het vervoer (Stichting Special Heroes Nederland, z.d.).

Valys is een alternatieve mogelijkheid. Valys is bedoeld voor bijvoorbeeld mensen die een bewijs van de gemeente hebben dat ze aanspraak kunnen maken op Wmo-vervoer of een Wmo-hulpmiddel. Met Valys kunnen mensen voor sociaal-recreatieve doeleinden reizen naar locaties buiten hun eigen regio (Valys, z.d.). Maar volgens Special Heroes is Valys voor sporters minder geschikt, omdat er niet voldoende kilometers beschikbaar zijn binnen de mogelijkheden die Valys biedt.

Reizen naar een sportlocatie met Qarin

Om deel te kunnen nemen aan een training of wedstrijd op een sportlocatie, kunnen sporters zonder alternatieve vervoersopties met vervoer geregeld door vervoersbedrijf Qarin naar hun sportlocatie worden gebracht. Sporters betalen hiervoor een eigen bijdrage van 0,28 euro per kilometer en krijgen jaarlijks maximaal 4.000 kilometer toegewezen waar Qarin in kan voorzien. Dit aantal kilometers baseert Special Heroes op de criteria waaraan de aanvrager voldoet en het beschikbare budget.

Om in aanmerking te komen voor vervoer via Special Heroes, moeten sporters zich aanmelden via de website en een aanvraag indienen. Na eventuele toewijzing van reiskilometers door Special Heroes, regelt Qarin passend vervoer (Stichting Special Heroes Nederland, z.d.).

● Kennisplatform over sportondersteuning

Recent heeft Special Heroes Nederland, in samenwerking met Kenniscentrum Sport en Bewegen en Gehandicaptensport Nederland, een kennisplatform gelanceerd. Via

²⁴ Het openstellen van de regeling voor sporters die sporten in individueel verband en/of met een visuele beperking is een pilot die loopt in het sportseizoen 2023/2024.

kennisoversportondersteuning.nl kunnen sporters met een beperking en professionals informatie vinden over vervoersondersteuning, sporthulpmiddelen en financiële regelingen.

Dit platform vloeit voort uit de handreiking die het Kenniscentrum Sport en Bewegen en Gehandicaptensport Nederland vorig jaar maakten samen met de Esther Vergeer Foundation en Special Heroes Nederland (paragraaf 10.1), ontstaan vanuit het project *Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar*. In deze handreiking lag de focus op sporthulpmiddelen.

Volgens Special Heroes Nederland zijn de onderwerpen sportvervoer en financiële ondersteuning toegevoegd omdat die belegd zijn binnen hetzelfde beleidsterrein. Door het bestaan van een platform waarop de kennis gebundeld is, hoeven professionals en potentiële sporters niet alles apart uit te zoeken.

Het platform is daarmee een uitbreiding van de handreiking sporthulpmiddelen. Naast meer informatie biedt het platform volgens Gehandicaptensport Nederland nog meer voordelen. Zo is een website een dynamischer communicatiemiddel dan een handreiking in pdf-formaat. Gebruikers kunnen makkelijk de informatie vinden die ze nodig hebben en overslaan wat niet relevant is.

Verder is het makkelijker om zo'n platform levend te houden, aldus Gehandicaptensport Nederland, door bijvoorbeeld ervaringsverhalen of *best practices* te delen. De handreiking blijft wel bestaan en is straks via de website te downloaden, en nu ook nog beschikbaar via Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Het platform beperkt zich niet tot passief vervoer²⁵ via bijvoorbeeld Qarin, maar biedt ook handvatten voor sporters die zelfstandig op een actieve manier willen kunnen reizen, bijvoorbeeld op de fiets. Het platform ondersteunt sporters en professionals bij het aanschaffen of aanvragen van een fiets of ander zelfstandig vervoermiddel. Naar actief vervoer en recreatie per fiets deed het Mulier Instituut recent onderzoek (zie kader).

Onbeperkt Fietsen

In Nederland wordt veel gefietst, ook door mensen met een beperking. Fietsen is gezond voor het lichaam en de geest. Specifiek voor mensen met een beperking draagt het bij aan hun zelfstandigheid en sociale contacten, omdat fietsen soms nog behoort tot de weinige manieren waarop zij zich zelfstandig kunnen verplaatsen.

Toch is fietsen voor mensen met een beperking niet vanzelfsprekend. Dit heeft te maken met diverse belemmeringen die fietsen lastig of zelfs onmogelijk maken. In het rapport *Onbeperkt Fietsen* onderzochten we wat er nodig is om fietsen voor mensen met een beperking toegankelijker te maken.

²⁵ Vervoer dat niet actief (bewegend) plaatsvindt maar (grotendeels) zittend, zoals reizen per auto, taxi of trein.

Voor het onderzoek spraken we met elf fietsers met verschillende typen beperkingen en met vijf professionals die zich met mobiliteit bezighouden. Uit de gesprekken bleek dat de aanvraag van een fiets via de gemeente (onder de Wmo) tot de grootste belemmeringen behoorde. Ook het parkeren van de fiets en onregelmatigheden in of obstakels op het wegdek waren veelgenoemde belemmeringen.

We doen een groot aantal aanbevelingen in het rapport, voor verschillende partijen. Het opvolgen hiervan draagt bij aan het creëren en behouden van een toegankelijke fietsomgeving voor mensen met een beperking. Voorbeelden van aanbevelingen zijn het steviger verankeren van toegankelijkheid (van de openbare ruimte) in wet- en regelgeving, zodat toegankelijkheid geen optie meer is, maar een verplichting. Ook universeel ontwerpen en het betrekken van mensen met een beperking bij ruimtelijk beleid en ontwerp zou moeten bijdragen aan een toegankelijke fietsomgeving (Rauws, Noordzij & Van Lindert, 2024).

● Verder verspreiden van kennis

Naast online informatievoorziening via bijvoorbeeld kennisoversportondersteuning.nl zetten Special Heroes Nederland, Kenniscentrum Sport en Bewegen en Gehandicaptensport Nederland zich ook op andere manieren in om kennis over sportondersteuning te verspreiden. **'Verder sturen we informatie als een olievlek het land in via Sportkracht12; in elke provincie hebben we een kennisorganisatie georganiseerd'**, aldus Special Heroes Nederland.

In het najaar organiseren sommige provincies al een tweede bijeenkomst voor een bredere groep professionals. Daarbij proberen ze ook Wmo-medewerkers, die niet werkzaam zijn in de sportsector, te betrekken.

Dit sluit al aan bij de aanpak die de opstellers van de *pledge* over randvoorwaarden voor ogen hebben (zie kader).

Gewenste aanpak randvoorwaarde vervoer

De opstellers van de *pledge* willen dat iedereen met een beperking die wil sporten, zelfstandig van A naar B kan reizen met de ondersteuning die hiervoor wordt geboden. Hiervoor is het nodig dat er landelijk afspraken komen over hoe vervoer voor mensen met een beperking mogelijk én duidelijk is.

Verder geven de opstellers van de *pledge* aan dat de huidige vervoersvoorziening zoveel mogelijk onder de aandacht moet komen bij mensen met een beperking die willen sporten. Na 14 oktober komt er een plan van aanpak om te komen tot de gewenste landelijke afspraken.

Huidige situatie

● Toename aantal reizigers met Qarin

In 2023 hebben 209 personen met een ernstige lichamelijke beperking zich aangemeld voor de sportvervoersvoorziening. Ten opzichte van de deelname in

2022 (165) betekent dit dat er 27 procent meer aanmeldingen zijn geweest in 2023, aldus Special Heroes Nederland.

Van de 209 aanmeldingen voor het portaal van Special Heroes hebben 140 deelnemers een aanvraag ingediend voor kilometerbudget. Daarvan hebben 128 deelnemers (91%) daadwerkelijk gereisd met de sportvervoersvoorziening. Een deel van de leden is dus 'slappend' lid. Volgens Special Heroes Nederland gaat het hierbij om mensen die zich vast aanmelden voor als ze het vervoer in de toekomst nodig hebben.

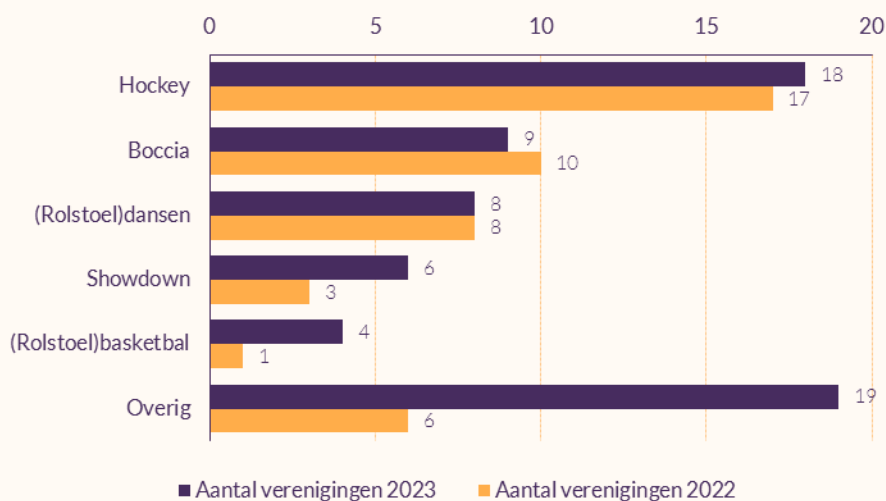
Van de 128 deelnemers waren er 102 rolstoelgebruikers (80%). De overige 26 deelnemers (20%) konden (langere afstanden) lopen. Relatief de meeste deelnemers komen uit Gelderland (n=28) of Zuid-Holland (n=23). Sporters met een beperking uit Zeeland (n=2), Groningen (n=1) en Drenthe (n=1) maken relatief het minst vaak gebruik van vervoer via Qarin.

De deelnemers vertegenwoordigen met name hockeyverenigingen en verenigingen voor boccia, (rolstoel)dansen, showdown en (rolstoel)basketbal. Het aantal vertegenwoordigde verenigingen is bij alle sporten toegenomen of gelijk gebleven, met uitzondering van boccia: in 2023 één vereniging minder dan in 2022 (figuur 10.3). In 2023 werden, anders dan in 2022, veel sporten vertegenwoordigd die slechts één cliënt beoefende. Een deel van deze enkelingen maakte in 2022 nog geen gebruik van de vervoersvoorziening.

Figuur 10.3

Aantal vertegenwoordigde sportverenigingen (top 5), naar sport, 2022 en 2023

(absoluut, n=64 (2023) en n=45 (2022))

Bron: Stichting Special Heroes Nederland, Cijfers sportvervoersvoorziening 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

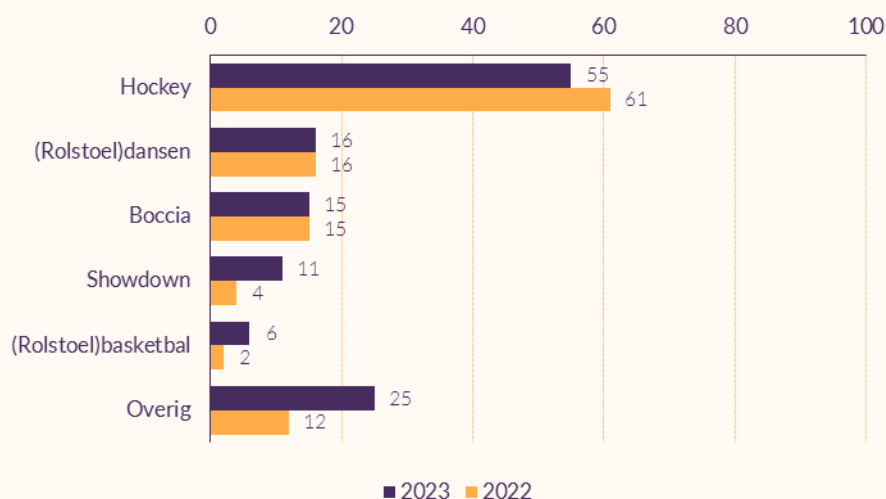
Net als in de rapportage van 2023 hebben we in deze rapportage alleen de deelnemers meegenomen die daadwerkelijk kilometers hebben verbruikt met reizen. Dat is anders dan in de jaren voor 2022. Daarom vermelden we de cijfers van vóór 2022 hier niet.

Figuur 10.4, met het aantal deelnemers per sport, laat dezelfde sporten zien als **figuur 10.3**, maar dan in een andere volgorde: ook hier is hockey het populairst, maar deze sport wordt hier gevolgd door, op grote afstand, (rolstoel)dansen en boccia. Showdown en (rolstoel)basketbal kennen relatief veel minder deelnemers aan de vervoersvoorziening, maar laten wel een groei zien ten opzichte van 2022.

Figuur 10.4

Aantal deelnemers aan de vervoersvoorziening (top 5), naar sport, 2022 en 2023

(absoluut, n=128 (2023) en n=110 (2022))

Bron: Stichting Special Heroes Nederland, Cijfers sportvervoersvoorziening 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Net als in de rapportage van 2023 hebben we in deze rapportage alleen de deelnemers meegenomen die daadwerkelijk kilometers hebben verbruikt met reizen. Dat is anders dan in de jaren voor 2022. Daarom vermelden we de cijfers van vóór 2022 hier niet.

Vervolg

Special Heroes Nederland wil graag meer sporters met een beperking vervoeren en lokale vervoerinitiatieven ondersteunen, maar heeft daar onvoldoende budget voor. Special Heroes Nederland heeft geen directe samenwerkingen met lokale overheden, omdat dat volgens hen complex is: **'Je loopt altijd aan tegen het Wmo-vervoer waar te weinig budget voor is'**.

De organisatie heeft geprobeerd rondom onder meer Utrecht een lokaal vervoerinitiatief te ondersteunen met cofinanciering vanuit gemeenten, maar Wmo-consulenten zijn best terughoudend vanwege het beperkte budget waarover ze beschikken. Volgens de organisatie zorgen de naderende budgettaire tekorten bij gemeenten er vanaf 2026 voor dat gemeenten nog voorzichtiger zijn in het maken van afspraken.

'Zolang er niet echt een verplichting vanuit de overheid komt om hier iets mee te doen, gaat het [vervoersprobleem] ook niet echt opgelost worden. Dat maakt het allemaal ontzettend complex.'

- Special Heroes Nederland

Of het mogelijk is de vervoersvoorziening voor sporters met een beperking in de toekomst breder in te gaan zetten, is dus nog de vraag.

Fonds Gehandicaptensport hoopt op termijn ook betrokken te worden bij het onderdeel 'vervoer'. Dit heeft het Fonds al aan het ministerie van VWS voorgelegd. De doelstelling voor vervoer vanuit de Strategie 2030 sluit namelijk aan bij de eigen beleidsplannen en doelstellingen voor 2030 van Fonds Gehandicaptensport, die bij het ministerie van VWS en andere relevante partijen bekend zijn. **'Ons doel is een vervoersoplossing waarin de sporter centraal staat en regie kan voeren, ondersteund door de data en mogelijkheden van ons platform. Hierbij hebben we ook onze (commerciële) partners uitgedaagd mee te denken'**, aldus Fonds Gehandicaptensport.

De focus ligt bij Fonds Gehandicaptensport nog op sporthulpmiddelen tot er een duurzame oplossing voor de beschikbaarheid daarvan in zicht is. In overleg met het ministerie van VWS is Fonds Gehandicaptensport daarom sinds half 2023 tijdelijk niet meer actief op het thema 'vervoer'.

10.3 Inclusieve accommodaties

In de Nota Gehandicaptensport waarover we vorig jaar rapporteerden, is niet expliciet aandacht voor de toegankelijkheid van sportaccommodaties. In de Strategie 2030 is de toegankelijkheid van sportaccommodaties *wel* opgenomen als belangrijk punt van aandacht. Ook vormen toegankelijke (of: inclusieve) accommodaties een van de vier randvoorwaarden in de *pledge*. Daarom rapporteren we vanaf dit jaar in elke voortgangsrapportage over de toegankelijkheid van sportaccommodaties.

Toegang hebben tot sportaccommodaties, maar ook gebruik kunnen maken van sportaccommodaties als bezoeker, vrijwilliger of sporter, is een belangrijke voorwaarde om sporten en bewegen vanzelfsprekend te kunnen maken voor mensen met een beperking. Zonder toegang tot de accommodatie of faciliteiten van de accommodatie van een sportvereniging, is sporten daar immers niet mogelijk.

Proces

● Het Sportakkoord

In het meest recente Sportakkoord van eind 2022 staan verschillende vormen van toegankelijkheid vermeld als opgaven onder het thema Inclusie & Diversiteit. Het gaat om het vergroten van de:

- financiële toegankelijkheid;
- sociale toegankelijkheid;
- praktische toegankelijkheid.

In deze paragraaf richten we ons vooral op praktische toegankelijkheid, of specifieker: fysieke toegankelijkheid. Het Sportakkoord stelt dat gemeenten, uitvoeringsorganisaties en sportaanbieders hierin samen kunnen werken.

Gemeenten hebben hierin een beleidsuitvoerende rol, waarin zij samenwerken met sporters met een beperking. Uitvoeringsorganisaties kunnen zich volgens het werkplan van het Sportakkoord actief inzetten om sport(accommodaties) praktisch toegankelijk te maken. Voor sportaanbieders is er slechts de rol om zich bewust te zijn 'van het belang van praktische toegankelijkheid voor hun huidige sporters en mogelijke toekomstige sporters' en 'van de bestaande ondersteuning en regelingen om de praktische toegankelijkheid te vergroten', aldus het werkplan Sportakkoord (Ministerie van VWS et al., 2024, p. 7).

In het werkplan staan de volgende acties die moeten bijdragen aan het uiteindelijke doel, het vergroten van de praktische toegankelijkheid en dan in het bijzonder de toegankelijkheid van sportaccommodaties:

- NOC*NSF werkt in samenwerking met de partners van het Sportakkoord aan toegankelijkheidsscans voor accommodaties van clubs. Hierbij gaat het om zowel verenigingen als ondernemende aanbieders. De scans moeten deze sportaanbieders gaan ondersteunen en helpen om de BOSA²⁶ goed te kunnen benutten. Hierbij let NOC*NSF ook op bestaande tools op het gebied van de toegankelijkheid van accommodaties.
- Partners van het Sportakkoord committeren zich aan de Strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030!' en werken samen met alle betrokken stakeholders om de Strategie 2030 te realiseren (Ministerie van VWS et al., 2024, p. 7).

● **Onderzoek van het Mulier Instituut**

In 2023 onderzochten we uitgebreid de wet- en regelgeving, beleidspraktijk, cijfers en ervaringen rondom de toegankelijkheid van sportaccommodaties (Van Lindert, Gómez Berns en Ruikes, 2023). De onderzoekers identificeerden drie belangrijke factoren die de voortgang in het verbeteren van de toegankelijkheid van sportaccommodaties en het zicht op de ontwikkelingen daarin belemmeren:

- De vrijblijvendheid in de aanpak van toegankelijkheid: het is nog beperkt verplicht om sportaccommodaties toegankelijk te maken of toegankelijk te realiseren (zie ook het kader over de Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)-normering). Gemeenten en organisaties mogen zelf afwegen of een grote investering voor een relatief kleine groep gebruikers wat hen betreft opweegt tegen de inzet van diezelfde investering voor een ander maatschappelijk belang. Als gemeenten andere, urgentere, opgaven hebben om aan te werken, is de keus soms al gauw gemaakt.

²⁶ De subsidieregeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA) is bedoeld voor sportorganisaties in de breedtesport. Deze organisaties kunnen subsidie aanvragen voor bouw- en onderhoudskosten van sportaccommodaties (specifiek verduurzaming en het toegankelijk maken van accommodaties) en de aanschaf van sportmaterialen (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen, 2024)

- Het ontbreken van landelijke data over de toegankelijkheid van sportaccommodaties: momenteel is nog niet van alle sportaccommodaties inzichtelijk of en in welke mate deze toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Hierdoor is het voor mensen met een beperking die willen sporten of een sportaccommodatie willen bezoeken vaak onduidelijk of ze de accommodatie wel in kunnen en er gebruik van kunnen maken. Verder maakt het gebrek aan cijfers het lastig om de voortgang te monitoren: hoe goed is Nederland op weg met het toegankelijk maken van sportaccommodaties?
- Het gebrek aan een goed instrument om ervaringen van burgers met toegankelijkheid te meten: er is nog geen uniform instrument om de ervaringen van verschillende groepen Nederlanders met de toegankelijkheid van sportaccommodaties te meten. Momenteel zijn er namelijk allerlei verschillende aanbieders van meetinstrumenten en schouwen om de mate van toegankelijkheid te bepalen, waardoor het lastig is de resultaten van de metingen met elkaar te vergelijken.

NEN 9120 Toegankelijkheid van Gebouwen

Met belanghebbende partijen heeft Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut (NEN) gewerkt aan een eenduidige norm voor de toegankelijkheid van gebouwen voor mensen met een beperking. Zo kunnen alle partijen, zoals architecten en vastgoedeigenaren, deze norm gebruiken. De norm, NEN 9120, is gebaseerd op een Europees equivalent. De norm zou alleen voor nieuwbouw van gebouwen en woningen gelden, en zou ook gebruikt *kunnen* worden voor renovaties (NEN, 12 april 2024).

Tot 15 juli lag de norm publiekelijk ter inzage. Een definitieve uitspraak over de norm is er nog niet, maar over de toepassing van de norm zei verantwoordelijk minister Mona Keijzer in een reportage van Nieuwsuur (8 augustus 2024) alvast:

'Het is van belang om de bouwsector eerst de nodige ervaring op te laten doen met het vrijwillig toepassen van de NEN-norm, waarbij is uitgegaan van een periode van twee jaar.'

- Mona Keijzer, minister van Volkshuisvesting
en Ruimtelijke Ordening

Hiermee handelt de Nederlandse staat niet in lijn met het VN-verdrag Handicap, en blijft bovendien onduidelijkheid bestaan voor de bouwsector en opdrachtgevers: is het wel of niet raadzaam om gebouwen toegankelijk te realiseren? Volgens voorzitter van de normcommissie Strategie Toegankelijkheid van Gebouwen, Otwin van Dijk, kan het niet verplicht stellen en nog niet invoeren van de norm ertoe leiden dat sommige architecten aanbestedingen verliezen omdat zij toegankelijkheid *wel* meenemen in het plan en de offerte en daardoor meer geld vragen dan partijen die toegankelijkheid niet meenemen Nieuwsuur (8 augustus 2024). Dit zou een oneerlijk speelveld creëren en een perverse prikkel kunnen vormen om toegankelijkheid dan maar niet mee te nemen.

Vanuit opdrachtgevers, opdrachtnemers en gebruikers van gebouwen is de hoop dan ook dat de norm sneller ingevoerd wordt en dan meteen verplicht wordt gemaakt.

● De inspanningen van NOC*NSF

NOC*NSF is met de actiepunten vanuit het Sportakkoord en de drie aanbevelingen uit het rapport van het Mulier Instituut aan de slag gegaan. De stuurgroep heeft vanuit de Strategie 2030 NOC*NSF namelijk aangewezen om de leiding te nemen in het opstellen van een plan om sportaccommodaties in Nederland toegankelijk te gaan maken voor mensen met een beperking. De belangrijkste onderdelen van het plan zijn als volgt, aldus NOC*NSF, dat nog een extra onderdeel heeft toegevoegd:

1. **Vrijblijvendheid verminderen**

Op 14 oktober 2024 ondertekenen vertegenwoordigers van onder meer ondernemende sportaanbieders en gemeenten een pledge, waarmee ze beloven zich in te zetten om sportaccommodaties toegankelijker te gaan maken. De bedoeling is dat zoveel mogelijk sportaccommodaties in Nederland minstens een bepaald minimaal niveau van toegankelijkheid behalen. Het ondertekenen van de pledge is niet vrijblijvend, hoewel de pledge niet juridisch bindend is. NOC*NSF gaat in gesprek met vertegenwoordigers van eigenaren (sportbonden, VSG en POS) die achterblijven in hun handelen. Door de voortgang te monitoren hoopt NOC*NSF dat sportaanbieders en gemeenten een stok achter de deur voelen om met toegankelijkheid aan de slag te gaan.

2. **Inzicht geven in toegankelijkheid op landelijk en lokaal niveau**

Met een nog te ontwikkelen scan moeten alle partijen die sportaccommodaties toetsen op toegankelijkheid dezelfde tool gaan gebruiken. Hierbij gaat het dan niet om commerciële partijen: eigenaren en exploitanten kunnen de scan zelf uitvoeren via een webtool. De resultaten van de scan belanden in één database, die openbaar beschikbaar moet zijn. Hier zijn data dan eenduidig en overzichtelijk geregistreerd. De data uit de database kunnen dan ontsloten worden via diverse platformen, zoals Uniek Sporten en de website van de VSG. Het is de bedoeling dat de database het enige en meest actuele overzicht gaat vormen van de mate waarin sportaccommodaties in Nederland toegankelijk zijn. Met welke partijen NOC*NSF dit precies gaat oppakken wordt duidelijk na 14 oktober 2024, toen de betrokken partijen de *pledges* voor verschillende pijlers ondertekenden.

3. **Sporters en bezoekers zelf de mogelijkheid geven om per accommodatie hun ervaringen te delen**

NOC*NSF zou graag zien dat de data over toegankelijkheid ook landen in Google Maps. Zo kunnen bezoekers gemakkelijk zien of de accommodatie die zij willen bezoeken of waar zij willen sporten, toegankelijk is voor hen. Gebruikers van de accommodatie kunnen dan, ook via Google Maps, hun ervaringen met de accommodatie delen: hoe toegankelijk is de accommodatie nu eigenlijk in de praktijk?

4. Handelingsperspectief bieden aan eigenaren

Aanvullend wil NOC*NSF met haar plan sportaanbieders ondersteunen in hun ambitie om bij te dragen aan de toegankelijkheid van sportaccommodaties. De scans moeten bijvoorbeeld niet alleen maar laten zien hoe toegankelijk een accommodatie al is, maar moeten ook inzicht gaan geven in *quick wins* en mogelijke grotere aanpassingen. Ook moet voor sportaanbieders inzichtelijk worden op welke subsidies zij eventueel aanspraak kunnen maken.

De platformen POS, MOS en VSG moeten het plan met NOC*NSF en de sportbonden gaan uitvoeren, in samenwerking met het Mulier Instituut. Zij kunnen eigenaren en exploitanten van sportaccommodaties oproepen om de actuele toegankelijkheid per accommodatie inzichtelijk te maken en deze zo nodig te verbeteren. De hoop is hiermee dat, in de woorden van NOC*NSF:

'[eigenaren], gestimuleerd door de uitkomsten van de zelfscan en het geboden handelingsperspectief, tot 2030 [kunnen] toewerken naar de best mogelijke toegankelijkheid van hun accommodatie en deze status met trots uitdragen.'

Om het plan ook daadwerkelijk tot realisatie te kunnen brengen, voorziet NOC*NSF wel enkele uitdagingen. Ten eerste merkt NOC*NSF een gebrek aan bewustzijn van het belang van toegankelijkheid op: **'we [zijn] ons er nog niet altijd bewust van wat het betekent als je niet overal terechtkunt'**. Dat maakt dat veel mensen er niet bij voorbaat bij stilstaan. Hierdoor kan het zo zijn dat eigenaren en exploitanten weinig urgentie voelen om hun sportaccommodatie aan te passen.

Verder maakt NOC*NSF zich zorgen over de beperkte middelen die de Rijksoverheid beschikbaar stelt om het toegankelijker maken van sportaccommodaties mee te financieren vanuit bijvoorbeeld de BOSA. Vanwege grote interesse in de BOSA vanuit sportaanbieders is het subsidieloket vaak gauw alweer gesloten, meestal voor langere tijd: sportaanbieders die geen aanvraag konden indienen voor 1 augustus 2024, moeten tot 1 januari 2025 wachten tot zij een nieuwe aanvraag kunnen doen (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen, z.d.). NOC*NSF ziet in de Rijksbegroting geen extra middelen opgenomen voor de BOSA-regeling.

● Bestaande manieren om toegankelijkheid te beoordelen

○ De schouw

Toegankelijkheid kun je meten met een schouwlijst. Op een schouwlijst, een soort formulier, staan vragen die moeten helpen de toegankelijkheid van een te beoordelen gebouw in kaart te brengen. Om dit formulier in te vullen is het nodig om fysiek op de te beoordelen locatie te zijn (geweest).

Een schouw geeft een indruk van de toegankelijkheid, maar is geen officiële keuring, omdat bij een schouw geen objectieve metingen worden gedaan. Het gaat om de ervaring (Week van de Toegankelijkheid, z.d.).

De resultaten van schouwen zijn vaak niet openbaar. Omdat schouwlijsten van verschillende aanbieders van elkaar verschillen, zijn de resultaten van verschillende schouwen niet goed met elkaar te vergelijken. Hier wil NOC*NSF met haar webtool, die alle partijen voortaan zouden moeten gebruiken, dus verandering in brengen.

○ Schouw via Uniek Sporten

Via de app en website van Uniek Sporten kunnen bezoekers een sportlocatie beoordelen op toegankelijkheid (Uniek Sporten, z.d.-b). Deze beoordeling werkt ook op basis van een vragenlijst. Het Mulier Instituut heeft de vragenlijst destijds ontwikkeld in samenspraak met mensen met een beperking en op basis van aspecten van toegankelijkheid uit de [Richtlijnen voor de toegankelijkheid van binnen- en buitensportaccommodaties](#).

Het doel van de verzamelde beoordelingen is om de toekomstige bezoeker van een sportaccommodatie van informatie te voorzien over de toegankelijkheid van de locatie, zodat deze zich op het bezoek kan voorbereiden. Een groot deel van de sportaccommodaties is nog niet beoordeeld.

○ Schouw via Ongehinderd

De app en website van het bedrijf Ongehinderd werken op een vergelijkbare manier. Gebruikers kunnen via een vragenlijst beoordelingen toevoegen van vrijetijdslocaties, waaronder sportvoorzieningen, op het gebied van toegankelijkheid (Ongehinderd, z.d.).

Ongehinderd en Uniek Sporten willen samen met het Mulier Instituut het inzicht in de toegankelijkheid van Nederlandse sportaccommodaties vergroten en toegankelijkheid onder de aandacht brengen door de toegankelijkheid van sportaccommodaties in de Database Sportaanbod van het Mulier Instituut te gaan registreren. Dit project staat momenteel op pauze.

○ Meten en keuren

Waar het bij schouwen gaat om de ervaring, gaat het bij het meten van de toegankelijkheid om centimeters, graden en hoeken. Bij een keuring gaat het dan om het beoordelen van de objectieve gegevens. Het keuren is een professionele controle op basis van nationale en Europese richtlijnen. Vaak wordt na deze metingen een keurmerk afgegeven, zoals de eerder beschreven Integrale Toegankelijkheidsstandaard (ITS): het blauwe bordje met de rolstoel. Keuringen mogen alleen door een gecertificeerde organisatie uitgevoerd worden (PBTconsult, z.d.).

Ongehinderd voert naast schouwen ook keuringen uit voor gemeenten aan de hand van de criteria van Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (NLKT). De resultaten publiceren ze in de app en op de website van Ongehinderd, zodat

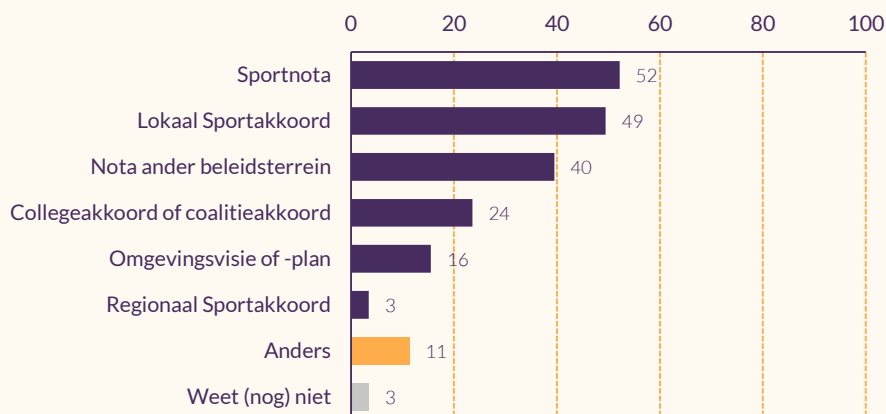
beleidsdoelstellingen aan het ontwikkelen (16%), of zijn ze dit van plan te doen (13%). Slechts een handjevol gemeenten (7%) heeft geen beleidsdoelstellingen én is niet van plan deze te ontwikkelen.

Gemeenten die beleidsdoelstellingen in een bepaald plan of bepaalde nota hebben vastgelegd of deze doelstellingen aan het ontwikkelen zijn, leggen deze doelstellingen in ongeveer de helft van de gevallen vast in hun sportnota (52%) of het lokale sportakkoord (49%) (figuur 10.6). Een groot deel van de gemeenten (40%) heeft de doelstellingen (ook) in een nota van een beleidsterrein anders dan sport vastgelegd, bijvoorbeeld in de Lokale Inclusieagenda (LIA)²⁷ die gemeenten verplicht op moeten stellen.

Figuur 10.6

Aandeel gemeenten dat beleidsdoelstellingen over toegankelijke sportaccommodaties in een bepaald(e) nota of plan heeft vastgelegd of van plan is dit te gaan doen

(in procenten, n=57)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, mei 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

● **Maatregelen**

Gemeenten zetten veel verschillende maatregelen in om sportaccommodaties toegankelijker te maken voor mensen met een beperking. Veel gemeenten (94%; vooral kleinere minder stedelijke gemeenten) maken sportaccommodaties vooral toegankelijk door mogelijkheden te bieden om financiële drempels te verlagen voor sporters met een beperking. Ook wijzen veel gemeenten (80%, vooral grotere (zeer) sterk stedelijke gemeenten) sportaanbieders op externe subsidies, zoals de BOSA.

Andere maatregelen die relatief veel gemeenten nemen, zijn het stimuleren van passend sport- en beweegaanbod (73%), het realiseren van voldoende parkeerplaatsen voor mensen met een beperking (72%) en het verbeteren van de

²⁷ Zie voor een definitie paragraaf 10.6.

bruikbaarheid van onder meer kled- en doucheruimtes (67%). Het gaat hierbij voornamelijk om grotere gemeenten met een hoge stedelijkheidsgraad.

Relatief minder vaak treffen gemeenten maatregelen om sportaccommodaties beter bereikbaar te maken met het openbaar vervoer (17%) of om subsidieregelingen voor het toegankelijk(er) maken van sportaccommodaties te verbeteren (17%). Vooral de kleinere en minder stedelijke gemeenten treffen deze maatregelen niet.

Overigens geven ook veel gemeenten aan niet te weten of ze bepaalde maatregelen treffen. Bijvoorbeeld wanneer het gaat om het regelen van vervoer van en naar een sportaccommodatie in de gemeente (33%), het verbeteren van de informatie op locatie (32%), of het verbeteren van de uitgangelijkheid (zodat iedereen in geval van nood de accommodatie uit kan; 30%).

● **Zicht op toegankelijkheid van sportaccommodaties**

Ruim een derde van de gemeenten (35%) heeft geen zicht op de mate waarin gemeentelijke sportaccommodaties toegankelijk zijn voor inwoners met een beperking, vooral gemeenten met relatief weinig inwoners (<25.000) (47%).

Wanneer gemeenten er wel zicht op hebben of houden, doen ze dit in de meeste gevallen door een sportaccommodatie te laten schouwen door inwoners met een beperking (21%), of door een externe partij een meting en keuring uit te laten voeren (19%). Een minderheid van de gemeenten (10%) houdt toezicht met een meldpunt voor klachten over de toegankelijkheid van sportaccommodaties in de gemeente.

Eén op de vijf gemeenten met enige vorm van zicht op de toegankelijkheid (20%) kiest (ook) voor een andere methode. Enkele gemeenten geven aan dat het beheer van (een deel van) de sportaccommodaties niet hun verantwoordelijkheid is, en dat een andere partij zich dus al dan niet met de toegankelijkheid van de accommodatie bezighoudt. Andere gemeenten geven bijvoorbeeld aan zich te laten adviseren door een commissie die zich specifiek met toegankelijkheid bezighoudt, of over de toegankelijkheid met bewoners of gebruikers in gesprek te gaan.

● **Belemmeringen om sportaccommodaties toegankelijk te maken**

Het merendeel van de gemeenten (78%) ervaart een of meerdere belemmeringen bij het toegankelijk(er) maken van sportaccommodaties in de gemeente (**figuur 10.7**). Vooral een gebrek aan middelen (47%) en een gebrek aan tijd (36%) ervaren gemeenten als belemmeringen. Hierbij gaat het dan met name om kleinere gemeenten die niet of beperkt stedelijk zijn.

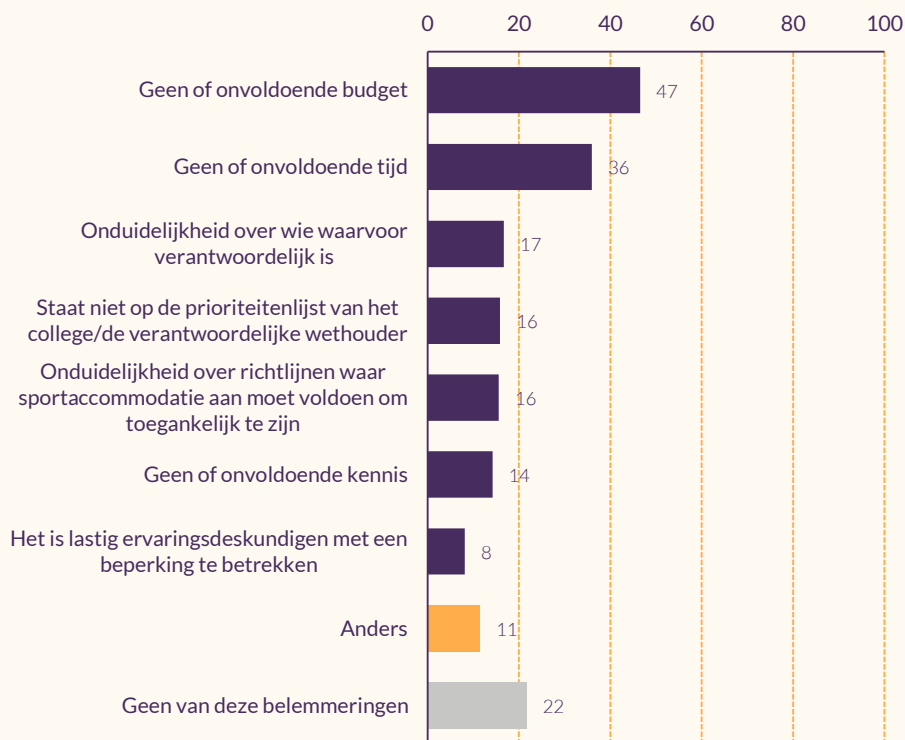
Dat het lastig is om ervaringsdeskundigen te betrekken (8%) of dat er onvoldoende kennis is (14%), zijn minder vaak genoemde belemmeringen, ook onder de kleinere minder stedelijke gemeenten. Dit wil niet zeggen dat de overige gemeenten moeiteloos ervaringsdeskundigen betrekken of over alle noodzakelijke kennis beschikken.

Enkele gemeenten ervaren nog andere uitdagingen. Bijvoorbeeld een gebrek aan mogelijkheden tot actie omdat er geen vraag of urgentie zou zijn. Zo stelt een van de gemeenten dat er **'[o]nvoldoende vraag [is] vanuit inwoners'** of dat er **'geen klachten/wensen binnen[komen] vanuit de specifieke groepen'**. Verder geven twee gemeenten aan de toegankelijkheid van sportaccommodaties in de gemeente niet op de agenda te hebben staan. Bij enkele gemeenten lijkt het dus nog te ontbreken aan urgentiebesef of prioriteit.

Figuur 10.7

Aandeel gemeenten dat een bepaalde belemmering ervaart om sportaccommodaties toegankelijk(er) te maken

(in procenten, n=109)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, mei 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

● **Bekendheid met instanties, landelijk beleid en wet- en regelgeving**

Met het merendeel van wat er aan landelijke wet- en regelgeving en beleid al bestaat, zijn gemeenten over het algemeen bekend, en vaak geven ze er al uitvoering aan: het Sportakkoord (20% alleen mee bekend, 79% voert het uit), Uniek Sporten (27% alleen bekend, 66% is aangesloten) en de BOSA (36% alleen bekend, 59% benut deze regeling).

Opvallend is dat minder dan de helft van de gemeenten uitvoering geeft aan de Lokale Inclusieagenda (LIA; 46%) en het Bouwbesluit (40%), beide landelijk

verplicht. Ook is meer dan een kwart tot ruim de helft van de gemeenten niet bekend met het VN-verdrag Handicap (27%), 'handicap' in artikel 1 van de Grondwet (26%), toegankelijkheidsrichtlijnen, -keurmerken en -symbolen (26-66%), en de landelijk opererende instantie Ongehinderd (58%).

Deze grote mate van onbekendheid met de verschillende wet- en regelgeving op het gebied van toegankelijkheid, geeft te denken: zijn beleidsambtenaren sport wel voldoende op de hoogte van hun mogelijkheden en plichten bij het toegankelijk maken van sportaccommodaties (en over gemeentelijke locaties en diensten)?

Maar dat deze mate van bekendheid zo laag is, kan ermee te maken hebben dat de vertegenwoordigers van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld niet noodzakelijkerwijs affiniteit hebben met toegankelijkheid of ruimtelijke vraagstukken: veel van de vertegenwoordigers zijn beleidsambtenaren sport die zich niet (uitsluitend) met accommodatiebeleid bezighouden, maar met het aanbod en de impact van sport- en beweegactiviteiten in de gemeente.

Vervolg

Vanuit het Sportakkoord zijn er verschillende stippen op de horizon wanneer het gaat om praktische toegankelijkheid:

- In 2026 worden de bestaande lokale en landelijke regelingen zoals de BOSA gevonden en benut en wordt wetgeving over toegankelijkheid nageleefd.
- Gemeenten zijn bekend met het VN-verdrag Handicap en benutten de doelen hiervan voor resultaten in sport en bewegen. Lettend op de resultaten van het VSG-onderzoek, lijkt meer bekendheid hard nodig.
- Eind 2030 moet sport vanzelfsprekend zijn voor mensen met een beperking. Dit betekent dat iedereen die wil sporten ook kán sporten en weet hoe dit geregeld kan worden. In 2026 wordt een tussenevaluatie gehouden.
- De informatie over de praktische toegankelijkheid en waar mensen ondersteuning kunnen krijgen is duidelijk vindbaar en bekend (Ministerie van VWS et al., 2024, p. 7).

Hier komen de geplande doelen vanuit NOC*NSF rondom de toepassing van een universele toegankelijkheidsscan en de aanleg van een landelijke database nog bij, die ook in de pledge staan benoemd.

10.4 Financiële toegankelijkheid

Uit een behoefteonderzoek door het Mulier Instituut in 2022 kwam naar voren dat 29 procent van de mensen met een beperking een tekort aan financiële middelen (zeer) vaak als een belemmering ervaart om te sporten (De Jonge, Gómez Berns & Van Lindert, 2022). Dit is niet alleen een belangrijke belemmering voor potentiële sporters met een beperking, maar ook voor andere Nederlanders die willen sporten.

Proces

Het vergroten van de financiële toegankelijkheid is dan ook een belangrijke opgave in het werkplan van het Sportakkoord. **'Armoede lossen we niet op met sportbeleid,**

wel kunnen we ervoor zorgen dat mensen die in armoede leven ook kunnen sporten, zo stelt het werkplan'. Dit is een belangrijke noot, want armoede is een breed

maatschappelijk probleem en het niet kunnen betalen van contributie of een sportschoolabonnement is daar slechts een symptoom van.

Het ministerie van VWS, VSG, NOC*NSF en andere bij het akkoord betrokken partijen geven dan ook aan welke mogelijkheden wél binnen hun invloedssfeer liggen. Dit komt vooral neer op het betaalbaar maken van sportaanbod, bijvoorbeeld via bepaalde (onder de meeste Nederlanders nu nog vrij onbekende) regelingen.

De volgende werkafspraken moeten ertoe leiden dat minder mensen een gebrek aan financiële middelen ervaren als een drempel om te sporten (Ministerie van VWS et al., 2024, p. 4):

- een verkenning van het huidige aanbod en gebruik van financiële (stadspas)regelingen voor sport;
- een samenvoeging van regelingen onderzoeken met pilots;
- communiceren over bestaande regelingen, zoals Jeugdfonds Sport en Cultuur en Volwassenenfonds Sport en Cultuur;
- de programma's District Spots en Fitness Loont uitbreiden;
- meer aandacht geven aan projecten van Sportinnovator (project Sport en Lage SES);
- voorbeelden over het vergroten van financiële toegankelijkheid van de sport etaleren via onder meer de Hot-Spot aanpak van NOC*NSF en POS, en het platform van Kenniscentrum Sport en Bewegen;
- bewustzijn creëren over wat wel en niet werkt voor mensen in een lage sociaaleconomische positie (SEP);
- verkennen of het Nationaal Fonds voor de Sport bij kan dragen aan een financieel toegankelijke sportsector.

De aanpak die de partijen betrokken bij de *pledge* over randvoorwaarden voor ogen hebben, is anders. Zij zien voor zich dat verschillende partijen, waaronder het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Volwassenenfonds Sport en Cultuur, in kaart brengen hoeveel aanvragen er gedaan worden voor sporters met een beperking. Ook moeten de partijen gaan onderzoeken of de huidige vergoedingen vanuit bestaande regelingen voldoende zijn om deel te kunnen nemen aan sport- en beweegaanbod.

Met onderzoek door MOOI in Beweging, Challenges Sportinnovator, het Mulier Instituut en het Kenniscentrum Sport en Bewegen moet daarnaast meer inzicht komen in de financiële drempels die sporters met een beperking ervaren. Ook moet dit onderzoek gaan uitwijzen of de huidige financiële ondersteuning hierop aansluit.

Meerkosten van het leven met een beperking

Het Nibud bracht in juni dit jaar een rapport uit over de meerkosten die leven met een beperking in Nederland met zich meebrengt. Hierin concludeerden de onderzoekers dat Nederlanders met een beperking gemiddeld meer kosten maken. Het gaat dan met name om gemiddeld hogere uitgaven aan vervoer, energie, medicijnen en voedingssupplementen, eigen betalingen voor hulpmiddelen en de zorgverzekering.

Naast deze hogere kosten, hebben Nederlanders met een beperking ook minder inkomsten, ondanks de toeslagen die zij ontvangen. Hierdoor hebben zij minder bestedingsruimte dan Nederlanders met een vergelijkbaar inkomen. Onder Nederlanders met een beperking is het risico dan ook groter dat zij maandelijks geld tekortkomen (Bos, Groen, Warnaar & Wieman, 2024).

Lees meer over de bevindingen van het Nibud, in samenwerking met Ieder(in), in het rapport.

Huidige situatie

Vanuit de Strategie 2030 is dit jaar nog weinig gebeurd op dit onderwerp. Wel is er inzicht in de sport- en beweegdeelname onder mensen met een laag inkomen. De resultaten van de meeste recente Leefstijlmonitor laten zien dat er een verband lijkt te zijn tussen mate van welvaart (inkomen en vermogen) en sport- en beweegdeelname: hoe lager de welvaart, des te lager de sport- en beweegdeelname. Het verschil tussen de 20 procent minst welvarende en de 20 procent meest welvarende Nederlanders in wekelijkse sportdeelname bedraagt ruim 26 procent.

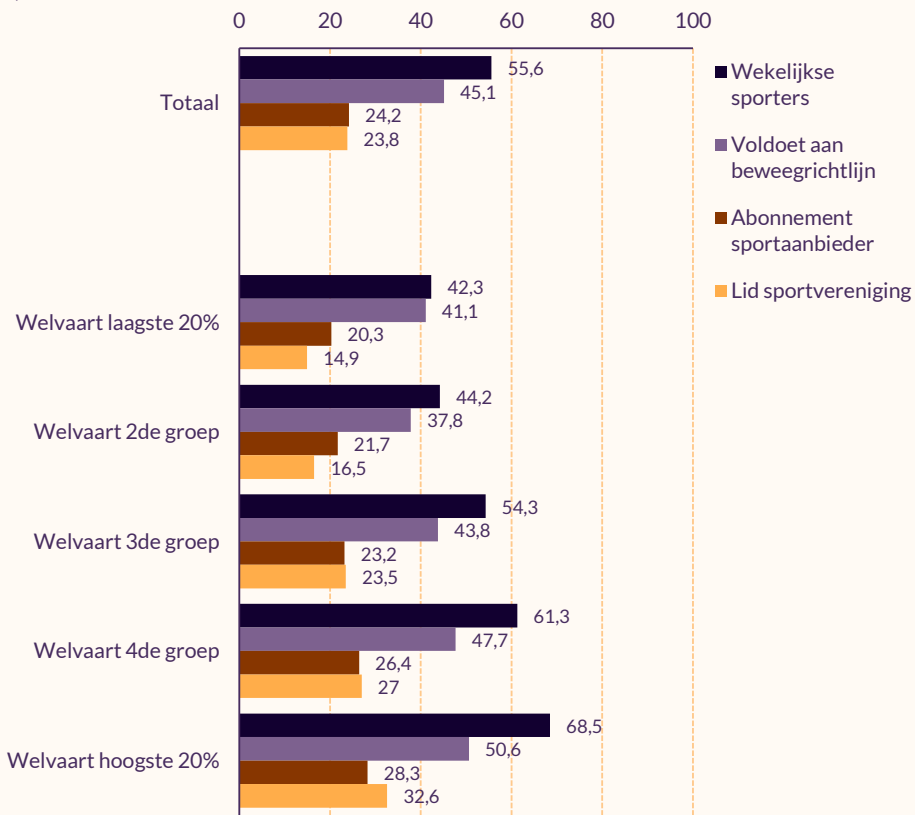
Deze veronderstelde relatie tussen welvaart en sport- en beweegdeelname komt ook terug in het aandeel Nederlanders van 4 jaar en ouder dat een abonnement heeft bij een sportaanbieder, zoals de sportschool, of lid is van een sportvereniging (figuur 10.8).

Hierbij is het verschil tussen de minst en meest welvarende groep het grootst bij verenigingslidmaatschap: bijna 18 procent (CBS & RIVM, 2024).

Figuur 10.8

Aandeel Nederlanders (≥4 jaar) dat sport of beweegt, al dan niet bij een sportaanbieder of sportvereniging, naar welvaartsniveau, 2023

(in procenten)

Bron: CBS i.s.m. RIVM, Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

Eerder, maar relatief recent, onderzoek van het Mulier Instituut neemt naast de financiële positie ook het opleidingsniveau mee, die samen de sociaaleconomische status (SES) bepalen. Uit onderzoek naar sporten en bewegen onder mensen met een lage SES kwam naar voren dat relatief minder mensen met een lage SES sporten en bewegen dan mensen met een hoge(re) SES. Voor hen waren niet financiën de grootste drempel om te gaan sporten of bewegen, maar het hebben van een beperking: de helft van de mensen met een lage SES heeft een beperking (Van den Dool, 2022).

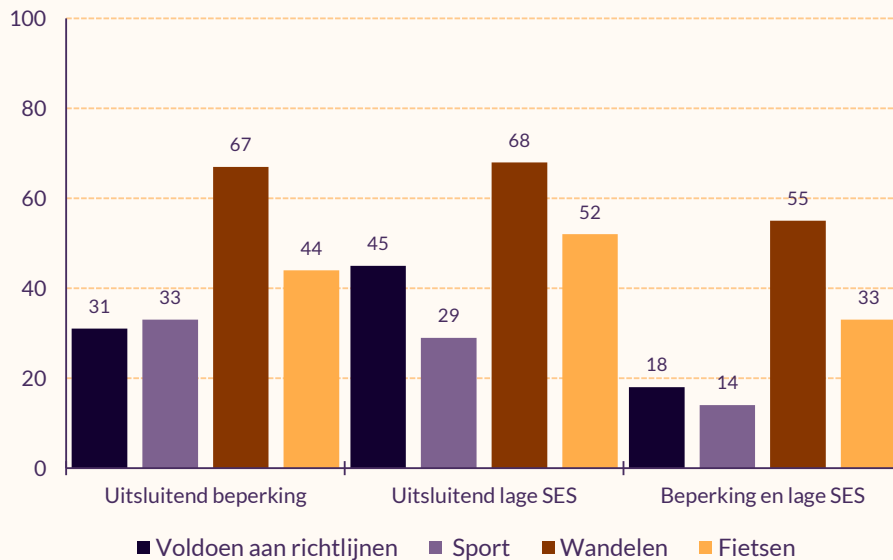
Mensen met een lage SES én een beperking blijken te behoren tot de groep Nederlanders die het minst aan sport of beweging doet: 18 procent van hen voldoet aan de beweegrichtlijnen (tegenover 45% gemiddeld) en slechts 14 procent van hen sport wekelijks (tegenover 56% gemiddeld). Deze cijfers zijn lager dan de cijfers over sport- en beweegdeelname onder mensen met alleen een beperking of alleen een lage SES, liet Van den Dool zien op basis van cijfers uit de Gezondheidsenquête van het CBS en RIVM (2023). **Figuur 10.9** laat deze verschillen duidelijker zien:

minder Nederlanders van 18 jaar en ouder met een beperking én een lage SES voldoen aan de beweegrichtlijnen of sporten, wandelen of fietsen wekelijks.

Figuur 10.9

Aandeel Nederlanders (≥18 jaar) met een beperking en/of lage SES dat sport of beweegt, 2022

(in procenten)

Bron: CBS, Gezondheidsenquête 2015-2021. Bewerking: Mulier Instituut.

De cijfers laten dus zien dat de groep Nederlanders met een lage SES en een beperking relatief weinig sport en beweegt, wat de focus op deze groep in de Strategie 2030 rechtvaardigt. Maar het Sportakkoord richt zich op mensen met een laag inkomen of lage SES in brede zin, en kijkt niet naar de intersectie tussen verschillende persoonskenmerken, in dit geval de SES en het hebben van een beperking.

Vervolg

Voor 2026 kijkt het werkplan van het Sportakkoord naar de volgende stippen op de horizon:

- Het percentage mensen in Nederland waarvoor financiën een drempel vormt om te sporten en bewegen, is zichtbaar gedaald.
- Er is een aanpak ontwikkeld en lokaal toegepast om de toegankelijkheid van financiële regelingen te vergroten (bijvoorbeeld door een bundeling van regelingen).
- Alle gemeenten en sportaanbieders weten van de beschikbare ondersteuningsmogelijkheden en verwijzen mensen hiernaar door.

10.5 Vindbaarheid en bekendheid

Randvoorwaarden om te kunnen sporten en bewegen als persoon met een beperking zijn ook het kunnen vinden van passend sport- en beweegaanbod. En dus kennis hebben van waar en hoe dit aanbod te vinden is. Andersom zijn vindbaarheid en bekendheid ook belangrijk: hoe vinden of bereiken sportverenigingen en andere partijen potentiële sporters met een beperking?

Proces

In de nota *'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!'* noemen D66, GroenLinks en SP (2021) de ambitie om iedere sporter met een beperking en diens sociale omgeving bekend te laten zijn met Uniek Sporten. Voor iedere sporter met een beperking moet er in 2030 een sportvereniging zijn waar ze erbij horen.

Maar er is meer nodig dan het platform Uniek Sporten. Een brede groep partijen, verenigd in de 'cirkel' *vraag en aanbod verbreden op het platform Uniek Sporten voor mensen met een beperking* binnen het domein 'Zorg' van de Beweegalliantie²⁸, werkt aan de bredere Strategie **'Iedereen (in Nederland) met gezondheidsuitdagingen die nog niet heeft kennis gemaakt met de winst van bewegen, handelingsperspectief te geven om blijvend in beweging te komen.'**

Naast de doorontwikkeling van Uniek Sporten horen bij deze Strategie ook de opgaven toeleiding en warme begeleiding, het bewustzijn vergroten over het belang van bewegen voor mensen met een beperking, en beweegaanbieders en begeleiders ondersteunen om hun aanbod en begeleiding passend te maken voor sporters met een beperking (Beweegalliantie, 2024, geraadpleegd op 7 augustus). In haar Strategie identificeert de alliantie twee belangrijke uitdagingen:

1. Versnippering van het aanbod: sport- en beweegaanbod is nu op verschillende plekken te vinden. Landelijk aanbod is niet altijd lokaal te vinden, en vice versa. Verder zijn er momenteel geen overkoepelende organisaties met centrale verantwoordelijkheid voor specifieke doelgroepen.
2. Gebrek aan laagdrempelig aanbod: er is een verandering nodig van de norm, zodat men het vanzelfsprekend vindt dat ook mensen met een beperking aan sportieve activiteiten deelnemen. Dit besef ontbreekt nog. Verder ontbreekt het aanbieders en de doelgroep aan voldoende middelen (budget, ondersteuning) om activiteiten te kunnen aanbieden of eraan te kunnen deelnemen.

● De cirkels van de Beweegalliantie

○ Vraag en aanbod

De cirkel 'vraag en aanbod' is momenteel bezig met het opstellen van een plan van aanpak. De uitvoering van het plan gaat dit najaar van start. Hierbij werkt de cirkel onder leiding van Fonds Gehandicaptensport ook aan de doorontwikkeling van

²⁸ Betrokken partijen zijn Fonds Gehandicaptensport (de trekker), Reuma.nl, het Nationaal Ouderenfonds, NOC*NSF, de gemeente Dordrecht, Mulier Instituut, Long Alliantie Nederland, Hersenstichting, Fietsersbond, RCVRY Run, Amsterdam Institute of Sports Science, Parkinson2Beat, Vereniging Sport en Gemeenten, QR-Fit, Team Para-atletiek en Heartbeat Ventures (procesbegeleider).

Uniek Sporten. Zo zijn er plannen om een 'Beweegzoeker' te creëren, waarmee bezoekers van het platform op zoek kunnen naar sport- en beweegactiviteiten die bij hen passen. Daarnaast is Fonds Gehandicaptensport bezig met het verbeteren en vergemakkelijken van het toevoegen en actueel houden van sport- en beweegaanbod op het platform Uniek Sporten.

○ **Deskundigheidsbevordering: cursussen en trainingen**

Naast deze cirkel zijn er ook nog andere cirkels actief binnen verschillende domeinen, bijvoorbeeld gericht op het aanbod aan opleidingen en cursussen voor professionals (*Inventarisatie kennis/opleiding*). Hieraan draagt onder meer Gehandicaptensport Nederland bij als cirkeltrekker, samen met de Hersenstichting (zoals aan bod kwam in hoofdstuk 5).

Volgens Gehandicaptensport Nederland is er een groot en divers aanbod aan opleidingen en cursussen voor trainers, coaches en andere professionals in de begeleiding van sportieve activiteiten voor mensen met een beperking. Maar vaak ontbreekt het volgens hen aan kwaliteit, bijvoorbeeld doordat trainers eigenlijk onvoldoende ervaring hebben met de 'gehandicaptentvariant' van de sport waar zij training in geven.

Binnen de Bewegalliantie en daarbuiten zet Gehandicaptensport Nederland zich dan ook in om de kwaliteitsstandaard binnen opleidingen te verhogen: **'Wij zien onszelf als special troops die proberen dat landschap te versterken, waar mogelijk met NOC*NSF.'**

Momenteel werkt de cirkel aan een inventarisatie van het bestaande aanbod. De cirkelpartners zijn nog met elkaar aan het nadenken waar en hoe dit aanbod het best ontsloten kan worden.

● **Handicapspecifieke aanpak**

Gehandicaptensport Nederland werkt in diverse projecten volgens een handicapspecifieke (netwerk)aanpak. Met als achterliggend idee dat met deze aanpak (potentiële) sporters meer doelgericht bereikt en bediend kunnen worden en er effectiever samengewerkt kan worden met netwerkpartners in de zorg- en onderwijssector die veelal ook handicap specifiek zijn georganiseerd.

Gehandicaptensport Nederland coördineert op deze basis diverse projecten, zoals Zichtbaar Sportief, Ongehoord Sportief en Sportief met Spierziekte. Momenteel steunt het ministerie van VWS zowel Zichtbaar Sportief, dat in het leven is geroepen voor blinde en slechthziende sporters, als Ongehoord Sportief, dat zich richt op mensen met een auditieve beperking.

Vanuit Zichtbaar Sportief gebeurt al veel: **'We organiseren multis-sportdagen, we hebben opleidingen voor trainers, begeleiders enbuurtsportcoaches gemaakt, we hebben een ouderenproject gedraaid en een routekaart gemaakt van waaruit weer allerlei nieuwe plannen gaan ontstaan.'**

Gehandicaptensport Nederland is zich momenteel op dezelfde manier aan het inzetten voor Ongehoord Sportief, waar ze onder andere de Dovensportbond hebben geholpen om sporttakken voor doven en slechthorenden te integreren bij de reguliere sportbonden.

Gehandicaptensport Nederland ziet het liefst zoveel mogelijk integratie van gehandicaptensport in de reguliere sport: **'Inclusie betekent een aanpak waarbij je uiteindelijk het gehandicaptenaanbod integreert bij het reguliere, waar het een vanzelfsprekend onderdeel wordt. Voorwaarde is natuurlijk wel dat de kwaliteit van het aanbod ook op hetzelfde niveau is als in de reguliere sport Dat is voor ons een heel belangrijke aanvliegroute'**.

Gehandicaptensport Nederland heeft momenteel nog vijf sporttakken onder zich die niet zijn geïntegreerd bij een reguliere sportbond. Recent hebben ze para-ijshockey overgedragen aan IJshockey Nederland.

● **Aanbod voor sporters met een licht verstandelijke beperking**

Specifiek voor sporters met een licht verstandelijke beperking, die vanwege hun minder zichtbare beperking vaak tussen wal en schip vallen, heeft Gehandicaptensport Nederland nog geen project of programma opgezet. Dit is uiteindelijk wel de bedoeling.

In de voortgangsrapportage van 2023 kwam al aan bod dat Gehandicaptensport Nederland moeite heeft met het betrekken en vinden van potentiële sporters met een licht verstandelijke beperking (LVB). Dit is sinds de verschijning van dat rapport niet veranderd.

Gehandicaptensport Nederland vindt het lastig om de groep te bereiken, onder andere omdat mensen met een LVB minder georganiseerd zijn als personen met een beperking. Dat deze groep lastig te bereiken is, heeft volgens Gehandicaptensport Nederland onder meer te maken met het feit dat bij deze groep vaak sprake is van multiproblematiek, bijvoorbeeld vanwege sociaaleconomische problemen.

De organisatie wil buiten haar eigen kaders kijken en erkent dat sport een positieve rol zou kunnen hebben in het leven van LVB'ers. Gehandicaptensport Nederland wil dan ook graag met deze groep aan de slag. Het plan is om dit najaar met partijen in gesprek te gaan om een project op te zetten voor specifiek deze doelgroep.

Hiermee komt de organisatie tegemoet aan een wens van de voormalige minister van Sport en Langdurige zorg, die in 2022 in een reactie op de Nota *Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!* benoemde graag te zien dat Gehandicaptensport Nederland sportverenigingen gaat ondersteunen om LVB'ers deel uit te laten maken van 'reguliere' sportteams en nog op te richten G-sportteams (Helder, 14 maart 2022).

Aan het ministerie van VWS wil Gehandicaptensport Nederland voorleggen de wens van de minister breder op te vatten, en in de tegemoetkoming aan de wens ook in te gaan op deskundigheidsbevordering en mensen met een ernstigere verstandelijke beperking. Met deskundigheidsbevordering onder verenigingen, buurtsportcoaches en andere professionals en in het ondersteunen van een bredere groep aan mensen met een verstandelijke beperking, doet Gehandicaptensport Nederland namelijk wel al veel.

Huidige situatie

● Bereik van de doelgroep

Uniek Sporten, het platform van Fonds Gehandicaptensport, heeft een groot bereik: in 2023 had het platform volgens het jaarverslag van Fonds Gehandicaptensport meer dan 3 miljoen website-impressies en bezochten mensen samen ruim 915.000 keer de website, verdeeld over 610.000 unieke bezoekers (Fonds Gehandicaptensport, 2024, p. 29). Dat is een toename van 30 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Naar verwachting ligt het aantal bezoekers dit jaar nog hoger: de prognose gaat uit van ongeveer 1,2 miljoen (niet-unieke) bezoekers.

Een belangrijke noot is hier wel dat mensen die Uniek Sporten niet kennen, de website ook niet snel zullen vinden. Zo blijkt uit een steekproef van gemeentewebsites dat op slechts 22 procent van deze websites een verwijzing naar Uniek Sporten te vinden is (Van den Dool & Van Eijk, nog te verschijnen). Verder kwam uit ouder onderzoek uit 2022 naar voren dat slechts 7 procent van de volwassenen met een lichamelijke beperking bekend is met Uniek Sporten (De Jonge, Gómez Berns & Van Lindert, 2022). Hoewel dit aandeel iets hoger ligt dan in 2019, gaat het nog altijd om een aanzienlijk deel van de beoogde doelgroep dat niet bekend is met het platform.

De website van Gehandicaptensport Nederland had in de periode januari tot en met december 2023 60.000 bezoekers. Voor de pas kort geleden gelanceerde websites Ongehoord Sportief en Zichtbaar Sportief zijn deze bezoekerscijfers er nog niet. Wel weet Gehandicaptensport Nederland te noemen dat in de afgelopen vier weken (medio september tot begin oktober 2024) de website van Zichtbaar Sportief 566 bezoekers heeft gehad. Volgend jaar verwacht Gehandicaptensport Nederland deze cijfers beter in kaart te hebben.

Uniek Sporten Thuis

Uniek Sporten Thuis is onderdeel van het platform Uniek Sporten en biedt gratis oefeningen en trainingen aan voor mensen met diverse gezondheidsuitdagingen of beperkingen. De oefeningen zijn samengesteld door experts van de Hogeschool van Amsterdam, Inholland en expertisecentrum voor revalidatie en reumatologie in Amsterdam Reade.

Uniek Sporten Thuis is tijdens de Paralympische Spelen officieel van start gegaan, maar was in de twee maanden daarvoor al beschikbaar. Uniek Sporten Thuis heeft nu 1.000 gebruikers.

Het programma is ontwikkeld om mensen laagdrempelig thuis te laten ontdekken hoe zij kunnen bewegen. **'Het kan de eerste voorzichtige stap zijn naar meer zelfvertrouwen en uiteindelijk naar een actievere levensstijl'**, aldus Fonds Gehandicaptensport. Fonds Gehandicaptensport hoopt dat Uniek Sporten Thuis mensen stimuleert om deel te nemen aan een lokaal sport- of beweegprogramma.

● Sport- en beweegaanbod via Uniek Sporten

Via de Sportzoeker op de website van Uniek Sporten kunnen bezoekers zoeken naar sport- en beweegaanbod in hun omgeving. In 2023 waren er volgens Fonds Gehandicaptensport 169.513 'sportzoekconversies'. Dat betekent dat zoekopdrachten via de Sportzoeker 169.513 keer hebben geleid naar een bezoek aan een pagina van een sportclub.

Iets minder dan de helft van de conversies (44%) leidde naar sport- en beweegaanbod voor volwassenen. Ruim een vijfde (22%), leidde naar sport- en beweegaanbod voor jongeren. Eenzelfde aandeel leidde bezoekers door naar sport- en beweegaanbod voor kinderen. Een kleiner deel van de zoekopdrachten (11%) leverde sport- en beweegaanbod op voor senioren.

De meeste zoekopdrachten waren gericht op sport- en beweegaanbod in Noord-Holland (15%) en Zuid-Holland (14%). Ook in Noord-Brabant werd relatief wat vaker gezocht naar passend sport- en beweegaanbod via de Sportzoeker (9%). Mogelijk is de Sportzoeker in andere provincies minder bekend, of zijn er in andere provincies lokale alternatieven. Verder zijn de provincies Zuid-Holland en in mindere mate Noord-Holland relatief dichtbevolkt ten opzichte van veel andere Nederlandse provincies, en kennen ze een hoog inwoneraantal. Dit levert logischerwijs meer zoekopdrachten op vanuit deze provincies.

Het bereik van Uniek Sporten is licht toegenomen. Waren een jaar geleden 332 gemeenten (97% van alle Nederlandse gemeenten) aangesloten bij Uniek Sporten, nu zijn dat er 336 (98%) (peildatum 30 juni 2024). Ook is het aantal aangesloten sportverenigingen met aanbod voor sporters met een beperking gestegen (net als het aantal activiteiten en accommodaties met aanbod): in de periode 30 juni 2023 tot 30 juni 2024 ging het om een toename van 71 verenigingen, een groei van circa 2 procent (**tabel 10.2**).

Tabel 10.2**Aantal sportverenigingen, accommodaties en activiteiten (met aanbod) voor mensen met een beperking via Uniek Sporten, december 2022-juni 2024**

(in aantallen en in procenten)

Peildatum	Aantal aangesloten sportverenigingen	Verschil t.o.v. voorgaande peildatum	
		Aantal	% (afgerond)
2022 (31 december)	4.273	-	-
2023 (30 juni)	4.286	+13	+0,3
2023 (31 december)	4.362	+76	+1,8
2024 (30 juni)	4.357	-5	-0,1

Peildatum	Aantal aangeboden activiteiten	Verschil t.o.v. voorgaande peildatum	
		Aantal	% (afgerond)
2022 (31 december)	7.273	-	-
2023 (30 juni)	7.271	-2	0,0
2023 (31 december)	7.403	+132	+1,8
2024 (30 juni)	7.352	-51	-0,7

Peildatum	Aantal sportaccommodaties met aanbod	Verschil t.o.v. voorgaande peildatum	
		Aantal	% (afgerond)
2022 (31 december)	-	-	-
2023 (30 juni)	4.790	-	-
2023 (31 december)	4.808	+18	+0,4
2024 (30 juni)	4.786	-22	-0,5

Bron: Fonds Gehandicaptensport/Uniek Sporten, augustus 2024 (peildatum 30 juni 2024). Bewerking: Mulier Instituut.

● Op naar sport via de Sportpoli

Via de negen Sportpoli's van de Esther Vergeer Foundation zijn in 2023:

- > 293 kinderen en jongeren via een individueel traject begeleid;
- > 123 sporthulpmiddelen uitgeleend: vooral sportrolstoelen, maar ook een klein aantal frames voor *frame running* (zes stuks) en enkele voetballoopframes;
- > 696 sportverenigingen vertegenwoordigd, die samen 47 verschillende sporten aanbieden.

In totaal heeft de stichting in de afgelopen jaren 957 kinderen en jongeren duurzaam naar sportieve activiteiten begeleid; zij sporten momenteel nog steeds, aldus de Esther Vergeer Foundation (zie ook paragraaf 5.2).

Vervolg

● Verdere doorontwikkeling Uniek Sporten

Fonds Gehandicaptensport gaat met Gehandicaptensport Nederland in gesprek over de toeleiding van de doelgroep naar sportaanbod. Fonds Gehandicaptensport ziet het liefst dat dit enkel nog via Uniek Sporten gebeurt, en niet meer via losse platforms voor specifieke doelgroepen. Maar dit kan haaks komen te staan op de wens van Gehandicaptensport Nederland voor een handicap specifieke aanpak.

● Meer Sportpoli's, meer impact

Momenteel verwijst de Esther Vergeer Foundation kinderen en jongeren door via hun negen Sportpoli's in acht academische kinderziekenhuizen en één revalidatiekliniek. De verwachting is dat er dit jaar een tiende Sportpoli bij komt in een tweede revalidatiekliniek. Uiteindelijk gaat de stichting in nog meer revalidatieklinieken Sportpoli's openen.

Verder heeft de stichting plannen om dichterbij de sportverenigingen te gaan staan, die vaak worstelen met het creëren en behouden van sportaanbod voor een relatief kleine groep kinderen en jongeren met een beperking. De Esther Vergeer Foundation bekijkt op dit moment of zij dit zelf oppakken of in samenwerking met een of meerdere andere stichtingen.

10.6 Speeltuinen

Proces

Het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds zijn opgezet door Jantje Beton en Stichting Het Gehandicapte Kind en zetten zich in om het aantal gemeenten met een inclusieve speelplek ('Samenspeelplek') te verhogen, kennis over inclusief buitenspelen te delen en bewustwording over het thema te vergroten.

Deze Strategie van het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds komt voort uit verschillende moties die in de afgelopen paar jaar zijn ingediend en aangenomen, waaronder die van Van Nispen en Werner (2021). Het ministerie van VWS ondersteunt hen met middelen. Tot en met 2025 ontvangen de partijen subsidie van het ministerie van VWS.

● Op naar meer samenspeelplekken

Het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds spannen zich op verschillende manieren in om gemeenten te stimuleren om minstens één samenspeelplek in hun gemeente te realiseren. Ze richten zich naast op gemeenten ook op welzijnsorganisaties, speelruimteontwerpers, toestelleveranciers, zorgprofessionals, wetenschappers en scholen.

Vanuit het SamenSpeelFonds kunnen speeltuinverenigingen of -stichtingen aanspraak maken op middelen om een inclusieve speelplek mee te financieren. Het SamenSpeelNetwerk zet op zijn beurt kennis beschikbaar en biedt tools aan om het gemakkelijker te maken een speelplek inclusief te maken. Verder dient het netwerk ter inspiratie voor gemeenten, die via de website verhalen kunnen delen. Volgens

het SamenSpeelNetwerk is het realiseren van een inclusieve speelplek namelijk niet het eind, maar het begin van een proces:

'Het toegankelijk kunnen maken van een speelplek is slechts het eerste zetje. Je hebt elkaar nodig om elkaar te blijven inspireren. Die cultuurverandering lukt niet in één dag.'

- SamenSpeelNetwerk

Om de drempel voor gemeenten te verlagen, heeft het SamenSpeelNetwerk haar communicatiestrategie iets aangepast: **'Als wij willen dat speeltuinen inclusief worden, speeltuinen hebben het namelijk al moeilijk, moeten we hen helpen. Wat kan ervoor zorgen dat het een win-winsituatie is?'** Het SamenSpeelNetwerk en SamenSpeelFonds gaan gemeenten dus meer betrekken bij de aanvraag van een financiële bijdrage en het realiseren van een inclusieve speelplek.

Wat is een 'inclusieve speelplek'?

Een inclusieve speelplek, in dit geval voor kinderen met een beperking, noemen het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds een 'samenspeelplek'. Een speelplek is een samenspeelplek wanneer:

- iedereen 100 procent welkom is;
- 70 procent van de speelaanleidingen begaanbaar is voor kinderen met een beperking;
- 50 procent van de speelaanleidingen bespeelbaar is voor ieder kind en gericht is op het stimuleren van ontmoeting en samen spelen.

Dit is de zogenoemde 100-70-50-regel (SamenSpeelNetwerk, z.d.-a). Op de website van het SamenSpeelNetwerk is uitgebreid te vinden hoe speelplekken aan deze regel kunnen voldoen om een samenspeelplek te kunnen worden.

● Bewustwording en aandacht voor inclusief buitenspelen

Volgens het SamenSpeelNetwerk wisselt de mate waarin gemeenten zich bewust zijn van het belang van samenspeelplekken. Sommige gemeenten zijn bijvoorbeeld al met inclusie bezig vanuit hun Lokale Inclusieagenda (LIA) en de uitwerking van het VN-verdrag Handicap, terwijl andere gemeenten daar nog helemaal niet mee bezig zijn (zie kader).

Hetzelfde geldt voor spelen: sommige gemeenten hebben uitgebreid en concreet beleid en andere gemeenten richten zich in hun beleid alleen op het beheer en onderhoud van toestellen of hebben helemaal geen beleid. Hier speelt dat gemeenten er nog mee worstelen waar binnen hun organisatie inclusief buitenspelen belegd zou moeten zijn, aldus het SamenSpeelNetwerk.

Ook speeltuinverenigingen hebben een rol in het inclusief maken van speelplekken. Er zijn speeltuinen van speeltuinverenigingen die al inclusief zijn (al dan niet zonder het zelf te weten²⁹). Maar er zijn ook verenigingen die twijfelen aan de noodzaak van een inclusieve speelplek: ze stellen dan bijvoorbeeld dat er geen kinderen met een beperking wonen in de buurt, terwijl dat in feite in de meeste gevallen niet juist is.

Het SamenSpeelNetwerk draagt dan weleens cijfers aan om te laten zien dat er wel degelijk kinderen met een beperking in de buurt wonen, wat in veel gevallen effectief is om speeltuinverenigingen tot actie over te laten gaan. Maar, aldus het SamenSpeelNetwerk: **['bewustwording creëren onder speeltuinverenigingen en gemeenten] is echt maatwerk. We moeten kijken naar de lokale context en welke organisaties betrokken moeten worden. Welke kennis, inspiratie en impuls heeft het nodig?'**

De Lokale Inclusieagenda (LIA)

Wat is een LIA?

Met de ratificatie van het VN-verdrag Handicap in 2016 is het voor gemeenten verplicht geworden een Lokale Inclusieagenda (LIA) op te stellen. Hierin leggen ze afspraken vast over de uitvoering van het VN-verdrag Handicap. Movisie peilt elk jaar hoeveel gemeenten een LIA hebben en in welke fase van de opstelling en uitvoering van de LIA zij zitten.

Hoeveel gemeenten hebben een LIA?

In de tweede helft van 2023 had 30 procent van de gemeenten die deelnamen aan de peiling (n=201 gemeenten) een LIA in uitvoering, had 8 procent een LIA die nog niet in uitvoering was en was 15 procent van de gemeenten bezig met het ontwikkelen van een LIA. Het zijn vooral de gemeenten met meer dan 25.000 inwoners die een LIA hebben en uitvoeren.

Belemmeringen

In 2023 had 47 procent van de gemeenten, bijna de helft, nog geen LIA. En als gemeenten deze wel hebben, ervaren ze belemmeringen in de uitvoering ervan. Zo is bij meer dan drie kwart van de gemeenten de uitvoeringscapaciteit een probleem en ervaart een derde van de gemeenten problemen bij het betrekken van stakeholders buiten de gemeentelijke organisatie.

Rol van de LIA in buitenspelen

Veel gemeenten leggen in de LIA iets vast over toegankelijke speelplekken. 38 procent van de grote gemeenten en 24 procent van de kleine gemeenten zegt (heel) veel aandacht te hebben voor het creëren van mogelijkheden voor kinderen met of zonder beperking om samen te spelen. Hoeveel gemeenten er een gemiddelde hoeveelheid aandacht of weinig tot geen aandacht voor hebben, wordt uit de flitspeiling van Movisie niet duidelijk (Harnacke & Fitzpatrick, 2023).

²⁹ Dat speeltuinverenigingen niet altijd goed weten in hoeverre ze al inclusief zijn, heeft volgens Jantje Beton soms met een wisseling van het bestuur te maken of met dat ze nog niet bekend waren bij Jantje Beton of Het Gehandicapte Kind. Het SamenSpeelFonds komt er dan via de website van een speeltuinvereniging of door een telefonisch gesprek soms alsnog achter dat de vereniging al goed bezig is op het gebied van inclusief spelen.

● Gemeenten betrekken bij de Strategie 2030

Het SamenSpeelNetwerk organiseert regionale en landelijke bijeenkomsten om gemeenten te informeren over het belang van samenspeelplekken en de middelen en ondersteuning die zij samen met het SamenSpeelFonds biedt. Via de website en diverse andere communicatiekanalen houdt het Netwerk gemeenten betrokken.

Verder organiseert het SamenSpeelFonds zes tot acht informatiebijeenkomsten per jaar, met gemiddeld tien deelnemers per bijeenkomst. Om meer bekendheid te genereren zet het SamenSpeelFonds ook in op belacties: medewerkers nemen dan telefonisch contact op met gemeenten om na te gaan welke speelplek het meest passend zou kunnen zijn om samenspeelplek te worden.

Verder zet het SamenSpeelFonds regionaal gerichte campagnes op, en nemen vertegenwoordigers van het SamenSpeelFonds en het Netwerk actief deel aan bijeenkomsten als fondsenfestivals en netwerkbijeenkomsten.

Het SamenSpeelNetwerk is van plan haar activiteiten uit te breiden door webinars aan te gaan bieden, om gemeenten zo beter en laagdrempeliger te kunnen informeren en betrekken.

● Samenwerking met partners

Naast Het Gehandicapte Kind en Jantje Beton zijn nog elf andere organisaties initiatiefnemer van het SamenSpeelNetwerk:

- Branchevereniging Spelen & Bewegen;
- Hogeschool Utrecht;
- Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG);
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport;
- Nationale Jeugdraad;
- LOS;
- Platform Ruimte voor de Jeugd;
- Scouting Nederland;
- Speeltuinbende;
- VeiligheidNL;
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Naast initiatiefnemer zijn deze organisaties ook Beloftemaker. Door de SamenspeelBelofte te ondertekenen committeren zij zich aan de Strategie 2030 om buitenspelen in Nederland voor kinderen met én zonder een beperking zo fijn mogelijk te maken. Een groot aantal belangenorganisaties en gemeenten heeft dit inmiddels ook gedaan: in september 2024 waren 81 organisaties als Beloftemaker aangesloten bij het SamenSpeelNetwerk.

● Kader voor inclusief buitenspelen

In de vorige rapportage kwam een kader voor inclusief buitenspelen aan bod waarbij onder meer het ministerie van VWS betrokken was. Inmiddels is dit plan gewijzigd en onderdeel geworden van een breder onderzoek. Momenteel onderzoeken

externe partijen met elkaar wat de rol van sport en bewegen is in ruimtelijke ordening, en in hoeverre ruimte voor sport en bewegen onder druk staat.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek gaan de partijen, indien dit noodzakelijk blijkt, de mogelijkheden voor een Sportnorm Buitenruimte onderzoeken: een norm die moet gaan stellen hoeveel sport-, beweeg- of speelruimte per inwoner beschikbaar zou moeten zijn in de openbare ruimte. Bij dit vraagstuk gaat het niet specifiek over inclusie, aldus het ministerie van VWS. Wel neemt het onderzoek het kader voor inclusief speelruimtebeleid mee; zo heeft het ministerie van VWS meerdere moties gecombineerd in één onderzoek.

Huidige situatie

● Aantal samenspeelplekken

Volgens de laatste inventarisatie (1 september 2024) van het SamenSpeelNetwerk zijn er nog 150 gemeenten waarvan bekend is dat geen enkele speelplek inclusief of toegankelijk is. Verder zijn er elf gemeenten waarvan bij het Netwerk niet bekend is of en in hoeverre er speelplekken zijn die inclusief of toegankelijk zijn, en zijn er veertien gemeenten die aangeven geen speeltuinvereniging of equivalent daarvan te hebben. 161 gemeenten in Nederland kunnen dus nog voor een aanvraag terecht bij het SamenSpeelFonds. Dat maakt dat in 167 gemeenten (49% van het totaal) ten minste één samenspeelplek gerealiseerd is.

Dit is een toename van 22 gemeenten ten opzichte van juli 2023. Maar de Kamer gaat het nog niet snel genoeg. In een brief aan de Kamer lichtte minister Helder toe wat maakt dat het aantal gemeenten met een samenspeelplek niet sneller toeneemt. In de brief geeft de minister aan dat de realisatie van een samenspeelplek gemiddeld een doorlooptijd van negen maanden heeft. Deze doorlooptijd is nodig, aldus de minister, omdat speeltuinverenigingen in de oriëntatie en planvorming gebruikmaken van een participatietraject waarin kinderen (met en zonder beperking) meedenken over de nieuwe speelplek.

Na het participatietraject moet voor het plan nog cofinanciering worden gevonden. Omdat het gaat om een ruimtelijke ontwikkeling, mogen daarnaast vaak ook nog omwonenden reageren op het plan. Dit alles neemt veel tijd in beslag (Helder, 5 februari 2024).

● De SamenSpeelcheck

Met de SamenSpeelcheck kunnen gemeenten en speeltuinverenigingen sinds 2022 checken wat al goed gaat bij een bepaalde speelplek en waar nog extra aandacht voor nodig is om van de speelplek een samenspeelplek te maken (SamenSpeelNetwerk, z.d.-b). In de afgelopen twaalf maanden is de SamenSpeelcheck door 199 mensen bezocht en door 56 mensen ingevuld.³⁰

³⁰ Mogelijk ligt het daadwerkelijke aantal hoger, omdat niet iedereen cookies accepteert en dus niet elk websitebezoek geanalyseerd kan worden.

● Bijdrage vanuit het SamenSpeelFonds

Sinds 2022 heeft het SamenSpeelFonds aan 62 speelplekken een financiële bijdrage toegekend (peildatum 30 juni 2024). Van die 62 speelplekken zijn er inmiddels 40 samenspeelplekken geworden. 22 speelplekken zijn nog in ontwikkeling. Op 7 augustus 2024 waren er nog negen aanvragen in behandeling.

Impact

● Samenspeelplekken

In 167 gemeenten (49% van het totaal) kunnen kinderen met een beperking nu op ten minste één speelplek samenspeelen met andere kinderen. Daarmee is Nederland er helaas nog niet, aldus het ministerie van VWS: voor veel kinderen in een gemeente met een samenspeelplek zal de speelplek ver weg zijn. Daarmee is de strategie om in elke Nederlandse gemeente een samenspeelplek gerealiseerd te hebben slechts een eerste stap om kinderen met een beperking de mogelijkheid te bieden fijn buiten te kunnen spelen met andere kinderen uit de buurt.

Hoewel de directe impact misschien klein lijkt, kunnen de samenspeelplekken en de inspanningen van (partners van) het SamenSpeelNetwerk en SamenSpeelFonds naast direct zichtbare impact volgens het ministerie van VWS ook bijdragen aan het creëren van bewustwording onder gemeenten, speeltuinverenigingen en buurtbewoners. De realisatie van een enkele samenspeelplek zou dus moeten smaken naar meer.

Blijvende impact

Op diverse plekken in Nederland is het niet bij slechts één samenspeelplek gebleven. Deze gemeenten en provincie hebben nog een paar stappen extra gezet. Voorbeelden hiervan zijn:

- De **gemeente Goes** besloot na financiële steun vanuit het SamenSpeelFonds om van alle speeltuinen in de gemeente een inclusieve en toegankelijke samenspeelplek te maken.
- De **gemeente Culemborg** investeert 150.000 euro in de samenspeelplek *Het SpeelEiland*, zodat dit dé inspiratiesamenspeelplek voor Midden-Nederland kan zijn.
- Speeltuinwerk **Limburg** motiveert alle speeltuinverenigingen én gemeenten in Limburg om werk te maken van inclusieve en toegankelijke speelplekken. Zij vervullen actief een ambassadeursfunctie voor samen spelen en hebben de Strategie 2030 om de eerste provincie te worden waar in alle gemeenten een samenspeelplek is (SamenSpeelFonds, 13 mei 2024).

● Speelgedrag onder kinderen en jongeren met een beperking

Het Mulier Instituut en RIVM voerden in de periode 2023-2024 een pilotonderzoek uit naar de vrijetijdsbesteding van kinderen met en zonder een beperking (Gómez Berns et al., nog te publiceren). Hiertoe zetten zij eind 2023 een vragenlijst uit onder de ouders van een kind met en ouders van een kind zonder beperking. 1.323 ouders vulden de vragenlijst in.

In de vragenlijst vroegen de onderzoekers onder meer naar het speelgedrag van kinderen en jongeren, waaronder buitenspelen. Hieronder volgt een bondig overzicht van de resultaten³¹. Het rapport van dit onderzoek (Gómez Berns et al., nog te publiceren) bevat een uitgebreider overzicht.

○ 4- tot en met 7-jarigen

Bijna de helft (48%) van de kinderen met een beperking in de leeftijd van 4 tot en met 7 jaar speelt gemiddeld één of meer uren per dag binnen. Onder leeftijdgenoten zonder een beperking is dit aandeel hoger (57%). Ook buitenspelen doen de kinderen met een beperking minder vaak. 89 procent speelt minstens één uur per week buiten, tegenover 97 procent onder kinderen zonder beperking.

○ 8- tot en met 12-jarigen

Respectievelijk 69 en 76 procent van de 8- tot en met 12-jarigen met een beperking besteedt minstens één uur per week aan binnen- en buitenspelen. Onder leeftijdgenoten zonder beperking is dit aandeel hoger (beide 81%).

○ 13- tot en met 17-jarigen

Buiten hangen en chillen doen 13- tot en met 17-jarigen met en zonder beperking beduidend minder vaak dan jongere kinderen. De 13- tot en met 17-jarigen met een beperking hangen of chillen minder vaak buiten dan leeftijdgenoten zonder beperking. Respectievelijk 27 en 34 procent besteedt hier één of meer uren per week aan.

Verder viel op dat:

- 13- tot en met 17-jarigen met een beperking het vaakst gamen;
- kinderen met een beperking vaker alleen buitenspelen dan kinderen zonder beperking;
- één op de drie kinderen die zich door de beperking ernstig belemmerd voelen bij de activiteiten die ze gewoonlijk doen, nooit buiten speelt;
- kinderen met een beperking die wekelijks sportieve activiteiten beoefenen, vaker buitenspelen dan kinderen met een beperking die dit niet doen;
- kinderen die speciaal onderwijs volgen, minder vaak buitenspelen dan kinderen die geen speciaal onderwijs volgen.

Vervolg

Het project om in elke gemeente een samenspeelplek te realiseren loopt officieel tot eind 2025. Er is ongeveer 3,6 miljoen euro aan donatiebudget toegezegd (maar slechts 2.991.308 euro ontvangen), maar dit is niet voldoende om in elk van de resterende 178 gemeenten een samenspeelplek te realiseren, zeker niet voor 2025: voor het realiseren van 178 samenspeelplekken is $(178 \times 25.000 =)$ 4.450.000 euro nodig (SamenSpeelFonds, 13 mei 2024).

³¹ De resultaten zijn afkomstig uit de vragenlijst van de bron Mulier Instituut (2023). *Vragenlijst ouders van kinderen met en zonder een beperking, December 2023*.

Gezien de plannen van het huidige kabinet is het ministerie er nog niet zo zeker van dat er na 2025 nog geld voor het project is, hoewel de moties waaruit het project is voortgekomen onder meer vanuit de PVV kwamen. Het is dus afwachten in hoeverre het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds na 2025 hun werkzaamheden kunnen voortzetten.

De groeiende groep Beloftemakers wil zich onverminderd blijven inspannen om het doel, met of zonder aanvullend budget, toch te kunnen bereiken. Jantje Beton heeft inclusie verweven in haar projecten, gemeenten zijn bezig met inclusieve speelplekken vanuit de LIA en een groot aantal partijen is bezig om onder meer inclusief buitenspelen op de Rijkswerkagenda van het VN-verdrag Handicap te zetten.

Interview 11

‘Je hebt moedige mensen nodig gewoon. Je hebt dus gewoon iemand nodig die zegt: gaan we proberen. In plaats van te zeggen: dat gaan we bespreken. En dat is waar ik het meest van geleerd heb in al die jaren. Of het nou onderhandelaars waren of mensen met wie ik samenwerkte, ziekenhuisspecialisten, mensen die bereid waren om te zeggen: ik weet het niet, maar laten we ernaar kijken. Laten we het gewoon uitproberen en elkaar zien in die gelijkwaardigheid. Jij hebt de ervaringsdeskundigheid, ik heb dat gebied gestudeerd. Laten we eens kijken hoe we ze kunnen mengen, die twee.’

Interview 6/7

‘De mensen zijn er, maar het zou ook fijn zijn dat die krachten meer gebundeld worden om daar samen mee te gaan werken, in plaats van dat er allemaal losse eilandjes zijn.’

Open antwoord, peiling

‘[...] Creëer ondersteuningsgroepen en netwerken waar mensen met beperkingen en hun families informatie en ervaringen kunnen delen, inclusief sportverenigingen en sportaanbieders zoals fitnesscentra.’

Pijler 7: Netwerk

Caroline van Lindert & Robin Rauws

In dit hoofdstuk gaan we in op het netwerk van organisaties betrokken bij de Strategie 2030. We beschrijven de ambitie voor de pijler netwerk, het proces daarnaartoe, de huidige stand van zaken en verwachte toekomstige ontwikkelingen.

Pijler 7: Netwerk

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

Alle partijen werken samen om de missie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' te realiseren. Hiermee bepalen we met elkaar om samen te werken, dingen niet dubbel te doen, met elkaar af te stemmen en alles op alles te zetten om met elkaar het doel in 2030 te bereiken. Dit gebeurt door zoveel mogelijk met de al beschikbare middelen te werken én alles wat er nu al gebeurt te bundelen waar mogelijk én nodig. Financiën richten we zoveel mogelijk op de pijlers binnen de strategie. Het netwerk maakt samen keuzes en zet zich in om de missie voor 2030 te realiseren.

Hoofddoelen

- **Doel 1 (Inzicht):** Inzicht in het netwerk van organisaties creëren.
- **Doel 2 (Krachtenbundeling):** Creëer een proces om tot krachtenbundeling te komen.
- **Doel 3 (Aansluiting):** Maximaal aansluiting bij het VN-verdrag.

Kartrekkers

- Ministerie van VWS
- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Netwerk staan in een overzicht in [bijlage 2](#). Dit zijn alle partijen (in totaal 56).

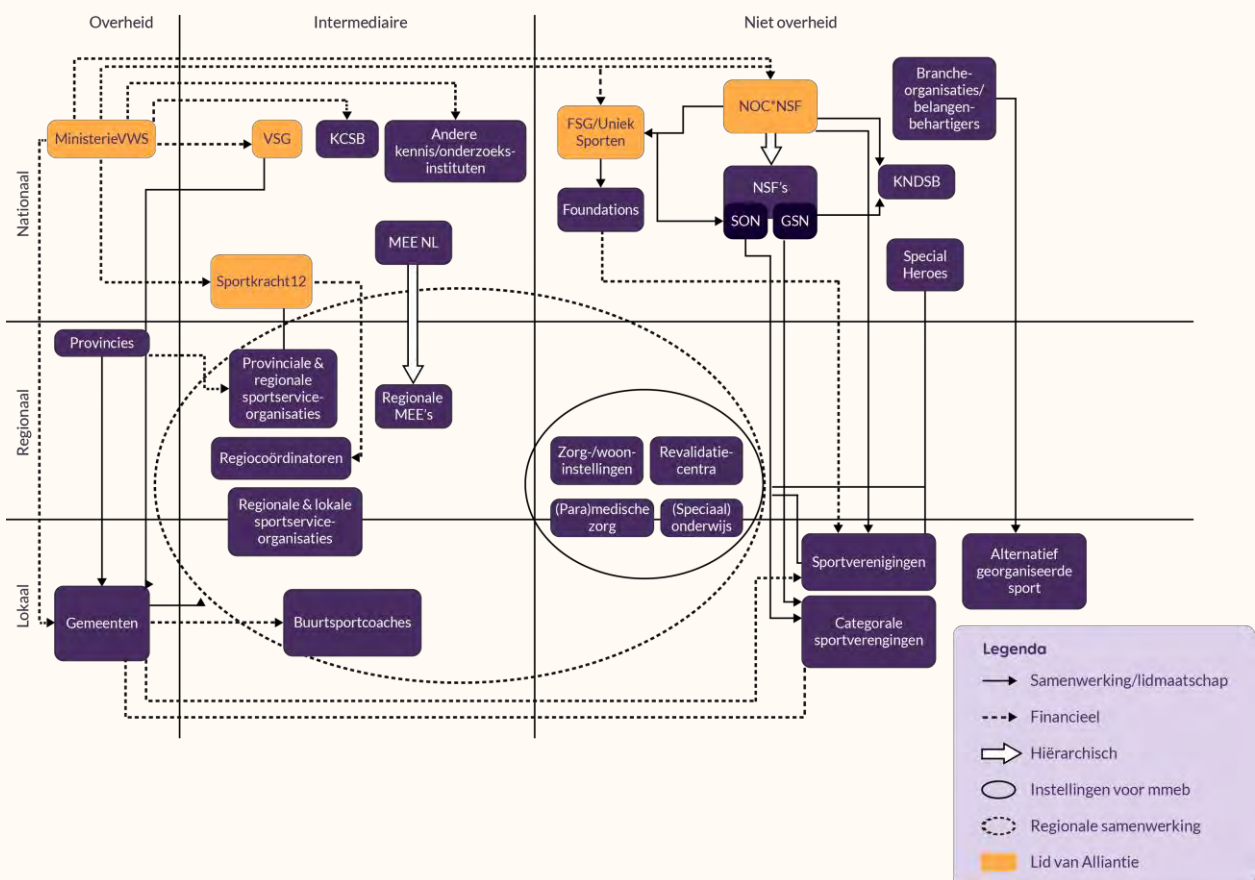
11.1 Proces

Momenteel houdt een grote diversiteit aan organisaties zich in Nederland bezig met het inrichten en versterken van het sportlandschap voor mensen met een beperking. Het gaat om onder meer sportbonden, gemeenten, sportbedrijven, stichtingen, kennisorganisaties, maatschappelijke en ondernemende sportorganisaties, revalidatiecentra en zorginstellingen.

Volgens het Sportakkoord kan het sport- en beweeglandschap voor mensen met een beperking worden gezien als een groot netwerk met allerlei kruispunten en vertakkingen met verschillende rollen en opdrachten, waarbij vragen te stellen zijn over de doelmatigheid en doeltreffendheid van al het werk dat wordt geleverd. Het landschap zou versnipperd zijn (zie [figuur 11.1](#)).

Het Strategiedocument werpt dan ook de vraag op: hoe kunnen de partijen versnippering tegengaan, en toch de kennis en expertise blijven benutten (Sportakkoord, z.d.)? Het is kortom de bedoeling dat partijen meer gaan samenwerken om zo (effectiever) de doelen van de Strategie 2030 te kunnen behalen. Hiertoe hebben alle partijen die betrokken zijn bij de Strategie 2030 de *pledge* voor de pijler 'netwerk' ondertekend.

Figuur 11.1
Sport- en beweeglandschap voor mensen met een beperking in Nederland

Bron: Van Lindert & De Jonge, 2022., Expertinterviews over inclusief sporten en bewegen, 2020 (Mulier Instituut).

Het ministerie van VWS en NOC*NSF hebben als kartrekkers van de pijler al een aanpak geformuleerd per hoofdoelstelling. De specifieke partijen die de verschillende acties moeten uitvoeren, noemen ze hierin nog niet. Dit moet duidelijk worden in de verdere uitwerking van de doelstellingen.

1. Inzicht in het netwerk van organisaties creëren:
 - Er wordt een verbeterde kennis- en landschapskaart ontwikkeld die laat zien welke organisaties verantwoordelijk zijn voor welke activiteiten en hoe deze worden gefinancierd. Dit moet helpen om efficiënter en effectiever met elkaar samen aan de Strategie 2030 te werken en geen dubbel of tegenstrijdig werk te leveren. Het Mulier Instituut gaat hiervoor met de partijen in gesprek en stelt dan vervolgens de kaart op.
 - De betrokken partijen in het netwerk kiezen een platform om dit overzicht zichtbaar te maken. Hierbij is het nadrukkelijk niet de bedoeling dat er een nieuw platform wordt gecreëerd.
 - De betrokken partijen bepalen met elkaar hoe zij meer kennis en data kunnen delen met elkaar.
 - Het is verder de bedoeling dat de partijen met elkaar bekijken hoe ze landelijk, regionaal en lokaal meer verbinding met elkaar kunnen zoeken.
2. Een proces creëren om tot krachtenbundeling te komen:
 - Op basis van de kennis- en landschapskaart bepalen de partijen welke taak en rol iedereen heeft.
 - De partijen gaan vervolgens met elkaar het gesprek aan over wat de kaart in relatie tot missie betekent: wat ontbreekt er, wat gebeurt er dubbel, wat kan anders?
 - Op basis van naast het bovenstaande ook nog een interne reflectie binnen elke betrokken organisatie komt er een herziene kennis- en landschapskaart.
3. Maximaal aansluiten bij het VN-verdrag:
 - De focus in de werkzaamheden van de partijen in het netwerk moet gaan liggen op een inclusieve samenleving, met aandacht voor mensen en kwaliteit.
 - De Strategie 2030 moet in de werkagenda van de Nationale Strategie VN-verdrag Handicap komen te staan. Dat is al een stap richting het integreren van verschillende initiatieven om sport voor mensen met een beperking vanzelfsprekend te maken.

11.2 Huidige situatie

Momenteel werken de verschillende betrokken partijen al in diverse verbanden met elkaar samen, los van alleen het Sportakkoord (zie kader). Enkele voorbeelden van dergelijke samenwerkingsverbanden zijn:

- Ongehoord Sportief, Zichtbaar Sportief en Sportief met Spierziekte, waarbij Gehandicaptensport Nederland samenwerkt met organisaties die mensen met een specifieke beperking vertegenwoordigen (zie ook [hoofdstuk 10](#));
- de Cirkel Verbreden vraag en beweegaanbod van Fonds Gehandicaptensport in het kader van de Beweegalliantie (zie ook [hoofdstuk 10](#));

- Paralympic Science Support [NL](#), een initiatief van Haagse Hogeschool, Amsterdam Institute of Sport Science, Sport Science & Innovation Groningen, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport & Bewegen (zie ook [hoofdstuk 8](#)).

Een landschap van organisaties

Uit eerder onderzoek blijkt dat het landschap complex is en organisatorisch beter ingericht kan worden (Van Lindert & De Jonge, 2022). Zoals te zien in [figuur 11.1](#) is het landschap aan partijen al eens in kaart gebracht. Dit is een versimpelde weergave, omdat het daadwerkelijke landschap nog meer onderlinge connecties bevat.

Alle partijen hebben op een bepaalde manier een wederzijdse afhankelijkheidsrelatie met elkaar, zo kwam uit gesprekken met experts. Enerzijds heeft de overheid de organisaties op de verschillende implementatieniveaus (landelijk, provinciaal, lokaal) nodig om nationale ambities te verwezenlijken en stimuleert ze daarom actief dat partijen samenwerken. De overheid benut haar financierende en regisserende rol om organisaties in het veld te bewegen mee te werken aan de verwezenlijking van ambities. Anderzijds is een deel van de organisaties afhankelijk van overheidssubsidies. Maar organisaties maken zelf keuzes in de rollen en taken die ze uitvoeren en met wie ze samenwerken.

Kracht van het netwerk

Uit hetzelfde onderzoek kwam naar voren dat Nederland als een van de weinige landen de Paralympische en Olympische topsport onder één dak organiseert en sporters met en zonder beperking dezelfde faciliteiten biedt. Over het algemeen kunnen mensen met een beperking bij veel reguliere sportbonden en sportaanbieders terecht voor hun sportbeoefening (Van Lindert en De Jonge, 2022).

In een vergelijkende studie naar de structuur en organisatie van sport voor mensen met een beperking in negentien landen in Europa komt eenzelfde beeld naar voren (Van Lindert, Scheerder & Brittain, 2023).

Knelpunten

In het onderzoek van Van Lindert & De Jonge (2022) zeggen betrokkenen het als een uitdaging te zien dat er een groot aantal verschillende organisaties in het landschap actief is. Door de transformaties in het landschap door de jaren heen als gevolg van fusies en de komst van nieuwe organisaties zijn de onderlinge verhoudingen veranderd.

De conclusie was dat er niet meer één landelijke organisatie is die de regie neemt of krijgt toebedeeld en zorgt voor onderlinge afstemming. Om efficiënt aan de gezamenlijke ambitie (stimulering van deelname) te werken, zouden betrokken partijen graag zien dat partijen elk een afgebakende rol hebben of aannemen, elkaar aanvullen en niet overlappen.

Een ander knelpunt dat in de analyse van Van Lindert & De Jonge (2022) naar voren kwam, is dat de betrokken partijen niet goed op de hoogte zijn van de wensen en behoeften van mensen met een beperking. Behoeftenonderzoek werd nauwelijks uitgevoerd, er was weinig contact met of betrokkenheid van mensen met een beperking en organisaties in het veld gaven aan het moeilijk te vinden hen te bereiken.

Deze knelpunten hadden alle stakeholders met elkaar gemeen en dit belemmerde hen om (passend) beleid en sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking op te zetten. Mensen met een beperking betrekken bij beleid en organisatie en vragen als vrijwilliger, kaderlid of als ervaringsdeskundige bleek ten tijde van het onderzoek nog geen vanzelfsprekendheid. Dit strookt niet met het motto **'niets over ons zonder ons'**.

Ten slotte bleek er over het algemeen wel overeenstemming te zijn over het uiteindelijke doel: het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een beperking. Maar over hoe daar te komen en wie daarin welke rol heeft, verschilden partijen soms van mening.

Verder is er onvoldoende afstemming tussen partijen over wie welke rol in het landschap vervult en juist niet. In de voortgangsrapportage van vorig jaar noemden we dit **'een structurele belemmering in het dynamische en complexe systeem van de gehandicaptensport, dat het samen realiseren van oplossingen niet bevordert'** (Van Lindert, Van der Meijde et al., 2023). Het ministerie van VWS heeft in samenwerking met de partners van het Sportakkoord via de Strategie 2030 de eerder genoemde ontbrekende regierol nu op zich genomen.

11.3 Vervolg

De verwachting is dat na het ondertekenenmoment van de Strategie 2030 op 14 oktober 2024 stappen worden gezet om de hoofddoelstellingen op het terrein van samenwerking uit te werken in concrete acties (zie ook [paragraaf 3.2](#)).

Onderdeel daarvan is dat met de organisaties die de Strategie 2030 hebben ondertekend per pijler wordt onderzocht hoe partijen elkaar kunnen aanvullen bij het behalen van de ambities. Daarbij staat de vraag centraal op welk onderdeel van de Strategie 2030 een organisatie zich op wil en kan inzetten, hoe dit zich verhoudt tot de inzet van andere organisaties en hoe zij samen de 'puzzelstukken' in elkaar passen. Hierover rapporteren we in de volgende voortgangsrapportage.

Een ander vraagstuk dat goed is om te onderzoeken is hoe de gehandicaptensport op dit moment gefinancierd wordt, welke knelpunten er zijn en hoe in de toekomst de financiering beter ingericht kan worden.

Interview 6/7

‘[...] Ik was dan op trainingskamp, maar ik ben daar automatisch ook een beetje met werk bezig. Ik kijk hoe andere landen dat doen, hoe andere bonden werken, hoe mensen samenwerken, hoe mensen omgaan met inclusie, hoe mensen omgaan met aangepast sporten. Je doet dan als deelnemer mee, maar je kijkt wel altijd wat stapjes verder. [...] En die kennis die je daar opdoet, daar kun je gewoon heel veel mooie dingen mee doen.’

Open antwoord, peiling

‘Ik ben een actieve atleet die in twee sporten op internationaal niveau wedstrijden doet en dit nagenoeg allemaal zelf moet betalen zonder dat ik bij fondsen kan aankloppen voor jaarlijkse terugkerende ondersteuning.’

Pijler 8: Internationaal

Caroline van Lindert & Maaïke Heerschop

In dit hoofdstuk geven we de stand van zaken voor de pijler Internationaal. We gaan in op het proces en de huidige situatie van deze pijler en beschrijven wat we weten over de vervolgstappen. Voor dit hoofdstuk hebben we gesproken met de kartrekkers van deze pijler en deskresearch gedaan.

Pijler 8: Internationaal

Op basis van pledge 14 oktober 2024

Ambitie

In 2030 is Nederland een toonaangevende speler in de internationale sport voor mensen met een handicap. Onze uitzonderlijke prestaties tijdens de Paralympische Spelen in Parijs onderstrepen dat Nederland een sleutelrol speelt op het wereldtoneel. We bouwen voort op deze positie door actieve internationale samenwerkingsverbanden te smeden en onze kennis, expertise en innovaties te delen. We streven ernaar om beweging te brengen in de internationale sportgemeenschap, waarbij inclusie en prestaties hand in hand gaan. Daarnaast vergroten we de toegankelijkheid en deelname aan sport op alle niveaus, zodat mensen met een handicap wereldwijd kunnen deelnemen en presteren. We dragen bij aan topsportprestaties die voor een breed publiek zichtbaar en aantrekkelijk zijn.

Hoofddoel

Wij streven ernaar om in Nederland een gelijkwaardige sportcultuur te bevorderen, waarin mensen met een handicap op alle niveaus actief kunnen deelnemen en presteren. Door internationale samenwerkingsverbanden te smeden en onze visie, kennis en innovaties te delen, vergroten we de toegankelijkheid van sport en maken we topsportprestaties zichtbaar en aantrekkelijk voor een breed publiek.

Subdoelen

- **Doel 1 (Internationaal netwerk):** Het versterken van een effectief internationaal netwerk ter ondersteuning en bevordering van de sport voor mensen met een handicap.
- **Doel 2 (Omzetten):** Het omzetten van internationale inzichten en kennis over sport voor mensen met een handicap naar toepasbare strategieën voor de Nederlandse sportsector.

Kartrekkers

- Ministerie van VWS
- NOC*NSF

De ondertekenaars van de pijler Internationaal staan in een overzicht in bijlage 2.

12.1 Proces

De kartrekkers van deze pijler geven in een gesprek aan dat Nederland stappen moet zetten in de paralympische sport en het sporten voor mensen met een handicap. Deels is dit al bereikt door te kijken naar hoe andere landen dit doen.

De kartrekkers zijn ook van mening dat Nederland voorop loopt met hoe er naar gehandicaptensport wordt gekeken en hoe dit wordt georganiseerd in Nederland. De ambitie is om hier een coalitie in te vormen om andere landen mee te krijgen in deze visie. Volgens de kartrekkers is het daarom belangrijk om het internationale veld nog beter te gaan benutten en leren kennen.

De indruk tijdens de Tweedaagse (juni 2024) is dat nog niet veel Nederlanders internationaal actief zijn, en dat mensen die wel actief zijn, elkaar niet goed weten te vinden. De ambitie is meer Nederlanders op internationale posities te krijgen en de kennis die ze daar opdoen (beter) te benutten.

Tijdens de Tweedaagse werd ook besproken welke andere landen voorbeelden kunnen zijn voor Nederland en voor welke landen Nederland een voorbeeld kan zijn. Een goede afstemming tussen sportbonden werd voorgesteld als belangrijk aandachtspunt. De aanwezigen benadrukten dat de samenwerking in Nederland zelf goed op orde moet zijn, voordat er internationaal verder wordt gekeken. Het is volgens de kartrekkers zaak om de input van verschillende partijen te bundelen tot strategische doelen voor iedereen.

12.2 Huidige situatie

In deze paragraaf kunnen we nog weinig informatie geven over de huidige stand van zaken voor de hoofdoelstelling en subdoelen van de pijler Internationaal. Volgens de kartrekkers wordt de Nederlandse missie momenteel nauwelijks internationaal uitgedragen. Dit komt doordat de missie zelf nog niet volledig duidelijk is en doordat er geen goed zicht is op welke Nederlanders op internationale functies zitten.

Om de voortgang op deze pijler te volgen is het van belang om te onderzoeken welke internationale samenwerkingsverbanden (zie voorbeelden in kader) momenteel bestaan en bij welke van deze verbanden Nederland kan aansluiten of wat voor rol Nederland hierin kan spelen.

In deze pijler zijn subdoelen om het internationale netwerk te versterken (doel 1) en om de internationale inzichten en kennis over sport voor mensen met een handicap om te zetten naar toepasbare strategieën voor de Nederlandse sportsector (doel 2). Het idee is om verbindingen te leggen tussen internationale topsport- en breedtesportorganisaties, maatschappelijke partners en beleidsmakers. Met als uiteindelijk doel hen te inspireren en om van hen te leren, zodat we in Nederland een gelijkwaardige sportcultuur bevorderen, de toegankelijkheid van sport vergroten en topsportprestaties zichtbaar en aantrekkelijk maken voor het bredere publiek.

Een voorbeeld van een internationaal vergelijkende studie naar het beleid en de organisaties van sport voor mensen met een beperking is het Palgrave Handbook of Disability Sport in Europe (Van Lindert, Scheerder & Brittain, 2023). Daarin is van negentien landen in Europa, inclusief Nederland, een beschrijving gegeven van de wijze waarop gehandicaptensport wordt bestuurd en georganiseerd.

De totstandkoming van het boek is een voorbeeld van een samenwerking tussen onderzoekers uit de verschillende landen, afkomstig van verschillende academische netwerken (EASS, IFAPA, EUFAPA en Coventry Disability Sport Conference, zie tekstkader).

Voorbeelden internationale netwerken, organisaties en evenementen*

Organisaties

- EPC, European Paralympic Committee
- ENGSO, European Organisation for grassroots Sport
- IBSA, International Blind Sports Association
- ICSD, International Committee of Sports for the Deaf
- IFs, International Federations (voor specifieke takken van (disability) sport)
- IOSD, International Organisations of Sports for the Disabled:
- IPC, International Paralympic Committee
- Virtus (voorheen INAS (International Federation for Athletes with an Intellectual impairment))
- World Ability Sport (samenvoeging van IWAS (International Wheelchair and Amputee Sports Association) en CPISRRRA (Cerebral Palsy international Sports and Recreation Association))

Evenementen

- Deaflympics
- Invictus Games
- Special Olympics Europe, Special Olympics International
- Paralympic Summer/Winter Games

Netwerken

- Annual Classification Meeting, Bonn, Duitsland
- Coventry University biannual Disability Sport Conference
- EASS, European Association of Sociology of Sports, organiseert EASS conference
- EUFAPA, European Federation of Adapted Physical Activity, organiseert EUCAPA conference
- IFAPA, International Federation of Adapted Physical Activity, organiseert ISAPA conference
- VISTA conference IPC

*Lijst niet uitputtend

12.3 Vervolg

VWS en NOC*NSF nemen, na de ondertekening van de intentieverklaring op 14 oktober 2024, samen de leiding in het ontwikkelen van een strategie voor het verkennen, smeden en onderhouden van internationale samenwerkingsverbanden.

Dit doen zij in samenwerking met de organisaties die de pledge hebben ondertekend.

Het doel is de strategische partners in kaart te brengen en bij te dragen aan een duurzaam netwerk voor het delen van visie, kennis en innovaties dat zowel de topsport als de breedtesport voor mensen met een handicap wereldwijd en in Nederland ondersteunt en bevordert.

● **Vervolg monitoring pijler**

De komende jaren zal de monitor zich moeten richten op de vraag in hoeverre en hoe het internationale netwerk wordt versterkt door de Nederlandse inbreng, op het niveau van kennis, breedtesport en topsport.

Daarbij kunnen we ook monitoren in hoeverre mensen met een beperking iets merken van het versterkte internationale netwerk. Het zal daarbij lastig zijn om bijvoorbeeld positieve veranderingen in de toegankelijkheid van sport toe te wijzen aan de inspanningen van de pijler netwerk. Meerdere pijlers dragen hieraan bij. Het is waarschijnlijker dat de opbrengsten van deze pijlers doorwerken in de andere pijlers, zoals classificatie, dat ook een internationaal aspect kent.

Conclusie & vooruitblik

Caroline van Lindert

Dit is de tweede voortgangsrapportage over de ontwikkelingen in de gehandicaptensport. In deze rapportage staat de voortgang op de strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' centraal. In dit hoofdstuk formuleren we conclusies en blikken we vooruit.

Het doel van de jaarlijkse voortgangsrapportages is inzicht geven in de mate waarin en wijze waarop de ambitie en geformuleerde (sub)doelstellingen voor de strategie 'sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030' (hierna Strategie) worden omgezet in concrete maatregelen (acties en handelingen van organisaties en individuen) en de mate waarin betrokkenen hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

Uiteindelijk doel is met de inzichten de voortgang richting de ambitie tot 2030 in de tijd te volgen, zodat beleid en maatregelen op basis van de resultaten eventueel kunnen worden bijgesteld.

In dit hoofdstuk formuleren we de conclusies over de gekozen stip op de horizon van de Strategie, over de hoofdambities van de Strategie voor de breedtesport en de topsport, en per pijler. Vervolgens reflecteren we op de bevindingen en geven we suggesties voor het vervolg.

13.1 Conclusies over de titel van de Strategie

De titel van de Strategie is 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030'. In deze monitor hebben we onderzocht wat deze titel voor mensen betekent en hoe dit richting geeft aan de uitwerking van hoofdambities en doelstellingen.

Vanzelfsprekend sporten: een veelzijdig beeld

- Het beeld van wat 'vanzelfsprekend sporten' is, is multidimensionaal. Uit deze monitor blijkt dat voor mensen met een handicap en overige betrokkenen sporten vanzelfsprekend is als:
 - ze geen belemmeringen meer ervaren;
 - ze geen voorbereidingstijd nodig hebben;
 - ze zich welkom voelen en begeleiders en mede-sporters voor hen open staan;
 - niemand er meer van opkijkt dat mensen met een handicap sporten.
- Het gaat hierbij om verschillende vormen van toegankelijkheid:
 - sociale (je bent welkom, er is aanbod en begeleiding);
 - fysieke (je kunt de accommodatie in en deze gebruiken zoals je wilt);
 - praktische (je hebt vervoer en indien nodig een sporthulpmiddel);

- informatie (je kunt informatie over sporten vinden en begrijpen); en
- financiële toegankelijkheid (je kunt het sporten betalen).
- Deze vormen van toegankelijkheid zijn allen belangrijk. Als alle randvoorwaarden, zoals vervoer, een sporthulpmiddel of een toegankelijke accommodatie goed zijn geregeld, maar iemand krijgt geen warm welkom, dan is sporten nog (steeds) niet vanzelfsprekend.
- Het is nog te vroeg om te beoordelen in welke mate mensen met een handicap merken dat er veranderingen zijn in het realiseren van het gedroomde beeld. We hebben voor deze monitor vooral opgehaald wat mensen met een handicap willen merken in 2030. Impliciet vertelden ze daarmee dat het door hen geschetste beeld nog niet is gerealiseerd. In toekomstige voortgangsrapportages willen we meer zicht krijgen op deze merkbare veranderingen en of ervaren belemmeringen afnemen.

Handicap of beperking: woorden doen ertoe

- Ideaal zou zijn als in 2030 een 'beperking' of 'handicap' een volstrekt normaal onderdeel is van de menselijke diversiteit en dat er geen discussie meer is over de betekenis van woorden die we gebruiken. Zover zijn we nog niet. Taal is van belang. Het gebruik van woorden weerspiegelt hoe we mensen en hun ervaringen begrijpen en benaderen. Iedereen heeft eigen voorkeuren, zo ook over het gebruik van de termen 'handicap' en 'beperking'. Uit een peiling blijkt dat de grootste groep (46%) 'beperking' de meest passende term vindt. Een vijfde maakt het niet uit en 13 procent vindt de term 'handicap' uit de titel van de Strategie de meest geschikte term. Een tiende zegt liever 'aandoening' en 9 procent heeft de voorkeur voor nog een andere term, zoals 'uitdaging', 'specifieke behoeften' of 'mogelijkheden'.
- Respondenten zien handicap als gevolg van een samenleving die een persoon beperkingen oplegt doordat deze ontoegankelijk is ingericht. Beperking associëren ze met het al dan niet kunnen doen van activiteiten. Sommigen draaien deze betekenissen juist om.
- De term handicap in de titel van de Strategie verwijst impliciet naar een afgebakende groep handicaps, zoals motorisch, visueel, auditief en verstandelijk. We lezen de focus op deze groepen ook in het Strategiedocument. Zijn aandoeningen, zoals autisme of chronische ziekten, hiermee dan uitgesloten? Tussen beperkingen en aandoeningen is immers veel overlap, zo zien we in deze monitor.
- De term 'handicap' in de titel kan communicatief krachtig zijn, maar de uitwerking op mensen voor wie deze bedoeld is, kan verschillen. Het is goed in een gesprek over de Strategie rekening te houden met de grote diversiteit aan ervaringen met handicap, beperking of aandoening.

Sporten, en niet meer bewegen?

In de titel van de Strategie vinden we het woord 'bewegen' niet terug. Bewegen was nog wel onderdeel van de titel van de Nota van D66, SP en GroenLinks, 'Sporten en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'.

In de eerste voortgangsrapportage brachten we de stand van zaken in beeld van de gekozen oplossingen in deze Nota. Kijken we naar de belangrijkste activiteiten die mensen met een beperking beoefenen, dan zien we in deze lijst weinig sporten, maar vooral veel beweegactiviteiten, zoals wandelen, fietsen, zwemmen of fitness.

In de 'klantreis' kan bewegen een laagdrempelige opstap zijn naar het beoefenen van een sport. En soms is bewegen voor iemand het hoogst haalbare. Het is daarom goed bij sporten ook het (sportief) bewegen in ogenschouw te nemen. Bij de Strategie zijn immers ook organisaties betrokken die deze 'branche' vertegenwoordigen.

13.2 Conclusies ambities op breedtesport

In de pijlers voor jeugd- en volwassenensport is duidelijk aangegeven dat betrokkenen streven naar het verhogen van de instroom en herinstroom van jeugd en volwassenen met een beperking en het voorkomen van de uitstroom van sportende mensen met een beperking.

Een toename in de sportdeelname van mensen met een beperking of afname van de kloof in de sportdeelname tussen mensen met en zonder beperking kan als voorbode worden gezien voor de stip op de horizon. Dat sporten voor mensen met een handicap dan vanzelfsprekend is. De kernindicator hiervoor kunnen we volgen in de tijd, althans voor volwassenen met een beperking, op basis van de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van CBS i.s.m. RIVM. Voor kinderen met een beperking en mensen met een verstandelijke beperking zijn andere bronnen nodig: hun sportdeelname wordt nog niet structureel gemeten.

Sportdeelname volwassenen met en zonder beperking toegenomen

- De trendcijfers laten zien dat voor alle volwassenen vanaf 18 jaar de wekelijkse sportdeelname in 2023 hoger is dan in 2022, ook voor volwassenen met een beperking. De toename bij deze laatste groep is het grootst onder mensen met een auditieve of visuele beperking.
- De sportdeelname onder de algemene volwassen bevolking minder hard (van 50,5% in 2022 naar 53,2% in 2023) dan bij de 18-plussers met één of meer lichamelijke beperkingen (van 21,6% in 2022 naar 28,3% in 2023). Daarom kunnen we voorzichtig concluderen dat de kloof tussen beide groepen in 2023 minder groot is. Dat is goed nieuws, mits deze trend zich ook in de komende jaren doorzet.
- Een hogere sportdeelname is vooral te zien onder hoger opgeleiden. Onder lager opgeleiden, een groep die toch al minder vaak wekelijks sport, blijft de deelname stabiel. En juist bij deze groep – mensen met een lagere opleiding en/of inkomen én een beperking – ligt een grote uitdaging voor de sportstimulering.

Jeugd met een beperking sport minder vaak en is minder vaak clublid

- De sportdeelname van jeugd met een beperking wordt nog niet duurzaam gemonitord. Het RIVM en het Mulier Instituut ontwikkelen hiervoor een advies en voerden pilotonderzoek uit onder een grote groep ouders van kinderen met en zonder beperking in de leeftijd van 4-17 jaar.
- Kinderen en jongeren met een beperking sporten minder vaak wekelijks dan kinderen en jongeren zonder beperking. De sportdeelname verschilt naar leeftijdsgroep. 13-17-jarigen met een beperking sporten het minst vaak wekelijks (66% vs. 79% van de leeftijdsgenoten zonder beperking).
- Kinderen en jongeren met een beperking zijn minder vaak lid van een sportclub dan leeftijdsgenoten zonder beperking. Een sportclub kan een sportvereniging, fitnessclub, dansschool of andere sportaanbieder zijn. Het clublidmaatschap verschilt naar leeftijdsgroep. Het verschil met kinderen zonder beperking is het grootst onder 8-12-jarigen (61% bij kinderen met een beperking vs. 81% bij kinderen zonder beperking).
- De kloof tussen sportdeelname onder jeugd met of zonder beperking is kleiner dan onder volwassenen met of zonder beperking.

Mensen met een verstandelijke beperking

Over de deelname aan sportieve activiteiten van mensen met een verstandelijke beperking zijn geen nieuwe cijfers beschikbaar. In 2020 deed 33 procent van de mensen met een licht tot matige verstandelijke beperking wekelijks aan sport. 14 procent (sporters en niet-sporters) was lid van een sportvereniging.

13.3 Conclusies ambities op topsport

De stip op de horizon van de Strategie (sporten met een handicap is vanzelfsprekend) gaat ook over de topsport voor mensen met een handicap. Een kernachtige hoofdambitie voor de topsport voor mensen met een handicap die meetbaar is als kernindicator lijkt nog te ontbreken. In deze monitor hebben we, los van de pijlers talentontwikkeling, innovatie, classificatie en internationaal, in hoofdstuk 4 geprobeerd een beeld te schetsen van zo'n hoofdambitie.

Uit diverse notities (Strategiedocument, Kamerbrieven, Sportakkoord II, Strategisch Kader Topsport 2032) komt het beeld naar voren dat partijen streven naar een gelijkwaardige positie van de topsport voor mensen met een handicap en ook de maatschappelijke waarde ervan willen vergroten. De gedachte is dat topsport voor mensen met een handicap integraal wordt meegenomen in de reguliere topsportagenda en in extra maatregelen wordt voorzien wanneer de eigenheid van de topsport voor en topsporter met een handicap daarom vraagt.

Als deze ambities zijn bereikt, is de topsport voor mensen met een handicap in 2030 dan vanzelfsprekend (de stip op de horizon)? En hoe meten we dat vervolgens? Gaat het daarbij alleen over paralympische sporten of ook over sporten die niet op paralympisch niveau worden beoefend, maar wel internationale wedstrijden kennen? Het helpt als betrokkenen een duidelijke visie ontwikkelen op de topsport

voor mensen met een handicap en hoe de verschillende pijlers in de Strategie daarnaar toewerken.

Mogelijke indicatoren om ambities topsport meetbaar te maken

Een van de kernindicatoren die in de tijd gevolgd worden, is de positie van Nederland op de medaillespiegel van de Paralympische Spelen. Deze maakt samen met de medaillespiegel voor de Olympische Spelen al onderdeel uit van de kernindicator voor topsport in het algemeen.

Nederland doet het hierop al uitstekend, gezien de vierde plaats op de Paralympische Zomerspelen 2024 van Parijs. Nederlandse sporters wonnen 27 gouden, 17 zilveren en 12 bronzen medailles, het hoogste aantal medailles ooit voor Nederland. Maar wat zegt een hoge notering over de gewenste gelijkwaardige positie of de maatschappelijke waarde?

Mogelijke alternatieven zijn:

- Kijken naar de concrete voorzieningen en regelingen die er zijn voor topsporters met een handicap. Het beleid is dat hierin geen onderscheid wordt gemaakt voor topsporters met en zonder beperking, tenzij specifieke omstandigheden dat vereisen. Maar topsporters met een handicap ervaren hun positie nog niet als gelijkwaardig. Vooral hun financiële situatie en het verkrijgen van sporthulpmiddelen vragen aandacht.
- Kijken naar de media-aandacht voor paratopsport. Ook deze is volgens de paralympische topsporters nog niet gelijkwaardig aan die voor de reguliere topsport.
- Kijken naar hoe evenementen voor paratopsport aandacht genereren en eventueel zijn ingebed in reguliere topsportevenementen. Uit de monitor blijkt dat in 2023 elf topsportevenementen voor sporters met een handicap plaatsvonden in Nederland, waarvan negen gecombineerd met reguliere topsportevenementen. Paralympische topsporters zien ook hier graag nog verbeteringen.
- Kijken naar de waardering van het publiek voor de Paralympische Spelen. Uit onderzoek blijkt dat de Nederlandse bevolking in toenemende mate positief denkt over de Paralympische Spelen en over sporten voor mensen met een handicap in het algemeen.

13.4 Conclusies over de acht pijlers

Hier vatten we de belangrijkste bevindingen over de huidige stand van zaken voor de acht pijlers samen.

Pijler 1. Jeugdsport

● Toeleiding en passend aanbod

- Meerdere organisaties in Nederland werken aan toeleiding naar passend sportaanbod voor kinderen met een beperking, zoals Fonds Gehandicaptensport via Uniek Sporten, Gehandicaptensport Nederland, de

Johan Cruyff Foundation, de Esther Vergeer Foundation en Special Olympics Nederland en Stichting Special Heroes (vanuit het speciaal onderwijs).

- Ook buurtsportcoaches en beweegcoaches spelen hierin een belangrijke rol.
- Jeugdfonds Sport & Cultuur zet zich in om ouders van kinderen met een beperking te ondersteunen in het betalen van de veelal duurdere sportactiviteiten.

● **Begeleiding**

Verschillende organisaties houden zich bezig met het opleiden van jeugdcoaches en -trainers voor kinderen met een beperking in Nederland. Dit heeft wel tot gevolg dat het aanbod aan trainingen en cursussen versnipperd is geraakt.

● **Betrokkenheid ouders**

Op dit moment zijn er geen organisaties in beeld die zich inzetten voor ouderparticipatie van kinderen met een beperking. Vanuit eigen onderzoek weten we dat praktische steun van ouders veelal inhaakt op belemmeringen rondom de kosten van sport en vervoer.

● **Zwemvaardigheid**

- Zwemlessen voor kinderen was een van tien punten uit de eerdere Nota Gehandicapt en nemen we mee in deze monitor.
- Eén op de vijf kinderen (met en zonder beperking) staat op een wachtlijst voor zwemles. Kinderen met een beperking doen langer over het behalen van een zwemdiploma. 71 procent van de kinderen met een beperking behaalt zwemdiploma A, 62 procent zwemdiploma B en 32 procent zwemdiploma C. De Nationale Raad Zwemveiligheid wil in het nieuwe Nationale Plan Zwemveiligheid (2025-2028) meer aandacht geven aan kinderen met een beperking.
- De Rijksoverheid onderzoekt verschillende scenario's om schoolzwemmen te herintroduceren, met bijzondere aandacht voor schoolzwemmen in het speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs.

● **Bewegingsonderwijs**

- In een van de eerdere versie van de pijler Jeugdsport was bewegingsonderwijs een thema. Dit namen we daarom mee in deze monitor.
- Vakdocenten worden in het speciaal onderwijs getraind om lessen aan te passen aan de behoeften van verschillende kinderen met een beperking. Zij moeten beschikken over specialistische kennis en vaardigheden.
- Ondanks de verplichte twee lesuren per week die sinds 2023 van kracht zijn voor bewegingsonderwijs, kampen veel scholen met problemen om dit te realiseren door een tekort aan sportaccommodaties en bevoegde vakdocenten. Door het tekort aan faciliteiten en gekwalificeerd personeel kunnen veel scholen onvoldoende extra beweegmogelijkheden aanbieden.

Pijler 2. Volwassenensport

● Toeleiding en keuze in sport

- Uniek Sporten werkt samen met NOC*NSF en POS om:
 - te zorgen dat sportbonden en -branches zoveel mogelijk aangepast sportaanbod op het online platform aanbieden;
 - vanuit de Beweegalliantie Cirkel het Uniek Sporten platform te verbeteren.
- Eind 2024 werd SportMEE officieel erkend als interventieprogramma, gericht op het verhogen van sportparticipatie voor mensen met niet-zichtbare beperkingen of chronische aandoeningen.
- Buurtsportcoaches vergroten door persoonlijke begeleiding de toegankelijkheid voor mensen met een beperking om sportactiviteiten te vinden die bij hen passen.
 - In 2023 had Nederland 3.212 fte (in 2022 was dit 3.665 fte) aan functionarissen, waarvan 216 (6,7%) werd ingezet op mensen met een beperking (in 2022 was dit 226 fte, oftewel 6,2%). Door het lagere absolute aantal fte is de aandacht voor deze specifieke doelgroep minder geworden.
- Special Olympics Nederland organiseert evenementen op basis van prestatieniveau om deelname en sportplezier toegankelijk te maken voor mensen met een verstandelijke beperking.
- POS werkt aan de verbetering van toegankelijkheid en het opleiden van personeel in samenwerking met Sportakkoord II-financiering.
- NOC*NSF ondersteunt de sportdeelname voor mensen met een beperking door programma's voor aangepast sporten, samenwerking met Gehandicaptensport Nederland en het faciliteren van inclusieve evenementen, met aandacht voor talent en toeleiding naar topsport.
- In de eerdere Nota Gehandicaptensport was de aandacht voor mensen met een licht verstandelijke beperking een specifiek aandachtspunt. We zien hierop nog geen resultaat. Er zijn nog geen specifieke programma's voor deze groep, in tegenstelling tot de programma's die al bestaan voor visuele en auditieve beperkingen.

● Opleiding en kennis

- Sportopleidingen op mbo- en hbo-niveau bieden weinig verplichte lessen over sport en begeleiding voor mensen met een beperking. Hoewel diversiteit en inclusie worden behandeld, gebeurt dit vaak als keuzevak of stage, zonder structurele verankering.
- Gehandicaptensport Nederland biedt opleidingen, workshops en e-learning's aan om trainers op te leiden in het begeleiden van sporters met een beperking.
- De Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB) ondersteunt buurtsportcoaches door modulaire leerlijnen te ontwikkelen op basis van specifieke functieprofielen, waardoor gericht bijscholing mogelijk is zonder herhaling van basiskennis.
 - In 2024 werd de training Inclusie en Diversiteit uitgebreid naar een landelijke workshop, in in samenwerking met NOC*NSF en

Sportkracht12. Deze gaat niet alleen over sporters met een beperking, maar omvat ook onderwerpen zoals lhbt+ en diversiteit binnen sport.

- LAB onderzoekt samen met gezondheidsfondsen hoe sportfunctionarissen de begeleiding van volwassenen met chronische aandoeningen kunnen verbeteren.

Pijler 3. Talentvolle sporters

- Talentvolle sporters met een beperking krijgen te weinig aandacht. Bonden richten zich vaak op de topsporter. Er zijn waarschijnlijk meer financiën nodig, maar weinig fondsen hebben de *pledge* van deze pijler getekend. Het is dan ook de vraag of er voldoende middelen zullen zijn om talentvolle sporters meer aandacht te geven.
- Aandacht voor sportparticipatie en breedtesport is cruciaal, omdat die uiteindelijk leidt tot meer talentvolle sporters.
- Er zit een verschil in leeftijd tussen talentvolle sporters met en zonder handicap. Het is belangrijk om te bepalen hoe dit komt en of daarvoor aanpassingen gewenst zijn.
- Het is belangrijk om inzicht te krijgen in de ervaringen van sporters tijdens de overgang van breedtesport naar topsport. Hierbij is ook aandacht nodig voor het beter behouden van talentvolle sporters binnen sportbonden.

Pijler 4. Innovatie

- Betrokken partijen uit de sportpraktijk, bedrijven en kennisinstellingen gaan elk eerste jaar na de Paralympische Spelen een gezamenlijke, landelijke doelstelling formuleren.
- De partijen moeten de samenwerking gaan versterken door communicatie, kennis en middelen landelijk toegankelijk te maken en waar mogelijk te bundelen.
- Momenteel is Paralympic Science Support NL de spin in het web wanneer het over paralympische innovaties gaat. Zij brengen vragen uit de praktijk in verbinding met kennis en experts uit de wetenschap.
- Sportinnovator dient als belangrijk netwerk voor innovaties. Hierin kunnen verschillende centra en organisaties subsidie aanvragen voor innovaties. Sportinnovator wordt ondersteund door het ministerie van VWS en ZonMw.
- Er is nog veel versnippering in het zogenaamde 'paralympische innovatielandschap'. Het advies is om dit beter in beeld te krijgen en de samenwerking te intensiveren.

Pijler 5. Classificatie

- NOC*NSF heeft een projectleider Classificatie Paralympische Sporten aangesteld. Daarmee neemt NOC*NSF een centrale rol in het classificatieproces in. Het doel is om voor 2030 een nationaal beleidssysteem voor classificaties te implementeren dat zorgt voor meer centralisatie en clustering van het classificatieproces.
- Op 19 oktober organiseerde NOC*NSF een eerste bijeenkomst voor alle classificiers in Nederland met 29 deelnemers.

- NOC*NSF wil een centraal punt voor sporters, sportbonden en classifiers inrichten. Het doel is de classificatieprocessen te stroomlijnen en een beter overzicht te creëren.
- Tussen september 2023 en september 2024 stonden er dertig tot veertig classificatieaanvragen (geen unieke personen) in het systeem.
- Financiering is een belangrijk knelpunt, zowel voor het uitvoeren van onderzoek als voor de oprichting van een internationaal classificatie-instituut.
- Er is gebrek aan onderzoek naar de ervaringen van sporters met het classificatieproces. Inzichten hierin zijn waardevol om te zien of ervaringen veranderen door de tijd.
- De prestaties (medailles) lijken nu leidend voor classificaties. Het zou logisch zijn als de sporter meer centraal zou staan.

Pijler 6. Randvoorwaarden

● Sporthulpmiddelen

- Landelijk zijn het ministerie van VWS en de VSG met gemeenten aan de slag gegaan om modelbeleid (herinterpretatie van de Wmo) over sporthulpmiddelen te ontwikkelen. Doel is om het verstrekken van sporthulpmiddelen aan mensen die deze nodig hebben makkelijker te maken.
- Fonds Gehandicatsport en de Esther Vergeer Foundation werken aan één centraal loket voor de aanvraag en verstrekking van sporthulpmiddelen. Zij willen naar een duurzaam model, waarbij mensen sporthulpmiddelen kunnen lenen en niet hoeven aan te schaffen.
- Bovenstaande ontwikkelingen gelden nog niet voor topsporters. Het ministerie van VWS wenst dat topsporters en talenten met een beperking structureel worden geholpen bij de aanschaf van hun sporthulpmiddelen door een organisatie die daar kennis van heeft.
- Het ministerie van VWS werkt aan een specificatie voor hoe zorgverzekeraars de aanvragen voor sporthulpmiddelen kunnen beoordelen. Hiermee is een concrete aanpak om tot afspraken te komen bijna gereed.

● Vervoer

- Het hoofddoel is dat iedereen met een beperking die wil sporten, zelfstandig van A naar B kan reizen met de ondersteuning die hiervoor wordt geboden. Hiervoor moeten landelijke afspraken komen over hoe vervoer voor mensen met een beperking mogelijk én duidelijk is.
- Het aantal aanmeldingen voor vervoersvoorziening Qarin van Stichting Special Heroes Nederland lag in 2023 hoger dan in 2022. Vooral (rolstoel)hockeyers deden een aanvraag.
- Aanvankelijk was de vervoersvoorziening bedoeld voor teamsporters met een motorische beperking. Er lopen pilots om ook individuele sporters en sporters met een visuele beperking van de voorziening gebruik te laten maken. Dit heeft nog niet geleid tot een standaard uitbreiding van de criteria wegens ontoereikend budget.

- De wens is om nog veel meer sporters te kunnen vervoeren, maar de samenwerking met gemeenten verloopt moeizaam, met name vanwege beperkte middelen van hun kant.

● **Inclusieve accommodaties**

- NOC*NSF gaat in samenwerking met de partners van het Sportakkoord werken aan toegankelijkheidsscans voor accommodaties van clubs. De scans moeten sportaanbieders ondersteunen en helpen om de BOSA goed te kunnen benutten.
- Werken met een toegankelijkheidsscan en het benutten van de BOSA zijn niet gemakkelijk. Het budget van de BOSA is beperkt en meestal al snel op. Op de BOSA zijn inmiddels bezuinigingen aangekondigd. De vraag is in hoeverre sportaanbieders de komende jaren nog budget kunnen krijgen om sportaccommodaties toegankelijk te maken.
- De scan en inventarisatie van toegankelijkheid bij sportaccommodaties door NOC*NSF moeten helpen om belemmeringen weg te nemen. Zolang het nog niet verplicht is om sportaccommodaties en de openbare ruimte toegankelijk te realiseren en in te richten voor mensen met een beperking, is de aanpak nog steeds vrijblijvend.

● **Financiële toegankelijkheid**

- De partijen vanuit de Strategie 2030 zijn nog beperkt bezig met het thema 'financiële toegankelijkheid'. In het Sportakkoord is dit wel een aandachtspunt. Daarin is het voorstel om regelingen te introduceren en onder de aandacht te brengen die sport- en beweegaanbod toegankelijk(er) kunnen maken voor mensen met een laag inkomen.
- Mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) en mensen met een beperking sporten minder vaak en voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijnen dan andere groepen mensen. Voor mensen met een lage SES én een beperking geldt dat zij nog minder sporten en bewegen dan mensen met alleen een beperking of alleen een lage SES. Dit onderschrijft de noodzaak om sport voor deze groep toegankelijker te maken.

● **Vindbaarheid en bekendheid**

- Vindbaarheid en bekendheid was een van de tien punten uit de eerdere Nota Gehandicaptensport. Het onderwerp krijgt impliciet aandacht in de pijlers Jeugdsport en Volwassenensport. Vanwege het belang van dit thema en omdat het een van de vormen van toegankelijkheid is (informatietoegankelijkheid) geven we hier in de pijler Randvoorwaarden specifiek aandacht aan.
- De Bewegalliantie constateerde dat het huidige sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking versnipperd en onvoldoende laagdrempelig is. Vanuit verschillende 'cirkels' zetten partijen die onderdeel uitmaken van de Bewegalliantie zich daarom in om het aanbod te centraliseren via Uniek Sporten.
- Voor sporters met een licht verstandelijke beperking is nog weinig sport- en beweegaanbod. Dit was een van de punten uit de eerdere Nota

Gehandicaptensport. Gehandicaptensport Nederland gaat samen met andere partijen in gesprek om te onderzoeken hoe ze dit aanbod kunnen opzetten.

- Recent zijn de websites van Ongehoord Sportief en Zichtbaar Sportief gelanceerd. Zij zetten zich in om belemmeringen die mensen met een auditieve of visuele beperking ervaren weg te nemen en de sportparticipatie onder de twee groepen te doen toenemen.

● Speelplekken

- Speeltuinen voor kinderen met een beperking was een van de tien punten in de eerdere Nota Gehandicaptensport en nemen we daarom mee in deze monitor.
- Het SamenSpeelNetwerk en SamenSpeelFonds gaan gemeenten meer betrekken bij de aanvraag van een financiële bijdrage en het realiseren van een inclusieve speelplek.
- In 167 gemeenten is ten minste één samenspeelplek gerealiseerd. Dat betekent dat in 175 gemeenten nog geen samenspeelplek is waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen.
- Het is niet zeker dat er na 2025 nog geld voor het SamenSpeelFonds is. Daarmee is het afwachten in hoeverre het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds na 2025 hun werkzaamheden kunnen voortzetten.

Pijler 7. Netwerk

- Met elkaar gaan alle bij de Strategie 2030 betrokken partijen versnippering in het organisatielandschap tegen. Hiertoe hebben zij allemaal de *pledge* voor de pijler 'netwerk' ondertekend. In totaal hebben 56 organisaties de Strategie ondertekend.
- De komende jaren houden de partijen zich bezig met drie hoofddoelstellingen. Het is de bedoeling dat zij aan de hand van deze doelen efficiënter en effectiever met elkaar gaan samenwerken. Het gaat om de hoofddoelen:
 - inzicht in het netwerk van organisaties creëren;
 - een proces creëren om tot krachtenbundeling te komen;
 - maximaal aansluiten bij het VN-verdrag.

Pijler 8. Internationaal

- Doel van de pijler Internationaal is internationale samenwerkingsverbanden op het gebied van de gehandicaptensport te smeden en visie, kennis en innovaties te delen. Dat zou de toegankelijkheid van sport vergroten en topsportprestaties zichtbaar en aantrekkelijk maken voor een breed publiek. Dit bevordert een gelijkwaardige sportcultuur, zo is de ambitie.
- In deze monitor hebben we nog weinig zicht op welke internationale samenwerkingsverbanden er zijn, hoeveel Nederlanders op internationale functies actief zijn en op welke manier de kennis en innovatie het best gedeeld kan worden.

13.5 Reflectie op bevindingen

Vooraf inzicht in proces en huidige situatie

- In de eerste voortgangsrapportage concludeerden we dat we vooral inzicht hadden gekregen in het proces, maar minder in het resultaat en nauwelijks in de impact van de oplossingen uit de Nota Gehandicaptensport.
- Ook nu hebben we vooral kennisgenomen van het proces van de ontwikkeling van de nieuwe Strategie. We hebben daarbij zoveel mogelijk de huidige stand van zaken op de pijlers beschreven, zoals ook te lezen is in de conclusies over de acht pijlers. Op een aantal onderwerpen zien we overigens wel resultaat (zie hierna).
- Vanaf de volgende voortgangsrapportage hebben we meer oog voor de uitvoering van de maatregelen van de Strategie en wat dit aan merkbare veranderingen oplevert.

Strategie op zichzelf is een vooruitgang

- De voortgangsrapportage laat zien dat betrokkenen nog veel stappen moeten zetten om in 2030 het beeld van vanzelfsprekend sporten te realiseren. Daar is natuurlijk de Strategie voor bedoeld. De conclusie is dan ook dat het optuigen van de Strategie op zich al een positief resultaat is.
- Toch is de tijd die nog rest tot 2030 kort. De vraag is hoe realistisch het is om alle doelstellingen in vijf jaar tijd te realiseren.
- Met het ontwikkelen van de Strategie heeft de regiegroep als doel dat organisaties in het landschap van de gehandicaptensport meer en beter met elkaar samenwerken. Hiervoor is een aparte pijler ontwikkeld: de pijler Netwerk. Doel is te voorkomen dat dingen dubbel worden gedaan en organisaties elkaar beconcurreren om de schaarse beschikbare middelen. De gebrekkige samenwerking in de gehandicaptensport was een constatering uit de eerste voortgangsrapportage. Dat nu in totaal 56 organisaties de Strategie ondertekenden en daarmee te kennen geven actief te willen werken aan een betere afstemming en samenwerking, is een mooie stap. Het ondertekenenmoment op 14 oktober 2024 was dan ook een vreugdevol moment voor velen.
- Het komt er nu op aan dat deze organisaties ook eigenaarschap gaan voelen bij de Strategie en betreffende pijler(s) en actief worden betrokken bij de implementatie. Verder is het zaak te bekijken of ook alle relevante partijen uiteindelijk zijn aangehaakt en er geen organisaties ontbreken.

Uitwerking Strategie intensief proces van keuzes maken

- Het uitwerken van de hoofddambitie van de Strategie in acht pijlers met eigen hoofd- en subdoelstellingen was een intensief proces. De Strategie is bedoeld als een holistische uitwerking van bestaande akkoorden, programma's en nota's. De regiegroep nam daarbij het voortouw en organiseerde werksessies met beoogd uitvoeringspartners. Dit ging gepaard met stevige discussies over de werkelijke uitdagingen van een pijler, de uiteindelijke ambities en welke partijen daarbij een rol moeten spelen. In het proces werden doelen

aangescherpt, verwijderd en toegevoegd. Niet altijd is duidelijk waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt.

- Dit proces liep gelijk met de dataverzameling voor deze monitor. Daardoor hebben we in deze monitor onderwerpen beschreven die in een eerdere versie van een pijler waren opgenomen, maar later niet meer. Het gaat om 'zwemlessen voor kinderen met een beperking' en de 'aandacht voor kinderen met een beperking in het bewegingsonderwijs' binnen de pijler Jeugdsport. Het eerste hebben we meegenomen omdat we hierover rapporteerden in de eerste voortgangsrapportage. Het tweede onderwerp vinden we belangrijk vanwege de rol die vakdocenten kunnen spelen in de toeleiding naar sport voor jeugd met een beperking.
- De onderwerpen 'vindbaarheid en bekendheid', 'speeltuinen voor kinderen met een beperking' en 'aandacht voor mensen met een licht verstandelijke beperking' krijgen niet expliciet aandacht in de Strategie, maar waren wel punten uit de eerdere Nota Gehandicaptensport. Daarom hebben we ze nu meegenomen. Vindbaarheid en bekendheid is een belangrijke vorm van toegankelijkheid (informatie) en krijgt verspreid in de Strategie aandacht. We hebben dit onderwerp beschreven bij de pijler Randvoorwaarden.
- Om de Strategie vanaf nu goed te kunnen monitoren is het belangrijk dat de pijlers en onderwerpen de komende jaren niet meer (significant) veranderen en duidelijk is welke onderwerpen hierin worden meegenomen. Door de inhoudelijke verschillen tussen de eerdere Nota en de Strategie zijn de eerste en tweede (huidige) voortgangsrapportage soms lastig met elkaar te vergelijken.

Merkbare veranderingen te zien op aantal onderwerpen

Terwijl regiegroep en betrokken uitvoeringsorganisaties de Strategie ontwikkelden, is het werk van de organisaties in het landschap van de gehandicaptensport voortgezet. Er zijn stappen voorwaarts gezet op specifieke onderwerpen:

- Dit jaar hebben ten opzichte van vorig jaar evenveel of meer kinderen meegedaan aan de sportevenementen van de Johan Cruyff Foundation en Special Olympics Nederland. En de Esther Vergeer Foundation is met beduidend meer sporten actief geworden bij meer sportverenigingen.
- Dit jaar zijn meer sporthulpmiddelen uitgeleend of aangeschaft via Uniek Sporten en de Esther Vergeer Foundation dan vorig jaar. En er zijn stappen gezet om het aanvragen, vergoed krijgen en bemachtigen van een sporthulpmiddel te vergemakkelijken.
- Drie partijen hebben samen het platform kennisoversportondersteuning.nl opgezet, waar informatie over sporthulpmiddelen, sportvervoer en de financiering van sport gebundeld is.
- Het platform Uniek Sporten heeft in het afgelopen jaar meer mensen weten te bereiken dan in de voorgaande jaren.
- Het aantal Samenspeelplekken is toegenomen.
- Het online platform Paralympic Science Support NL is dit jaar van start gegaan.
- NOC*NSF heeft een medewerker classificatie aangesteld.

Meer prioriteit voor breedtesport gerechtvaardigd in Strategie

- Als we de thema's van de pijlers grofweg langs de scheidslijn topsport en breedtesport leggen, lijken ze elkaar mooi aan te vullen.
 - Jeugdsport en Volwassenensport gaan over het leggen van een fundament voor een leven lang sportplezier, het bevorderen van de zij-instroom in de sport en het tegengaan van uitval van huidige sporters.
 - Talentontwikkeling put uit deze bronnen.
 - Innovaties in de topsport zijn impliciet ook bedoeld om de breedtesport te versterken, zo wordt gesteld.
 - Classificatie en topsport gaan deels over het aantrekkelijker maken van paralympische sport, zodat iedereen deze begrijpt en er plezier aan beleeft.
 - De overige pijlers (randvoorwaarden, netwerk en internationaal) zorgen voor de juiste voorwaarden om de doelen op de andere pijlers te behalen.
- Maar we kunnen ook anders kijken. De complexiteit van de vraagstukken waarmee de breedtesport kampt (hardnekkige kloof in deelname dichten), is van een andere, ingewikkeldere orde dan die waarmee de topsport te maken heeft. Niet voor niets bestond de Nota Gehandicaptensport uit negen oplossingen voor de breedtesport en één voor de topsport. Deze negen oplossingen lijken nu samengeperst in de twee pijlers voor jeugdsport en volwassenensport en de pijler randvoorwaarden.
- Dit is ook te zien aan de vele doelen die onder deze pijlers hangen. De ambities voor topsport zijn verspreid over de afzonderlijke pijlers talentontwikkeling, innovatie, classificatie en deels ook internationaal.
- Het is goed dat in navolging van het advies van de Nederlandse Sportraad de topsport voor mensen met een beperking meer aandacht krijgt. De vraag is echter of daardoor de breedtesport niet in de knel komt, als we stellen dat de breedtesport belangrijkere uitdagingen kent en de vijver vormt waaruit de topsport zou moeten vissen.
- Bovendien is het veronderstelde positieve effect van de topsport op de breedtesport in werkelijkheid beperkt (Hoyng & Van de Vooren, 2020). Het advies is daarom de breedtesportambities voor mensen met een beperking in aandacht hogere prioriteit te geven.

Systemverandering

- We benadrukken nog maar eens dat het realiseren van de stip op de horizon van deze Strategie een complexe opgave is. Een aantal randvoorwaardelijke vraagstukken, zoals vervoer, sporthulpmiddelen en betaalbaarheid, kan de sport niet zelf oplossen. Dit geldt ook voor de manier waarop we in de samenleving omgaan met mensen met een beperking.
- Daarvoor zijn oplossingen vanuit andere domeinen nodig. In een wereld waarin sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend is, werken de bredere samenleving en de sport goed met elkaar samen en heeft uiteindelijk iedereen meer sportplezier, mensen met én zonder beperking. Het kan mensen met een handicap niet snel genoeg gaan om deze zaken te veranderen.

- Toch lijkt de tijd die nog rest tot 2030 te kort om dat voor elkaar te krijgen. Kunnen in de huidige tijd, met de aangekondigde bezuinigingen, de keuzes gemaakt worden om het (sport)leven met mensen met een beperking te verbeteren conform het VN-verdrag Handicap?

Geen extra budget, wel grote ambities

- Verwacht wordt dat betrokken uitvoeringsorganisaties binnen hun bestaande middelen meewerken aan de realisatie van de doelen van de Strategie en daarvoor zelf keuzes maken om bestaand budget vrij te maken en efficiënter in te zetten.
- Gezien de hoogstaande ambities van de Strategie en de complexiteit van de vraagstukken die moeten worden opgelost, is het bij gelijkblijvende, laat staan afnemende financiële middelen (zie de Kamerbrief van 21 oktober 2024 van Agema, Maeijer & Karremans) een uiterst ingewikkelde puzzel die partijen moeten leggen.

Inzet buurtsportcoaches essentieel, maar geen extra inzet

- Buurtsportcoaches spelen een belangrijke rol in de toeleiding van mensen met een beperking naar sport. Betrokkenen zien hun inzet als een succesfactor.
- Maar we zien in de monitor dat gemeenten nog steeds maar een klein deel van hun fte buurtsportcoaches voor dit doel inzetten. Het totale aantal fte is zelfs licht afgenomen. Deze lage cijfers sluiten niet aan bij de hoge ambities van de Strategie en de uitdagingen waar de pijlers jeugd- en volwassenensport voor staan.

Aandacht voor sociale toegankelijkheid in opleidingen

- Het verbeteren van randvoorwaarden zoals vervoer, sporthulpmiddelen en betaalbaarheid strijdt om de aandacht met het verbeteren van de sociale toegankelijkheid. Maar beide zijn even belangrijk.
- Sociale toegankelijkheid gaat onder andere over hoe mensen met een handicap worden bejegend in de sport. Een manier waarop dit vanuit de wortel kan worden aangepakt is de inclusie van mensen met een beperking integraal opnemen in de opleidingsprogramma's van toekomstige sportprofessionals op mbo's en hbo's. We zien dit nog niet terug in de pijlers jeugd- en volwassenensport.

Communicatie een belangrijke randvoorwaarde

- In de regiegroep is veel gesproken over communicatie. Toch is communicatie geen aparte randvoorwaardelijke pijler.
 - Interne communicatie over de Strategie, met en tussen betrokkenen, is belangrijk voor een goede implementatie.
 - Externe communicatie gaat over hoe mensen met een beperking informatie over het sportaanbod, regelingen en dergelijke kunnen vinden.
- In deze monitor hebben we dat verwerkt onder het kopje 'Vindbaarheid en bekendheid' onder de pijler Randvoorwaarden. Het is belangrijk om beide vormen van communicatie in de implementatiefase verder uit te werken.

13.6 Vooruitblik

- Voor de volgende editie van de voortgangsrapportage willen we meer helderheid krijgen over de indicatoren waarop de voortgang op de Strategie en pijlers wordt gemonitord. Deze werkt de regiegroep, in samenwerking met de betrokken uitvoeringspartners, uit in een implementatieplan. We kunnen dan een start maken met een volgen van een beperkte set van indicatoren op proces-, resultaat- en impactniveau.
- In de volgende voortgangsrapportage bespreken we de resultaten van een vragenlijstonderzoek dat we in het vierde kwartaal van 2024 onder mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking uitzetten in samenwerking met het NIVEL. We halen hiermee input op over de impactvraag: wat merken mensen met een beperking van de Strategie en welke ervaringen hebben zij met (gaan) sporten?
- We gaan verder met de inzet van mensen met ervaringskennis bij de monitor, in samenwerking met de regiegroep. Zo willen we meer betrokkenheid en inbreng creëren vanuit het motto 'niets over ons, zonder ons'.
- In samenwerking met de regiegroep krijgen we verder zicht op de verhoudingen in het netwerk. Waar ligt de macht en kracht? Welke rollen kunnen en willen organisaties vervullen in de Strategie en hoe werkt dit door op de realisatie van de ambities van de Strategie?

Bronnen

Agema, F., Maeijer, V., & Karremans, V. (14 oktober 2024).

Kamerbrief bij nota van wijziging op Ontwerpbegroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor het jaar 2025. Ministerie van VWS.

Alles over zwemles (z.d.).

Leren zwemmen met een beperking. Geraadpleegd op 6 september 2024.

Balk, L., Aarnink, A. Heerschop, M., Melman, M. Meulenbroeks, N., & Van Suijlekom, A. (2024).

Topsport in Nederland (TiN) 2024. De eerste TiN monitor. Mulier Instituut.

Best, K. L., Mortenson, W. B., Lauzière-Fitzgerald, Z., & Smith, E. M. (2022).

Language matters! The long-standing debate between identity-first language and person first language. *Assistive technology*, 34(2), 127-128.

Beweegalliantie (2024).

Cirkel Verbreden vraag en beweegaanbod. Geraadpleegd op 7 augustus 2024.

Bos, J., Groen, A., Warnaar, M., & Wieman, G. (2024).

Meerkosten van het leven met een beperking Voorbeeldsituaties van huishoudens met meerkosten. Nibud.

CBS & RIVM (2024).

Leefstijl; persoonskenmerken. Geraadpleegd op 4 oktober 2024.

CBS (2024a).

CBS StatLine. Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken. Geraadpleegd op 9 oktober 2024.

CBS (2024b).

CBS StatLine, Bevolking; geslacht, leeftijd en burgerlijke staat, 1 januari. Geraadpleegd op 10 oktober 2024.

CBS (2024c).

Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken, 2014-2021. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

CBS (2024d).

CBS StatLine. Leerlingen in (speciaal) basisonderwijs. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

CBS (2024e).

CBS StatLine, Leerlingen op speciale scholen. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

CBS (2024f).

CBS StatLine. Vo; leerlingen, onderwijssoort, leerjaar, woonregio. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

Ceder, D., Bikker, M., Van Dijk, I., De Kort, D., & Eerdmans, J. (2024, 15 oktober).

Gewijzigde motie van het lid Ceder c.s. ter vervanging van die gedrukt onder nr. 42 [nr. 53]. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Coates, J., & Howe, P. D. (2023).

Parents in the parasport pathway: Parental experiences of facilitating their child's engagement in competitive disability sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 35(6), 1050–1071.

Committee on the Rights of Persons with Disabilities (2024, 27 september).

Concluding observations on the initial report of the Kingdom of the Netherlands.

D66, Groen Links, & SP (2021).

Sport en beweging voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!

De Jonge, M., Gómez Berns, A., & Van Lindert, C. (2022).

Behoeftenonderzoek mensen met een beperking, chronische aandoening en psychische klachten 2022. Mulier Instituut.

De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020).

Het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking. Mulier Instituut.

Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (2024).

Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties (BOSA) 2024. Ministerie van VWS. Geraadpleegd op 13 september 2024.

Dopheide, M., Hover, P., & Balk., L. (2022).

Belangstelling en beleving Olympische Paralympische Spelen Tokyo 2020. Mulier Instituut.

Dunn, D. S., & Andrews, E. E. (2015).

Person-first and identity-first language: Developing psychologists' cultural competence using disability language. *American Psychologist*, 70(3), 255.

Earl, S., Carden, F., & Smutylo, T. (2001).

Outcome Mapping. Building Learning and Reflection into Development Programs. International Development Research Centre.

Esther Vergeer Foundation (2023).

Jaarrekening. Geraadpleegd op 23 september 2024.

Esther Vergeer Foundation (2022).

Jaarrekening. Geraadpleegd op 23 september 2024.

Fonds Gehandicaptensport (2024).

Jaarverslag Fonds Gehandicaptensport 2023.

Gehandicaptensport Nederland (z.d.).

Opleidingen. Geraadpleegd op 5 september 2024.

Gómez Berns, A., Van Lindert, C. & Schurink – Van 't Klooster, T. (nog te publiceren).

Vrijtijdsbesteding van kinderen met een beperking. Een vergelijking tussen kinderen met en zonder een beperking. Mulier Instituut.

Gutter, K., De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2021).

Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: aandacht van sportbonden voor inclusief sporten en bewegen. Mulier Instituut.

Harnacke, C., & Fitzpatrick, H. (2023).

Flitspeiling 2023 VN-verdrag Handicap in gemeenten [Flitspeiling 6]. Movisie/VNG.

Hartblay, C. (2020).

Disability Expertise. Claiming Disability Anthropology. *Current Anthropology*, 61(S21).

Heerschop, M., Balk, L., & Van Suijlekom, A. (2024).

Naar gelijkwaardige paralympische topsport. Door de ogen van de paralympische topsporter. Mulier Instituut.

Heijnen, E., & Kools, M. (2024)

Behoeftepeiling LAB. Mulier Instituut.

Heijnen, E., & Elling, A. (2020)

Diversiteit en inclusie in sportopleidingen: een verkennende studie onder mbo- en hbo-sportopleidingen in Nederland. Mulier Instituut.

Heijnen, E., Van Stam, W., Gómez Berns, A., & Vrieswijk, S. (2022).

Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2022. Mulier Instituut.

Helder, C. (2022, 14 maart).

Reactie notitie 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!' [Brief aan de De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal]. Ministerie van VWS.

Helder, C. (2024, 5 februari).

Toekomstig sportbeleid [Brief aan de Tweede Kamer, nr. 386]. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Helder, C. (2024, 9 februari).

Aanbiedingsbrief Nationale strategie rond de positie van mensen met een beperking.
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Helder, C. (2022, 24 juni).

Kamerbrief reactie op advies 'Gelijkwaardig en inclusief'. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Zorg.

Hilhorst, J. (2021).

Ouders van kinderen met een beperking of ontwikkelingsprobleem over zwemveiligheid en zwemlessen. Nationale Raad Zwemveiligheid.

Hollander, E., & Westerbroek, M. (2024).

Schoolzwemmen in het speciaal onderwijs: factsheet 2024/3. Mulier Instituut.

Hollander, E., & Westerbroek, M. (2023).

Zwemvaardigheid 2022. Mulier Instituut.

Hoogendam, A., & Kusters, A. (2023).

Monitorplan Sportakkoord II: versie 1; juni 2023. Mulier Instituut.

Hoyng, J. & Van de Vooren, J. (2020).

De mythe van het trickle-down-effect: topsportsucces leidt niet tot groei van breedtesport in Nederland. Alles over sport. Geraadpleegd op 8 november 2024.

Jeugdfonds Sport & Cultuur (2023).

Jaaroverzicht. Geraadpleegd op 3 oktober 2024.

Johan Cruyff Foundation (2023).

Jaarverslag. Geraadpleegd op 23 september 2024.

Johan Cruyff Foundation (2022).

Jaarverslag. Geraadpleegd op 23 september 2024.

Kenniscentrum Sport en Beweging, Stichting Special Heroes Nederland, Esther Vergeer Foundation & Gehandicaptensport Nederland (2022).

Handreiking sporthulpmiddelen: Samen zorgen dat sporters geen extra beperking ervaren.

Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding. (z.d.).

Thema Speciaal Onderwijs. Geraadpleegd op 2 september 2024.

Krul, H. & Westerveld, L. (2024, 25 januari).

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2024. Motie van de leden Krul en Westerveld. Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 410 XVI, nr. 64.

Lawson, J. A., Williams, T., & Latimer-Cheung, A. E. (2022).

Exploring athletes' and classifiers' experiences with and understanding of classification in Para sport. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 15(4), 516–531.

MEE NL (2024).

SportMEE officieel erkende interventie. Geraadpleegd op 18 september 2024.

MEE NL (2023).

Jaarbeeld. Geraadpleegd op 18 september 2024.

Ministerie van VWS (2024).

Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2018).

Programma VN-Verdrag Onbeperkt Meedoen! Implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap.

Ministerie van VWS, VSG, VNG, NOC*NSF (2018).

Nationaal Sportakkoord. Sport Verenigt Nederland.

Ministerie van VWS, VNG, VSG, NOC*NSF & POS (2022).

Hoofdpijnen Sportakkoord II. Sport versterkt.

Ministerie van VWS, VNG, VSG, NOC*NSF & POS (2024).

Werkplan Sportakkoord II. Van Hoofdpijnen naar uitvoering.

Mulier Instituut (2024, zomer).

Peiling Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend; onder mensen met en zonder een beperking, respondenten geworven via verschillende kanalen en sociale media.

Mulier Instituut (2024, voorjaar-zomer)

Face-to-face-interviews Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend; onder mensen met een beperking.

Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten [VSG] (2024).

VSG-panel mei 2024 [niet-openbare dataset].

Nederlandse Sportraad (2022).

Gelijkwaardig en inclusief - advies over de doorontwikkeling van paralympische topsport.

NEN (2024, 12 april).

Norm Toegankelijkheid van Gebouwen ter commentaar. Geraadpleegd op 19 september 2024.

Nieuwsuur (2024, 8 augustus).

Nieuwe landelijke norm om gebouwen en bedrijven toegankelijker te maken [item binnen de uitzending van 8 augustus 2024]. NOS & NTR. Geraadpleegd op 19 september 2024.

NOC*NSF (z.d.-a).

Paralympische Talentdag: een deur naar een nieuwe levensmissie. Geraadpleegd op 20 september 2024.

NOC*NSF (z.d.-b).

"Talent": een woord met potentie, maar ook met risico's. Geraadpleegd op 20 september 2024.

NOC*NSF (2024a).

37 procent van paralympiërs begon carrière op Talentdag. Geraadpleegd op 4 oktober 2024.

NOC*NSF (2024b).

Ontdekken, hoop en mogelijkheden bij de Paralympische Talentdag. Geraadpleegd op 20 september 2024.

NOC*NSF (2024c).

Talentdag startpunt van succes van TeamNL in Parijs. Geraadpleegd op 20 september 2024.

NOC*NSF (2024d).

Toekomst zonder beperkingen: Visie van TeamNL op paralympische sport. Geraadpleegd op 20 september 2024.

NOC*NSF & Van den Berg, L. (2019).

Begeleiden van mensen met een beperking. Allesoversport.nl. Geraadpleegd op 9 september 2024.

Ongehinderd (z.d.).

Gebruikers. Geraadpleegd op 13 september 2024.

Ontdek Aangepast Sporten (z.d.).

Cursussen. Geraadpleegd op 18 september 2024.

Paralympic Science Support NL (z.d.).

Publicaties Aangepast/Paralympisch Sporten 2020-24. Geraadpleegd op 7 november 2024.

PBTConsult (z.d.).

ITstandaard. Geraadpleegd op 13 september 2024.

Rauws, R. H. S., Noordzij, J. M., & Van Lindert, C. (2024).

Onbeperkt Fietsen. Mulier Instituut.

Reitsma, M., Hoogendam, A., De Kwaasteniet, R., & Van der Poel, H. (2022).

Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord. Mulier Instituut.

Rijks Innovatie Community (2022).

Innovatie definitie - van de community! Rijksoverheid. Geraadpleegd op 10 september 2024.

Rijksoverheid (z.d.).

Strategisch kader topsport 2032.

RIVM (2022).

Cijferoverzicht Onbeperkt Meedoen 2022. Geraadpleegd op 4 oktober 2024.

RIVM (z.d-a).

Overzicht Kernindicatoren sport en bewegen, Beweegrichtlijnen. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

RIVM (z.d-b).

Overzicht kernindicatoren sport en bewegen, Sportdeelname wekelijks. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

RIVM (z.d-c).

Overzicht kernindicatoren sport en bewegen, Clublidmaatschap. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

RIVM (z.d.-d).

Samenwerkingsverbanden Aangepast sporten per gemeente. Geraadpleegd op 25 september 2024.

RIVM (z.d.-e)

Aanvragen Jeugdfonds en Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Geraadpleegd op 22 oktober 2024.

SamenSpeelFonds (2024, 13 mei).

SamenSpeelFonds & SamenSpeelNetwerk [PowerPointpresentatie].

SamenSpeelNetwerk (z.d.-a).

De basis. Inrichting en ontwerp van een samenspeelplek. Geraadpleegd op 7 augustus 2024.

SamenSpeelNetwerk (z.d.-b).

Samenspeelcheck. Geraadpleegd op 7 augustus 2024.

Sinclair, J. (2013).

Why I dislike "Person First" language. *Autism Network International* (vol.1 no. 2)
(oorspronkelijk gepubliceerd in 1999).

Slot-Heijs, J., & Lucassen, J. (2019)

Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs. Mulier Instituut.

Special Olympics Nederland (z.d.).

Filosofie. Geraadpleegd op 4 september 2024.

Sportakkoord (z.d.)

Strategiedocument Sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend in 2030.

Sportopleidingen.nl. (z.d.).

Clubbase. Geraadpleegd op 9 september 2024.

Sport Verenigt Nederland (2019).

Topsport die inspireert!.

Stichting Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (z.d.).

Hoe werkt het? Geraadpleegd op 13 september 2024.

Stichting Special Heroes Nederland (2024)

Cijfers sportvervoersvoorziening 2023 [niet-openbaar databestand].

Stichting Special Heroes Nederland (z.d.).

Sportvervoersvoorziening. Geraadpleegd op 9 oktober 2024.

Uniek Sporten (z.d.-a).

Sportkeuzehulp. Fonds Gehandicaptensport. Geraadpleegd op 2 september 2024.

Uniek Sporten (z.d.-b)

Sportaccommodaties: Toegankelijkheid van de accommodatie. Fonds
Gehandicaptensport. Geraadpleegd op 13 september 2024.

Van Bottenburg, M. (2003).

Top- en breedtesport: een Siamese tweeling? In *Rapportage sport 2003* (pp. 285-312). Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Van den Dool, R. (2022).

Deelname sport en bewegen van mensen met een lage sociaaleconomische status. Mulier Instituut.

Van den Dool, R. (2023).

Welke groepen mensen bewegen minder? Mulier Instituut.

Van den Dool, R., & Van Eijk, J. (nog te verschijnen).

Vindbaarheid sportief aanbod via website gemeente. Mulier Instituut.

Van den Dool, R., Van Lindert, C., Van den Berg, S., Wendel-Vos, W. (2022).

Deelname sport en bewegen door mensen met een beperking. Mulier Instituut.

Van Lindert, C., Scheerder, J., & Brittain, I. (2023).

The Palgrave handbook of disability sport in Europe: policies, structures and participation. Palgrave Macmillan.

Van Lindert, C., & De Jonge, M. (2022).

Inclusief sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Mulier Instituut.

Van Lindert, C., De Jonge, M., Balk, L. (2020).

Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking. Mulier Instituut.

Van Lindert, C., Gómez Berns, A., & Ruikes, D. (2023).

Toegankelijkheid. In H. Van der Poel, & R. H. A. Hoekman (Reds.), *Sportaccommodaties in Nederland 2023: Kengetallen en kenmerken* (pp. 168-207). Mulier Instituut.

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2019).

Sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022a).

Sport en bewegen voor mensen met een auditieve beperking, factsheet. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022b).

Sport en bewegen voor mensen met een chronische aandoening, factsheet. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022c).

Sport en bewegen voor mensen met een lichamelijke beperking, factsheet. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022d).

Sport en bewegen voor mensen met een visuele beperking, factsheet. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

Van Lindert, C., Van der Meijde, L., Gómez Berns, A., & Sparreboom, C. (2023).

Monitor 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030. Voortgangsrapportage 2023. Mulier Instituut.

Valys (z.d.).

Valyspas aanvragen. Geraadpleegd op 28 juni 2024.

Van der Meijde, L. Gutter, K., & Stuij, M. (2024).

Zwemles voor kinderen met een beperking in Amsterdam. Mulier Instituut.

Van der Meijde, L., Van Suijlekom, A., & Stuij, M. (2021).

Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking. Mulier Instituut.

Van der Roest, J.-W. (2021).

Het Paralympisch topsportklimaat in Nederland. Uitkomsten topsportklimaatmeting onder Paralympische topsporters. Utrecht University.

Van Nispen, M., & Werner, L.M. (2021, 2 december).

Motie van de leden Van Nispen en Werner [nr. 146]. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Van Nispen, M., Westerveld, L., & Van der Laan, J. M. P. (2022, 1 december).

Motie van het lid Van Nispen c.s. [nr. 164]. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Van Vianen, I. (2024).

Doorstroom Nederlandse rolstoeltennissers van breedte- naar topsport in Nederland. Universiteit Utrecht.

Verenigde Naties [VN] (2006, 13 december).

Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (Verdrag inzake de Rechten van Personen Met Een Handicap, New York, 13-12-2006, 2006).

Vermeij, L., & Hamelink, W. (2021).

Lang niet toegankelijk: Ervaringen van Nederlanders met een lichamelijke beperking als spiegel van de samenleving. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Von Heijden-Brinkman, A., Van den Dool, R., Van Lindert, C., & Breedveld, K.

(2013).

(On)beperkt sportief 2013: monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap. Mulier Instituut.

Vrieswijk, S. (2024).

Bewegingsonderwijs in het gespecialiseerd onderwijs en praktijkonderwijs. Mulier Instituut.

Vrieswijk, S., & Slot-Heijs, J. (2024).

Bewegingsonderwijs en sport. Mulier Instituut.

VZinfo.nl (z.d-a).

Verstandelijke beperking. Geraadpleegd 9 oktober 2024.

VZinfo.nl (z.d-b).

Beperkingen: horen, zien, mobiliteit en ADL. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

VZinfo.nl (z.d-c).

Chronische aandoeningen en multimorbiditeit. Leeftijd en geslacht. Geraadpleegd op 11 oktober 2024.

Week van de Toegankelijkheid (z.d.).

Schouwen in de Week van de Toegankelijkheid: altijd een geslaagde activiteit.
Geraadpleegd op 13 september 2024.

Westerveld, L., & Van Nispen, M. (2021)

Kinderen die geen zwemdiploma halen. Schriftelijke vragen aan de Minister voor Medische Zorg, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, op 8 april 2021.
Kamerstuk: 2021Z05543.

Wiertz, W.-P. (2024).

Vraag visualiseren bij sporters met een visuele beperking. Paralympic Science Support NL.

Woittiez, I., Eggink, E., & Ras, M. (2019).

Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

World Health Organization (2002).

Towards a Common Language for Functioning, Disability and Health. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF).

Bijlage 1 – Afkortingenlijst

Tabel B1.1

Afkortingenlijst

ALO	Academie voor Lichamelijke Opvoeding
ANWB	Algemene Nederlandse Wielrijdersbond
AISS	Amsterdam Institute of Sport Science
USBO	Bestuurs- en Organiseringswetenschap van de Universiteit Utrecht
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
FGS	Fonds Gehandicaptensport
GSN	Gehandicaptensport Nederland
HHS	Haagsche Hogeschool
IOSD	International Organisations of Sports of the Disabled
IPC	International Paralympic Committee
Jeugdfonds	Jeugdfonds Sport & Cultuur
KCSB	Kenniscentrum Sport & Bewegen
KVLO	Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding
LAB	Landelijke Academie Buurtsportcoaches
MOS	Maatschappelijke Organisaties in de Sport
Ministerie van VWS	Ministere van Volksgezondheid, Wetenschap en Sport
NRZ	Nationale Raad Zwemveiligheid
NIVEL	Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
Ministerie van OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PSS NL	Paralympic Science Support Nederland
Pabo	Pedagogische academie voor het basisonderwijs
POS	Platform Ondernemende Sportaanbieders
RIF's	Recognised International Federations
ROC	Regionaal opleidingscentrum
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
SON	Special Olympics Nederland
SSIG	Sport Science & Innovation Groningen
NEN	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VN	Verenigde Naties

VSG	Vereniging Sport en Gemeenten
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WHO	World Health Organization
ZonMw	ZorgOnderzoek Nederland Medische Wetenschappen
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
Brede SPUK	Brede 'specifieke uitkering'
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
BSC	Buurtsportcoach
FSG	Full Force Sports Group
GALI	General Activity Limitation Indicator
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
IZA	Integraal Zorg Akkoord
ITS	Integrale Toegankelijkheidsstandaard
IT-status	Internationaal Talent status
ICF-model	International Classification of Functioning, Disability and Health Model
KPI	Key Performance Indicator
LVB	Licht verstandelijke beperking
LIA	Lokale Inclusieagenda
MATP	Motor Activity Training Program
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MOOI in Beweging	Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen
NT-status	Nationaal Talent status
NPC	Nationale Paralympische Committees
NPZ	Nationale Plan Zwemveiligheid
NLKT	Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid
OH	Outcome Harvesting
OM	Outcome Mapping
SEP	Sociaaleconomische positie
SES	Sociaaleconomische status
Sbo	Speciaal basisonderwijs
So	Speciaal onderwijs
SDV	Sport Data Valley
SPLISS-model	Sports Policy factors Leading to International Sporting Success-model
BOSA	Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (subsidieregeling)
TiN	Topsport in Nederland
Vso	Voortgezet speciaal onderwijs
VTO	Vrijtijdsomnibus
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Zvw	Zorgverzekeringswet

Bijlage 2 - Ondertekenaars

Tabel B2.1

Ondertekenaars Strategie 2030 (op alfabetische volgorde)

Def. versie 6-11-2024

	Pijler Jeugd- sport	Pijler Volwass- enensport	Pijler Talentvolle sporters	Pijler Inno- vatie	Pijler Classifi- catie	Pijler Rand- voorwaarden	Pijler Netwerk	Pijler Inter- nationaal
1 Achterhoek in beweging							X	
2 Almere Speciaal							X	
3 Amsterdam Institute of Sport Science (AISS)	X			X	X		X	
4 Atletiek Unie	X				X	X	X	
5 Bartiméus Fonds	X	X				X	X	
6 Basalt Revalidatie							X	
7 Dansondernemers	X	X					X	
8 De Oogvereniging						X	X	X
9 Dirk Kuyt Foundation	X	X					X	
10 Esther Vergeer Foundation	X						X	
11 Federatie van Nederlandse Ruitersportcentra (FNRS)	X	X					X	
12 Fonds Gehandicaptensport en Uniek Sporten	X	X			X		X	
13 Gehandicaptensport Nederland	X	X				X	X	
14 Jeugdfonds Sport & Cultuur	X					X	X	
15 Johan Cruyff Foundation	X		X				X	
16 Judo Bond Nederland (JBN)	X	X	X				X	
17 Kenniscentrum Health Innovation Haagse Hogeschool	X			X	X		X	
18 Kenniscentrum Sport en Bewegen / Paralympic Science Support NL	X			X*	X	X	X	X
19 Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNKV)	X		X				X	
20 Koninklijke HandboogSport Nederland (KHSN) / Nederlandse Curlingbond	X		X			X	X	
21 Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond (KNSB)							X	
22 Koninklijke Nederlandse Biljartbond (KNBB)	X	X					X	
23 Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond (KNDSB)							X	X
24 Koninklijke Nederlandse Golf Federatie (NGF)		X	X				X	

25	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)								X	
26	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB)	X	X					X	X	
27	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB)	X	X		X				X	
28	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB)	X	X					X	X	
29	Koninklijke Nederlandse Wielren Unie (KNWU)	X	X	X					X	
30	Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB)	X		X		X			X	X
31	Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS)								X	
32	Mulier Instituut								X	
33	Nationaal Ouderenfonds		X						X	
34	Nederlands Olympisch Comité & Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)	X*	X	X*	X	X*	*	X*	X*	
35	Nederlandse Darts Bond (NDB)	X	X						X	
36	Nederlandse Ski Vereniging (NSkiV)	X	X						X	X
37	Nederlandse Tafeltennisbond (NTTB)		X						X	
38	Nederlandse Triathlon Bond (NTB)	X		X					X	X
39	Nederlandse Volleybalbond (Nevobo)		X			X			X	
40	NL Actief	X	X						X	X
41	Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS)	X	*		X		X	X	X	X
42	Rijksoverheid						*	*	*	
43	Rugby Nederland	X	X						X	
44	Special Olympics Nederland	X	X						X	X
45	Sport Data Valley			X	X				X	
46	Sport Science & Innovation Groningen (SSIG)				X	X			X	
47	Sportbedrijf Drachten								X	
48	Sportinnovator				X				X	
49	Sportpunt Gouda	X	X						X	
50	Stichting het Gehandicapte kind	X							X	
51	Stichting Special Heroes	X	X				X	X	X	
52	Team Sportservice	X	X				X	X	X	
53	TU Delft - Sport Engineering Institute				X		X	X	X	
54	Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)						X*	X	X	

55 Vereniging Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen (WiZZ)			X						X	X
56 Volwassenenfonds Sport & Cultuur							X		X	

* Kartrekker pijler

Bron: Regiegroep Strategie 2030, concept op 31 oktober 2024.

Bijlage 3 – Definities beperkingen

Wat is een verstandelijke beperking?

- Valt onder neurologische ontwikkelingsstoornissen. Begint gedurende de ontwikkelingsperiode. Iemand heeft beperkingen in zowel het verstandelijk als adaptieve functioneren, oftewel aanpassingsgedrag. De persoon heeft bijvoorbeeld moeite met taal, lezen, schrijven en rekenen, empathisch vermogen, sociale omgang en zelfverzorging en daarom is dikwijls ondersteuning nodig.
- Iemand heeft een intelligentiequotiënt (IQ) beneden de 70-75.
- Ook mensen met een IQ tussen 70 en 85-90 die leer- en adaptieve problemen ervaren en ondersteuning nodig hebben.
- Een gangbare indeling is naar licht (IQ tussen 50 en 70), matig (IQ tussen 35 en 50) en ernstig (IQ beneden 35).

Bron: Van den Dool et al., 2022; Van Lindert & Van den Berg, 2019; VZinfo.nl, z.d.-a.; Woittiez et al., 2019.

Wat is een lichamelijke beperking?

- Wanneer iemand een of meer functiestoornissen heeft, in samenhang met een permanente lichamelijke afwijking. Iemand kan activiteiten als lopen of horen niet of in mindere mate uitvoeren. Kan het gevolg zijn van een chronische aandoening.
- **Motorische beperking:** een beperking in het bewegen als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking. Denk aan een spierstoornis, een amputatie of verlamming van ledematen. Kan gepaard gaan met het gebruik van mobiliteitshulpmiddelen, zoals een rolstoel, rollator, looprek of wandelstok.
- **Visuele beperking:** wanneer iemand blind (<5% zicht) of slechtziend is (verminderde gezichtsscherpte en gezichtsveld). Kan aangeboren zijn of zich voordoen op latere leeftijd en het gevolg van een oogziekte of oogandoening. Kan gepaard gaan met het gebruik van bijvoorbeeld een hulphond, taststok, leesondersteuning (zoals braille, loep, apparaten met spraakfunctie) of bril.
- **Auditieve beperking:** wanneer iemand doof (>90 decibel aan gehoorverlies) of slechthorend is (wanneer gehoorverlies is opgetreden, vanaf 35 decibel). Bij doofheid is zodanig gehoorverlies dat het verstaan van spraak via het gehoor zonder of met gebruik van gehoorapparatuur onmogelijk is. Kan gepaard gaan met gebruik van bijvoorbeeld een cochleair implantaat (CI), hoorstoestel, tolk, spraakafzien of gebarentaal.

Bron: Van den Dool et al., 2022; Van Lindert & Van den Berg, 2022c, 2022d, 2022a; Von Heijden-Brinkman et al., 2013.

Wat is een chronische aandoening?

- Een aandoening waardoor een persoon permanent ongemak of pijn ervaart. Kan het gevolg zijn van een ziekte of ouderdom. Deze klachten (als gevolg van de chronische aandoening) houden langer dan zes weken tot zes maanden aan en kunnen leiden tot een lichamelijke beperking.
- Meest voorkomend: aandoeningen aan het bewegingsapparaat. In 2019 26,2% voor 18-79 jarigen (Van den Dool et al., 2022).³² Daarnaast aandoeningen luchtwegen, diabetes, hart- en vaatziekte en depressie.
- Aandoeningen aan het bewegingsapparaat hebben een sterke relatie met motorische beperkingen. In 2019 had 81 procent van de volwassenen met een motorische beperking een aandoening aan het bewegingsapparaat (Van den Dool et al., 2022).³³

Bron: Van Lindert & Van den Berg, 2022b; Von Heijden-Brinkman et al., 2013, VZinfo.nl (z.d.-c).

³² Dit is een cluster van aandoeningen: gewrichtsontsteking, rugaandoeningen, aandoening van de nek of schouder en gewrichtsslijtage.

³³ Andersom heeft lang niet iedereen met een chronische aandoening aan het bewegingsapparaat een motorische beperking (27% wel, zie Van den Dool et al., 2022).

A large, thick, orange abstract line that starts at the top left, loops around, and then curves downwards towards the bottom right, dominating the central part of the page.

Caroline van Lindert
Anouk Greeven
Renée Hoogendijk
Robin Rauws
Maaïke Heerschop
Angelina Gómez Berns
Chris Sparreboom